

**UCHWAŁA NR XXX/236/13
RADY POWIATU W OSTROWI MAZOWIECKIEJ**

z dnia 27 czerwca 2013 r.

w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2013 -2022"

Na podstawie art. 4 ust. 1 oraz art. 12 pkt. 4 i 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595) w związku z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 ze zm.: Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241, Dz. U. z 2012 r. poz. 1237), uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Strategię Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2013 - 2022", stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Tracą moc uchwały:

- 1) Nr XII/87/04 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2004-2015,
- 2) Nr XXVI/138/08 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 18 września 2008 r. zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2004-2015.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady Powiatu

Marek Kamiński

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXX/236/13
Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej
z dnia 27 czerwca 2013 r.

Strategia Rozwoju Powiatu Ostrowskiego

Strategia Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2013 - 2022

Ostrów Mazowiecka
marzec 2013

Opracowano na zlecenie:
Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej
Marzec 2013

Spis treści

Spis treści

Zespół ds. aktualizacji strategii rozwoju powiatu ostrowskiego	5
Wstęp	7
A. Diagnoza potencjału rozwojowego powiatu ostrowskiego	8
1. Przestrzeń i środowisko	10
1.1. Uwarunkowania geograficzne i klimatyczne	10
1.1.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny	11
1.1.2. Klimat	11
1.2. Zasoby naturalne	12
1.3. Zasoby kulturowe	15
2. Sfera społeczna	19
2.1. Demografia	19
2.1.1. Liczba mieszkańców	19
2.1.2. Przyrost naturalny	21
2.1.3. Struktura wieku mieszkańców	23
2.1.4. Migracje	24
2.2. Poziom wykształcenia	27
2.3. Problemy społeczne	28
2.4. Rynek pracy	32
2.4.1. Bezrobocie	32
2.4.2. Działania ukierunkowane na aktywizację ekonomiczną mieszkańców	42
2.4.3. Aktywność ekonomiczna ludności	44
2.4.4. Przeciętne wynagrodzenie	45
2.5. Bezpieczeństwo publiczne	46
2.5.1. Przestępczość, zdarzenia drogowe - działalność Policji	46
2.5.2. Pożary i inne zdarzenia - działalność Straży Pożarnej	52
3. Sfera gospodarcza	57
3.1. Podmioty gospodarcze	57
3.1.1. Liczba podmiotów gospodarczych	57
3.1.2. Majątek trwały i nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach	60
3.1.3. Sektor rolniczy	61
3.1.4. Sektor przemysłowy	63
3.1.5. Sektor usługowy - turystyka	63
3.2. Główni pracodawcy	66
4. Infrastruktura techniczna	67
4.1. Infrastruktura komunikacyjna	67
4.1.1. Transport drogowy	67
4.1.2. Transport kolejowy	69
4.1.3. Transport lotniczy	69
4.2. Infrastruktura ochrony środowiska	70
4.2.1. Ochrona środowiska	70
4.2.2. Gospodarka odpadami	73
4.3. Infrastruktura komunalna	80
5. Infrastruktura społeczna	84
5.1. Oświata	84
5.1.1. Szkoły podstawowe	84
5.1.2. Gimnazja	86

5.1.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne.....	87
5.1.4. Przedszkola.....	87
5.2. Opieka zdrowotna i ochrona zdrowia.....	89
5.3. Instytucje kultury w powiecie.....	92
5.4. Aktywność sportowa w powiecie.....	94
6. Zarządzanie.....	96
6.1. Analiza budżetu powiatu ostrowskiego.....	97
6.1.1. Analiza dochodów i wydatków.....	97
6.1.2. Analiza wyniku operacyjnego.....	113
6.1.3. Analiza zobowiązań.....	114
6.1.4. Analiza zadłużenia.....	114
6.2. Plany zagospodarowania przestrzennego.....	114
6.3. Kapitał społeczny.....	115
6.3.1. Aktywność mieszkańców w organizacjach pozarządowych.....	115
6.3.2. Aktywność wyborcza mieszkańców.....	118
B. Badanie ankietowe wśród mieszkańców Powiatu.....	121
1. Metoda prowadzenia badania i próba badawcza.....	122
2. Wyniki badania ankietowego.....	124
2.1. Oświata.....	125
2.2. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	125
2.3. Rynek pracy.....	127
2.4. Infrastruktura i transport.....	127
2.5. Ochrona środowiska.....	128
2.6. Aktywność gospodarcza i społeczna.....	129
2.7. Zarządzanie powiatem.....	130
C. Analiza SWOT.....	131
1. Mocne strony.....	132
2. Słabe strony.....	136
3. Szanse.....	138
4. Zagrożenia.....	141
D. Analiza celów.....	143
1. Wizja powiatu ostrowskiego w 2022 roku.....	144
2. Misja powiatu ostrowskiego.....	145
3. Cele strategiczne.....	145
1 Cel strategiczny.....	147
2 Cel strategiczny.....	149
3 Cel strategiczny.....	150
4 Cel strategiczny.....	151
5 Cel strategiczny.....	153
Bibliografia.....	154
Załącznik: Kwestionariusz badania społecznego.....	157

Zespół ds. aktualizacji strategii rozwoju powiatu ostrowskiego

Koordynator ds. aktualizacji strategii rozwoju powiatu ostrowskiego		
Jolanta Ugniewska	Starostwo Powiatowe	Sekretarz Powiatu
Grupa ds. społecznych		
Dariusz Chmielewski	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Ostrowi Mazowieckiej	Specjalista ds. Realizacji programów Unijnych i Inwestycji w Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w Ostrowi Mazowieckiej
Zdzisław Karczmarczyk	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Organizacyjno-Gospodarczego i Spraw Obywatelskich
Adriana Rukat	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Promocji i Rozwoju Powiatu
Marzena Rafalik	Starostwo Powiatowe	Pracownik Wydziału Promocji i Rozwoju Powiatu Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej
Katarzyna Sobieska	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej
Tadeusz Staniaszek	Powiatowy Zespół ds. Obsługi Jednostek Oświatowych	Dyrektor Powiatowego Zespołu ds. Obsługi Jednostek Oświatowych
Zdzisław Staniaszek	Powiatowy Urząd Pracy	Zastępca Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej
Jerzy Tryniszewski	Starostwo Powiatowe	Główny Specjalista ds. Oświaty i Kultury
Barbara Wilk	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	Przewodnicząca Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności
Grupa ds. przestrzenno-środowiskowych		
Hanna Dyoniziak	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Geodezji, Kartografii i Gospodarki Nieruchomościami
Stanisława Figaj	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Architektury i Budownictwa
Anna Sieczkowska	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska
Beata Sputo	Starostwo Powiatowe	Kierownik Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej
Krystyna Zaugolnik	Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego	Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Ostrowi Mazowieckiej
Grupa ds. gospodarczo-inwestycyjnych		
Małgorzata Konrad	Starostwo Powiatowe	Skarbnik Powiatu
Krystyna Kulesza	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Komunikacji, Transportu i Dróg Publicznych
Urszula Waniewska	Powiatowy Zarząd Dróg	Zastępca Dyrektora Powiatowego Zarządu Dróg w Ostrowi Mazowieckiej

Anna Wybraniak	Starostwo Powiatowe	Naczelnik Wydziału Finansowego
Grupa ds. bezpieczeństwa publicznego i zarządzania kryzysowego		
Andrzej Andersz	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Ostrowi Mazowieckiej
Józef Marek Jastrzębski	Starostwo Powiatowe	Kierownik Biura Zarządzania Kryzysowego, Obrony Cywilnej i Spraw Obronnych
podinsp. Jan Kudlak	Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej	Zastępca Komendanta Powiatowej Komendy Policji w Ostrowi Mazowieckiej
st. bryg. Józef Warchoł	Powiatowa Państwowa Straż Pożarna	Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej
Ekspertzy zewnętrzni		
dr Marek Chrzanowski	Konsultacje w zakresie zarządzania strategicznego	
dr Ewa Kosycarz	Konsultacje w zakresie finansów	
Joanna Czupryna	Konsultacje w zakresie polityki społecznej	
Wojciech Kirejczyk	Analizy ilościowe	
Anna Mendrycka	Analizy jakościowe	

Wstęp

Strategia rozwoju powiatu ostrowskiego ujmuje główne cele i uwarunkowania rozwoju powiatu ostrowskiego w horyzoncie do 2022 roku.

Celem opracowania strategii rozwoju powiatu ostrowskiego jest przygotowanie dokumentu, dzięki któremu władze powiatu ostrowskiego będą mogły racjonalnie organizować swoje przyszłe działania. Dlatego też w Strategii dominujące miejsce zajmą te przedsięwzięcia, które władza lokalna może sama podjąć i za które może odpowiadać.

Budowa strategii jest procesem iteracyjnym, tzn. występują w nim "powroty" do etapów wcześniejszych. Umożliwia to stałą weryfikację powziętych założeń, w szczególności zaś konkretyzację wstępnych celów rozwoju, "przykrojenie" ich do realnych możliwości, jak również wprowadzanie zmian na podstawie pogłębionych analiz.

Budowa strategii rozwoju sprowadza się do odpowiedzi na trzy podstawowe pytania, występujące we wzajemnym powiązaniu sekwencyjnym:

1. W jakim punkcie na ścieżce rozwoju znajduje się układ lokalny? Jest to faza diagnostyczna.
2. Gdzie powinien się znaleźć w określonym momencie? W fazie tej zostaje zarysowany stan docelowy.
3. W jaki sposób osiągnąć pożądany stan? Jest to właściwa strategia rozwoju, która będzie zawierać opis poszczególnych stanów pośrednich, środki ich osiągnięcia w konkretnym horyzoncie czasowym (tj. do roku 2022).

Celem fazy diagnostycznej jest przedstawienie dynamicznego bilansu korzystnych i niekorzystnych cech układu lokalnego i na tym tle identyfikacja jego głównych "przewag konkurencyjnych" oraz barier przeszkadzających w ich pełnym rozwinięciu i wykorzystaniu.

Jej uzupełnieniem jest opis wyników badania ankietowego prowadzonego wśród mieszkańców Powiatu.

Na podstawie tak zestawionych informacji stworzona zostanie analiza SWOT, obejmująca mocne i słabe strony powiatu oraz szanse i zagrożenia płynące z otoczenia zewnętrznego dla realizacji zamierzeń rozwojowych władz powiatu.

Dzięki rozpoznaniu możliwości rozwojowych i oczekiwań mieszkańców powiatu wypracowana zostanie misja i wizja jego przyszłości.

„Produktem” końcowym strategii stanie się opracowanie konkretnego zestawu celów strategicznych oraz celów operacyjnych prowadzących do maksymalizacji potencjału rozwojowego powiatu w najbliższych latach.

Opracowanie Strategii nie byłoby możliwe bez ścisłej współpracy zespołu ekspertów zewnętrznych z władzami lokalnymi. Udział władzy lokalnej był niezbędny przy zbieraniu i porządkowaniu materiałów do opracowania diagnozy. Ponadto w każdej fazie budowy strategii rozwoju powiatu ostrowskiego przedstawiciele władz i środowisk lokalnych brali czynny udział, konsultując ustalenia poszczególnych faz analiz.

Kształt niniejszego dokumentu będzie w dużej mierze zasługą prac całego zespołu ds. aktualizacji strategii rozwoju powiatu ostrowskiego.

Diagnoza potencjału rozwojowego powiatu ostrowskiego

A. Diagnoza potencjału rozwojowego powiatu ostrowskiego

Niniejsza diagnoza jest odpowiedzią na pierwsze z trzech pytań towarzyszących tworzeniu strategii rozwoju – określenia miejsca, w którym znajduje się powiat ostrowski. Przedstawia dynamiczny **bilans korzystnych i niekorzystnych cech** układu lokalnego oraz identyfikuje główne przewagi konkurencyjne powiatu i bariery utrudniające dalszy rozwój. Diagnoza ta jest obiektywną oceną obecnego stanu układu lokalnego zarówno z „zewnątrz” (z perspektywy potencjalnego inwestora i jego oczekiwań), jak i z „wewnątrz” (z perspektywy mieszkańca powiatu i jego potrzeb). Oceną objęto również dotychczasową jakość działań władz lokalnych, gdyż skuteczne zarządzanie powiatem jest czynnikiem niezbędnym dla jego stabilnego rozwoju. Praca zewnętrznych ekspertów wzbogacona została wiedzą przedstawicieli lokalnych władz i instytucji publicznych. Zespół ds. aktualizacji strategii rozwoju spotkał się dwukrotnie w trakcie opracowania niniejszego dokumentu, a poszczególne jego rozdziały były również konsultowane indywidualnie z lokalnymi ekspertami i władzami w danej dziedzinie.

Diagnoza obecnego stanu układu lokalnego została ujęta w sześciu głównych obszarach tematycznych wyczerpujących ocenę z punktu widzenia inwestora i mieszkańca powiatu. Ostatni obszar obejmuje sferę zarządzania powiatem, planowania rozwoju i dysponowania środkami budżetowymi. Każdemu z sześciu obszarów poświęcono jeden rozdział dokumentu:

1. Przestrzeń i środowisko
2. Sfera społeczna
3. Sfera gospodarcza
4. Infrastruktura techniczna
5. Infrastruktura społeczna
6. Zarządzanie

Dane wykorzystane przy opracowaniu niniejszej diagnozy pochodziły przede wszystkim z Banku Danych Lokalnych GUS oraz corocznych sprawozdań, strategii i planów lokalnych instytucji publicznych. Następnie dokument został skonsultowany z członkami szerokiego zespołu ds. aktualizacji strategii rozwoju. W ramach pozyskiwania informacji przeprowadzono również ankietę na próbie 200 mieszkańców powiatu, której wyniki dostarczają subiektywnej oceny poziomu życia i jakości usług publicznych oferowanych na terenie powiatu ostrowskiego.

Rzetelnie opracowana diagnoza jest punktem wyjścia i bazą dla planowania rozwoju lokalnego.

1. Przestrzeń i środowisko

1.1. Uwarunkowania geograficzne i klimatyczne

Różnorodność środowiska geograficznego Mazowsza daje szerokie możliwości rozwoju gospodarki i wykorzystania zalet lokalizacji jej podmiotów na wielu płaszczyznach. Ważnym atutem powiatu ostrowskiego jest położenie dające możliwość współpracy z regionalnymi ośrodkami wzrostu: Warszawą i Białymstokiem. Klimat województwa mazowieckiego jest znacznie przestrzennie zróżnicowany, jednak nie jest on czynnikiem wydatnie różnicującym możliwości rozwojowe poszczególnych powiatów.

Źródło: www.edupedia.pl, Rzeka Bug

1.1.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Powiat ostrowski leży w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, na terenie Międzyrzecza Łomżyńskiego, pomiędzy dolinami rzeki Bug (wyznaczającej jego południową granicę) i Narwi. Powiat graniczy od wschodu z powiatem łomżyńskim (województwo podlaskie), od południa z powiatem węgrowskim i sokołowskim, od zachodu z wyszkowskim i od północy z ostrołęckim.

Powiat ostrowski obejmuje **obszar** 1218 km² i pod tym względem plasuje się na 83 miejscu listy 379 powiatów w kraju. Powiat dzieli się na 11 jednostek samorządowych: miasta: Ostrów Mazowiecka oraz gminy: Andrzejewo, Boguty Pianki, Brok (gmina miejsko-wiejska), Małkinia Górna, Nur, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń, Szulborze Wielkie, Wąsewo i Zaręby Kościelne.

Rysunek 1 Mapa powiatu ostrowskiego - główne miejscowości, drogi i podział administracyjny

Źródło: strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej, www.strazostrow.lh.pl

1.1.2. Klimat

Cechy klimatyczne kształtują się podobnie do terenu całej Niziny Mazowieckiej.¹ Średnia roczna suma **opadów** wynosi poniżej 550 mm i jest niższa od średniej krajowej (600 mm). Największe opady obserwowane są w miesiącach letnich, choć największa liczba dni z opadem występuje w listopadzie i grudniu. W miesiącach letnich występują ulewne opady, gradobicia i burze (szczególnie w lipcu). Średnia roczna liczba dni burzowych wynosi 24. W miesiącach zimowych opady śniegu występują przez 60 dni, a pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio również przez 60 dni w roku.

¹ Opracowano na podstawie informacji zawartych na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, www.powiatostrowmaz.pl oraz Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, www.imgw.pl.

Rozkład kierunków **wiatru** jest skutkiem topografii terenu i układu dolin. Wymusza on występowanie wiatrów wiejących z kierunków zachodnich i wschodnich. Średnia prędkość wiatru (mierzona 10 m n. p. g. w terenie otwartym) wynosi 3 m/s.

Usłonecznienie mierzone średnią roczną sumą godzin, w których na powierzchnię padają bezpośrednio promienie słoneczne, wynosi ok. 1550 godzin. Średnia roczna wartość wskaźnika zachmurzenia wynosi 5,0-5,2 (na skali 0-8, gdzie 0 oznacza „pogodnie”), średnia roczna liczba dni pogodnych (wskaźnik zachmurzenia ≤ 2) wynosi 35-40 a pochmurnych (wskaźnik zachmurzenia ≥ 7): 160-170.

Średnia miesięczna **temperatura** w lipcu wynosi powyżej 18 stopni Celsjusza i kwalifikuje powiat do najcieplejszych obszarów Polski. Średnia liczba dni gorących (temperatura maksymalna w ciągu dnia wyższa niż 25 stopni) wynosi 30-40 rocznie. W styczniu średnia temperatura miesięczna wynosi 2 stopnie poniżej zera. Pod względem liczby dni mroźnych (maksymalna temperatura w ciągu dnia poniżej zera stopni), powiat ostrowski jest bliski średniej krajowej z wynikiem 30-40 dni mroźnych rocznie. W opisywanym podregionie lato trwa średnio 90 dni, a zima 105 dni, a okres wegetacyjny to ok. 210 dni.

1.2. Zasoby naturalne

Południową granicę powiatu ostrowskiego wytycza **rzeka Bug**. Niewątpliwie stanowi ona jedno z bogactw naturalnych regionu. W celu ochrony fauny i flory nadbużańskich terenów, w 1993 roku ustanowiono Nadbużański Park Krajobrazowy. Obejmuje on jednak swoim obszarem przede wszystkim południowy brzeg Bugu, a więc tereny powiatu ostrowskiego wchodzi w jego skład jedynie symbolicznie: Park na terenie powiatu ostrowskiego zajmuje powierzchnię 513 ha, w tym 441 ha w gminie Nur i 72 ha w gminie Zaręby Kościelne. Nie umniejsza to jednak atrakcyjności turystycznej północnego brzegu Bugu. Cały teren Doliny Dolnego Bugu, obejmujący m. in. gminy Brok, Małkinia Górna, Zaręby Kościelne i Nur, wchodzi w skład obszaru chronionego programem Natura 2000. Obszar Puszczy Białej jest bogaty w faunę: występują tu jelenie, łosie, dziki, czarne bociany. Niemal 20% terenu gminy Nur należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu i Nurca, którego przeważająca część zlokalizowana jest w województwie podlaskim. Na terenie powiatu znajduje się stosunkowo niewiele obiektów przyrodniczych pod ochroną: 24 pojedyncze drzewa, 8 grup drzew, 1 aleja drzew oraz użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 7,22 ha. Planowane jest utworzenie rezerwatu przyrody „Brok”, „Bużysko”, Czapliniec „Czuraj” oraz Uroczysko „Zalesie”. Podsumowując, **formy ochrony przyrody** znajdujące się na terenie powiatu to:

- Nadbużański Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Bug i Nurca,
- Obszary Natura 2000 (Puszcza Biała, Dolina Dolnego Bugu i Ostoja Nadbużańska),
- Obiekty przyrody chronionej.

Poniższe mapy prezentują zasięg terytorialny obszarów chronionych w powiecie ostrowskim.

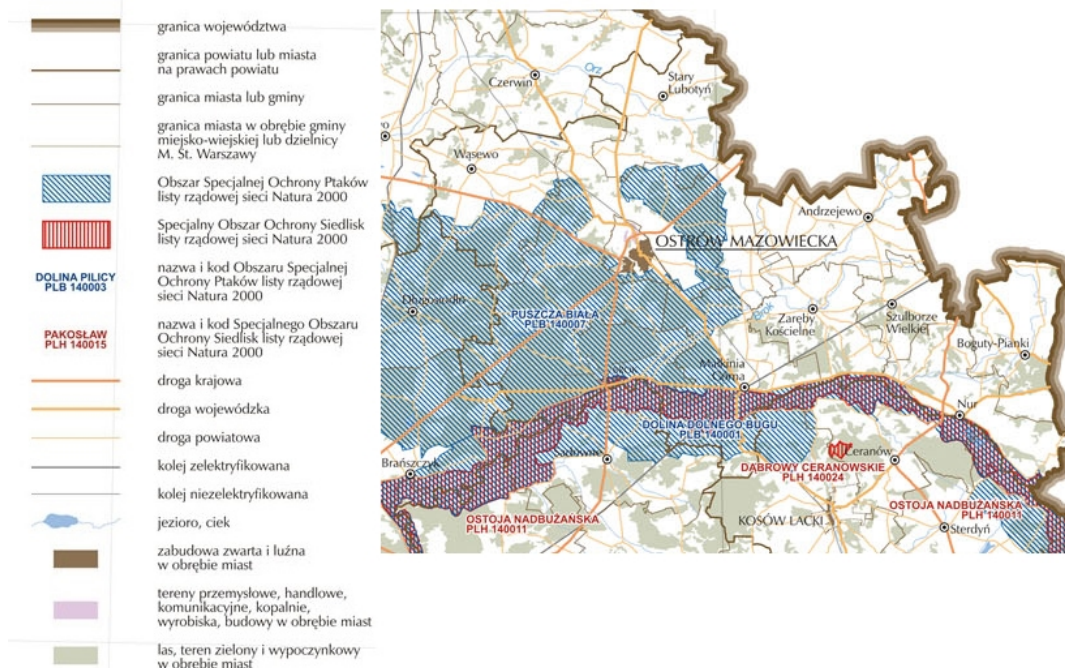

Rysunek 2 Obszary chronione na terenie powiatu ostrowskiego - parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu

Źródło: Województwo Mazowieckie, *Obszary chronione, część II parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu*, Mazowiecki System Informacji Przestrzennej, 2010, cyt. za: www.wrotamazowska.pl.

Rysunek 3 Obszary chronione na terenie powiatu ostrowskiego - Natura 2000

Źródło: Województwo Mazowieckie, *Obszary chronione, część II obszary Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000*, Mazowiecki System Informacji Przestrzennej, 2010, cyt. za: www.wrotamazowska.pl.

Pod względem geologicznym region dzieli się na Obniżenie Podlaskie i Wyniesienie Mazurskie. Region Mazowsza nie jest szczególnie bogaty w **surowce naturalne** takie jak ropa naftowa, gaz ziemny czy węgiel. Struktura geologiczna regionu przyczyniła się do powstania licznych studni artezyjskich oraz różnorodnych kopalin okruchowych mających zastosowanie przede wszystkim w budownictwie oraz drogownictwie.

Asymetryczny próg morfologiczny określany jako „krawędź ostrowska” jest miejscem lokalnej **eksploatacji kruszyw**. Jest pozostałością po lodowcowym spiętrzeniu osadów zastoiskowych oraz piasków i żwirów wodnolodowcowych. Występują tu formy kemowe², ozy³ oraz kruszywa typu żwir, pospółka, piasek. W środkowej i wschodniej części powiatu występują piaszczysto-żwirowe równiny, tworzące sandr prosienicki oraz Puszczy Białej. Największa kopalnia w regionie umiejscowiona jest w Jelonkach-Przyborowie i zajmuje się głównie wydobywaniem pospółki.

Ważnym czynnikiem mającym wpływ na przyrodę są **gleby**. Na obszarze powiatu ostrowskiego występuje kilka typów gleb:

- brunatne (właściwe i wyługowane) i gleby przebyte, powstałe z piasków naglinowych i glin zwałowych lekkich;
- bielcowe i gleby rdzawe rozwinięte z piasków słabogliniastych i gliniastych różnej genezy;
- przebyte wytworzone ze żwirów oraz piasków słabogliniastych i gliniastych;
- hydrogeniczne - mułowo-bagiennie, torfowe i murszowe, ukształtowane lokalnie w dolinach cieków wodnych.

Dominujące klasy gleb to gleby klasy IV i V. Jedynie w gminie Andrzejewo znajdują się gleby II klasy. Procentowy udział gleb to kolejno:

- I-III klasa (gleby dobre, bardzo dobre i najlepsze) – 11,47%
- IV klasa (gleby średniej jakości) – 36,7%
- V-VI klasa (gleby słabe i najgorsze) – 58,6%

Teren powiatu ostrowskiego znajduje się w dorzeczu Wisły. Lewe dopływy Narwi to rzeki Ruż, Orz, Kabat i Wymakracz, natomiast prawe dopływy Bugu to Nurzec, Brok, Brok Mały, Wągroda, Grzybówka (Struga), Turka i Tuchełka. Rzeka Bug charakteryzuje się dużą zmiennością koryta oraz gwałtownymi zmianami nurtu i głębokości. Z kolei Brok stwarza problemy związane z cofką lub podtopieniami. Tereny szczególnie zagrożone powodzią, ze względu na niskie położenie to gmina Małkinia Górna z prawej strony Bugu.

Klasy wód w rzekach powiatu nie są zróżnicowane. Jest to najczęściej IV lub V klasa, czyli wody niezadowolającej jakości, wykazujące często zmiany jakościowe.

Tabela 1 Klasa jakości wybranych rzek

Nazwa rzeki	Punkt pomiarowy	Gmina	Klasa jakości wód w rzece
Brok	Zamoście	Brok	IV
Bug	Głina Nadbużna	Małkinia Górna	IV
Grzybówka	Stare Kaczkowo	Brok	V

Źródło: B. Kępka, *Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009-2015 dla „Lokalnej Grupy Działania – Zielone Sięło”*, Ostrów Mazowiecka, listopad 2008r.

² Kem to forma ukształtowania powierzchni ziemi, tj. garb lub pagórek o wysokości od kilku do kilkunastu metrów i średnicy kilkuset metrów, o kształcie stożka lub z płaskim wierzchołkiem i stromymi zboczami.

³ Oz to wał lub silnie wydłużony pagórek o wysokości najczęściej kilkunastu metrów i długości nawet kilkudziesięciu kilometrów, wyniesiony wskutek osadzania piasku i żwiru przez wody płynące pod lodolodem lub w jego szczelinach.

1.3. Zasoby kulturowe

Dziedzictwo kulturowe jest nieodłącznym elementem każdej społeczności lokalnej. Wzmacnia zaangażowanie oraz identyfikację mieszkańców ze swoim regionem, buduje także potencjał turystyczny. Powiat ostrowski posiada taką wartość zarówno w sferze materialnej, jak i niematerialnej.

Do sfery niematerialnej (duchowej) można zaliczyć tradycje i folklor regionalny. Na terenie powiatu działa zespół ludowy „Małkinianka”, istniejący od 1985 roku, Zespół Pieśni i Tańca „BezWianka”, Zespół śpiewaczy „Banda Retro” działający przy Klubie Seniora „Złota Jesień”, „Jarzębina” z Broku oraz „Żurawiacy” z Bogut-Pianek.

W 2012 roku na terenie powiatu zorganizowano kilkanaście imprez kulturalno-promocyjnych oraz rocznicowych. Są to między innymi:

- Dni Ostrowi Mazowieckiej,
- Dni Gminy Ostrów Mazowiecka – Dożynki w Dybkach,
- Dożynki Powiatowe w Szulborzu Wielkim,
- Piknik Jeździecki w Ugniewie,
- IV Powiatowa Olimpiada Ekologiczna im. Wiktora Ignacego Godlewskiego w Jasienicy,
- Nadbużańska Noc Świętojańska w Małkini Górnej,
- Gminny Dzień Strażaka w Prosiencicy,
- Konferencja rolnicza pt. „Trawa, nasiona, energia” w Wąsewie,
- 149. Rocznica Bitwy Czerwcowej 1863 roku pod Nagoszewem,
- Wyścig samochodów elektrycznych Tallinn-Monte Carlo przebiegający przez Ostrów Mazowiecką,
- Gminne zawody sportowo-pożarnicze w Jelonkach,
- Mistrzostwa Gminy 2012 w Piłce Nożnej w Wąsewie,
- Dni Broku i Puszczy Białej,
- Festyn na Rynku w Nurze,
- IX Gminny Turniej Piłki Nożnej „Piłkarska Liga” w Jelonkach,
- Dożynki Gminno-Parafialne „Niedziela na wsi” w Wąsewie,
- Dni Kukurydzy w Andrzejewie,
- Dożynki Gminne w Małkini Górnej,
- Piknik „Rodzinne świętowanie” w Ostrowi Mazowieckiej,
- Obchody 67. rocznicy „Akcji Burza” i Bitwy Partyzanckiej pod Pecynką,
- Festyn „Pożegnanie lata” połączone z grzybobraniem w Broku,
- Uroczystość patriotyczno-religijna poświęcona 73. rocznicy Bitwy pod Łętownicą i Andrzejewem,
- Powiatowy Dzień Edukacji Narodowej w Zuzeli,
- Powiatowe Święto Niepodległości 11 listopada w Ostrowi Mazowieckiej,
- Ogólnopolski Festiwal Tańca „Wirujący Krąg” w Ostrowi Mazowieckiej,
- V Powiatowa Olimpiada Ekologiczna pn. „Zadbaj o klimat” w Andrzejewie,
- Spotkanie ze Świętym Mikołajem w Ostrowi Mazowieckiej,
- Spotkanie ze Świętym Mikołajem w Broku,
- Sylwester przed Ratuszem w Broku,
- I Powiatowy Festiwal Kolęd i Pastoralek pn. „Zaśpiewajmy nowonarodzonemu” w Zespole Szkół Nr 1 w Ostrowi Mazowieckiej,
- Święty Wieczór w Bogutach-Piankach.

Wiele z nich ma charakter cykliczny.

Zasoby kultury materialnej to między innymi zabytkowe budowle, obiekty historyczne i archeologiczne, miejsca pamięci, obiekty związane z wiarą chrześcijańską oraz obiekty atrakcyjne turystycznie. Na terenie każdej z gmin powiatu można znaleźć obiekty o walorach turystycznych⁴.

Miasto Ostrow Mazowiecka:

- Neogotycki Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny,
- Neobarokowy Ratusz miejski z czterema basztami,
- Architektura pałacowa budynku Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika,
- Budynek Banku Spółdzielczego z kolumnami stylizowanymi na wzór grecki,
- Cmentarz parafialny - nagrobki z I poł. XIX w.,
- Kaplica cmentarna pw. św. Zofii,
- Kamienny Krzyż (1894) miejsce otłarza głównego w kościele drewnianym zbudowanym tutaj dawniej w latach 1796-1801,
- „Dąb Wolności” – drzewo zasadzone w I rocznicę odzyskania niepodległości,
- Pamiątkowa tablica na budynku zlokalizowanym w miejscu dawnego „Czerwoniaka” (w 1939 roku w budynku znajdował się areszt niemieckiej Policji Bezpieczeństwa, pełniący funkcję więzienia przejściowego), odsłonięta podczas obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej,
- Budynek „Jatki” – miejsce, gdzie sprzedawano mięso z rytualnego uboju. Na początku XX wieku znajdowały się tutaj sklepy rzeźnicze, z biegiem lat zastąpione przez drobne sklepy z mięsem. Budynek wybudowano w 1903 roku i już ponad 100 lat służy mieszkańcom miasta. W roku 2003 obiekt został zamknięty i czeka na modernizację,
- Kamienica secesyjna - siedziba Biblioteki im. Marii Dąbrowskiej,
- Pomnik Żołnierza i Partyzanta,
- Pomnik Księżnej Anny Mazowieckiej,
- Aleja głogowa im. Bolesława Zarzyckiego i Henryka Gosiewskiego - uroczyście posadzona na terenie Centrum Rekreacji i Kultury „Za Stawem” w Ostrowi Mazowieckiej na zakończenie konferencji popularnonaukowej w dniu 13 marca 2011 r., zorganizowanej przez Nadleśnictwo Ostrow Mazowiecka oraz Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej w ramach Powiatowych Obchodów Międzynarodowego Roku Lasów w Puszczy Białej.

Gmina Ostrow Mazowiecka:

- Zespół koszarowy w Komorowie - wybudowany pod koniec XIX wieku dla wojsk carskich, od 1917 roku miała w nich siedzibę Szkoła Podchorążych Piechoty; na terenie koszar znajduje się odsłonięty w 1999 roku pomnik marszałka J. Piłsudskiego, największy w Polsce i będący dokładną repliką pomnika z 1932 roku; Aleja pomników ku chwale oręża polskiego; koszary otoczone są alejami parkowymi i kompleksem sportowym, na terenie garnizonu działa Planetarium;
- Cmentarz jeńców radzieckich;
- Pomnik poległych w walce pod Pecynką;
- Pomnik w Nagoszewie – upamiętniający Bitwę pod Nagoszewem w 1863 roku;
- Zespół dworski w Lubiejewie Starym z końca XIX w.;
- Kościół parafialny pw. św. Rocha z cennymi dziełami sztuki rzeźbiarskiej: Matka Boska z Dzieciątkiem (gotyk, pocz. XVI w.) i św. Jan Nepomucen (I poł. XIX w.) w Jasienicy;
- Sanktuarium Maryjne w Osuchowej.

⁴ Lista zabytków i obiektów atrakcyjnych turystycznie pochodzi ze strony internetowej Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, uzupełniona o niektóre obiekty znajdujące się w Rejestrze zabytków.

Miasto i Gmina Brok

- Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła z 1742 roku w Broku;
- Ruiny pałacu biskupów płockich z XVII wieku w Broku;
- Cmentarz żydowski w Broku;
- Ratusz w Broku – wybudowany w 1929 roku. Obecnie jest to siedziba Urzędu Gminy. W 2001 roku z okazji 500-lecia nabycia praw miejskich na wieży Ratusza zamontowano zegar i tablicę pamiątkową;
- Dom drewniany w Broku – umiejscowiony z prawej strony Ratusza, pochodzący z XIX wieku. Odrestaurowany w 1994 roku. W 1923 r. stanowił siedzibę zarządu miasta;
- Dom murowany w Broku – znajdujący się po lewej stronie Ratusza, pochodzący z XIX wieku.

Gmina Nur:

- Kościół parafialny z II poł. XIX wieku;
- Krzyż „Pod sztandarem” – upamiętniający bitwę stoczoną przez wojska gen. Łubieńskiego 22 maja 1831 roku;
- Muzeum Lat Dziecięcych Prymasa Tysiąclecia – we wsi Zuzela, miejscu urodzenia kardynała Stefana Wyszyńskiego;
- Drewniana plebania - wybudowana w 1929 roku w stylu dworcowym z użyciem form neobarokowych;
- Młyn wodny w Ołtarzach Gołaczach – funkcjonował przed II wojną światową. Obecnie młyn został zaadaptowany na potrzeby agroturystyki i hodowli ryb.

Gmina Andrzejewo:

- Kościół gotycki pw. św. Bartłomieja;
- Cmentarz parafialny w Andrzejewie – zabytkowa kaplica cmentarna z 1884 roku.

Gmina Zaręby Kościelne:

- Zespół klasztorny - wybudowany w Zarębach Kościelnych w latach 1765-1774;
- Kościół filialny pw. św. Stanisława – wzniesiony w latach 1882-1900 w Zarębach Kościelnych - neogotycki kościół z kamienia polnego;
- Dwór w Złotorii.

Gmina Małkinia Górna:

- Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa - murowany neogotycki;
- Sanktuarium Trójcy Świętej w Prostyni - znajduje się tutaj figura Trójcy Przenajświętszej wyrzeźbiona w drzewie lipowym, pochodząca z ok. 1500 roku. Figura symbolizuje Tron Łaski i prawdopodobnie wyszła z pracowni Wita Stwosza;
- Kapliczki we wsi Prostyni – obiekty ludowej sztuki sakralnej:
 - murowana kaplica z rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego z 1835 roku;
 - kaplica z figurą Chrystusa Frasobliwego z XIX wieku;
 - kaplica św. Anny z XIX wieku;
- Nagrobna kaplica w miejscowości Orło z końca XIX wieku w formie żeliwnej altany.
- Stacja kolejowa w Treblince – 4 km na południowy – wschód od stacji kolejowej Treblinka leżał obóz zagłady. Między Treblinką I (Karny Obóz Pracy) , a Treblinką II (Obóz Zagłady) Niemcy zbudowali tymczasowe połączenie kolejowe. Oba te obiekty zostały połączone ze stacją kolejową w Treblince. W Obozie Zagłady zginęło ok. 800-920 tys. ludzi, a wśród nich Janusz Korczak – wybitny pedagog, pisarz, działacz społeczny i lekarz.

Gmina Stary Lubotyń:

- Kościół neogotycki z cegły trójnawowy;
- Kaplica pw. św. Rocha wzniesiona w I poł. XIX wieku.

Gmina Wąsewo:

- Sanktuarium Maryjne – kościół parafialny wzniesiony w latach 1912-1922. Znajduje się tam Obraz Matki Bożej Wąsewskiej. Początki kultu matki Bożej Wąsewskiej sięgają XVIII w. Pierwsza wzmianka w dokumentach kościelnych na temat wizerunku pochodzi z 1711 r. Obraz szybko zastąpił licznymi łaskami czego świadectwem są liczne wota dziękczynne.
- Drewniana kaplica cmentarna z II poł. XIX wieku.

Gmina Boguty Pianki:

- Zagroda młynarza – we wsi Drewnowo (8 km od Ciechanowca), znajduje się w niej wiatrak koźlak oraz chata z końca XIX wieku z ekspozycją – tradycje chleba - własność Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu.

Na terenie powiatu znajdują się trzy **rowerowe trasy turystyczne**. Od 2005 roku istnieje trasa rowerowa im. prof. Wojciecha Bogumiła Jastrzębowski. Odcinek liczy 13 km i wiedzie przez Puszcę Białą z Ostrowi Mazowieckiej do Broku. Inna trasa przebiega przez teren gminy Ostrów Mazowiecka. Prowadzi przez leśne tereny Rogóżni, Wiśniewa, Nowej Osuchowej i Nagoszewki. Jest znacznie dłuższa i liczy 33 km. Przez teren gminy Małkinia Górna, wzdłuż rzeki Bug wytyczona jest trasa o wyjątkowych walorach widokowych, licząca niemal 7 km. Prowadzi z Rostek Wielkich do Zawist Nadbużnych.

2. Sfera społeczna

Czynniki społeczne obejmują zjawiska i procesy bezpośrednio związane z demografią, migracjami, poziomem wykształcenia mieszkańców, rynkiem pracy, sytuacją pracowników oraz pracodawców. Nawiązują również do niekorzystnych zjawisk takich jak bezrobocie, patologie społeczne oraz wzrost przestępczości. Również rynek pracy, poziom bezrobocia oraz aktywność ekonomiczna mieszkańców regionu ma wpływ na kształt ogólnej struktury społeczno-ekonomicznej.

Źródło: www.news-ostrow.pl, IV Dożynki powiatowe w Zuzeli

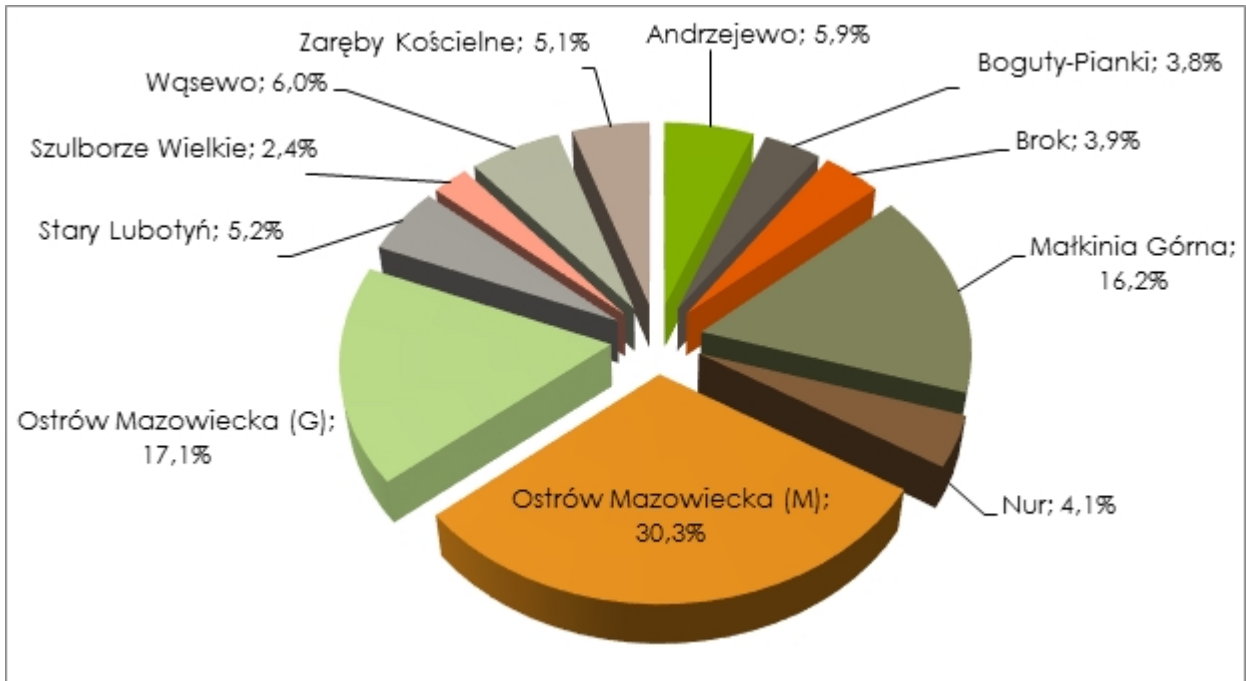
2.1. Demografia

2.1.1. Liczba mieszkańców

Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku, powiat ostrowski liczy **75493 mieszkańców**, co stanowi o 4,6% mniej niż w 2002 roku (czyli ostatnim roku objętym diagnozą opracowaną na potrzeby poprzedniej *Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2004-2015*). 32,9% ludności powiatu mieszka w jednym z dwóch miast powiatu (24819 osób, czyli mniej niż w 2002 roku - 26167), zdecydowana większość z nich w Ostrowi Mazowieckiej (22842 osób, czyli mniej niż 10 lat temu - 23267). Innymi gminami mającymi duży udział w łącznej liczbie ludności powiatu są: gmina Ostrow Mazowiecka (17,1%) i Matkonia Górna (16,2%). Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 4 Udział poszczególnych gmin w łącznej populacji powiatu ostrowskiego w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

Poniższa tabela zawiera dane o liczbie ludności w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2002 i 2011. Liczba mieszkańców wzrosła w tym okresie tylko w mieście i gminie Brok. W pozostałych gminach liczba mieszkańców spadła, najwięcej w gminach Nur (o 18,7%) i Szulborze Wielkie (o 11,9%).

Tabela 2 Liczba ludności w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2002 i 2011

Gmina	Liczba ludności (osoby)		Zmiana 2002-11	Udział w całości (2011)
	2002	2011		
Andrzejewo	4767	4457	-6,5%	5,9%
Boguty-Pianki	3157	2846	-9,9%	3,8%
Brok	2900	2934	1,2%	3,9%
Małkinia Górna	12695	12221	-3,7%	16,2%
Nur	3763	3058	-18,7%	4,1%
Ostrów Mazowiecka (M)	23267	22842	-1,8%	30,3%
Ostrów Mazowiecka (G)	13322	12930	-2,9%	17,1%
Stary Lubotyń	4186	3957	-5,5%	5,2%
Szulborze Wielkie	2074	1828	-11,9%	2,4%
Wąsewo	4896	4558	-6,9%	6,0%
Zaręby Kościelne	4084	3862	-5,4%	5,1%
Powiat ostrowski	79111	75493	-4,6%	100%

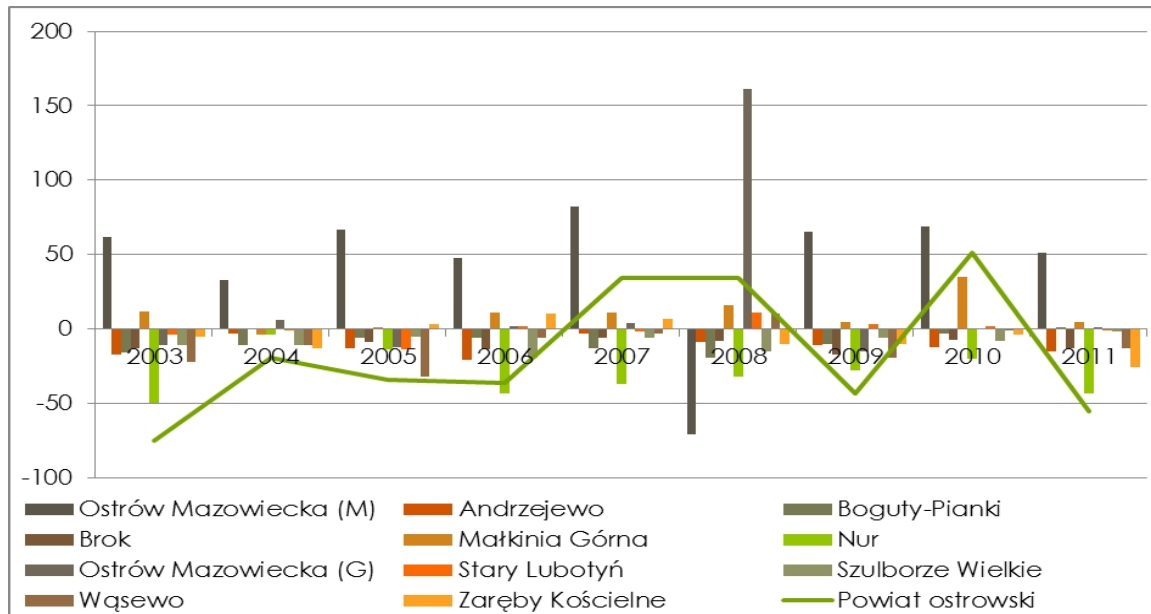
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.1.2. Przyrost naturalny

Przyrost naturalny w powiecie ostrowskim w latach 2003-2011 charakteryzował się zmiennością: w latach 2007-2008 i 2010 na terenie powiatu urodzeń było więcej niż zgonów. W pozostałych latach wskaźnik przyrostu naturalnego był ujemny. Na przestrzeni ostatnich lat, największy przyrost w ujęciu bezwzględnym (liczba urodzeń - liczba zgonów) zaobserwowano w najliczniejszej gminie powiatu - w Ostrowi Mazowieckiej. W 2008 roku odnotowano wyjątkowo dużą wartość wskaźnika w gminie Ostrów Mazowiecka (skok ten był spowodowany jedynie 9 zgonami w tym roku). Najniższą wartość wskaźnika przyrostu odnotowano w gminie Nur (oprócz jednorazowego spadku w mieście Ostrów Mazowiecka w 2008 roku spowodowanym znacznym wzrostem zgonów).

Rysunek 5 Przyrost naturalny w powiecie ostrowskim łącznie i w poszczególnych gminach w latach 2003-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższa tabela zawiera dane o liczbie urodzeń żywych i zgonów w powiecie ostrowskim i jego poszczególnych gminach w latach 2003-2011. Przy nazwach gmin podano w nawiasach liczbę mieszkańców w 2011 roku. Dominowały ujemne wartości wskaźnika przyrostu naturalnego pozostające jednak powyżej granicy $-0,2\%$. W trzech latach (2007, 2008 i 2010 - zaznaczono w tabeli pomarańczowym kolorem) odnotowano dodatnie wartości wskaźnika.

Tabela 3 Liczba urodzeń i zgonów w powiecie ostrowskim i poszczególnych gminach w latach 2003-2011

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Powiat ostrowski łącznie	urodzenia żywe	760	757	793	774	837	849	780	830	754
	zgony ogółem	835	776	827	810	803	815	823	779	809
Ostrów Mazowiecka (M) (23267)	urodzenia żywe	240	215	242	247	271	245	252	254	227
	zgony ogółem	178	182	175	199	189	316	187	185	176
Andrzejewo (4457)	urodzenia żywe	41	50	42	34	46	47	43	49	48
	zgony ogółem	58	53	55	55	49	56	54	61	63
Boguty-Pianki	urodzenia żywe	24	31	27	34	30	23	32	27	29

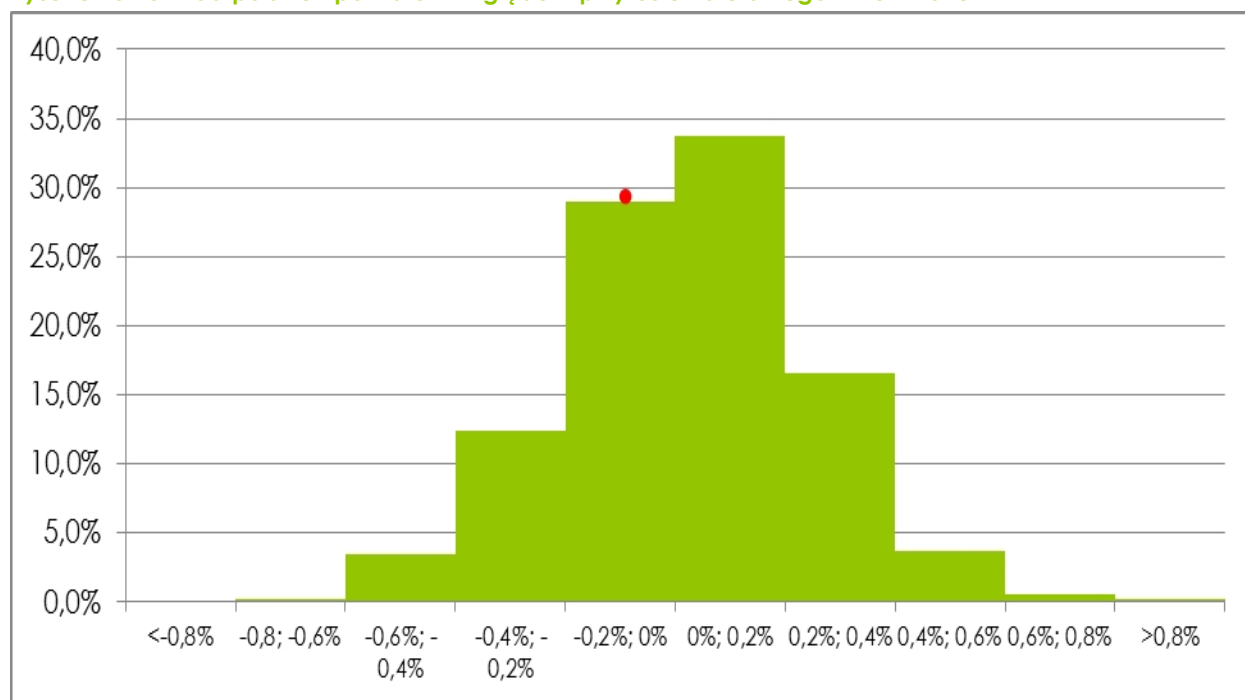

(2846)	zgony ogółem	40	42	33	40	43	42	42	30	28
Brok (2934)	urodzenia żywe	22	30	23	17	29	26	27	25	31
	zgony ogółem	35	30	32	31	35	34	44	32	44
Małkinia Górna (12221)	urodzenia żywe	132	116	132	116	130	137	128	150	131
	zgony ogółem	120	120	131	105	119	121	123	115	126
Nur (3058)	urodzenia żywe	22	29	25	24	23	23	26	24	15
	zgony ogółem	72	33	39	67	60	55	54	44	58
Ostrów Mazowiecka (G) (12930)	urodzenia żywe	131	149	131	146	151	170	123	140	134
	zgony ogółem	142	143	143	144	147	9	138	140	133
Stary Lubotyń (3957)	urodzenia żywe	43	38	43	55	41	52	44	48	45
	zgony ogółem	47	39	57	53	43	41	41	46	46
Szulborze Wielkie (1828)	urodzenia żywe	17	22	19	11	21	15	25	20	17
	zgony ogółem	28	33	24	30	27	30	31	28	19
Wąsewo (4558)	urodzenia żywe	43	41	54	46	48	59	43	51	44
	zgony ogółem	65	52	86	52	51	49	62	52	57
Zaręby Kościelne (3862)	urodzenia żywe	45	36	55	44	47	52	37	42	33
	zgony ogółem	50	49	52	34	40	62	47	46	59

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na tle kraju powiat ostrowski zajmuje dalekie 260. miejsce (na 379) pod względem przyrostu naturalnego (ranking według danych z 2011 roku). Wśród polskich powiatów dominują wartości z przedziału 0%-0,2%, zaraz potem -0,2%-0%. Czerwonym punktem na poniższym wykresie oznaczono pozycję powiatu ostrowskiego na tle rozkładu powiatów ze względu na przyrost naturalny.

Rysunek 6 Rozkład polskich powiatów względem przyrostu naturalnego w 2011 roku

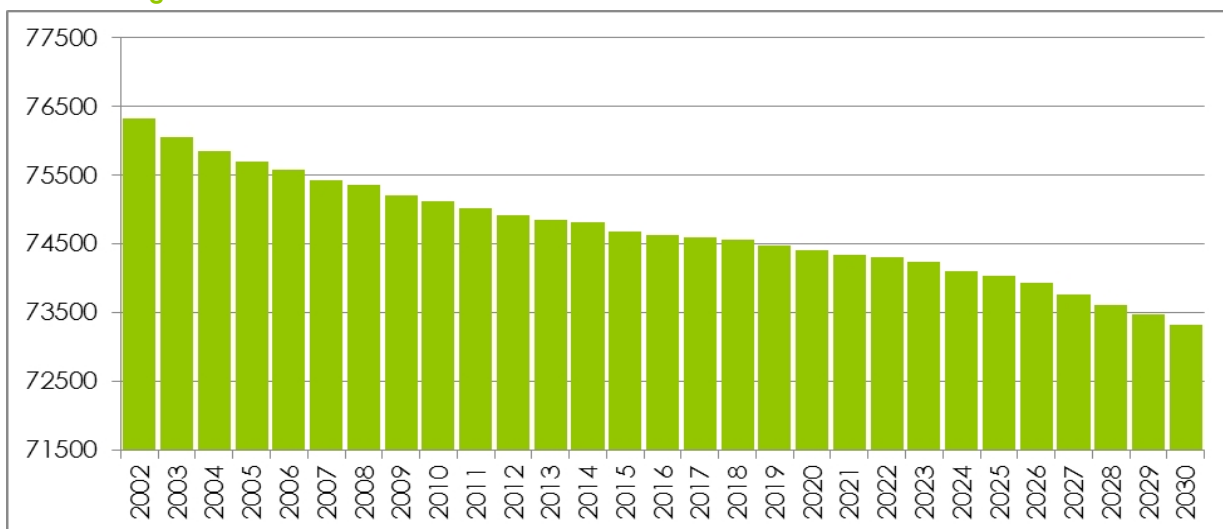

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższy wykres przedstawia prognozowaną przez GUS liczbę ludności powiatu ostrowskiego do roku 2030. Prognozy dokonano w 2003 roku i oparto ją na danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku. Prognoza jest alarmująca: w ciągu niecałych 20 lat liczba mieszkańców zmniejszy się do 73,3 tys. osób.

Rysunek 7 Prognoza liczby ludności w powiecie ostrowskim oparta na danych z Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 roku

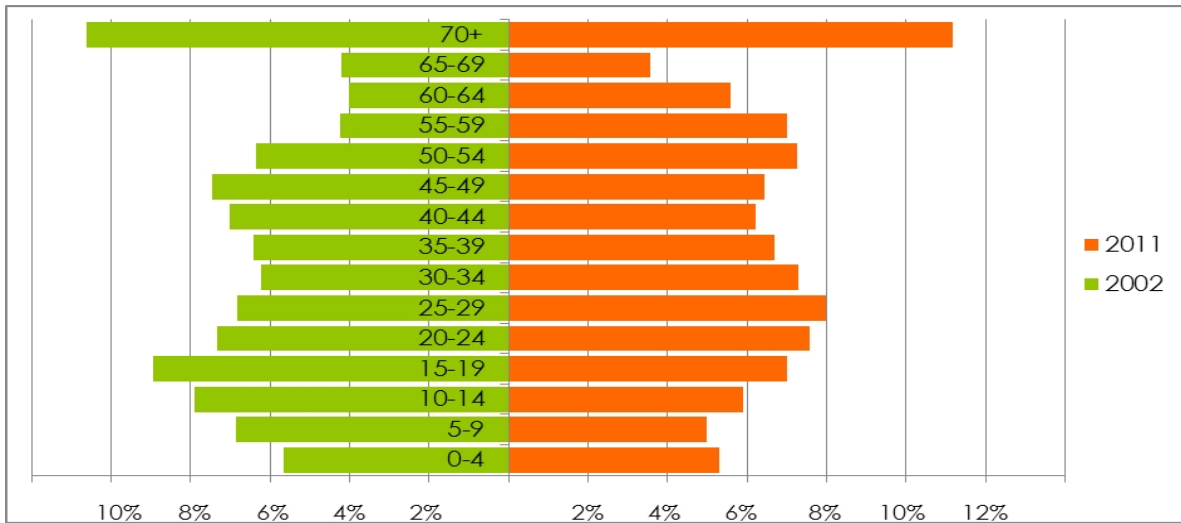
Źródło: dane GUS.

2.1.3. Struktura wieku mieszkańców

W diagnozie z 2004 roku ostrzegano, że utrzymanie się dotychczasowych tendencji demograficznych może grozić zmniejszeniem się populacji powiatu i starzeniem się społeczeństwa zamieszkującego na tym terenie. Porównując **piramidy wieku ludności** powiatu ostrowskiego w latach 2002 i 2011 widać, że ówczesne obawy były słuszne, a starzenie się lokalnego społeczeństwa staje się faktem. Na umieszczonym poniżej wykresie zaprezentowano piramidę wieku ludności w 2002 roku (zielona część) i 2011 roku (pomarańczowa część). Udział dzieci i młodzieży w ogóle ludności zmniejszył się w ciągu 10 lat z 20,4% do 16,2%. Wzrosła zaś liczba mieszkańców w wieku 20-39 lat. Obecnie jest więcej osób w wieku produkcyjnym niż 10 lat temu (liczba osób w wieku 15-64 lata wzrosła o 2643, a udział tej grupy w całości ludności wzrósł z 64,8% do 69,1%). Jednak taka zmiana relacji zapowiada w najbliższych latach spadek liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym na rzecz wzrostu udziału osób starszych (w latach 2002-2011 w grupie osób w wieku 65 lat i więcej nie odnotowano istotnych zmian).

Rysunek 8 Piramida wieku ludności powiatu ostrowskiego w 2002 i 2011 roku

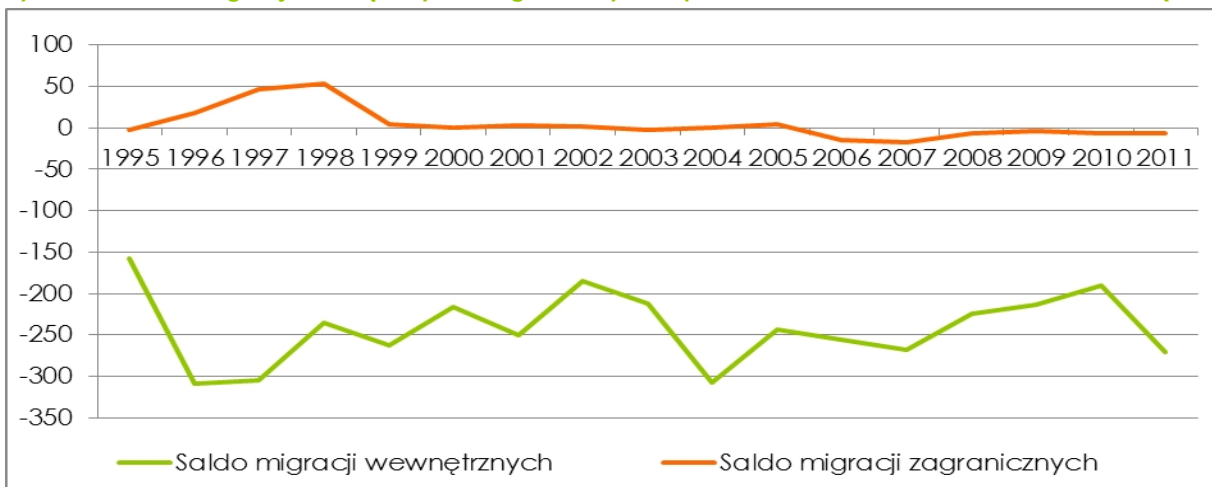

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.1.4. Migracje

Zgodnie z danymi GUS⁵, w latach 1995-2011, powiat ostrowski charakteryzował stały odpływ ludności: **saldo migracji** wewnętrznych wahało się od -158 do -309 osób. Do 2005 roku obserwowano dodatnie saldo migracji zagranicznych (szczególnie duże pod koniec ubiegłego wieku: do +54 osób), jednak w 2006 roku tendencja ta uległa trwałemu odwróceniu.

Rysunek 9 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w powiecie ostrowskim w latach 1995-2011 (osoby)

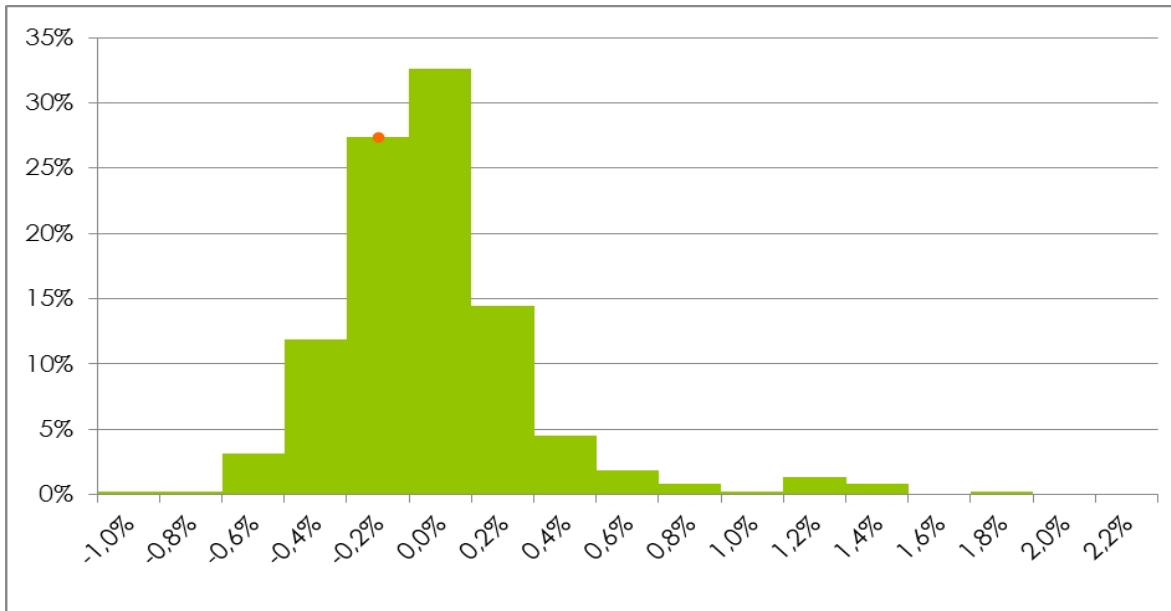
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując zjawisko migracji w powiecie ostrowskim z pozostałymi powiatami kraju w latach 2002 i 2011 widać, że relatywna sytuacja powiatu na tle kraju uległa pogorszeniu. W 2002 roku, ze wskaźnikiem salda migracji równym -0,2, powiat ostrowski plasował się w okolicach środka rozkładu wartości wskaźnika w kraju (na poniższym wykresie pozycja powiatu ostrowskiego reprezentowana jest przez pomarańczowy punkt).

⁵ Należy zaznaczyć, że oficjalne dane dotyczące zjawiska migracji należy traktować z ostrożnością (duża część migrantów nie rejestruje zmiany miejsca zamieszkania).

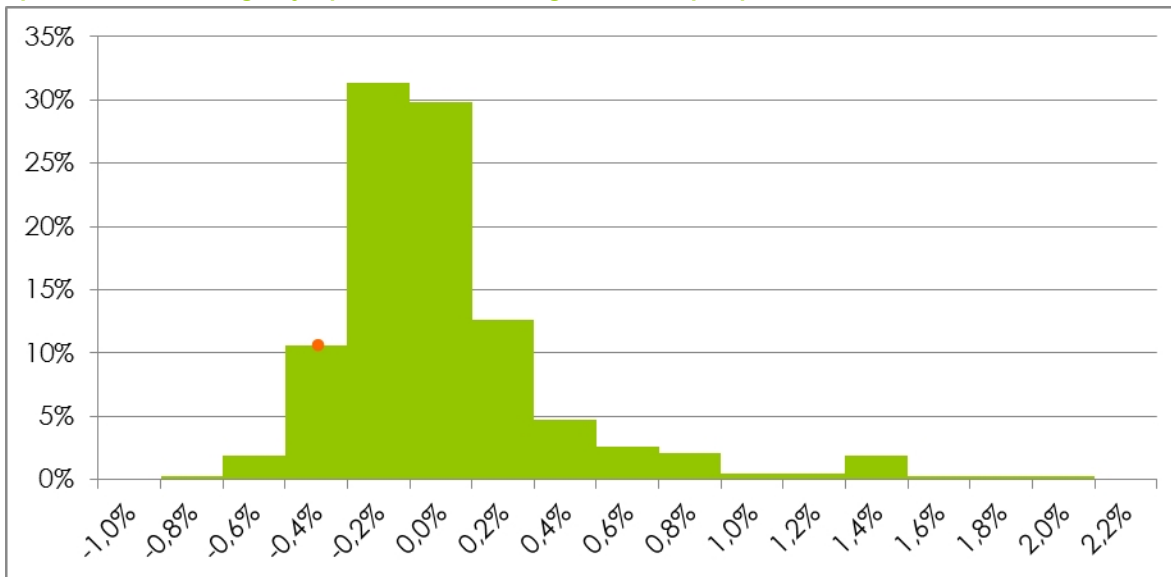
Rysunek 10 Saldo migracji z powiatu ostrowskiego na tle innych powiatów w 2002 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2011 roku, wartość wskaźnika spadła do -0,4% a powiat ostrowski spadł do grupy 15% powiatów o najniższej wartości wskaźnika salda migracji.

Rysunek 11 Saldo migracji z powiatu ostrowskiego na tle innych powiatów w 2011 roku

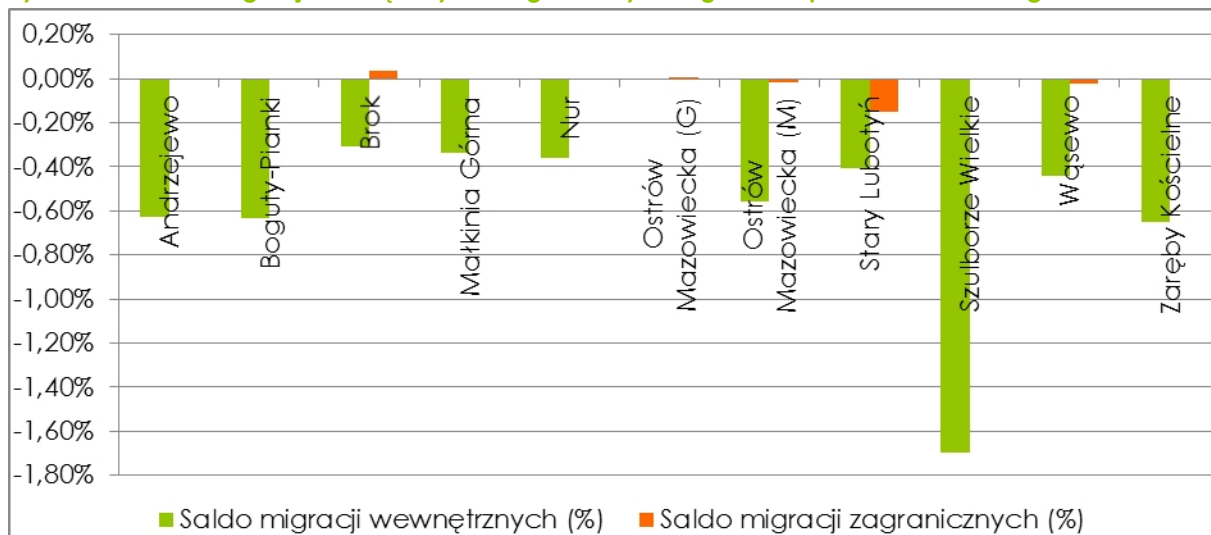

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższy wykres pozwala przeanalizować zjawisko migracji w 2011 roku w przekroju przez gminy powiatu ostrowskiego. Najwięcej mieszkańców opuściło gminę Szulborze Wielkie, zaś najwięcej emigrantów zagranicznych opuściło gminę Stary Lubotyń. Tylko w mieście i gminie Brok zaobserwowano przyjazd ludności zza granicy.

Rysunek 12 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminach powiatu ostrowskiego w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ujemne saldo migracji jest potwierdzeniem postępującego zjawiska odpływu ludności z powiatu do większych miast lub za granicę. Analizując oficjalnie dostępne dane dotyczące zjawiska migracji ludności należy pamiętać o ich ułomności - nie wszystkie ruchy ludności są rejestrowane i odnotowywane przez urzędy statystyczne. Należy się spodziewać, że rzeczywista skala migracji znacząco przekracza tę odzwierciedloną w statystykach.

2.2. Poziom wykształcenia

Podstawą budowania gospodarki opartej na wiedzy jest sprawnie funkcjonujący i dostosowany do oczekiwań rynku system edukacji oraz dysponowanie odpowiednio rozwiniętym **kapitałem ludzkim**. Podstawowym miernikiem jakości wiedzy gromadzonej przez ludność lokalną jest jej struktura względem poziomu wykształcenia. Najbogatszym i najbardziej wiarygodnym zbiorem informacji o ludności w tym obszarze tematycznym są dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego. Ostatni spis został przeprowadzony w 2011 roku, jednak zgodnie z informacją GUS, pozyskane w jego trakcie dane dotyczące sfery oświatowej w powiatach zostaną opublikowane dopiero w drugim kwartale 2013 roku. W niniejszej analizie posłużono się więc danymi GUS zbieranymi na bieżąco i dotyczącymi liczby absolwentów w poszczególnych typach szkół. Liczbę tę porównywano za każdym razem do zmieniającej się w kolejnych latach liczby młodzieży w wieku odpowiednim do ukończenia szkoły danego typu.

Jak widać na poniższym wykresie, udział młodzieży kończącej szkoły zawodowe (uwzględniono osoby zdające egzamin maturalny) w ogóle młodzieży w wieku 15-19 lat, znacząco spadł w latach 2004-2011. Tymczasem udział osób zdających maturę w liceach ogólnokształcących pozostaje na stabilnym poziomie.

Rysunek 13 Udział absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w ogóle mieszkańców powiatu ostrowskiego w wieku 15-19 lat w latach 2004-2011

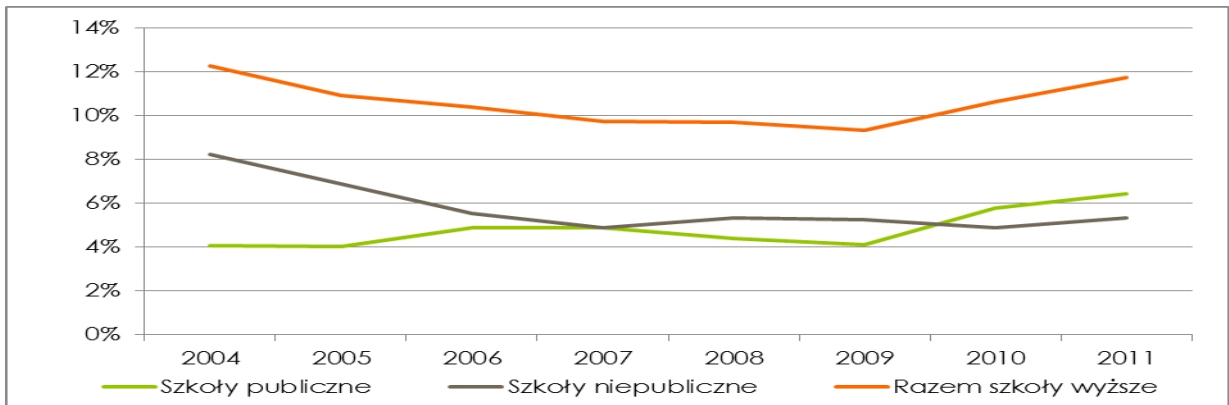

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W powiecie ostrowskim nie funkcjonuje ani jedna wyższa szkoła (jedynie wydział zamiejscowy Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku - kierunek Ekonomia). Dane o liczbie absolwentów są publikowane przez GUS tylko dla poziomu NTS-3. Na poniższym wykresie przedstawiono dane dla podregionu ostrołęcko-siedleckiego. Widać, że po okresie nasilenia kryzysu (lata 2008-2009), kiedy udział absolwentów w grupie wiekowej 20-25 nieznacznie spadł, nastąpiło silne odbicie i w ostatnich dwóch latach liczba (a także udział w grupie wiekowej) absolwentów znowu wzrósł. W tych ostatnich latach dotyczyło to przede wszystkim szkół publicznych, w których wzrost jest bardziej stabilny w ostatnich 8 latach.

Rysunek 14 Udział absolwentów szkół wyższych w ogóle mieszkańców podregionu ostrołęcko-siedleckiego w wieku 20-24 lat w latach 2004-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawione powyżej dane mogą świadczyć o wzroście udziału osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym w ogóle młodzieży w powiecie ostrowskim i podregionie. Jednocześnie spada liczba absolwentów szkół zawodowych. Choć poziom wykształcenia społeczeństwa rośnie, co jest pozytywnym zjawiskiem, to taka tendencja skutkuje pogłębiającym się zjawiskiem niedopasowania na lokalnym rynku pracy (szerzej o tym zjawisku traktuje rozdział o bezrobociu).

2.3. Problemy społeczne

Bazując na danych zgromadzonych przez instytucje pomocy społecznej działających na terenie powiatu ostrowskiego zdiagnozowano sześć głównych problemów społecznych, jest to bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm, ubóstwo, przemoc w rodzinie oraz niepełnosprawność.

Zjawisko **bezrobocia**⁶ szerzej zostało opisane w rozdziale Rynek pracy. Działania mające na celu przeciwdziałanie temu zjawisku są podejmowane przede wszystkim przez Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej. Instytucja ta opracowała Powiatowy Program Przeciwdziałania Bezrobociu oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy na lata 2009-2015. Ma on na celu:

- określenie kierunków działań wspierających aktywność zawodową osób bezrobotnych,
- wsparcie i aktywizację niepełnosprawnych osób bezrobotnych i poszukujących pracy,
- dostosowanie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych do zmian zachodzących na rynku pracy,
- tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój i promocja przedsiębiorczości,
- zapewnienie równości szans na rynku pracy poprzez wsparcie osób bezrobotnych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy oraz podejmowanie działań dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- podejmowanie działań promujących partnerstwo lokalne na rynku pracy,
- pozyskiwanie środków z Europejskiego Funduszu Społecznego i innych źródeł oraz upowszechnianie informacji o tych funduszach.

⁶ Problemy społeczne opisane w dalszej części dokumentu zdiagnozowano w oparciu o zapisy Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Ostrowskiego na lata 2009-2015.

Najczęściej interweniującą instytucją w przypadku **bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych**, jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej. Zjawisko to ma swoje odzwierciedlenie w przyznawanych świadczeniach materialnych i niematerialnych oraz liczbie dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych czy placówkach opiekuńczo- wychowawczych. Głównymi przyczynami umieszczenia dzieci w tego typu placówkach jest trudna sytuacja bytowa, przemoc w rodzinie lub alkoholizm.

Problem **alkoholizmu** występuje najczęściej w rodzinach wielodzietnych, ubogich spowodowanych bezrobociem. Najbardziej rozpowszechnione jest to zjawisko w mieście i gminie Ostrów Mazowiecka, gminie Brok oraz Wąsewo, najmniej w gminie Andrzejewo i Boguty Pianki.

Ubóstwo dotyczy między innymi osób bezdomnych, bez wykształcenia, rodzin wielodzietnych, a także tych, w których występują różnego rodzaju patologie. W powiecie udział osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo systematycznie spada, jednak w dalszym ciągu jest ono wysokie w mieście i gminie Ostrów Mazowiecka oraz gminie Małkinia.

W powiecie ostrowskim zjawisko **przemocy w rodzinie** występuje coraz częściej, świadczyć o tym mogą statystyki policyjne, w których odnotowuje się z roku na rok większą liczbę interwencji domowych. Jest to związane również z podniesieniem świadomości społecznej oraz wzrostem zaufania do instytucji pomocowych.

Oprócz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej i Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie powiatu, działa również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie podejmujące działania z zakresu pomocy społecznej i rehabilitacji społecznej.

W celu poprawienia sytuacji mieszkańców realizowanych jest wiele programów:

- *Program Aktywności Lokalnej dla Powiatu Ostrowskiego w Ramach Programu „Decydujemy Razem”;*
- *Powiatowy Program Działania Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Ostrowskim na lata 2009 – 2015;*
- *Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Ostrowskiego na lata 2009 – 2015;*
- *Program budowy lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie w powiecie ostrowskim na lata 2009 – 2015.*

W Programie Aktywności Lokalnej zdefiniowano najważniejsze problemy powiatu ostrowskiego. Jest to:

- trudna sytuacja rodzin, wynikająca z bezrobocia lub niskich dochodów;
- przemoc domowa;
- bariery architektoniczne ograniczające poruszanie się osób niepełnosprawnych oraz niska aktywność społeczna takich osób;
- wzrastające uzależnienie od alkoholu;
- niewystarczająca liczba przedszkoli i szkół integracyjnych;
- zła sytuacja finansowa oraz niedostateczna współpraca instytucji pomocowych;
- brak aktywnych form spędzania wolnego czasu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest odpowiedzialne za realizację zadań powiatu **w zakresie pomocy społecznej**, czyli za:

- 1) opracowanie i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych;

- 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- 3) zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży pozbawionej częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej poprzez umieszczanie ich w formach rodzinnej opieki zastępczej lub placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz obejmowanie ich pomocą po osiągnięciu pełnoletniości;
- 4) organizowanie i opieka nad systemem rodzicielstwa zastępczego w powiecie;
- 5) działania na rzecz integracji ze środowiskiem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 6) rozwój i dostosowanie infrastruktury społecznej wg stanu potrzeb.

W zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, PCPR realizuje następujące zadania:

- 1) opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych, a także współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w zakresie opracowywania i realizacji tych programów;
- 2) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- 3) przyznawanie dofinansowań ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych z tytułu:
 - uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
 - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych;
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze;
 - likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych;
 - rehabilitacji dzieci i młodzieży;
 - kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest również instytucją odpowiedzialną za działania wspierające osoby niepełnosprawne. W tym celu realizowany jest Powiatowy Program Działania Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Ostrowskim na lata 2009-2015, którego działania skupiają się na:

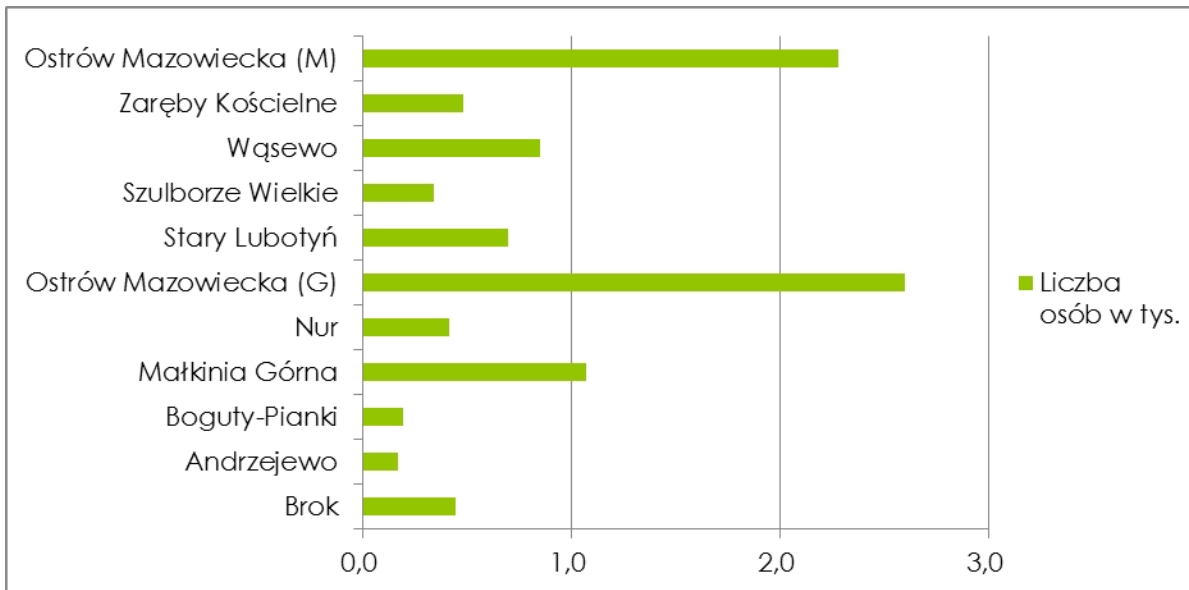
- przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w zatrudnieniu,
- rehabilitacji społecznej oraz przeciwdziałaniu marginalizacji osób niepełnosprawnych,
- współpracy oraz wspieraniu organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

W ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej działa Poradnia Społeczna, Środowiskowy Dom Samopomocy, Klub Integracji Społecznej i Samopomocy KISS oraz komórka organizacyjna do realizacji świadczeń rodzinnych.

Ponadto istnieją także placówki takie jak Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia działająca przy SPZZOZ w Ostrowi Mazowieckiej oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna skierowana głównie do dzieci i młodzieży. Oferuje ona nie tylko bezpłatną pomoc psychologiczną i pedagogiczną, ale jest również organizatorem licznych warsztatów i zajęć integracyjnych na terenie poradni oraz placówek szkolnych.

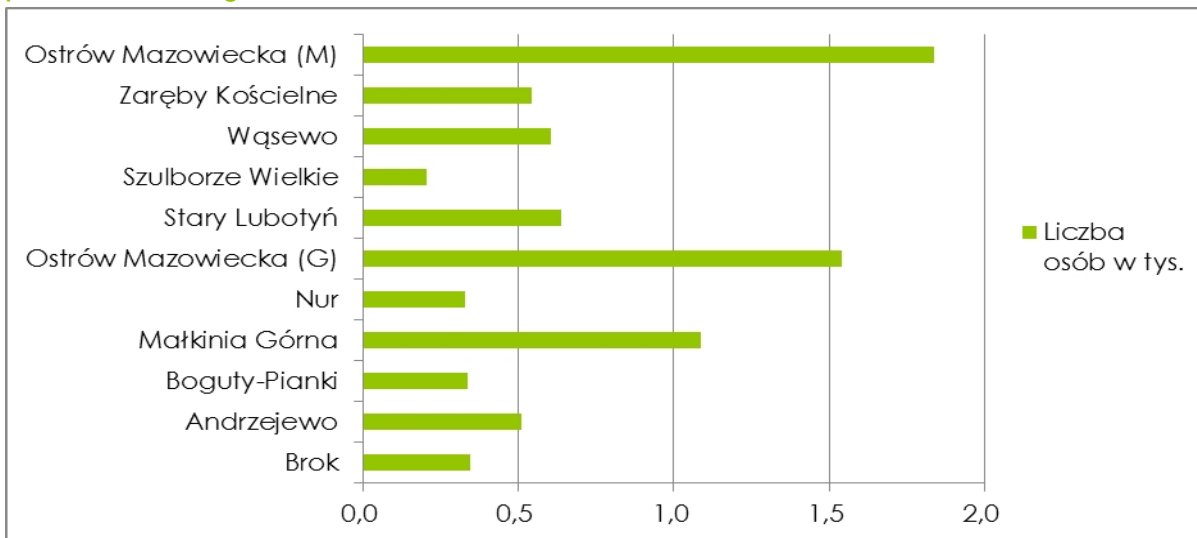
Rysunek 15 Ludność w gospodarstwach domowych korzystająca z pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu ostrowskiego w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2011.

Liczba osób w gospodarstwach domowych, które w 2010 roku skorzystały z pomocy społecznej to 9,6 tys., czyli 12,8% ludności całego powiatu ostrowskiego. Najwięcej świadczeń przyznano w mieście i gminie Ostrów Mazowiecka, Małkinia Górna i Wąsewo.

Rysunek 16 Dzieci w wieku 0-17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny w poszczególnych gminach powiatu ostrowskiego w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji GUS: *Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2011.

Sytuacja wygląda podobnie jeśli chodzi o liczbę dzieci, na które gospodarstwa domowe otrzymały w 2010 roku zasiłek rodzinny. Najwięcej zasiłków przyznał Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowi Mazowieckiej. Co ciekawe w całym powiecie to ponad 50% ogółu osób w tym wieku.

Tabela 4 Liczba przyznanych świadczeń w powiecie ostrowskim w latach 2009-2011

	2009	2010	2011
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	942	1 032	816
Liczba świadczeń	1673	1727	1206

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Ostrów Mazowiecka, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, 2012.

Ogółem liczba świadczeń wydanych w poszczególnych latach jest większa niż liczba osób, którym taka pomoc została zapewniona. Wynika to z faktu, iż osoby składające wniosek mogą starać o świadczenia pieniężne i niepieniężne z kilku przyczyn jednocześnie.

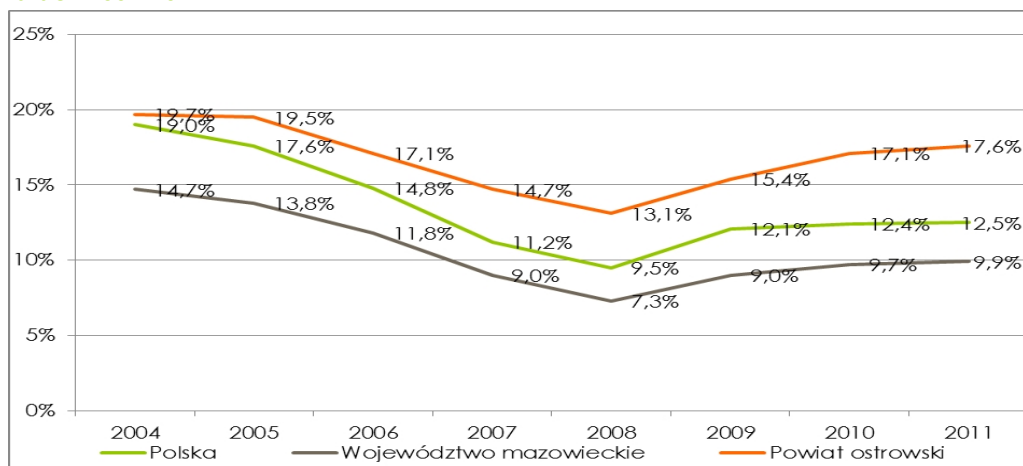
2.4. Rynek pracy

Rynek pracy dostarcza wiedzy na temat czynników, uwarunkowań i perspektyw rozwoju sfery ekonomicznej. Dostarcza informacji niezbędnych do planowania działań poprawiających sytuację przedsiębiorstw i pracowników oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

2.4.1. Bezrobocie

Publikowana przez Główny Urząd Statystyczny stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła w powiecie ostrowskim w 2011 roku 17,6%. Jest to wynik znacznie gorszy od średniej krajowej (12,5%), a tym bardziej wojewódzkiej (9,9%)⁷. Na liście powiatów o najwyższej stopie bezrobocia, powiat ostrowski plasuje się na 127. miejscu (na 379). Analizując przebieg kształtowania się wartości tego wskaźnika w latach 2004-2011 widać, że na początku tego okresu stopa bezrobocia była jeszcze wyższa (19,7% w 2004 roku), a zarazem bliska średniej krajowej (19,0%). W kolejnych latach sytuacja ulegała poprawie (aż do poziomu 13,1% w 2008 roku), jednak zawsze w mniejszym stopniu niż średnio w skali kraju. W latach 2009-2011 stopa bezrobocia rejestrowanego rosła w kraju i województwie nieznacznie (0,1-0,2 punktu procentowego), zaś w powiecie ostrowskim z 15,4% do 17,6%.

Rysunek 17 Stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju, województwie mazowieckim i powiecie ostrowskim w latach 2004-2011

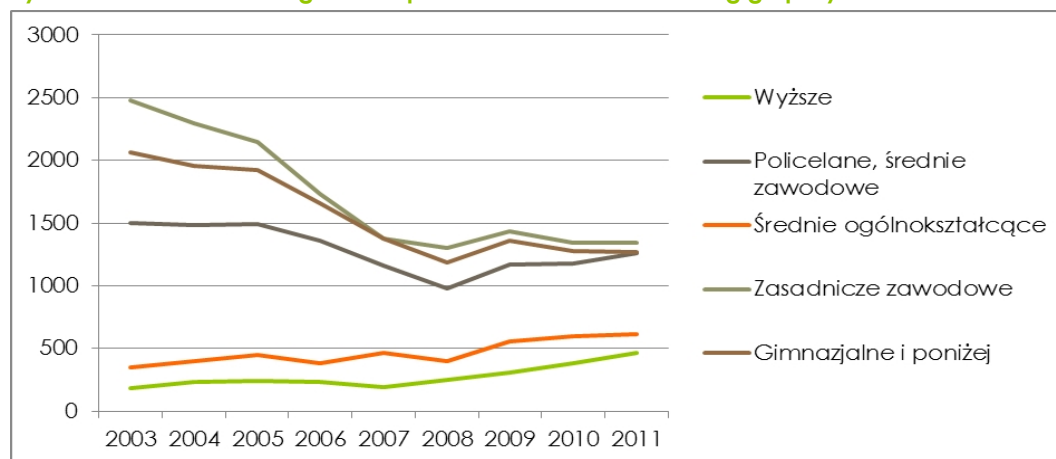
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁷ Należy pamiętać, że średnie wartości wielu statystyk dla województwa mazowieckiego, w tym dotyczących rynku pracy, mogą być silnie zaburzone przez bardzo duży udział aglomeracji warszawskiej w kształtowaniu się wynagrodzeń, bezrobocia czy innych zjawisk ekonomicznych.

Analizując zjawisko bezrobocia w powiecie ostrowskim w przekroju względem poziomu wykształcenia bezrobotnych widać, że na początku analizowanego okresu osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym stanowiły zdecydowaną większość bezrobotnych (niemal 70%). Z biegiem lat zjawisko to ulegało zmianie i obecnie grupa ta stanowi 53% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Wzrósł natomiast udział osób z wykształceniem wyższym w ogóle bezrobotnych. Może to być efektem szeroko obserwowanej tendencji do wydłużania czasu nauki i wzrostu poziomu wykształcenia, które niekoniecznie jest zbieżne z potrzebami pracodawców. Poniższe wykresy przedstawiają bezrobocie według grup wykształcenia i płci w wartościach bezwzględnych (liczba osób). Widać na nich wyraźnie, że w latach 2003-2008 liczba zarejestrowanych bezrobotnych systematycznie malała, a od roku 2009 rosła.

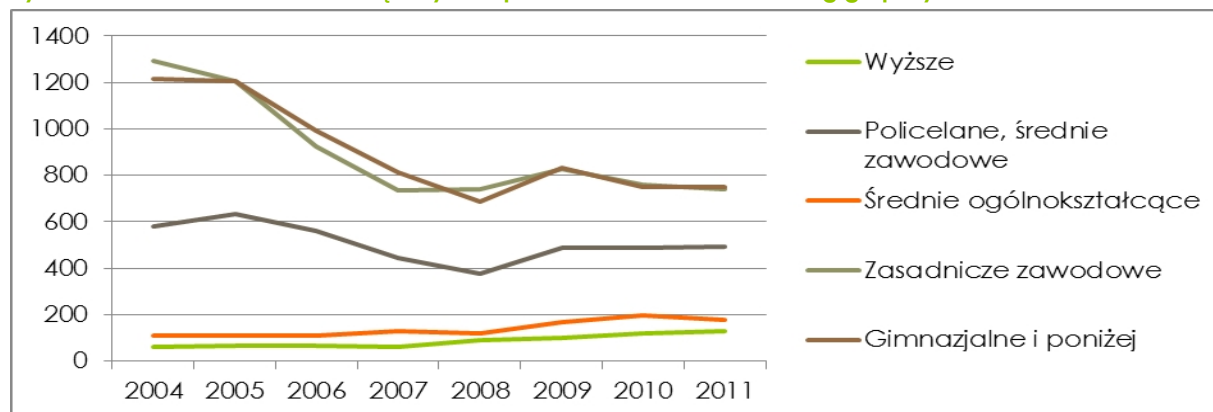
Rysunek 18 Bezrobocie ogółem w powiecie ostrowskim według grup wykształcenia w latach 2003-2011 (osoby)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie rejestrowane wśród mężczyzn odzwierciedla opisane powyżej tendencje. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 19 Bezrobocie wśród mężczyzn w powiecie ostrowskim według grup wykształcenia w latach 2003-2011

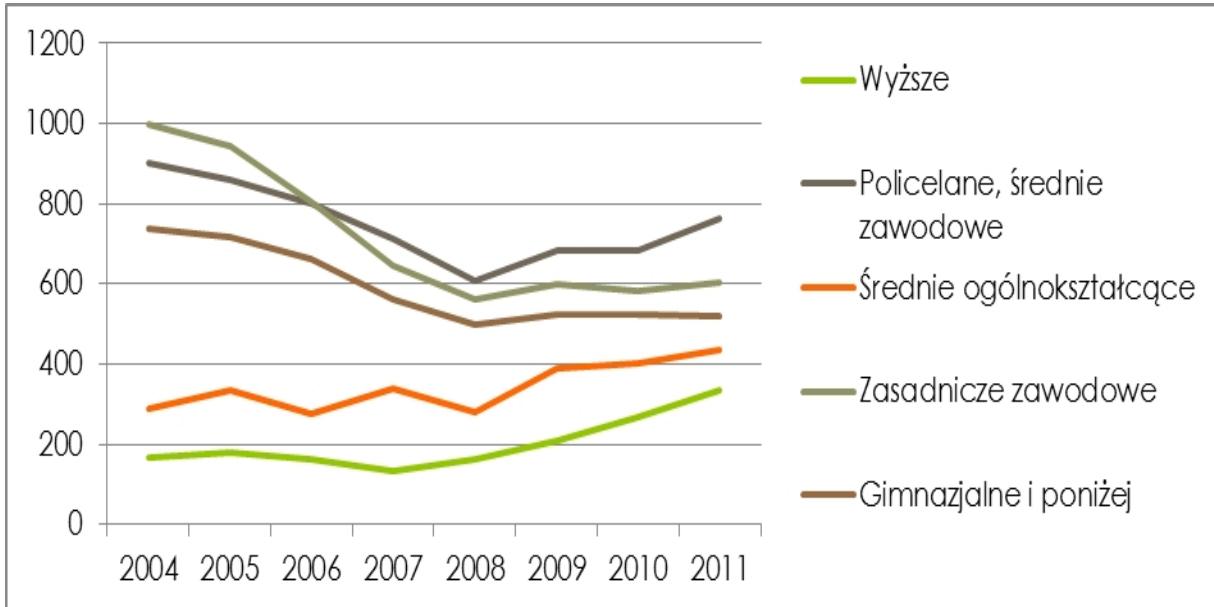

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Natomiast w przypadku kobiet obserwuje się znacznie wyższy udział osób z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym w ogóle. Liczebność tej grupy bezrobotnych kobiet nie uległa w latach 2003-2011 takiemu zmniejszeniu jak w przypadku grup o najniższym poziomie wykształcenia.

Rysunek 20 Bezrobocie wśród kobiet w powiecie ostrowskim według grup wykształcenia w latach 2003-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane wpływające do Powiatowego Urzędu Pracy pozwalają również na dokonanie analizy zjawiska bezrobocia w przekroju względem **wyuczonego zawodu**. Największą grupę bezrobotnych stanowią osoby bez wyuczonego zawodu: w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ostrowi Mazowieckiej w 2011 roku zarejestrowano 1692 takie osoby (34% ogółu bezrobotnych). Na podstawie wpływających ofert pracy oraz kwestionariuszy osób rejestrujących się w Urzędzie, PUP w Ostrowi Mazowieckiej określił zawody, w których liczba bezrobotnych jest największa oraz te, w których liczba ofert pracy jest największa.

Grupy zawodów, w których zarejestrowana jest największa liczba bezrobotnych:

- Średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych;
- Robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń i pokrewni;
- Robotnicy w przetwórstwie spożywczym, obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewni;
- Średni personel do spraw biznesu i administracji;
- Sprzedawcy i pokrewni;
- Pracownicy usług osobistych i ochrony;
- Robotnicy budowlani i pokrewni (z wyłączeniem elektryków);
- Elektrycy i elektronicy;
- Rolnicy produkcji towarowej;
- Średni personel do spraw zdrowia.

Poniższa tabela zawiera bardziej szczegółowe dane o zawodach, w których liczba zarejestrowanych bezrobotnych na koniec 2011 roku była największa.

Tabela 5 Zawody o największej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Zawód	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych
Technik ekonomista	230
Sprzedawca	211
Technik mechanik	134
Ślusarz	124
Technik żywienia i gospodarstwa domowego	100
Krawiec	96
Ekonomista	79
Rolnik	74
Technik rolnik	74
Tokarz w metalu	73
Kucharz małej gastronomii	70
Stolarz meblowy	62

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2011 rok*, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2012.

Grupy zawodów o największej liczbie ofert pracy:

- Sprzedawcy i pokrewni;
- Sekretarki, operatorzy urzędzeń biurowych i pokrewni;
- Pracownicy usług osobistych;
- Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie;
- Średni personel do spraw biznesu i administracji;
- Robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urzędzeń i pokrewni;
- Operatorzy maszyn i urzędzeń wydobywczych i przetwórczych;
- Robotnicy budowlani i pokrewni (z wyłączeniem elektryków);
- Pomoce domowe i sprzątaczkę;
- Ładowacze nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych.

Poniższa tabela zawiera bardziej szczegółowe dane o zawodach, w których liczba zgłoszonych w PUP ofert pracy na koniec 2011 roku była największa.

Tabela 6 Zawody o największej liczbie ofert pracy w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Zawody	Liczba ofert pracy
Sprzedawca	151
Technik prac biurowych	95
Technik administracji	49
Robotnik budowlany	43
Robotnik gospodarczy	39
Sprzątaczkę biurowa	33
Pracownik prac dorywczych	30
Operator maszyn i urzędzeń do rozdrabniania i sortowania surowców mineralnych	20
Operator koparki	20
Monter instalacji gazowych	20
Kierowca samochodu ciężarowego	19

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2011 rok*, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2012.

Na podstawie gromadzonych danych, Powiatowy Urząd Pracy jest w stanie określić **grupy**

zawodów deficytowych, nadwyżkowych i zrównoważonych. Podstawowym miernikiem klasyfikującym analizowane grupy zawodów jest wskaźnik intensywności nadwyżki/deficytu liczony jako iloraz średniej miesięcznej liczby zgłoszonych ofert pracy w danym zawodzie i średniej miesięcznej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w danym zawodzie. Poniższa tabela zawiera wszystkie zawody zdefiniowane w toku analizy jako deficytowe. Autorzy badania zaznaczają jednak, że pracodawcy często nie zgłaszają wakatów do PUP i poszukują pracowników innymi kanałami kontaktowymi (media, sieci znajomych, agencje pracy). W 2011 roku, PUP dysponował 1018 ofertami pracy, jednak wśród nich było 300 staży, które nie mogą być traktowane na równi z miejscami stałego zatrudnienia.

Tabela 7 Lista zawodów deficytowych w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Kod zawodu	Nazwa zawodu	Wskaźnik intensywności deficytu
811104	Operator koparki	20,0000
411004	Technik prac biurowych	7,9167
515303	Robotnik gospodarczy	7,8000
334306	Technik administracji	7,0000
721290	Pozostali spawacze i pokrewni	7,0000
431101	Asystent ds. księgowości	6,0000
524502	Sprzedawca na stacji paliw	6,0000
412001	Sekretarka	5,0000
712303	Tynkarz	5,0000
911207	Sprzątaczką	4,7143
332203	Przedstawiciel handlowy	4,0000
432190	Pozostali magazynierzy i pokrewni	4,0000
962905	Konserwator budynków	4,0000
712101	Dekarz	3,0000
341205	Pracownik socjalny	3,0000
332302	Zaopatrzeniowiec	3,0000
721207	Spawacz ręczny gazowy	2,5000
931205	Robotnik drogowy	2,5000
235904	Robotnik budowlany	2,0476
325905	Opiekunka dziecięca	2,0000
132404	Kierownik magazynu	2,0000
833203	Kierowca samochodu ciężarowego	1,9000
611306	Ogrodnik terenów zielonych	1,5000
524902	Doradca klienta	1,5000
941201	Pomoc kuchenna	1,4444
932101	Pakowacz	1,3333

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2011 rok*, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2012.

Podobnie określono grupę zawodów nadwyżkowych w powiecie ostrowskim. Wśród nich tylko jeden wymaga wykształcenia wyższego (nauczyciel wychowania fizycznego).

Tabela 8 Lista zawodów nadwyżkowych w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Kod zawodu	Nazwa zawodu	Wskaźnik intensywności nadwyżki
741101	Elektromonter instalacji elektrycznych	0,0270
753303	Szwaczka	0,0270
751201	Cukiernik	0,0357
751204	Piekarz	0,0385
512002	Kucharz małej gastronomii	0,0500
752205	Stolarz	0,0526
834103	Specjalista ds. marketingu i handlu	0,0588
722314	Tokarz w metalu	0,0597
752208	Stolarz meblowy	0,0625
712604	Monter instalacji i urządzeń sanitarnych	0,0769
351203	Technik informatyk	0,0909
311204	Technik budownictwa	0,1000
711202	Murarz	0,1154
311303	Technik elektryk	0,1220
722204	Ślusarz	0,1228
514101	Fryzjer	0,1290
723105	Mechanik samochodów osobowych	0,1316
522305	Technik handlowiec	0,1481
723304	Mechanik maszyn i urządzeń do obróbki metali	0,1667
832203	Kierowca samochodu osobowego	0,1818
834101	Kierowca ciągnika rolniczego	0,2000
834401	Kierowca operator wózków jezdniowych	0,2000
713102	Malarz budowlany	0,2143
723103	Mechanik pojazdów samochodowych	0,2459
711401	Bełtoniarz	0,2500
513101	Kelner	0,2727
816003	Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego	0,3333
512001	Kucharz	0,3333
233025	Nauczyciel wychowania fizycznego	0,3333
711503	Stolarz budowlany	0,3333

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2011 rok*, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2012.

Choć lista zawodów zrównoważonych zmienia się co roku ze względu na małą liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych w tych zawodach oraz małą liczbę ofert pracy w tych zawodach, to widać, że zawody zrównoważone to takie, które wymagają od pracowników bardzo konkretnych kwalifikacji lub doświadczenia.

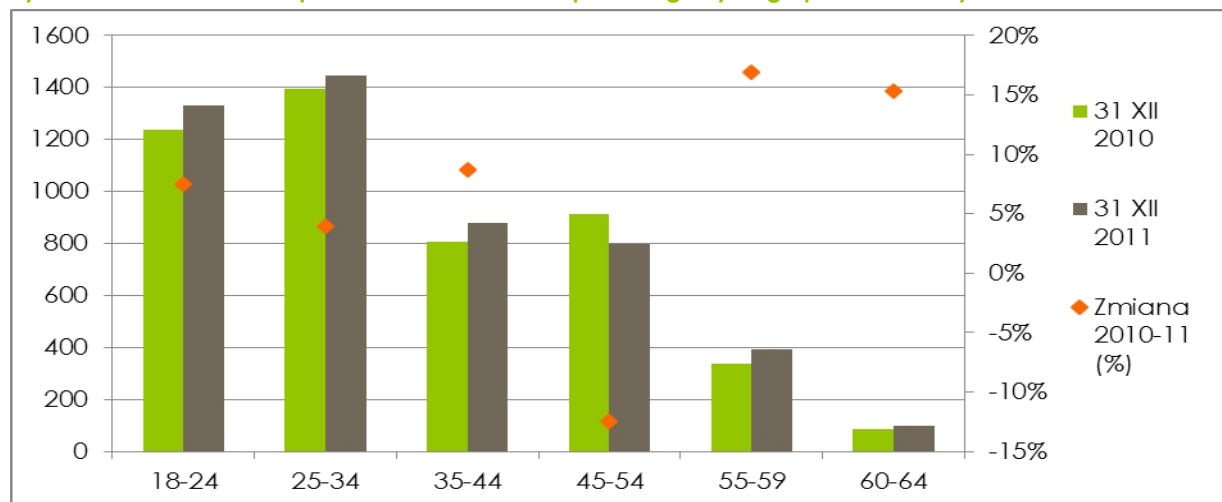
Tabela 9 Lista zawodów zrównoważonych w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Kod zawodu	Nazwa zawodu	Wskaźnik równowagi
121101	Główny księgowy	1,0000
143990	Pozostali kierownicy ds. innych typów usług gdzie indziej nie sklasyfikowani	1,0000
232001	Nauczyciel/instruktor praktycznej nauki zawodu	1,0000
311104	Technik geodeta	1,0000
311101	Laborant chemiczny	1,0000
321402	Technik dentystyczny	1,0000
333105	Spedytor	1,0000
333201	Organizator imprez rozrywkowych	1,0000
343101	Fotograf	1,0000
513202	Barman	1,0000
541307	Pracownik ochrony fizycznej bez licencji	1,0000
711601	Brukarz	1,0000
713201	Lakiernik	1,0000
713203	Lakiernik samochodowy	1,0000
814104	Wulkanizator	1,0000
833202	Kierowca ciągnika siodłowego	1,0000
962905	Szatniarz	1,0000
962906	Woźny	1,0000
931301	Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym	0,9286

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2011 rok*, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2012.

Analiza zjawiska bezrobocia w poszczególnych **grupach wiekowych** wskazuje na największe nasilenie problemu braku zatrudnienia wśród osób młodych, do 34 lat. W tej grupie wiekowej zarejestrowanych było na koniec 2011 roku 2780 bezrobotnych, co stanowi ponad 56% ogółu. Jedna trzecia bezrobotnych ma od 35 do 54 lat (łącznie 1676 osób). W latach 2010-2011 o 13% spadła liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku od 45 do 54 lat. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 21 Bezrobotni w powiecie ostrowskim w poszczególnych grupach wiekowych w latach 2010-2011

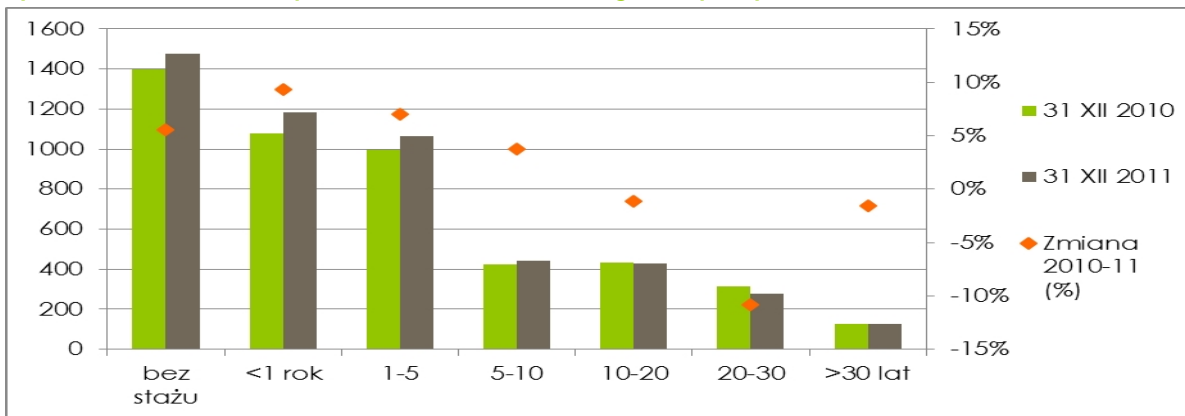

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

Wiek jest ściśle związany z dotychczasowym stażem pracy, dlatego zgodnie z oczekiwaniami najliczniejszą grupą zarejestrowanych bezrobotnych są osoby bez stażu pracy (w 2011 roku 1478 osób). Tendencja zaprezentowana na poniższym wykresie jest przejrzysta: wraz ze wzrostem stażu pracy maleje liczba bezrobotnych. Łatwiej znaleźć i utrzymać stanowisko osobom z dłuższym stażem pracy. W grupie osób z 20-30 latami stażu pracy, liczba bezrobotnych spadła w 2011 roku o 11% w porównaniu do roku poprzedniego.

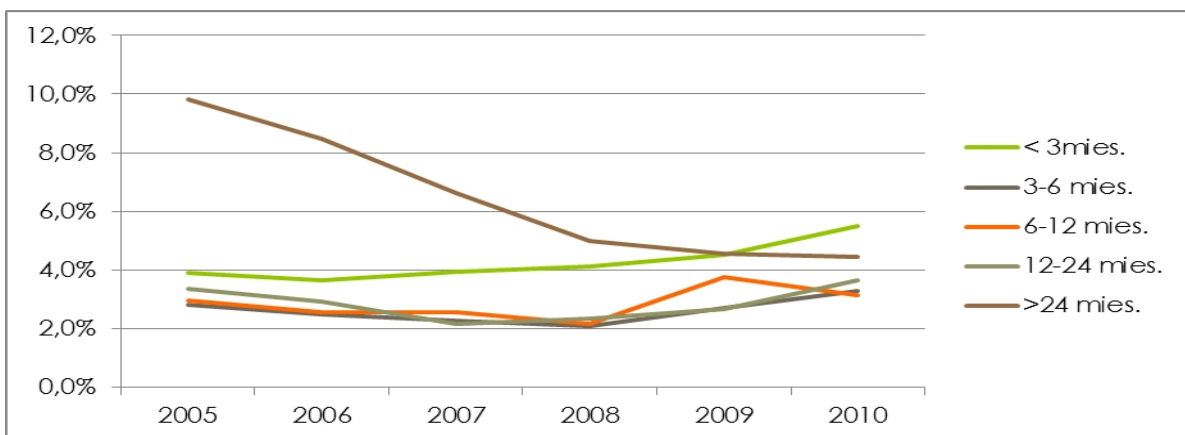
Rysunek 22 Bezrobotni w powiecie ostrowskim według stażu pracy w latach 2010-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

Pogłębiona analiza bezrobocia obejmuje również badanie tego zjawiska w innych przekrojach, m. in. względem czasu pozostawania na bezrobociu⁸. Jak widać na poniższym wykresie, na początku analizowanego okresu (2005 rok), największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby pozostające bez pracy przez ponad 2 lata. Z biegiem czasu tendencja ta ulegała odwróceniu i w 2010 roku więcej było w powiecie osób krótkotrwale bezrobotnych niż tych pozostających bez zatrudnienia ponad 24 miesiące.

Rysunek 23 Stopa bezrobocia w powiecie ostrowskim według czasu pozostawania na bezrobociu w latach 2005-2010

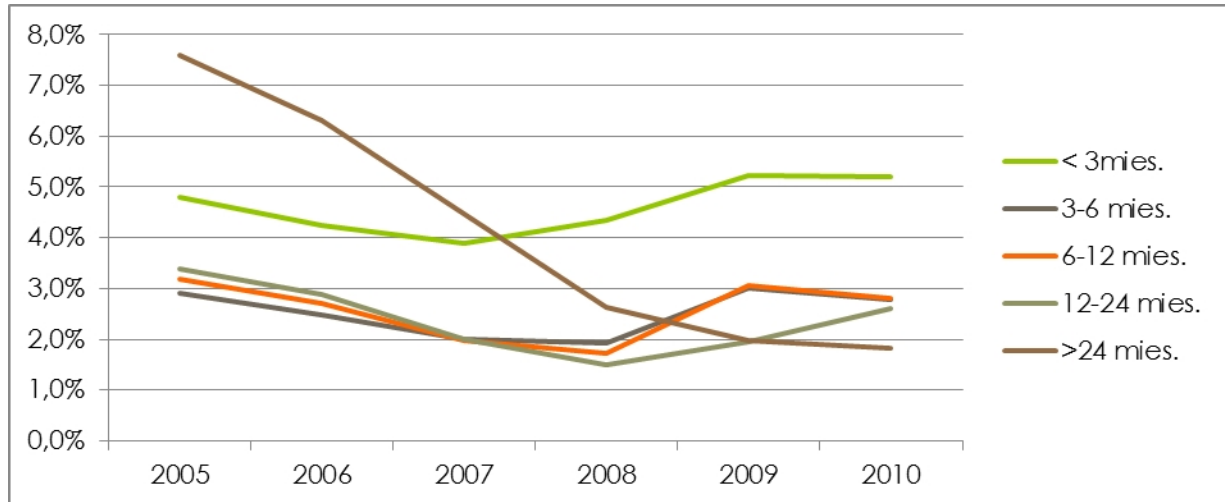
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

⁸ Użyta w dalszej części stopa bezrobocia została obliczona na podstawie danych GUS o liczbie zatrudnionych i bezrobotnych. Choć różni się ona od publikowanej stopy bezrobocia rejestrowanego (powodem może być m. in. różna metodyka kwalifikowania osób jako bierne zawodowo lub bezrobotne), to jednak obrazuje ona pewne tendencje rynku pracy w ostatnich latach.

Wyniki tych obserwacji należy odnieść do tendencji ogólnokrajowych. A te były w ostatnich latach podobne: stopa bezrobocia trwającego powyżej dwóch lat systematycznie spadała, rosła natomiast w przypadku krótkotrwałego pozostawania bez pracy. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

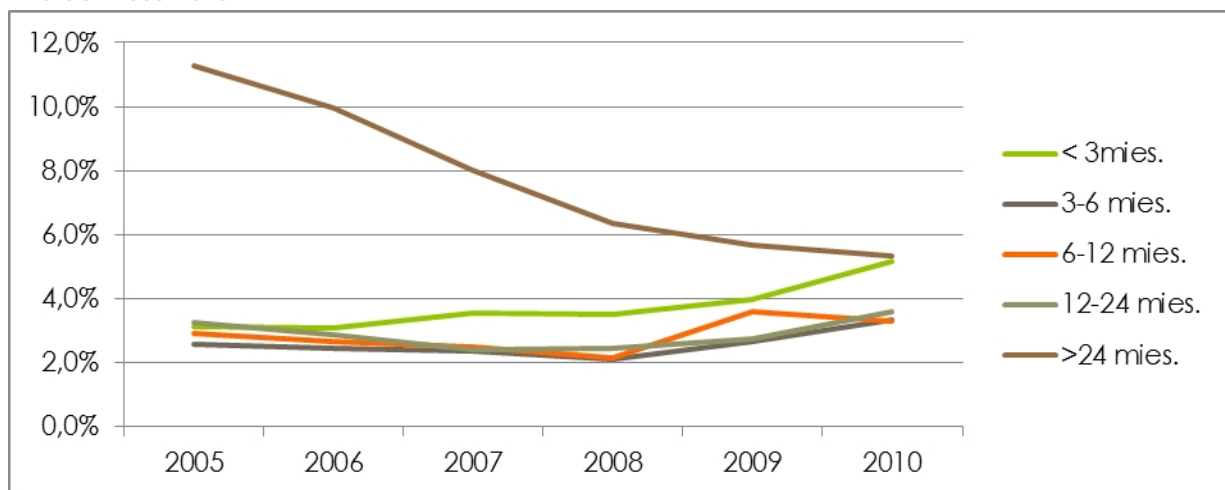
Rysunek 24 Stopa bezrobocia w Polsce według czasu pozostawania na bezrobociu w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Stopa bezrobocia **wśród kobiet** w powiecie ostrowskim jest nieznacznie tylko wyższa niż stopa bezrobocia ogółem (relacja ta jest korzystniejsza niż w przypadku średnich stóp krajowych). Opisana powyżej tendencja do spadku bezrobocia długookresowego na rzecz krótkookresowego jest charakterystyczna również dla kobiet. Szczegóły przedstawiają poniższe wykresy.

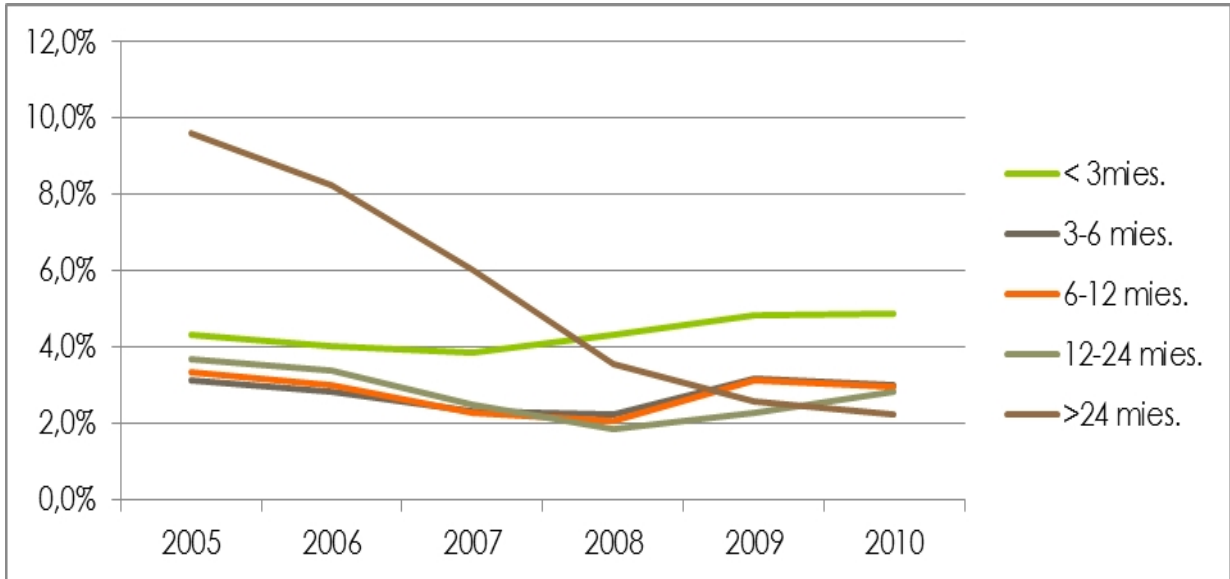
Rysunek 25 Stopa bezrobocia wśród kobiet w powiecie ostrowskim według czasu pozostawania na bezrobociu w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

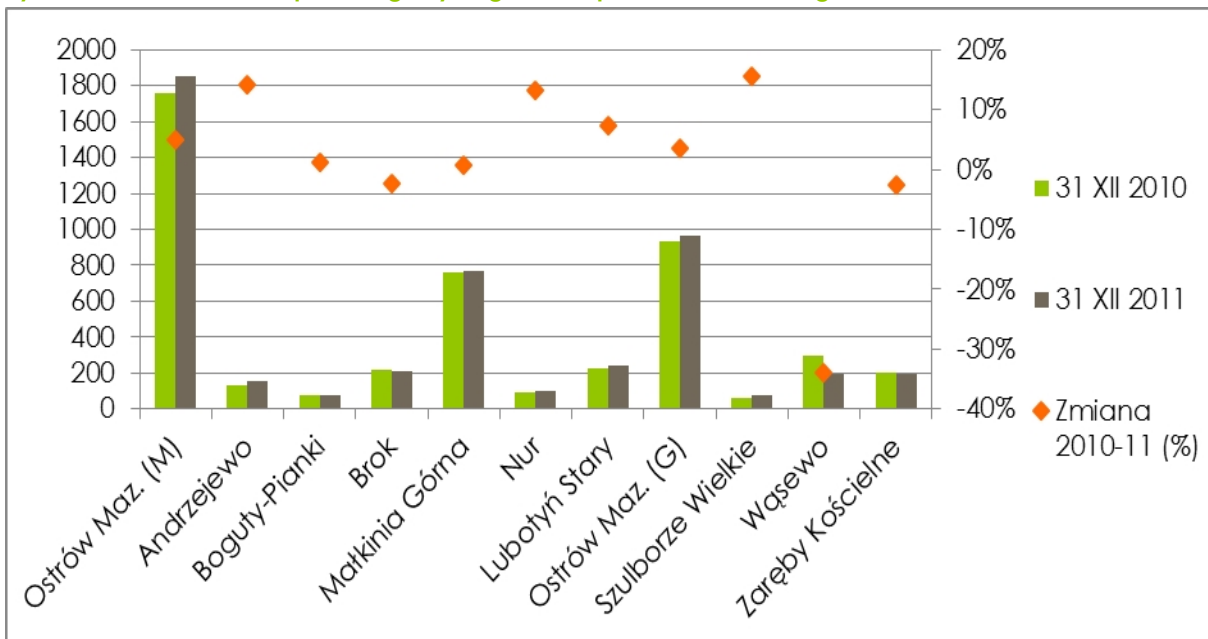
Rysunek 26 Stopa bezrobocia wśród kobiet w Polsce według czasu pozostawania na bezrobociu w latach 2005-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując zjawisko bezrobocia **w przekroju terytorialnym** widać, że zgodnie z oczekiwaniami, liczba zarejestrowanych bezrobotnych jest największa w najludniejszych gminach. W latach 2010-2011 największy procentowy wzrost liczby bezrobotnych odnotowano w gminie Szulborze Wielkie (16%), Andrzejewo (14%) i Nur (13%). Najwięcej osób bezrobotnych przybyło w mieście Ostrów Mazowiecka (88). Największą redukcję liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w gminie Wąsewo: z 300 osób w 2010 roku do 198 w 2011 roku (czyli o 34%).

Rysunek 27 Bezrobotni w poszczególnych gminach powiatu ostrowskiego w latach 2010-2011

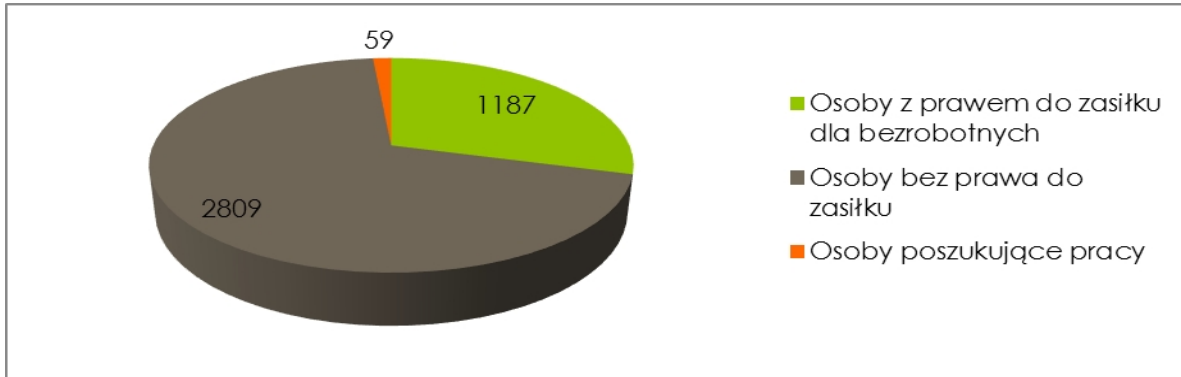
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu

2.4.2. Działania ukierunkowane na aktywizację ekonomiczną mieszkańców

Instytucją odpowiedzialną za badania i analizy rynku pracy oraz podejmowanie działań ukierunkowanych na aktywizację ludności w powiecie jest Powiatowy Urząd Pracy (PUP). W 2011 roku w PUP w Ostrowi Mazowieckiej zarejestrowało się 4055 bezrobotnych. Strukturę zarejestrowanych osób przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 28 Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Ostrowi Mazowieckiej w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

Decyzją Ministra Pracy i Polityki Społecznej, w 2011 roku powiat ostrowski otrzymał środki Funduszu Pracy z przeznaczeniem na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w wysokości jedynie 31% środków otrzymanych w roku wcześniejszym. Znacznie ograniczyło to zasięg działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy: w 2011 roku korzystając z tych środków, działaniami objęto jedynie 580 osób bezrobotnych, w roku wcześniejszym - 1946. Wśród osób objętych **działaniami aktywizacyjnymi** było:

- 316 osób skierowanych do odbycia stażu;
- 199 osób skierowanych do prac interwencyjnych;
- 14 osób, którym udzielono jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej;
- 40 osób, którym zorganizowano miejsce pracy w ramach refundacji wyposażenia dla nowotworzonych stanowisk pracy;
- 1 osoba, której sfinansowano podjęte studia podyplomowe;
- 10 osób, które skorzystały z pozostałych aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu (np. refundacja kosztów dojazdu do pracy czy kosztów opieki nad dzieckiem).

W 2011 roku, PUP w Ostrowi Mazowieckiej dysponował środkami pochodzącymi z:

- Funduszu Pracy (łącznie ponad 10,3 mln PLN);
- Europejskiego Funduszu Społecznego (łącznie 1,6 mln pozyskane z EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, przy wkładzie własnym z Funduszu Pracy w wysokości 15%);
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON; łącznie ponad 194 tys. PLN).

Łącznie w 2011 roku wydatkowano kwotę ponad 10,3 mln PLN, w tym m. in.:

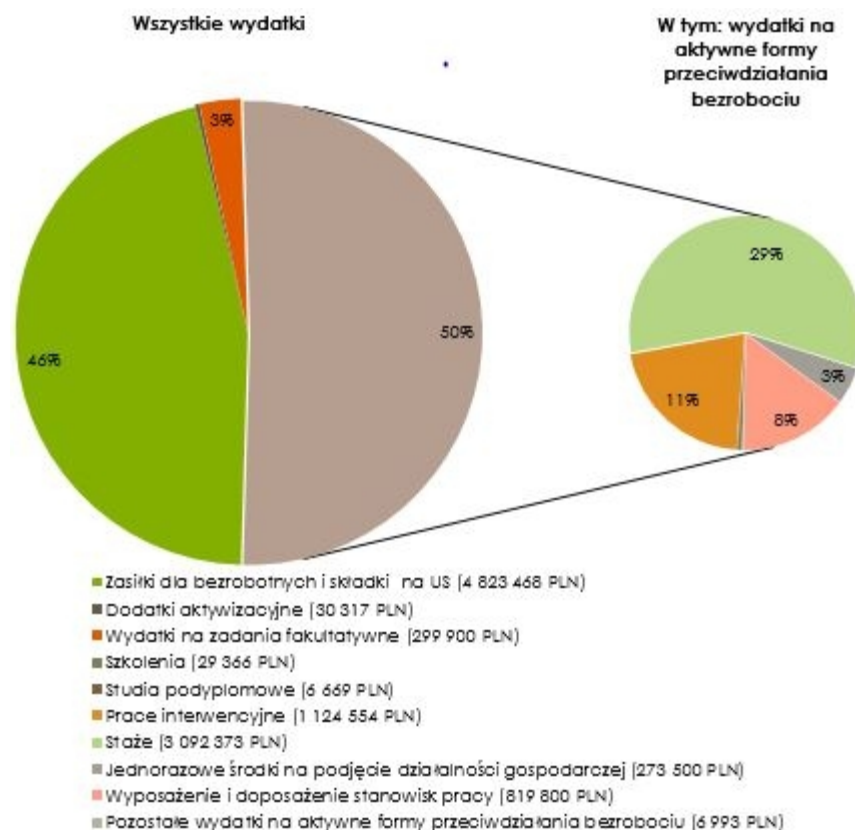
- 4,9 mln PLN na pasywne formy przeciwdziałania bezrobociu: większość na zasiłki dla bezrobotnych wraz ze składkami na ubezpieczenie społeczne, niewielką część na dodatki aktywizacyjne;

- 5,4 mln PLN na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu: staże, prace interwencyjne, wyposażenie stanowisk pracy i inne.

Strukturę wydatków na działania przeciwdziałające bezrobociu przedstawia poniższy wykres. Wśród wydatków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu największą kategorię stanowią wydatki na staże (ponad 3 mln PLN).

Rysunek 29 Struktura wydatków PUP w Ostrowi Mazowieckiej na działania przeciwdziałające bezrobociu w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

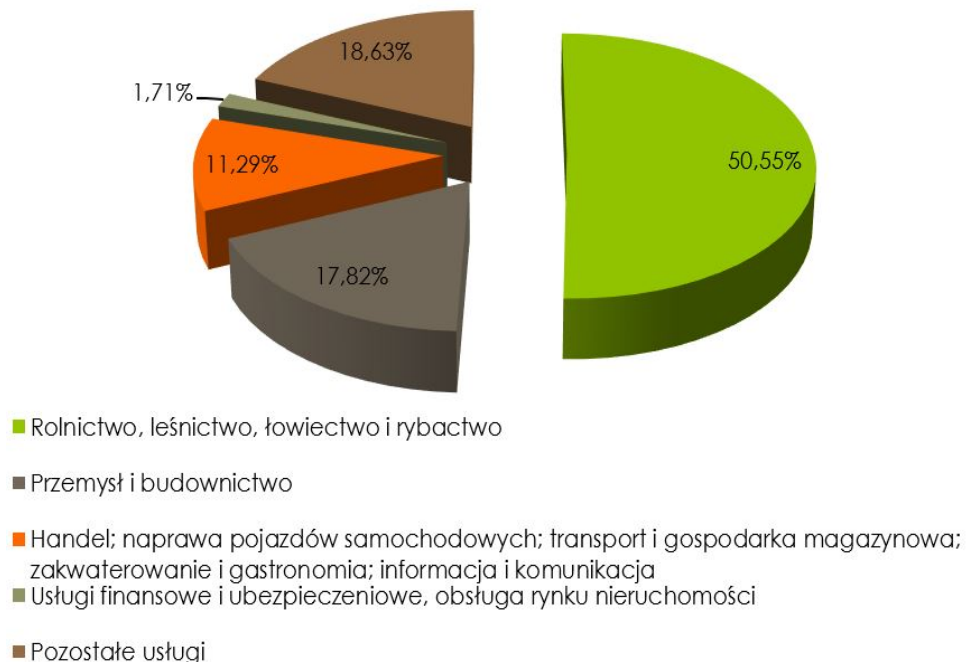
Do obowiązków Powiatowego Urzędu Pracy należy czuwanie nad prawidłową realizacją zadań przeciwdziałających bezrobociu. W tym celu, w 2011 roku pracownicy PUP dokonali 439 wizyt monitorujących. Innym zadaniem PUP jest świadczenie usług rynku pracy: pośrednictwa, poradnictwa i udzielania informacji. W ramach tych obowiązków, przygotowano Indywidualne Plany Działania koordynujące proces aktywizacji zawodowej 2349 zarejestrowanych bezrobotnych. Choć w 2011 roku PUP w Ostrowi Mazowieckiej dysponował o połowę mniejszą liczbą ofert pracy niż w roku wcześniejszym (1018 wobec 2029), to Indywidualnymi Planami Działania objęto dwupółkrotnie większą liczbę osób. W ramach usług rynku pracy, doradcy zawodowi udzielili porad indywidualnych 212 osobom oraz indywidualnych informacji zawodowych 53 osobom. 72 osoby wzięły udział w poradach grupowych, a w spotkaniach z zakresu grupowej informacji zawodowej - 484 osoby. PUP w Ostrowi Mazowieckiej prowadzi również Klub Pracy, w ramach którego organizowane są zajęcia i szkolenia z zakresu umiejętności aktywnego poszukiwania pracy. Działania te objęły w 2011 roku 174 osoby.

2.4.3. Aktywność ekonomiczna ludności

Około połowa wszystkich zatrudnionych⁹ w powiecie ostrowskim pracuje w sektorze pierwszym gospodarki: rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. W porównaniu do 2002 roku liczba zatrudnionych w tym sektorze spadła o ponad 16% (udział rolnictwa w tworzeniu miejsc pracy spadł z 54,5% do 50,5% w 2010 roku). Mniej osób znajduje obecnie zatrudnienie również w sektorze drugim: przemysł i budownictwo. Liczba zatrudnionych spadła o 15%, a udział zatrudnionych w tym sektorze w ogóle zatrudnionych spadł z 19,1% (w 2002 roku) do 17,8% (w 2010 roku). W latach 2002-2010 nastąpił przepływ pracujących z dwóch pierwszych sektorów do sektora usługowego. Liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach handlowych, zajmujących się naprawą pojazdów samochodowych, transportem, gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją wzrosła w tym czasie o 15%. Taki sam wzrost względny zaobserwowano w firmach oferujących usługi finansowe i ubezpieczeniowe oraz obsługę rynku nieruchomości. Wzrost zatrudnienia w usługach pozostałych wyniósł 4,9%. W latach 2002-2010 udział zatrudnienia w handlu i innych wyżej wymienionych usługach wzrósł z 8,9% do 11,3%, zaś w usługach pozostałych z 17,4% do 20,3% (w tym 1,7% w usługach finansowych i ubezpieczeniowych). Strukturę zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki w powiecie ostrowskim w 2010 roku przedstawia poniższy wykres kołowy.

Rysunek 30 Struktura zatrudnienia ogółem w poszczególnych sektorach gospodarki w powiecie ostrowskim w 2010 roku

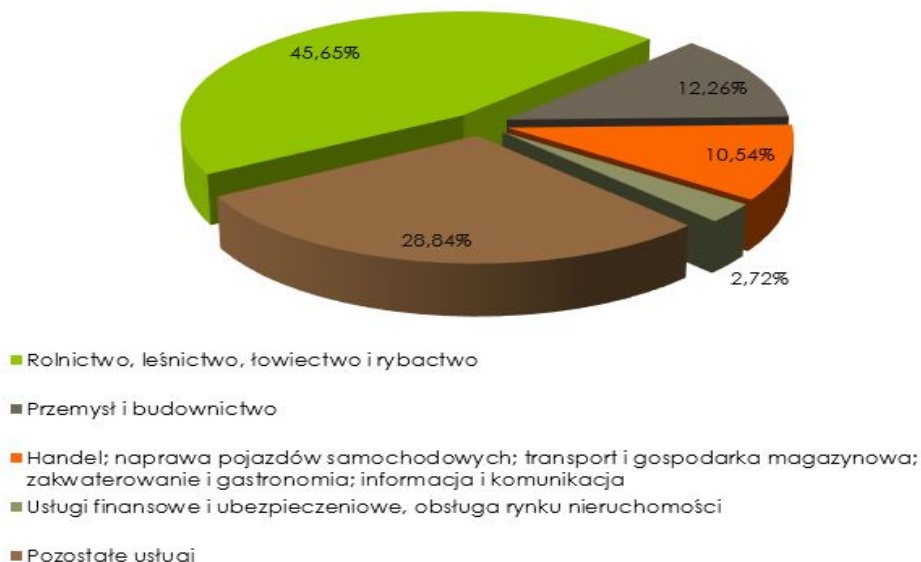
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane o zatrudnieniu kobiet w poszczególnych sektorach widać mniejszy udział sektorów rolniczego i przemysłowego, a większy usługowego (szczególnie w usługach finansowych i ubezpieczeniowych oraz pozostałych usługach). Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

⁹ Dane nie uwzględniają pracujących w jednostkach budżetowych w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz zatrudnionych w mikro-przedsiębiorstwach (do 9 pracowników).

Rysunek 31 Struktura zatrudnienia kobiet w poszczególnych sektorach gospodarki w powiecie ostrowskim w 2010 roku

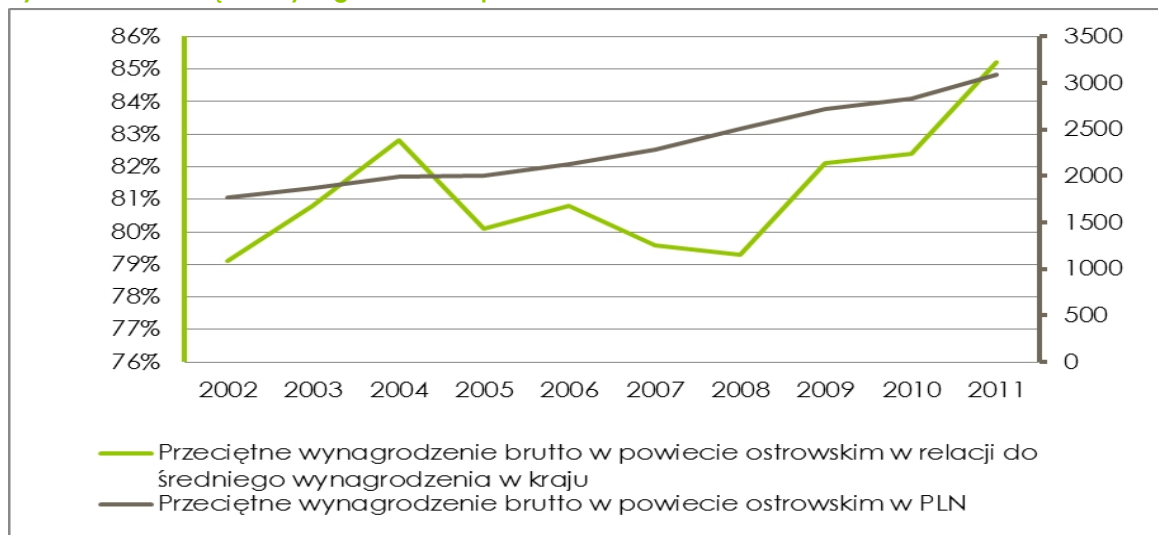

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.4.4. Przeciętne wynagrodzenie

Przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie ostrowskim wynosiło w 2011 roku 3088 PLN, co było o 15% niższą wartością od średniego wynagrodzenia brutto w kraju. Analizując zmiany przeciętnego wynagrodzenia brutto w powiecie w relacji do średniej krajowej widać, że w latach 2002-2004 relacja ta rosła, aż do poziomu 83%. W kolejnych latach, choć wynagrodzenie nominalne stabilnie rosło, to jednak znacznie wolniej niż przeciętnie w kraju. W najgorszym pod tym względem 2008 roku, mieszkańcy powiatu ostrowskiego zarabiali średnio o jedną piątą mniej niż statystyczny Polak. W ostatnich latach (2009-2011) tendencja spadkowa uległa odwróceniu, a relacja średniej płacy w powiecie ostrowskim do krajowej osiągnęła swój najwyższy poziom 85,2%. Świadczy to o postępującym w powiecie ostrowskim procesie doganiania przeciętnie bogatszej reszty kraju.

Rysunek 32 Przeciętne wynagrodzenie w powiecie ostrowskim w latach 2002-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.5. Bezpieczeństwo publiczne

Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego jest głównym zadaniem instytucji i służb publicznych, na poziomie powiatu są to szczególnie Policja i Straż Pożarna, ale również funkcjonujący w Starostwie Powiatowym Biuro Zarządzania Kryzysowego, Obrony Cywilnej i Spraw Obronnych czy Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny. Podkreślić należy, że wszelkie działania tych służb mogą być skuteczne jedynie przy zaangażowaniu społeczeństwa lokalnego w zagadnienia bezpieczeństwa publicznego. Dlatego oprócz prowadzonych działań reakcyjnych na niebezpieczne zdarzenia, służby te prowadzą również liczne kampanie społeczne, ukierunkowane na edukowanie i uświadamianie społeczności lokalnej w zakresie bezpieczeństwa publicznego. W obszarze bezpieczeństwa publicznego i zapewnienia wymierzania sprawiedliwości istotne jest działanie Sądu Rejonowego w Ostrowi Mazowieckiej. W sądzie pracuje 10 sędziów, 2 referendarzy, 1 asystent i 23 urzędników. W sądzie działają wydziały: cywilny, karny, rodzinny i nieletnich oraz ksiąg wieczystych. W tych wydziałach nie powstają istotne zaległości

w rozpatrywaniu spraw. Dla spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych właściwym sądem jest Sąd Rejonowy w Ostrołęce. Zgodnie z podpisanym 5 października 2012 roku Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości o likwidacji niektórych, najmniejszych sądów rejonowych, sąd ten nie zostaje zlikwidowany.

2.5.1. Przestępczość, zdarzenia drogowe - działalność Policji

Na terenie powiatu ostrowskiego działa Powiatowa Komenda Policji w Ostrowi Mazowieckiej. Posterunki Policji zlokalizowane są w sześciu gminach: Andrzejewo, Brok, Nur (obejmuje również teren gminy Boguty Pianki), Stary Lubotyń, Wąsewo i Zaręby Kościelne (obejmuje również teren gminy Szulborze Wielkie). W Małkini Górnej zlokalizowany jest Komisariat Policji. Analiza danych archiwizowanych przez Policję wskazuje na względnie stabilny poziom przestępczości ogółem w powiecie. Największe zagrożenie w obszarze bezpieczeństwa publicznego w powiecie ostrowskim stanowią przestępstwa pospolite, jednocześnie określane jako najbardziej uciążliwe społecznie: kradzieże, kradzieże z włamaniem, rozboje i wymuszenia rozbójnicze oraz uszkodzenia ciała, bójki i pobicia.

Efektywność działań Policji mierzona wskaźnikiem wykrywalności przestępstw ogółem pozostaje na podobnym poziomie w 2010 i 2011 roku. Szczególny wzrost efektywności dotyczył wykrywalności kradzieży zwykłych, uszkodzenia rzeczy oraz bójek i pobic. Spadła zaś efektywność wykrywania rozbojów i wymuszeń oraz uszczerbków na zdrowiu. Ogółem, Policja w powiecie wykrywa niemal trzy czwarte przestępstw.

Tabela 10 Wskaźniki skuteczności działalności Policji w powiecie ostrowskim w latach 2010-2011

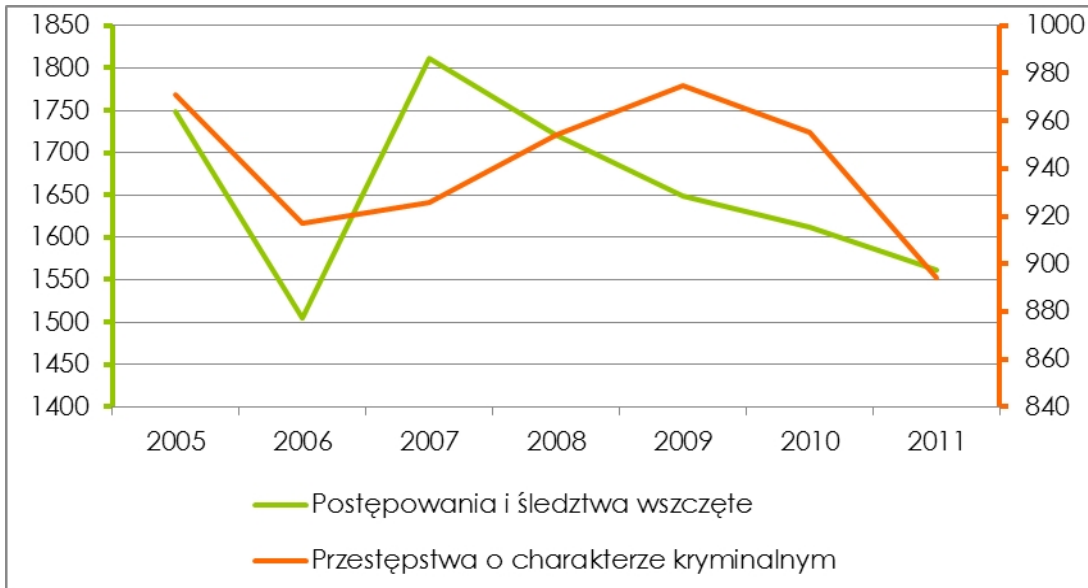
		Postępowania wszczęte	Czyny stwierdzone	Wykrywalność przestępstw
Ogółem	2010	1642	1900	73,9%
	2011	1561	2004	73,7%
	zmiana %	-4,9%	5,5%	
Kryminalne	2010	955	1169	58,4%
	2011	894	1199	57,9%
	zmiana %	-6,4%	2,6%	
Gospodarcze	2010	102	203	98,5%
	2011	94	291	98,3%
	zmiana %	-7,8%	43,3%	
Kradzieże zwykłe (278 KK)	2010	259	291	30,7%
	2011	283	396	50,8%
	zmiana %	9,3%	36,1%	
Kradzieże z włamaniem (279 KK)	2010	165	217	35,0%
	2011	201	275	37,1%
	zmiana %	21,8%	26,7%	
Bójki i pobicia (158, 159 KK)	2010	23	12	83,3%
	2011	23	49	89,8%
	zmiana %	0,0%	308,3%	
Rozboje, kradzieże i wymuszenia rozbójnicze (280, 281, 282 KK)	2010	20	132	92,4%
	2011	14	62	85,5%
	zmiana %	-30,0%	-53,0%	
Uszkodzenie rzeczy (288 KK)	2010	156	124	27,4%
	2011	119	108	40,4%
	zmiana %	-23,7%	-12,9%	
Uszczerbek na zdrowiu (156, 157 KK)	2010	43	23	87,0%
	2011	25	18	77,8%
	zmiana %	-41,9%	-21,7%	

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

W celu analizy tendencji zjawisk przestępczych w powiecie oraz działań podejmowanych przez Policję dotarto do danych za lata 2005-2011. Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym wahała się w tym okresie w przedziale 900-1000 rocznie i wykazuje w ostatnich latach tendencję spadkową. Od 2007 roku coraz mniej jest również wszczynanych postępowań i śledztw.

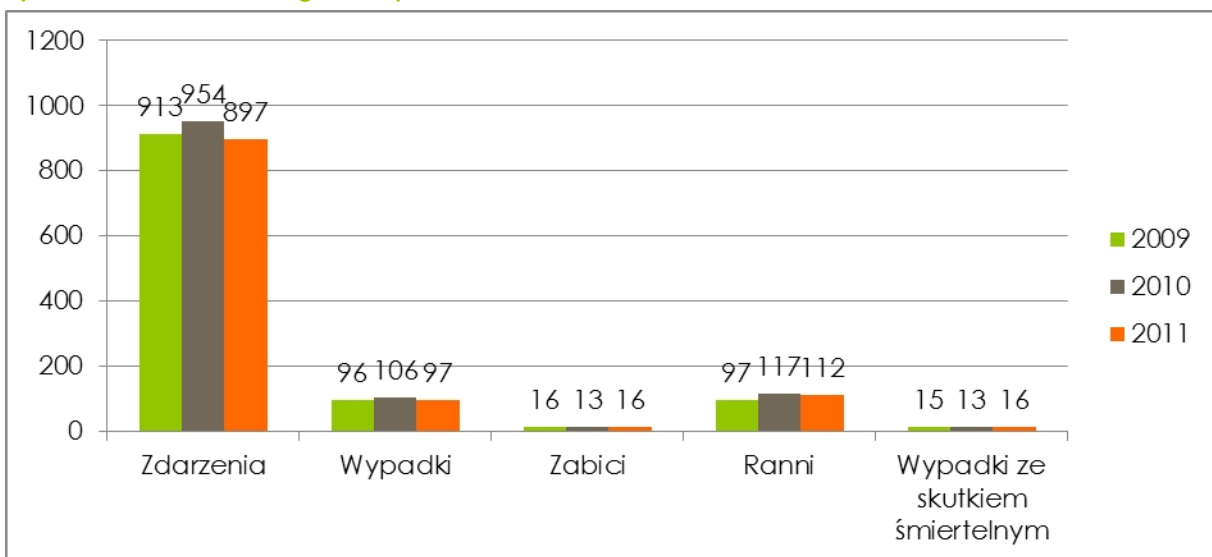
Rysunek 33 Przestępstwa kryminalne i wszczęte postępowania w powiecie ostrowski w latach 2005-2011

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

Wydział Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej liczy 19 pracowników i dysponuje sprzętem: 2 radiowozami, jednym samochodem nieoznakowanym z video rejestratorem oraz dwoma motocyklami, 4 urządzeniami do badania zawartości alkoholu w wydychanym powietrzu i 3 urządzenia do kontroli prędkości. Roczna liczba zdarzeń drogowych na terenie powiatu waha się około 900 i pozostaje stosunkowo stabilna w ostatnich latach, co jest dobrym wynikiem wzięwszy pod uwagę stale rosnącą liczbę uczestników ruchu drogowego (w latach 2009-2011 liczba zarejestrowanych pojazdów ogółem w powiecie wzrosła z 45,5 tys. do 50,4 tys. - dane GUS). Co dziewiąte zdarzenie drogowe to wypadek. Choć liczba wypadków pozostaje stabilna, rośnie liczba rannych. Średnio w co szóstym wypadku ginie jeden jego uczestnik. W 2011 roku w wypadkach drogowych na terenie powiatu zginęło 16 osób.

Rysunek 34 Zdarzenia drogowe w powiecie ostrowskim w latach 2009-2011

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

Zgodnie z analizami policyjnymi głównymi sprawcami wypadków w ruchu drogowym (i odpowiedzialnymi za zdecydowaną większość rannych i ofiar śmiertelnych) są kierowcy. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

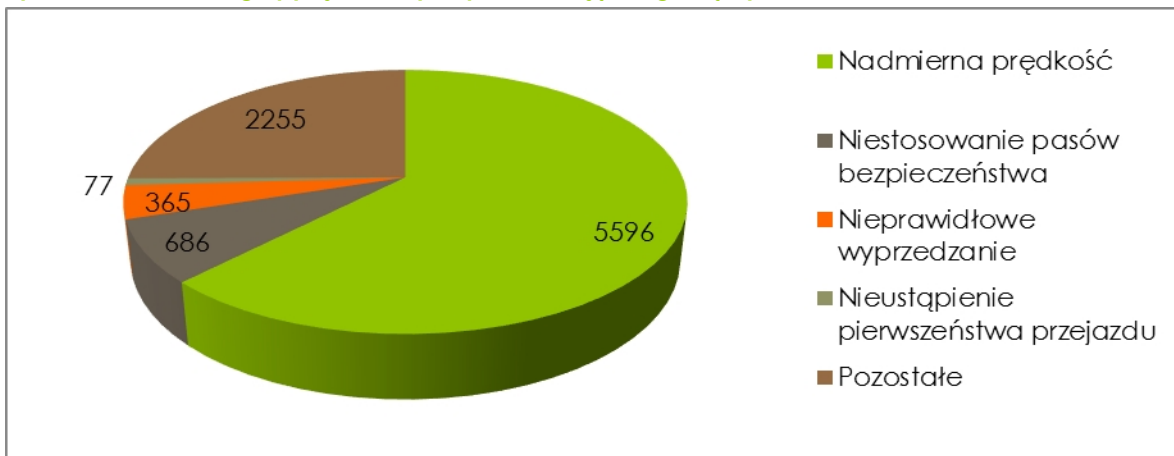
Tabela 11 Zdarzenia z winy kierującego i pieszego w 2011 roku

Z winy:	kierującego	pieszego
Wypadki	74	14
Zabici	13	3
Ranni	89	11

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

Głównymi wykroczeniami ujawnionymi przez funkcjonariuszy Policji z Wydziału Ruchu Drogowego w 2011 roku była jazda z nadmierną prędkością, niestosowanie pasów bezpieczeństwa, nieprawidłowe wyprzedzanie i nieustąpienie pierwszeństwa przejazdu. Policjanci Wydziału Ruchu Drogowego skontrolowali w 2011 roku ponad 13,5 tys. pojazdów, nałożyli 6313 mandatów karnych, udzielili 2424 pouczeń i sporządzili 242 wniosków o ukaranie.

Rysunek 35 Główne grupy ujawnionych przez Policję drogową wykroczeń w 2011 roku

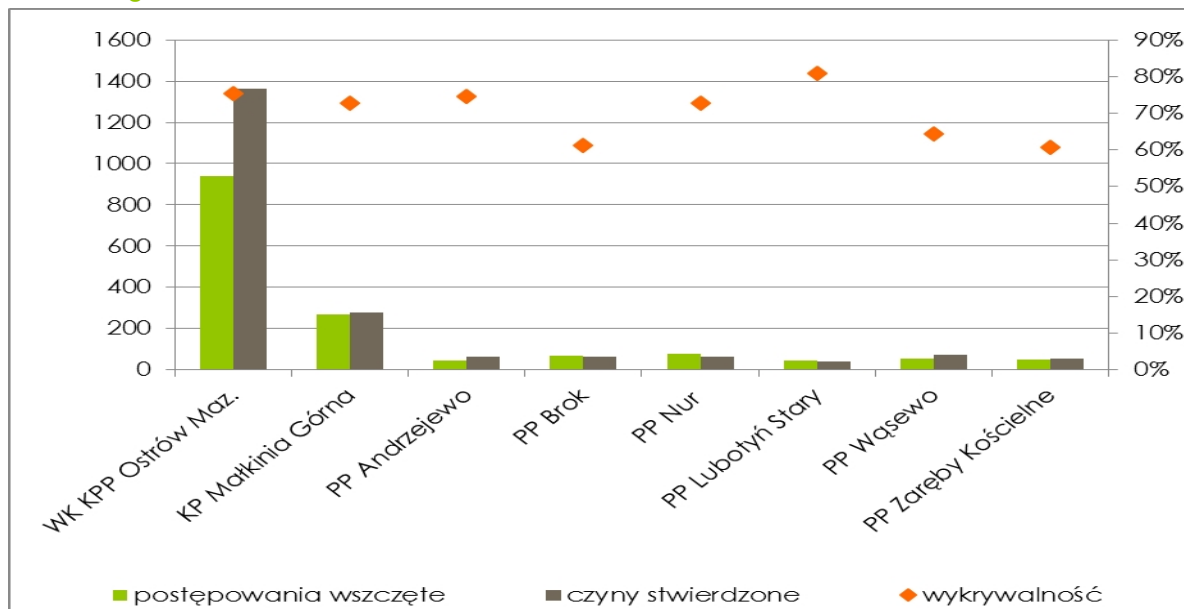

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

Liczba stwierdzonych przestępstw jest ściśle związana z liczbą mieszkańców: najwięcej czynów stwierdzono w obszarze objętym działaniem KPP w Ostrowi Mazowieckiej oraz KP w Małkini Górnej. Wartość wskaźnika wykrywalności przestępstw waha się w gminach od 60,7% (PP w Zaręczach Kościelnych) do 81% (PP w Lubotyńcu Starym).

Rysunek 36 Wskaźniki skuteczności działalności Policji w poszczególnych jednostkach na terenie powiatu ostrowskiego w 2011 roku

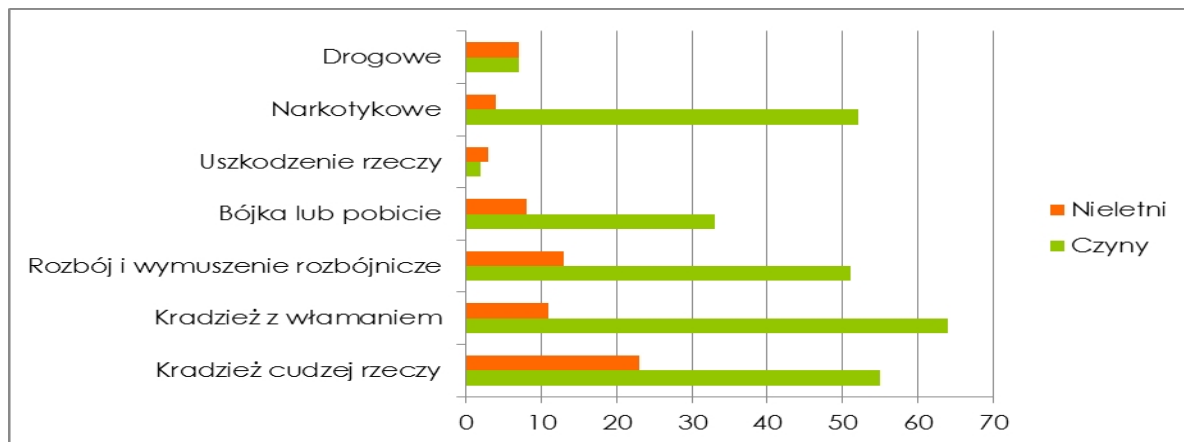

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

Policjanci Wydziału Prewencji działający na terenie powiatu ostrowskiego w 2011 roku nałożyli 2093 mandaty karne, udzielili 3638 pouczeń i sporządzili 367 wniosków o ukaranie.

KPP w Ostrowi Mazowieckiej prowadzi też ewidencję **przestępczości wśród nieletnich**. Dynamika tego zjawiska w ostatnich latach jest bardzo niepokojąca: w latach 2009-2011 nasilało się w tempie rocznym 167% i 121%. Największa liczba nieletnich przestępców dokonywała kradzieży (23 osoby, 55 zdarzeń), rozbojów i wymuszeń (13 osób, 51 zdarzeń). Najwięcej przestępstw dokonywanych przez nieletnich stanowiły kradzieże z włamaniami (64 zdarzenia dokonane przez 11 osób). Dużą grupę przestępstw stanowiły przestępstwa narkotykowe (52 zdarzenia) jednak dotyczyły stosunkowo małej grupy nieletnich przestępców (4 osoby). Policja ujawniła w 2011 roku 49 nieletnich będących pod wpływem alkoholu oraz 65 nieletnich „wagarowiczów”.

Rysunek 37 Główne kategorie czynów przestępczych popełnianych przez nieletnich w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej.

Powiat ostrowski posiada Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego pn. „Razem bezpieczniej - powiat ostrowski” przyjęty uchwałą Rady Powiatu w 2008 roku. Jego istotą jest „koordynacja wysiłku społecznego dla realizacji celu nadrzędnego, jakim jest poprawa bezpieczeństwa obywateli na terenie powiatu”. Jego głównymi celami jest:

- Ochrona dzieci i młodzieży;
- Ograniczenie zjawisk kryminogennych, chuligaństwa i wandalizmu;
- Przeciwdziałanie patologiom społecznym, tj. alkoholizmowi, narkomanii i przemocy domowej;
- Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Program realizowany jest m. in. poprzez podejmowanie przedsięwzięć edukacyjnych i informacyjnych, promujących właściwe wzorce zachowań oraz wykorzystanie możliwości technicznych (np. monitoringu) do poprawy bezpieczeństwa czy poprzez budowę lokalnych systemów powiadamiania o zagrożeniach i patologiach społecznych. W budżecie powiatu zarezerwowano na realizację Programu 35 tys. PLN w latach 2009-2015 (5 tys. PLN rocznie).

Policja prowadzi również liczne **akcje i działania społeczne** o charakterze informacyjnym, profilaktycznym i prewencyjnym. W 2011 roku, przeprowadzono 416 spotkań z dziećmi, młodzieżą, rodzicami i pedagogami oraz 207 rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych. Wydział Ruchu Drogowego przeprowadził w 2011 roku kilkadziesiąt akcji, m. in. „Prędkość” (10), „Alkohol” (19), „Pasy” (24), „Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego” (36). Wydział Prewencji przeprowadził liczne kampanie społeczne, takie jak: „Stop włamaniom”, „Stop kradzieżom pojazdów”, „Bezpieczny senior” czy „Biała wstążka” (przeciw przemocy wobec kobiet).

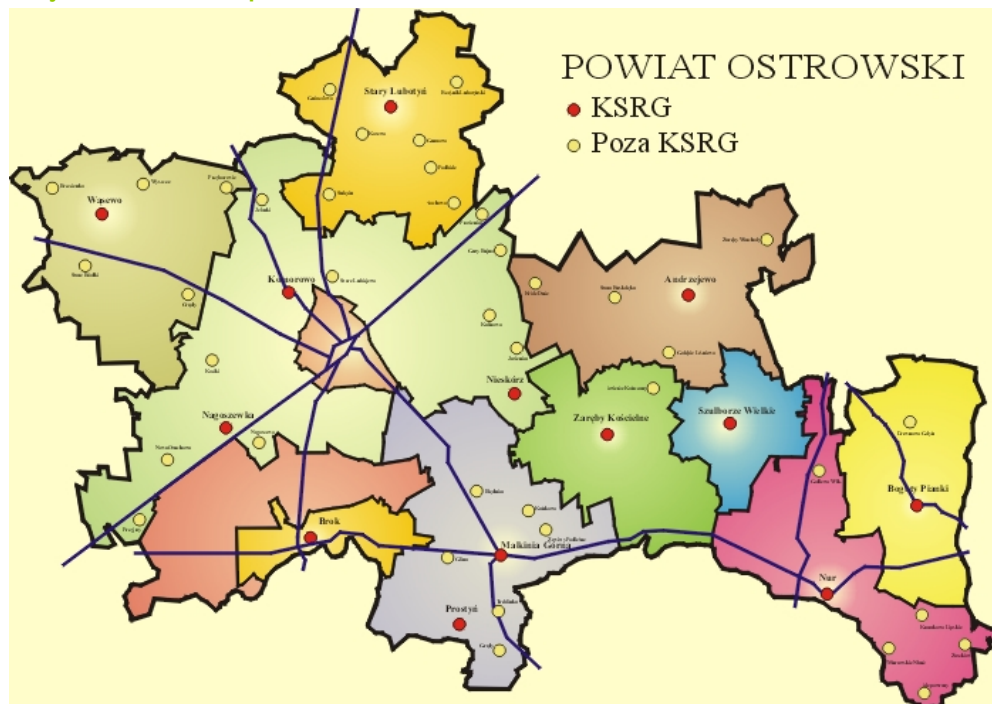

2.5.2. Pożary i inne zdarzenia - działalność Straży Pożarnej

W Ostrowi Mazowieckiej ma swoją siedzibę Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Stacjonująca tu Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza składa się z 41 zawodowych strażaków pracujących na trzy zmiany i dysponuje siedmioma pojazdami, m. in. samochodami gaśniczymi, podnośnikiem, samochodem ratownictwa drogowego i chemicznego oraz samochodem dowodzenia. Od 2001 roku dysponuje też nowo wybudowaną strażnicą przy ulicy 11 listopada.

System operacyjnego zabezpieczenia powiatu ostrowskiego oparty jest na strukturach Państwowej Straży Pożarnej, która współpracuje z 82 jednostkami Ochotniczej Straży Pożarnej. 50 z nich wyposażonych jest w przynajmniej jeden samochód pożarniczy, pozostałe 32 wyposażone są jedynie w motopompę. Dwanaście spośród jednostek OSP w powiecie ostrowskim funkcjonuje w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG). W najbliższej przyszłości planowane jest również włączenie do Systemu jednostkę OSP Szulborze Koty (gmina Szulborze Wielkie). Tym samym sieć zabezpieczenia pożarniczego powiatu ostrowskiego ocenić można jako rozwiniętą. Przedstawia ją poniższa mapa.

Rysunek 38 Sieć jednostek OSP w powiecie ostrowskim

Źródło: strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej, www.strazostrow.lh.pl

Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej funkcjonujące w powiecie ostrowskim zrzeszają nawet po kilkudziesięciu czynnych członków i często dysponują kilkoma samochodami pożarniczymi. Dane dotyczące wybranych jednostek zawiera poniższa tabela.

Tabela 12 Jednostki OSP na terenie powiatu ostrowskiego włączonych do KSRG - liczba członków i samochodów pożarniczych

Jednostka OSP	Liczba czynnych członków	Liczba samochodów pożarniczych
Andrzejewo	54	3
Boguty Pianki	49	3
Brok	b.d.	3
Komorowo	50	1
Małkinia Górna	51	6
Nagoszewka	40	1
Nieskórz	42	1
Nur	b.d.	2
Prostyń	40	2
Stary Lubotyń	26	2
Wąsewo	b.d.	2
Zaręby Kościelne	27	4

Źródło: dane Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej oraz niektórych jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej działających w powiecie ostrowskim.

Liczba zdarzeń, do których wzywana jest Państwowa Straż Pożarna systematycznie rośnie w ciągu minionych kilkunastu lat. Od 1996 roku wzrosła ponad dwukrotnie do 864 wezwań w 2011 roku.

Rysunek 39 Liczba zdarzeń ogółem (wezwań Straży Pożarnej) w powiecie w latach 1996-2011

Źródło: dane Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej.

Analizując liczbę wezwań widać, że jest ona ściśle związana z liczbą mieszkańców. W trzech najludniejszych gminach (miasto i gmina Ostrow Mazowiecki oraz Małkinia Górna) miało

miejsce 62% sumy wezwań w całym powiecie ostrowskim w 2011 roku. Najbardziej wzywano Straż Pożarną z terenów gminy Andrzejewo i Stary Lubotyń.

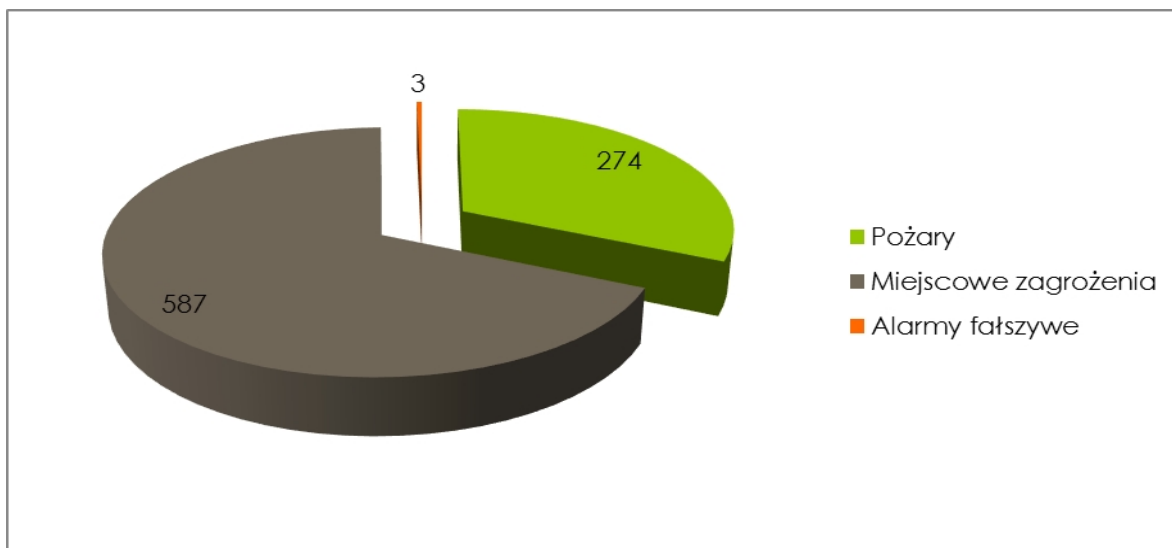
Tabela 13 Liczba zdarzeń ogółem (wezwań Straży Pożarnej) w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2008-2011

Jednostka \ Rok	2008	2009	2010	2011
Powiat ostrowski	786	744	796	864
Ostrów Mazowiecka (M)	267	237	259	258
Andrzejewo	21	10	16	16
Boguty Pianki	23	12	11	30
Brok	75	68	57	117
Małkinia Górna	111	104	144	108
Nur	49	26	22	28
Ostrów Mazowiecka (G)	136	149	148	168
Stary Lubotyń	21	27	28	22
Szulborze Wielkie	17	11	11	37
Wąsewo	30	47	49	32
Zaręby Kościelne	36	53	51	48

Źródło: dane Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej.

Najwięcej zdarzeń odnotowano w miesiącach letnich: czerwcu (85, w tym 30 pożarów), lipcu (184, w tym 12 pożarów) i sierpniu (85, w tym 15 pożarów). Najwięcej pożarów miało miejsce w kwietniu (50) i marcu (39). Ponad dwie trzecie wezwań w powiecie stanowiły wezwania do miejscowych zagrożeń (np. wypadków samochodowych), co trzecie wezwanie dotyczyło pożaru. W 2011 roku miały miejsce 3 fałszywe alarmy.

Rysunek 40 Struktura zdarzeń, do których wzywano Powiatową Straż Pożarną w Ostrowi Mazowieckiej w 2011 roku

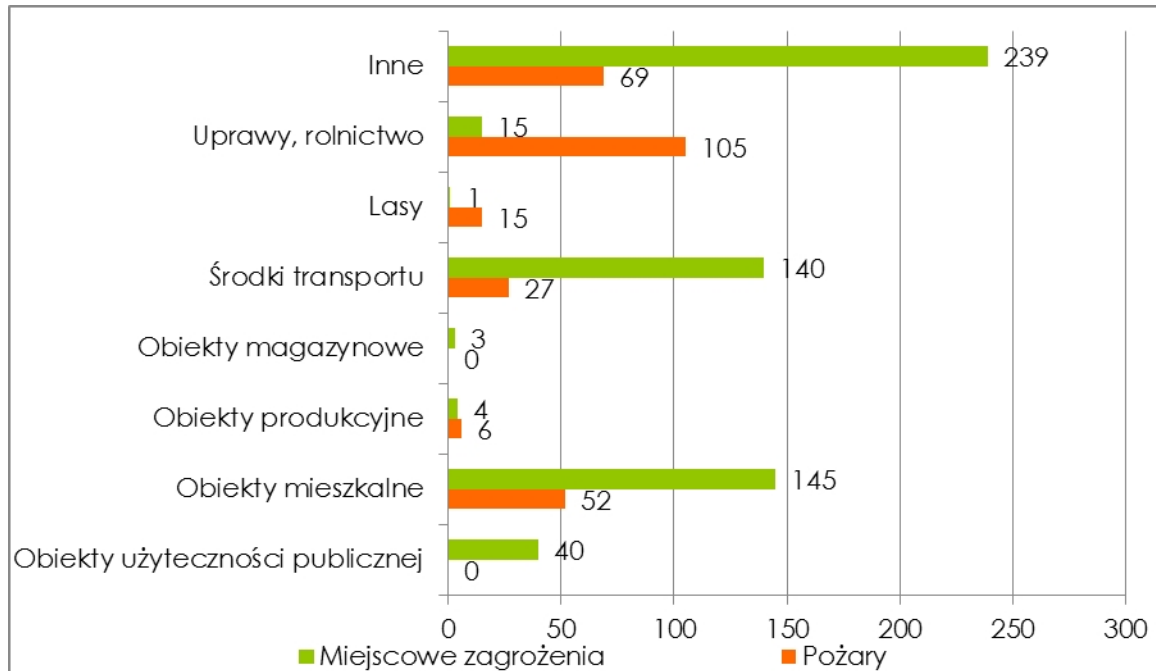

Źródło: dane Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej.

Głównymi **przyczynami zaistniałych pożarów** była nieostrożność osób dorosłych (pożar od papierosów, niedopałków i otwartego ognia) - 1170 zdarzeń, wady urządzeń i instalacji elektrycznych - 30 zdarzeń oraz podpalenia - 22 zdarzenia. Najwięcej pożarów dotyka upraw oraz obiektów mieszkalnych. Miejscowe zagrożenia występują najczęściej w obiektach mieszkalnych i środkach transportu.

Rysunek 41 Pożary i miejscowe zagrożenia według rodzaju obiektu

Źródło: dane Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej.

W 2011 roku największe straty pożarowe poniesiono w gminie Zaręby Kościelne (zniszczenia wynosiły ponad 1 mln PLN) i gminie Ostrów Mazowiecka (623,5 tys. PLN).

Z racji położenia w dorzeczu rzeki Bug gmin Małkinia Górna, Brok i Nur są okresowo narażone na **zagrożenia powodziowe**. Newralgicznymi miejscami są m. in.:

- Mosty drogowe na rzece Bug w ciągu dróg krajowych i wojewódzkich (droga krajowa nr 63 w gminie Nur, droga wojewódzka nr 677 w gminie Małkinia Górna, droga krajowa nr 50 w gminie Brok) oraz most kolejowy (na trasie Warszawa – Białystok).
- Na terenie gminy Małkinia Górna - bezpośrednio zagrożone są cztery miejscowości: Klukowo, Zawisty Nadbużne, Małkinia Górna, Małkinia Przewóz. Pośrednio, w przypadku przerwania istniejących wałów ochronnych dalsze sześć miejscowości tj.: Kiełczew, Prostyń, Treblinka, Boreczek, Przewóz i Borowe. Ogółem w skrajnie niekorzystnej sytuacji mogą zostać zalane lub podtopione 460 gospodarstwa oraz 650 ha powierzchni. Przy takim założeniu do ewakuacji jest przewidziane 1300 osób oraz znaczna ilość zwierząt gospodarskich.
- Trzy miejscowości w gminie Brok (Brok, Kaczkowo Stare i Bojany): łącznie 9 gospodarstw o powierzchni 90 ha; przewiduje się ewakuację nawet 50 osób.

Gminy te posiadają opracowane plany zabezpieczenia przeciwpowodziowego. Powiat ostrowski ma również aktualizowany na bieżąco *Plan Zarządzania Kryzysowego Powiatu Ostrowskiego*. Określono w nim siły i środki przewidziane w sytuacji wystąpienia zagrożenia oraz zadania właściwych służb i plan akcji przeciwpowodziowej. Środkami Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie i Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie podejmuje się działania ograniczające ryzyko powodziowe oraz zmniejszające następstwa powodzi, przede wszystkim zabezpieczenie brzegów rzeki Bug.

W 2011 roku huragany i silne wiatry były przyczyną 156 miejscowych zagrożeń, do których wzywano Straż Pożarną. Gwałtowne przybory wód skutkowały 51 zdarzeniami, zaś

gwałtowne opady atmosferyczne - również 51 (znacznie mniej niż w 2010, kiedy do skutków opadów wzywano Straż 143 razy). Największe szkody w związku z miejscowymi zagrożeniami poniesiono w gminach Brok (985 tys. PLN) i Wąsewo (942 tys. PLN).

3. Sfera gospodarcza

W płaszczyźnie gospodarczej rozwój lokalny odnosi się do inicjowania i rozwijania indywidualnej oraz zbiorowej przedsiębiorczości mieszkańców danego regionu. Odzwierciedleniem sytuacji ekonomiczno-gospodarczej jest między innymi liczba istniejących i nowopowstałych przedsiębiorstw oraz nakłady poniesione na ich rozwój. Wsparcie poszczególnych sektorów gospodarki (rolnictwa, przemysłu i usług) z poziomu lokalnego może mieć widoczny wpływ na poprawę warunków i jakości życia mieszkańców.

Źródło: www.korporacyjna.forte.com.pl, Fabryka mebli FORTE

3.1. Podmioty gospodarcze

3.1.1. Liczba podmiotów gospodarczych

Jedną z miar sytuacji gospodarczej w regionie może być **liczba podmiotów gospodarczych** na 10 tysięcy mieszkańców. W 2002 roku, wartość tego wskaźnika w powiecie ostrowskim wynosiła 777 i była bliska średniej krajowej (równej 799), co plasowało powiat ostrowski na 174. miejscu w rankingu powiatów pod względem wartości tego wskaźnika. Choć wskaźnik ten wzrósł w powiecie ostrowskim w latach 2002-2011 do 791, było to wolniejsze tempo niż średnio w kraju (w 2011 wynosił już 868 podmiotów na 10 tys. obywateli), w wyniku czego powiat ostrowski uplasował się dopiero na 208 pozycji. Największe zagęszczenie podmiotów gospodarki ma miejsce w Ostrowi Mazowieckiej (ponad 1300 podmiotów na 10 tys. mieszkańców). Najniższą wartość zaobserwowano w gminie Andrzejewo (394). Szczegółowe wartości wskaźnika dla poszczególnych gmin powiatu ostrowskiego zawiera poniższa tabela.

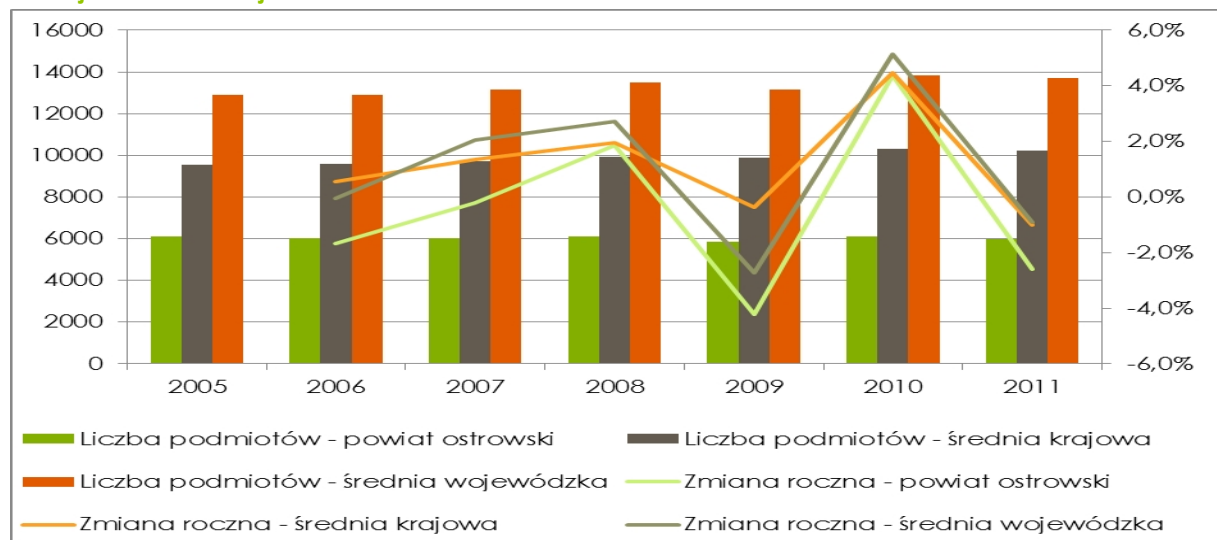
Tabela 14 Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2011 roku

Gmina	Liczba podmiotów gosp. na 10 tys. mieszkańców
Ostrów Mazowiecka (M)	1306
Andrzejewo	394
Boguty-Pianki	502
Brok	750
Małkinia Górna	668
Nur	583
Ostrów Mazowiecka (G)	599
Stary Lubotyń	422
Szulborze Wielkie	592
Wąsewo	447
Zaręby Kościelne	486

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba podmiotów gospodarczych oraz jej zmiany w czasie mogą być dobrym wskaźnikiem **koniunktury gospodarczej** w regionie. Na poniższym wykresie zamieszczono liczbę podmiotów w powiecie ostrowskim w odniesieniu do przeciętnej liczby w powiatach w kraju ogółem i w województwie mazowieckim (wielkości na lewej osi) oraz względne zmiany roczne tych wielkości w ujęciu procentowym (na prawej osi). Pod względem liczby podmiotów gospodarczych powiat ostrowski daleko, ponad dwukrotnie odbiega od średniej wojewódzkiej. W porównaniu do przeciętnego powiatu w kraju, liczba podmiotów również jest mniejsza (o około 36-42% w analizowanym okresie). Widać jednak, że tendencje dotyczącego zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie, województwie i całym kraju są podobne: w 2009 roku odnotowano znaczący spadek (o ok. 3-4% w powiecie i kraju, na Mazowszu bez większych zmian), w 2010 roku silne odbicie (wzrost o ok. 4%), i w 2011 roku znów nastąpiło dostosowanie poprzez lekki spadek liczby przedsiębiorstw (o 1-2,5%).

Rysunek 42 Liczba podmiotów gospodarczych oraz jej zmiany roczne w latach 2005-2011. Powiat ostrowski na tle województwa i kraju

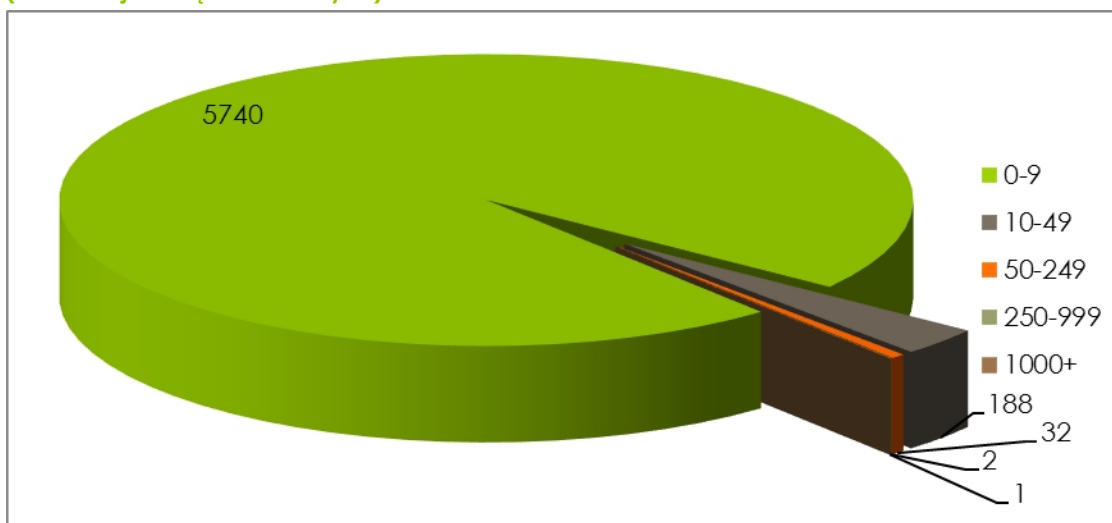

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura podmiotów gospodarczych działających na terenie powiatu ostrowskiego jest podobna do struktury w całym kraju: ponad 96% wszystkich zarejestrowanych w bazie REGON podmiotów stanowią mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające 0-9 pracowników). W tej liczbie ujęte są również firmy jednoosobowe stanowiące większość mikroprzedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa małe (10-49 pracowników) stanowią 3,15% wszystkich podmiotów w powiecie (średnio w skali kraju 4,16%), średnie 0,54% (w kraju 0,76%), zaś duże 0,05% (w kraju 0,12%). W powiecie działa jedna firma zatrudniająca więcej niż tysiąc pracowników.

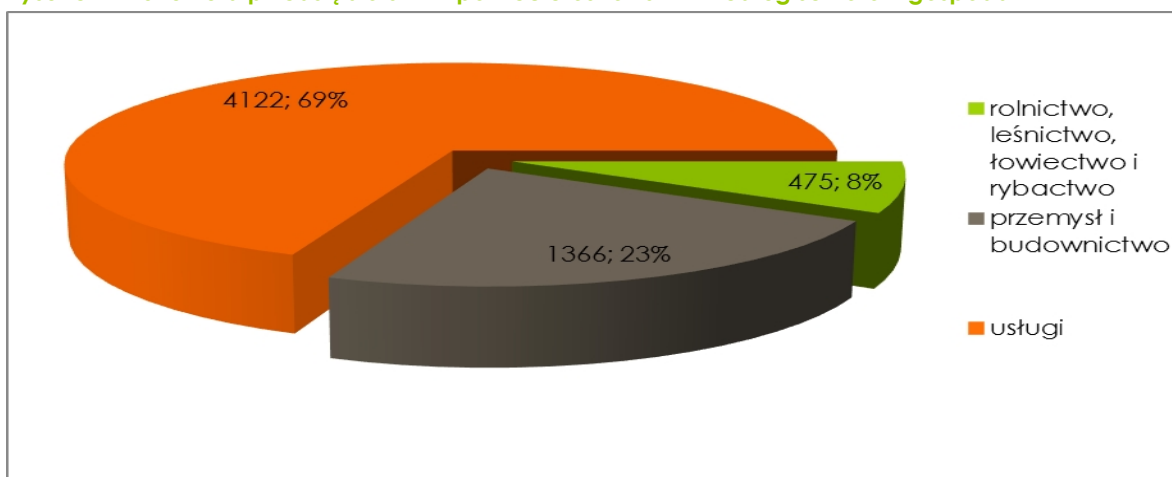
Rysunek 43 Struktura podmiotów gospodarczych w powiecie ostrowskim według klas wielkości przedsiębiorstwa (mierzonej liczbą zatrudnionych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując strukturę podmiotów gospodarczych względem trzech głównych sektorów gospodarki widać, że szczególnie istotną rolę odgrywa w powiecie ostrowskim sektor pierwszy (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) - taką działalność prowadzi 8% wszystkich podmiotów w powiecie (w skali kraju jedynie 2,4%). W sektorze przemysłowym i budowlanym działa 22,9% firm (wobec średniej krajowej 21,6%), a w usługach 69,1% (w kraju 76%).

Rysunek 44 Struktura przedsiębiorstw w powiecie ostrowskim według sektorów gospodarki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.1.2. Majątek trwały i nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach

Podstawą rozwoju przedsiębiorstw są ponoszone **nakłady inwestycyjne**. Bez uprzedniego zainwestowania środków nie może być mowy o przyszłym rozwoju firmy. Pod względem poniesionych nakładów inwestycyjnych (mierzonych w PLN na 1 pracownika), przedsiębiorstwa powiatu ostrowskiego zajmują dalekie 298. miejsce w kraju. Szczególnie wysoka wartość nakładów inwestycyjnych per capita w 2008 roku (11660 PLN, co plasowało powiat na setnym miejscu w kraju), spowodowana była budową linii produkcyjnej skalnej wełny mineralnej w Małkini Górnej (firma Rockwool Polska zainwestowała tu ok. 250 mln PLN). W następstwie pogłębiającego się kryzysu w kolejnych latach nakłady inwestycyjne znacznie spadły. Nakłady inwestycyjne na 1 pracownika w 2010 roku były w powiecie ostrowskim 2,3 krotnie niższe niż przeciętnie w kraju. Szczegóły zawiera poniższa tabela. W ostatniej linii podano, w którym percentylu rozkładu nakładów plasuje się powiat ostrowski. Liczba ta może być interpretowana następująco: w 2008 roku 74% powiatów w kraju charakteryzowało się niższymi nakładami inwestycyjnymi w przedsiębiorstwach na 1 pracownika.

Tabela 15 Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 pracownika w powiecie ostrowskim na tle kraju w latach 2008-2010

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 pracownika (PLN)			
	2008	2009	2010
Powiat ostrowski	11 660	2 977	3 694
Średnia	9 540	8 955	8 508
Mediana krajowa	7 698	6 504	6 884
Miejsce w kraju	100/379	319/379	298/379
Percentyl	74	16	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wydajność pracy w przedsiębiorstwach zależy również od tzw. **technicznego uzbrojenia pracy** mierzonego wartością środków trwałych na 1 pracownika. Pod względem osiągniętych wartości tego wskaźnika, powiat ostrowski plasuje się za połową stawki na tle kraju (w 46% powiatów wskaźnik technicznego uzbrojenia pracy osiąga niższą wartość). Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 16 Wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 pracownika w powiecie ostrowskim na tle kraju w latach 2008-2010

Wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 pracownika (PLN)			
	2008	2009	2010
Powiat ostrowski	65 259	67 343	73 417
Średnia	83 944	91 153	92 931
Mediana krajowa	67 639	74 878	76 559
Miejsce w kraju	198/379	217/379	204/379
Percentyl	48	43	46

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawiony powyżej obraz należy uzupełnić analizą zmian technicznego uzbrojenia pracy na przestrzeni dłuższego okresu (przedsiębiorstwa odnoszą korzyści z poniesionych nakładów

inwestycyjnych przez kilka, a nawet kilkanaście kolejnych lat). W ciągu ostatnich 10 lat, zdarzało się, że nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach powiatu ostrowskiego na 1 mieszkańca przekraczały średnią krajową.

Rysunek 45 Nakłady inwestycyjne i środki trwałe w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (PLN)

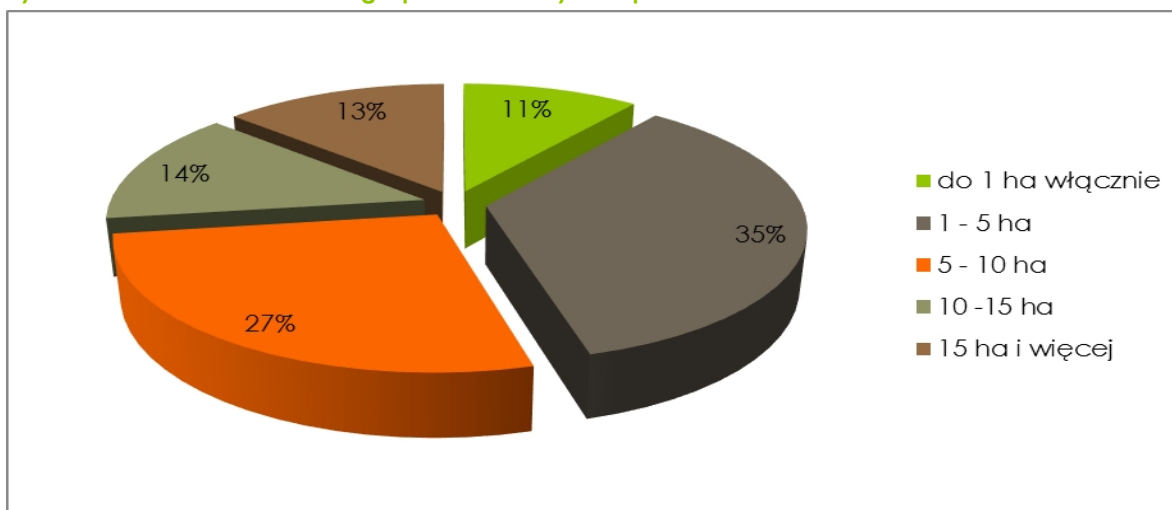
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.1.3. Sektor rolniczy

O sile i wadze sektora rolniczego dla lokalnego rynku pracy i sytuacji gospodarczej świadczyć mogą dane o zatrudnieniu w poszczególnych sektorach przedstawione w podrozdziale o rynku pracy.

Pod względem struktury **wielkości gospodarstw rolnych**, w powiecie ostrowskim jest ona podobna do tendencji wojewódzkich. Niemal połowa z nich jest mniejsza niż 5 ha, trzy czwarte z nich jest mniejsza niż 10 ha. Warto odnieść te wielkości do przeciętnej wielkości na Mazowszu (8,44 ha) i w Polsce (10,23 ha).

Rysunek 46 Struktura wielkości gospodarstw rolnych w powiecie ostrowskim w 2010 roku

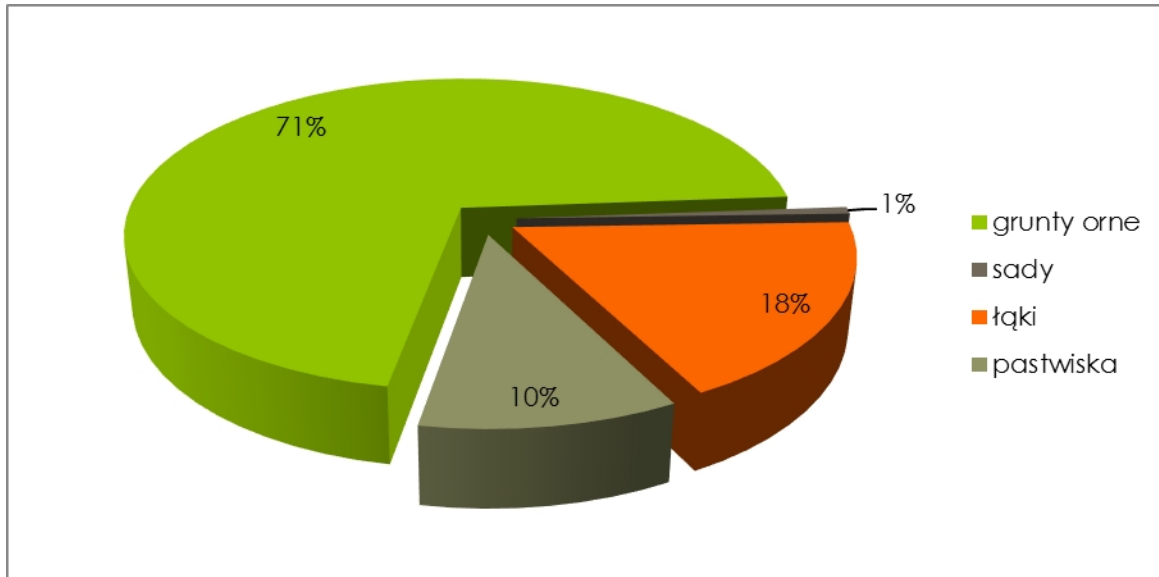

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Stopień zalesienia w powiecie ostrowskim wynosi 28% powierzchni i jest zbliżony do średniej krajowej. Użytki rolne stanowią 65% powierzchni powiatu. Relacja ta pozostaje stabilna w ostatniej dekadzie. Większą część (71%) użytków rolnych w powiecie stanowią grunty orne. Pozostałą część stanowią łąki i pastwiska. Na terenie powiatów nie ma praktycznie sadów.

Rysunek 47 Struktura użytków rolnych w powiecie ostrowskim w 2005 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najbardziej lesistymi gminami w powiecie są gminy Brok i Ostrów Mazowiecka. Największy udział użytków rolnych w całości powierzchni charakteryzuje gminy Andrzejewo, Boguty Pianki i Stary Lubotyń. Najniższy udział użytków rolnych jest w gminie miejsko-wiejskiej Brok. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 17 Udział lasów, gruntów leśnych i użytków rolnych w powierzchni gmin powiatu ostrowskiego

Jednostka	Lasy i grunty leśne	Użytki rolne ogółem
Powiat ostrowski	28%	65%
Ostrów Mazowiecka (M)	19%	50%
Andrzejewo	3%	91%
Boguty-Pianki	16%	79%
Brok	72%	22%
Małkinia Górna	28%	58%
Nur	18%	74%
Ostrów Mazowiecka (G)	40%	54%
Stary Lubotyń	16%	79%
Szulborze Wielkie	19%	74%
Wąsewo	24%	70%
Zaręby Kościelne	19%	74%
Średnia krajowa	29%	58%

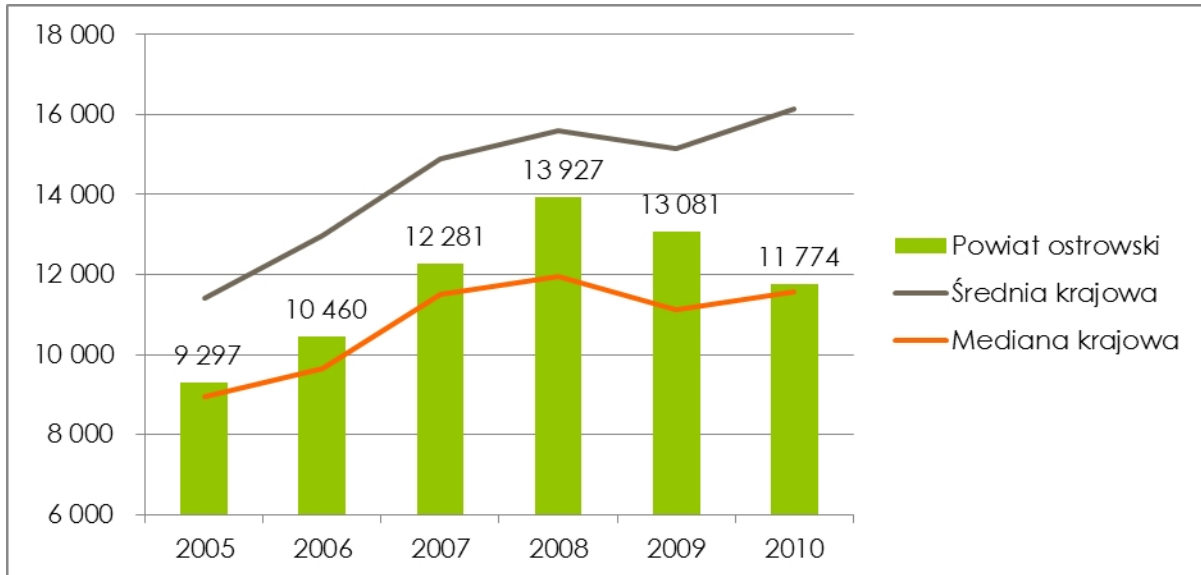
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.1.4. Sektor przemysłowy

Jedną z miar wydajności produkcji przemysłowej jest **wartość produkcji sprzedanej** na 1 mieszkańca. Pod tym względem na tle kraju przemysł w powiecie ostrowskim należy do bardziej wydajnej połowy powiatów w kraju (wynik utrzymuje się stabilnie powyżej mediany krajowej), ale pozostaje znacznie poniżej średniej krajowej.

Rysunek 48 Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w latach 2005-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

*dane obejmują podmioty zatrudniające powyżej 9 osób.

3.1.5. Sektor usługowy - turystyka

W diagnozie powiatu ostrowskiego dokonanej w 2004 roku, walory przyrodnicze i krajoznawcze regionu określono jako szanse powiatu na rozwój, a słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną jako słabość ograniczającą wykorzystanie tego potencjału. Rozwój turystyki i bazy okołoturystycznej wpisany był w jeden z celów operacyjnych Strategii na lata 2004-2015.

Zgodnie z danymi dotyczącymi **infrastruktury turystycznej** zbieranymi przez Starostwo Powiatowe, na terenie powiatu usługi hotelarskie oferuje 17 przedsiębiorstw, m. in. hotele, motel, zajazdy, ośrodki konferencyjno-szkoleniowe, domy wczasowe i domy weselne. Największe obiekty dysponują salami restauracyjnymi lub konferencyjnymi mogącymi pomieścić 200 -250 osób. Największe obiekty hotelarskie oferują ok. 50 miejsc noclegowych w 2, 3, 4 osobowych pokojach. Często w ofercie tych ośrodków turyści znaleźć mogą dodatkowe atrakcje, takie jak: dostęp do rzeki (plaża i strzeżone kąpielisko), hodowla zwierząt domowych, przejażdżki konne, bryczką i saniami. Działające na terenie powiatu przedsiębiorstwa rozszerzają swoją ofertę o zabiegi odnowy biologicznej, siłownię, basen czy wypożyczalnię rowerów. Szczególnie prężnie rozwija się agroturystyka (rocznie działalność rozpoczyna przeciętnie jedno nowe gospodarstwo). Lokalni przedsiębiorcy oferują ciekawą ofertę, np. w Broku działa ranczo oferujące jazdę konną w klimatach westernu, organizowane są również liczne imprezy i zawody jeździeckie. W ośrodkach wypoczynkowych organizowane są konferencje, wesela, bale sylwestrowe, a nawet

warsztaty musicalowe. W powiecie ostrowskim działają również dwa ośrodki kolonijno-wypoczynkowe (łącznie oferujące 400 miejsc noclegowych), dwa ośrodki wypoczynkowe Caritas w Broku oraz Bursa Szkolna w Ostrowi Mazowieckiej (placówka oświatowa, świadcząca usługi kolonijne tylko w okresie wakacyjnym). Starostwo Powiatowe informuje na swojej stronie internetowej o 21 obiektach oferujących usługi gastronomiczne działających na terenie powiatu: liczne gospody i karczmy, pizzerie, kawiarnie, bary i punkty gastronomiczne.

Innym źródłem informacji jest GUS, publikujący dane dotyczące **bazy turystycznej** w powiecie ostrowskim. Dane pochodzą ze sprawozdań statystycznych wypełnianych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność turystyczną, działające w dniu 31 lipca. Należy pamiętać o niedoskonałości tych danych ze względu na zjawisko niewypełniania sprawozdań i nierejestrowania udzielanych noclegów. Na podstawie tych danych stwierdzić można brak rozwoju bazy turystycznej w powiecie ostrowskim. W ostatnich latach liczba działających obiektów zakwaterowania (o których są dostępne dane) utrzymuje się na poziomie 5-7. W latach 2006-2011 nastąpił stosunkowo niewielki wzrost liczby miejsc noclegowych (z 259 do 332). Również liczba udzielonych noclegów, po znacznym wzroście w 2007 roku, spadła w 2011 roku do poziomu niższego niż w 2006 roku. Szczególnie silnie (dwukrotnie w latach 2006-2011) spadła liczba noclegów udzielanych turystom zagranicznym. W 2011 roku tylko 7% noclegów ogółem udzielanych było turystom z zagranicy. Ciekawą informację niesie w sobie pokazany w ostatnich dwóch liniach poniższej tabeli wskaźnik przeciętnej długości pobytu: ogółem średnia długość pobytu (liczona jako iloraz liczby udzielonych noclegów i liczby korzystających z noclegów) wzrosła w latach 2006-2011 do 2,5 noclegu. Świadczy to o szczególnej formie turystyki w powiecie, którą można określić jako „weekendowa”. Hipotezę taką potwierdzają informacje dostarczone przez służby publiczne zajmujące się promocją powiatu. W przypadku turystów zagranicznych, przeciętna długość pobytu spadła w tym okresie i wynosiła w 2011 roku jeden nocleg. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 18 Turystyczne obiekty zakwaterowania - liczba obiektów, miejsc noclegowych i korzystających w latach 2006-2011

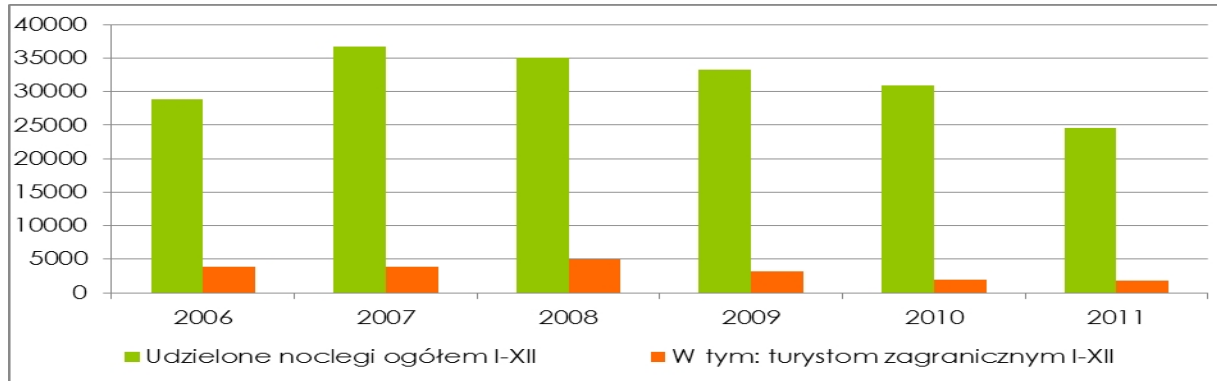
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Obiekty ogółem	5	5	5	7	7	5
Miejsca noclegowe ogółem	259	259	266	361	534	332
Korzystający z noclegów ogółem I-XII	12291	14056	13912	14396	11543	9838
W tym: turyści zagraniczni I-XII	3013	3074	3544	2786	1894	1820
Udzielone noclegi ogółem I-XII	28813	36748	35013	33216	30937	24596
W tym: turystom zagranicznym I-XII	3919	3804	4939	3179	1973	1820
Wskaźnik średniej długości pobytu ogółem	2,34	2,61	2,52	2,31	2,68	2,50
Wskaźnik średniej długości pobytu - turyści zagraniczni	1,30	1,24	1,39	1,14	1,04	1,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na poniższym wykresie widać znaczny wzrost liczby udzielonych noclegów w 2007 roku (36,7 tys.), a następnie tendencję spadkową. Na wykresie widać również niewielki udział popytu zagranicznego na usługi noclegowe w powiecie ostrowskim (dochodzący do 14% w latach 2006 i 2008, a wynoszący 7% w 2011 roku).

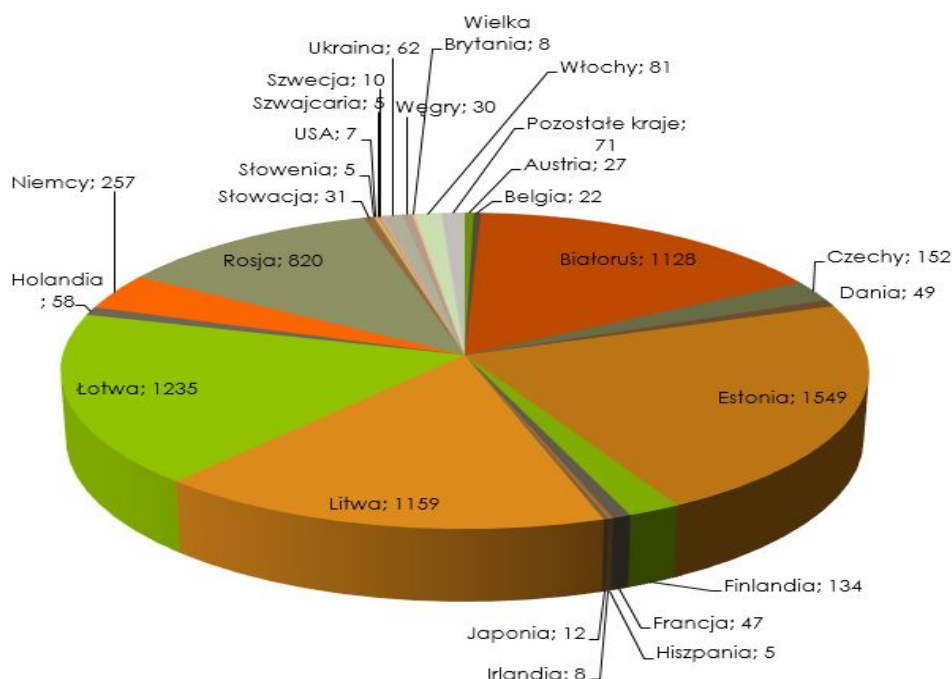
Rysunek 49 Liczba udzielonych noclegów ogółem i turystom zagranicznym w latach 2006-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ciekawym polem analizy są kierunki z jakich przyjeżdżają turyści i pozostałe osoby korzystające z noclegów na terenie powiatu ostrowskiego. Biorąc pod uwagę sumę noclegów udzielonych turystom zagranicznym w latach 2009-2011 widać wyraźną tendencję: 84% popytu generują obywatele pięciu państw położonych na północ i wschód od Polski: Estonii (22%), Łotwy (18%), Litwy (17%), Białorusi (16%) i Rosji (12%). W połączeniu ze średnią długością pobytu turystów zagranicznych (1 doba) oraz w oparciu o informacje pochodzące od służb lokalnych, stwierdzić można, że bardzo duży udział w całości zagranicznego popytu na usługi noclegowe na terenie powiatu zgłaszają **przejezdni** (w ramach tranzytu międzynarodowego z krajów wschodnich). Popyt ten ma zdecydowanie inny charakter niż zgłaszany przez turystów (ludzie ci nie zatrzymują się w powiecie ostrowskim ze względu na jego walory i atrakcje turystyczne). Szczegóły przedstawia poniższy wykres kołowy.

Rysunek 50 Liczba udzielonych noclegów według kraju pochodzenia turystów (suma w latach 2009-2011)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2. Główni pracodawcy

Pod względem położenia, powiat ostrowski znajduje się w dogodnej lokalizacji do zakładania przedsiębiorstw produkcyjnych, ze względu na bliskość dużych rynków zbytu (Warszawa, Białystok). W promieniu 100 km mieszka ponad 4,5 mln osób, w tym niemal połowa w aglomeracji warszawskiej, której mieszkańcy zarabiają więcej niż wynoszą przeciętne zarobki w kraju i w efekcie zgłaszają większy popyt na różnorodne dobra. Tereny rolnicze zapewniają warunki dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego. Największa produkcja przemysłowa skupia się w mieście powiatowym. Zakłady produkcyjne zatrudniające największą liczbę osób to:

- Fabryka mebli FORTE S.A.;
- Zakład Urządzeń Radiolokacyjnych ZURAD sp. z o.o.;
- Krüger Polska sp. z o.o. - producent napojów instant oraz witamin musujących;
- Zakład Produkcji Spożywczej „MIWEX” s.c.;
- Hurtownia Wyrobów Hutniczych „ROLSTAL”;
- ALPLA Opakowania z Tworzyw Sztucznych Sp. z o.o.;
- Schneider Polska Technika Samochodowa i Kontenerowa Sp. z o.o.;
- Zakład Mechanicznych PPHU DŁUGPOL;
- PREFABET sp. z o. o., wytwórca betonu towarowego;
- Natur Produkt Pharma Sp. z o.o. produkująca kosmetyki i farmaceutyki;
- Przechodzący okresowe trudności mleczarski zakład produkcyjny w Ostrowi Mazowieckiej (w ostatnich latach dzierzawiony kolejno przez spółdzielnie: Ostrowia, Mlekpól i Spomlek, na początku 2013 roku ponownie przez Ostrowię).

W obrębie powiatu funkcjonują również takie przedsiębiorstwa jak: INTERCHEMALL Zespół Młynów Jelonki Sp. z o.o., Olsztyńskie Kopalnie Surowców Mineralnych Sp. z o. o. w Jelonkach Przyborowie, Zakład Przetwórstwa Odpadów Komunalnych w Lubiejewie oraz ELKOPOL Zakład Przetwórstwa Mięsnego. Małkinia Górna jest miejscem lokalizacji wielu przedsiębiorstw, m. in.: Rozlewni Gazu Płynnego Flaga Polska S.A., Wytwórni Zup Błyskawicznych AJINOMOTO, Hurtowni Paliw PBH z. Niziński, B.D. ART. s.c. Stolarstwo-Budownictwo. Działa tu też drugi w Polsce zakład Rockwool Polska sp. z o.o. zajmujący się produkcją skalnej wełny mineralnej stosowanej w wielu gałęziach współczesnego przemysłu.

4. Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna obejmuje urządzenia i instytucje z dziedziny komunikacji, energetyki, gospodarki wodnej i ochrony środowiska. Zapewnia właściwe funkcjonowanie poszczególnych dziedzin gospodarki i integracji układów przestrzennych. Jest konieczna dla istnienia i prawidłowego działania całego społeczeństwa, spełnia funkcję transferową niezbędną dla skutecznego przepływu dóbr, usług, ludzi czy informacji. Jest w końcu jednym z kluczowych czynników wpływających na atrakcyjność inwestycyjną układu lokalnego.

Źródło: www.panoramio.com/photo/59258615, Odcinek trasy S8 obok Ostrowi Mazowieckiej.

4.1. Infrastruktura komunikacyjna

4.1.1. Transport drogowy

Przez teren powiatu ostrowskiego przebiegają **drogi krajowe**: prowadząca przez Ostrów Mazowiecką 8 (na południe w stronę Warszawy, na północ wiodąca do Białegostoku, razem odcinek długości około 31 km), 10 kilometrowy odcinek trasy nr 50 (zaczynająca pod Ostrowią Mazowiecką swój bieg wokół województwa mazowieckiego i prowadząca szerokim łukiem wokół Warszawy aż do Ciechanowa), 60 (prowadząca na zachód do Makowa Mazowieckiego i Ciechanowa, na terenie powiatu znajduje się odcinek długości

około 18 km) oraz dwa niewielkie (długości 5,5 i 8,5 km) odcinki trasy 63 przebiegające w kierunku północ-południe przez gminy Nur i Andrzejewo (trasa prowadzi od granicy białoruskiej na północ, przez Mazury do granicy z obwodem Kaliningradzkim).

Gminy powiatu ostrowskiego połączone są słabo rozwiniętą siecią **dróg wojewódzkich**:

- Droga nr 694: wiedzie wzdłuż południowej granicy powiatu przez gminy Brok, Małkinia Górna, Zaręby Kościelne, Nur i Boguty - Pianki;
- Droga nr 677: z Ostrowi Mazowieckiej wiedzie na północ przez gminę Stary Lubotyń i dalej w stronę Łomży;
- Droga nr 627: wiedzie na północ w stronę Ostrołęki i na południe w stronę Małkini Górnej;
- Droga nr 690: odcinek wiodący w kierunku północ-południe przez gminę Boguty - Pianki.

Pozostałe gminy (Andrzejewo, Szulborze Wielkie, również Boguty Pianki) połączone są z centrum powiatu i innymi gminami trasami o statusie **dróg powiatowych i gminnych**. W latach 2002-2011 wybudowano 42 km nowych dróg powiatowych i niemal 160 km dróg gminnych o nawierzchni twardej. Niemal całość dróg o nawierzchni twardej stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (asfaltowe, z kostki brukowej lub płyt betonowych). W latach 2002-2011 ograniczono długość dróg powiatowych o nawierzchni gruntowej o połowę, a wzrost łącznej długości dróg gminnych gruntowych był niewielki. W ciągu ubiegłych 5 lat, zmodernizowano w powiecie 152 km dróg powiatowych i gminnych. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 19 Drogi powiatowe i gminne (km) w powiecie ostrowskim według typu nawierzchni w latach 2002 i 2011

Drogi wg typu nawierzchni (km)	o nawierzchni twardej		w tym: o nawierzchni twardej ulepszonej		o nawierzchni gruntowej	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Rok	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Drogi powiatowe	360,0	402,0	360,0	402,0	135,0	72,0
Drogi gminne	203,2	370,7	169,2	366,2	570,2	611,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Aby dopełnić obrazu jakości sieci dróg powiatowych i gminnych w powiecie ostrowskim porównano gęstość sieci drogowej ze średnim poziomem dla wszystkich powiatów w kraju. Wskaźnik obliczono jako długość (km) dróg danego typu na 1 km² powierzchni powiatu. Pod względem gęstości dróg powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej powiat ostrowski plasuje się na dalekim 252. miejscu wśród 379 polskich powiatów (średnia wartość wskaźnika w Polsce wynosiła w 2011 roku 0,458, w powiecie ostrowskim 0,330).

Tabela 20 Gęstość i jakość sieci dróg powiatowych w powiecie ostrowskim na tle kraju w latach 2002 i 2011

Km dróg gminnych na km ²	o nawierzchni twardej		w tym: o nawierzchni twardej ulepszonej		o nawierzchni gruntowej	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Rok	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	0,294	0,330	0,294	0,330	0,110	0,059
Średnia krajowa	0,461	0,469	0,445	0,458	0,043	0,032

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednak w analizowanym okresie, w powiecie podjęto działania ukierunkowane na **poprawę sytuacji**. Szeregując powiaty według dokonanej w latach 2002-2011 zmiany procentowej

w długości dróg powiatowych o nawierzchni twardej, powiat ostrowski jest w czołówce polskich powiatów. Ze wskaźnikiem wzrostu równym 12,3% plasuje się na 27. miejscu rankingu. Podobna jest sytuacja dróg gminnych. W rankingu powiatów według gęstości dróg gminnych o nawierzchni twardej, powiat ostrowski z wynikiem 0,304 zajmuje 206. miejsce na 379. Średnia wartość wskaźnika wśród polskich powiatów jest ponad dwukrotnie wyższa osiągając 0,648. Szeregując powiaty względem relatywnego (wyrażonego w ujęciu procentowym) wzrostu wskaźnika w latach 2002-2011, powiat ostrowski plasuje się na 58. lokacie z wynikiem 83,5%.

Tabela 21 Gęstość i jakość sieci dróg gminnych w powiecie ostrowskim na tle kraju w latach 2002 i 2011

Km dróg gminnych na km ²	o nawierzchni twardej		o nawierzchni twardej ulepszonej		o nawierzchni gruntowej	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Rok						
Powiat ostrowski	0,166	0,304	0,138	0,301	0,465	0,502
Średnia krajowa	0,527	0,648	0,440	0,583	0,393	0,398

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie powiatu ostrowskiego jeżdżą liczne linie komunikacji autobusowej (obsługiwane m. in. przez PKS Ostrów Mazowiecka i PKS w Małkini oraz przewoźników prywatnych). Obsługiwane są kursy pomiędzy poszczególnymi gminami oraz kursy m. in. do Ostrołęki, Łomży, Olsztyna, Giżycka, Gdańska, Suwałk, Siedlec, Lublina, Wyszkowa i Warszawy.

4.1.2. Transport kolejowy

Przez powiat ostrowski prowadzi linia kolejowa nr 6 z Warszawy do Białegostoku. Linia jest dwutorowa zelektryfikowana, codziennie kursuje nią 9 pociągów relacji Warszawa - Białystok i 9 pociągów powrotnych. Pociągi TLK zatrzymują się jedynie na stacji Małkinia. Na tej trasie kursują również pociągi osobowe obsługiwane przez Koleje Mazowieckie, w godzinach szczytu kursujące nawet co 10-15 minut. Pociągi te zatrzymują się również na stacji Prostyń.

Od głównej linii odchodzi linia 34 prowadząca z Małkini przez Ostrów Mazowiecką dalej na północ do Ostrołęki. Jest to linia jednotorowa nieelektryfikowana będąca częścią zlikwidowanej w 1993 roku linii Ostrołęka - Siedlce. Obecnie na tej linii kursują jedynie pociągi towarowe. Skutkuje to brakiem połączenia kolejowego z miastem powiatowym Ostrowią Mazowiecką oraz znacznym wydłużeniem lokalnych podróży kolejowych (np. z Małkini do Ostrołęki należy korzystać z przesiadki w Tłuszczu).

4.1.3. Transport lotniczy

Obecnie na terenie powiatu nie znajduje się żadne lotnisko obsługujące regularne loty pasażerskie lub towarowe.

W 2008 roku utworzono lądowisko „Grądy” w Antoniewie (około 11 km na północny zachód od Ostrowi Mazowieckiej). Lądowisko jest zarejestrowane w Urzędzie Lotnictwa Cywilnego (kod ICAO: EPGY). Składa się z asfaltowego pasa startowego o długości 804 metrów i szerokości 24,5 metra. Właścicielem lądowiska jest Skarb Państwa, do niedawna służył przede wszystkim prowadzeniu gospodarki leśnej (opryski, działania przeciwpożarowe). Od 2009 roku, na podstawie umowy dzierżawy, lądowiskiem zarządza Targor Flight Club, który prowadzi tu Ośrodek Szkolenia Lotniczego.

Rysunek 51 Widok na lądowisko Ostrów Mazowiecka - Grądy

Źródło: strona internetowa Targor Flight Club, www.flight-club.pl.

4.2. Infrastruktura ochrony środowiska

4.2.1. Ochrona środowiska

Uwzględnienie specyficznych problemów ekologicznych jest istotnym aspektem planowania w zakresie ochrony środowiska, również na terenie powiatu ostrowskiego. Zrównoważony rozwój oraz polityka środowiskowa mają za zadanie chronić środowisko przed degradacją. Według ostatnio przeprowadzonej analizy stanu środowiska powiatu, należy skoncentrować działania przede wszystkim na zmniejszeniu wytwarzanych odpadów i ich unieszkodliwiania oraz poprawy jakości powietrza na obszarach przemysłowych i skumulowanej zabudowy mieszkaniowej. Program Ochrony Środowiska dla powiatu ostrowskiego informuje o bieżącym stanie środowiska i o podejmowanych działaniach, które mają prowadzić do poprawy jego stanu. Został opracowany na podstawie dokumentów na poziomie centralnym i lokalnym.

W ocenie ekspertów opracowujących *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Ostrowskiego na lata 2011-2014 z perspektywą do 2018 r.* środowisko na terenie powiatu ostrowskiego nie należy do szczególnie zdegradowanych ani zagrożonych.

Stan aerosanitarny jest ukształtowany przez liniowe i punktowe źródła emisji zanieczyszczeń. Są to przede wszystkim trasy komunikacyjne i duże skupiska ludności i przemysłu, takie jak

Ostrów Mazowiecka i Małkinia Górna. W Ostrowi Mazowieckiej naruszony został dopuszczalny poziom szkodliwego dla zdrowia pyłu zawieszonego PM10, który pochodzi przede wszystkim ze zużycia paliw. Na terenie powiatu ostrowskiego głównym powodem zanieczyszczeń powietrza jest tzw. „niska emisja”, powodowana przez liczne źródła emitujące niewielkie ilości zanieczyszczeń (np. kominy domowych pieców grzewczych).

Ostrów Mazowiecka leży blisko krajowej drogi nr 8. Pomimo wybudowania obwodnicy miasta, pomiary **hałasu** w latach 2009 i 2011 wykazały znaczne przekroczenie norm zarówno w dzień, jak i w nocy.

Na **jakość wód podziemnych** na terenie powiatu wpływ ma występujący w okolicach Ostrowi Mazowieckiej lej depresyjny, którego obecność potęguje zjawisko migracji zanieczyszczeń w kierunku ujęć wody. Jednym ze źródeł zanieczyszczeń jest zlikwidowana Nasycalnia Podkładów Kolejowych PKP. Jednak w toku badań przeprowadzonych w 2010 roku, oceniono stan chemiczny wód podziemnych jako dobry (III i IV klasa jakości). Stan wód powierzchniowych został opisany w rozdziale 1.2.

Na **stan lokalnej fauny i flory** duży wpływ ma struktura własności lasów: niemal 35% lasów na terenie powiatu ostrowskiego nie należy do Skarbu Państwa (w kraju średnio 17,1%), co utrudnia prowadzenie na tych terenach odpowiedniej gospodarki leśnej. Właściciele tych lasów (niepatrolowanych przez Straż Leśną) skarżą się na rosnące zjawisko kradzieży drewna. Wraz z intensyfikacją ruchu drogowego rosną straty zwierzyny leśnej spowodowane wypadkami oraz uszkodzenia drzewostanów na 10 kilometrowym odcinku drogi krajowej nr 8 (nawet do 150 metrów w głąb lasu). Obszary i obiekty przyrodnicze szczególnie cenne i zagrożone są objęte ochroną w ramach Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, Obszarów Natura 2000 i innych (szerzej opisano zasoby naturalne powiatu w rozdziale 1.2).

Służby Inspekcji Ochrony Środowiska prowadzą nadzór nad instalacjami mogącymi stworzyć poważne **zagrożenie dla środowiska naturalnego**. W rejestrze zakładów o zwiększonym ryzyku figuruje kilka przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie powiatu ostrowskiego, m. in. rozlewnia gazu płynnego w Małkini Górnej (zakład o dużym ryzyku), hurtownia paliw w Małkini Górnej czy Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Ostrowi Mazowieckiej (dysponuje toksycznymi środkami odkażającymi, np. podchlorynem sodu).

Ważnym dla ochrony środowiska i zdrowia mieszkańców zadaniem jest jak najszybsze usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających szkodliwy **azbest**. W poniższej tabeli przedstawiono ilość wyrobów zawierających azbest obecnych w poszczególnych gminach. Dane pochodzą z przeprowadzonych w gminach inwentaryzacji i nie są kompletne. Zgodnie z informacjami Wydziału Rolnictwa i Ochrony Środowiska, największa wykazana ilość tych wyrobów w gminie Ostrów Mazowiecka jest skutkiem największego zainteresowania władz gminnych problematyką usuwania azbestu. W niektórych gminach powiatu ilość wyrobów zawierających azbest jest wyższa, ale inwentaryzacja nie została przeprowadzona w sposób kompletny.

Tabela 22 Wyroby zawierające azbest na budynkach mieszkalnych, użyteczności publicznej i inwentarskich

Wyroby zawierające azbest (t)	
Powiat ostrowski	46 282,34
Ostrów Mazowiecka (M)	839,80
Andrzejewo	4 508,32
Boguty Pianki	3 386,94
Brok	4 187,98
Małkinia Górna	5 095,04
Nur	3 640,40
Ostrów Mazowiecka (G)	10 792,00
Stary Lubotyń	4 149,08
Szulborze Wielkie	1 774,98
Wąsewo	4 529,60
Zaręby Kościelne	3 378,20

Źródło: Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu ostrowskiego. Załącznik do Planu gospodarki odpadami dla powiatu ostrowskiego na lata 2008-2012 z perspektywą 2016, 2010.

W 2010 roku na terenie powiatu ostrowskiego nie było instalacji pozwalających na unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest, dlatego wszelkie tego typu odpady są wywożone poza teren powiatu. Planowana jest budowa odpowiedniego składowiska na terenie gminy Ostrów Mazowiecka (w Starym Lubiejewie). Obowiązek usuwania azbestu ciąży na właścicielach obiektów, a w powiecie działają 33 firmy trudniące się demontażem i wywozem szkodliwych wyrobów zgodnie z obowiązującymi przepisami. Na terenie województwa mazowieckiego istnieje tylko jedno składowisko z pozwoleniem na przyjmowanie tego typu odpadów (w Sierpcu).

Sztuczne promieniowanie elektromagnetyczne jest obecnie jednym z głównych zanieczyszczeń energetycznych Ziemi, gdyż jego źródłem jest każde urządzenie, w którym następuje przepływ prądu. Na terenie powiatu głównymi źródłami promieniowania są stacje bazowe telefonii komórkowej. Wszystkie stacje posiadają wymagane certyfikaty i zezwolenia, a pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na wysokościach niedostępnych dla ludzi. Zgodnie z wynikami przeprowadzonych kontroli, natężenie pól elektromagnetycznych na terenie powiatu ostrowskiego nie wykazują przekroczeń normy.

W ostatnich latach zakres obowiązków jednostek samorządu terytorialnego w zakresie budżetowania i prowadzenia działań ochrony środowiska zmieniał się (m. in. w 2010 roku zlikwidowano Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej), dlatego wnioskowanie o zmianach wielkości wydatków w kolejnych latach jest znacznie utrudnione. Wielkości wydatków inwestycyjnych z budżetów gmin powiatu ostrowskiego w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23 Nakłady inwestycyjne na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska łącznie w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2007-2011 (PLN)

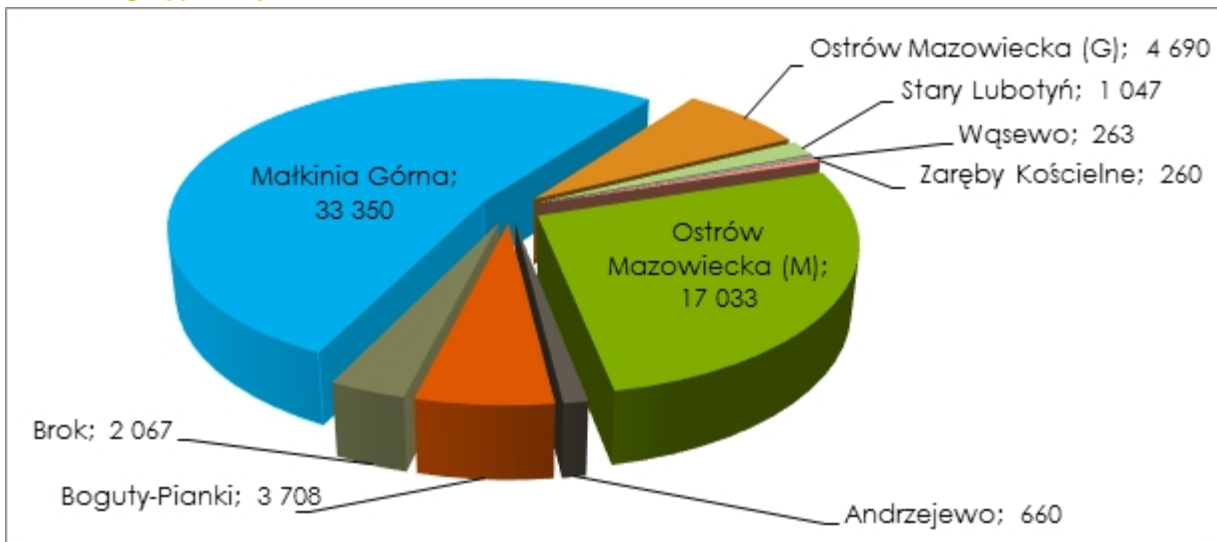
	2007	2008	2009	2010	2011
Gminy łącznie	1 924 904,94	2 183 105,28	4 562 876,95	11 069 573,12	8 898 054,57

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niemal połowa nakładów inwestycyjnych poniesiona była na rzecz gminy Małkinia Górna, gdzie zlokalizowane są m.in. zakłady produkcji wełny mineralnej Rockwool Polska, liczne piekarnie, kotłownie centralnego ogrzewania. Przyczyniają się one bezpośrednio do zwiększenia zanieczyszczenia powietrza, poprzez uwalnianie do atmosfery szkodliwych pyłów, związków węgla i siarki. Natomiast największe zanieczyszczenia wód powierzchniowych powoduje komunalna oczyszczalnia biologiczna w Małkini Górnej, której ścieki po niedawnej przebudowie odprowadzane są do Bugu.

Rysunek 52 Łączne nakłady inwestycyjne służące ochronie środowiska w latach 2002-2008 w gminach powiatu ostrowskiego (tys. PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zgodnie z *Raportem z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Ostrowskiego za lata 2008-2009 i 2010-2011*, oprócz dokonywanych inwestycji w rozwój infrastruktury ochrony środowiska i komunalnej, w powiecie prowadzone są liczne kampanie społeczne. W 2011 roku Zarząd Powiatu utworzył Centrum Ekologii i Zrównoważonego Rozwoju w Powiecie Ostrowskim, forum współpracy, wymiany informacji, doświadczeń i poglądów. Centrum prowadzi działania związane z edukacją ekologiczną, m. in. poprzez: akcje i szkolenia skierowane do uczniów, nauczycieli, samorządowców czy aktywną politykę medialną.

4.2.2. Ochrona środowiska

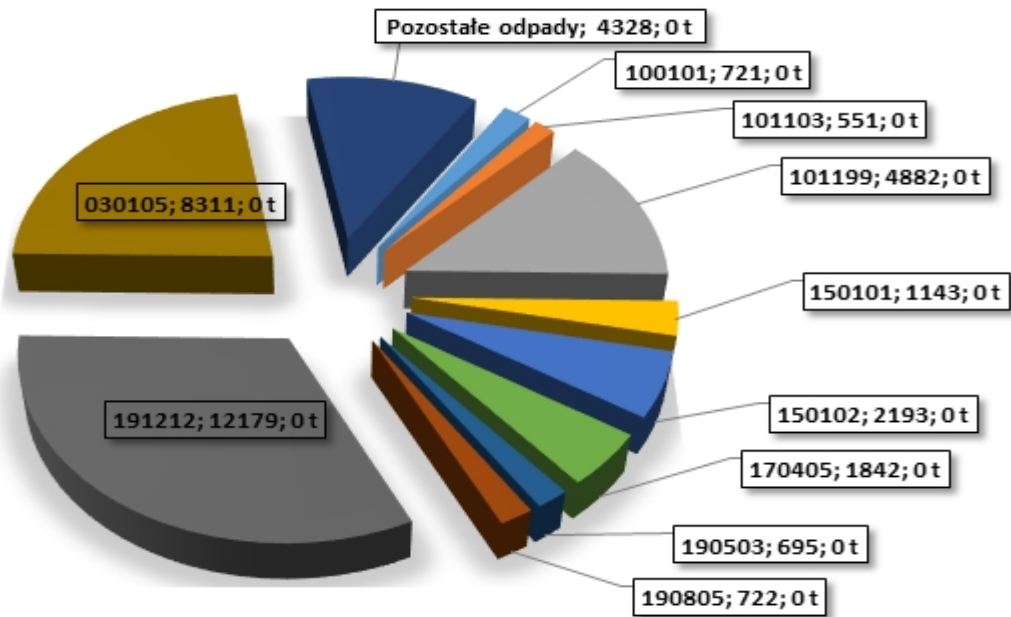
W 2011 roku, na terenie powiatu wytworzono ponad 37,5 tys. ton odpadów różnego rodzaju (w 2010 roku ponad trzykrotnie mniej - 11,5 tys. ton). Powiat opracowuje i aktualizuje, zgodnie z obowiązującymi przepisami, *Plan gospodarki odpadami dla powiatu ostrowskiego* (obecnie obowiązujący obejmuje lata 2008-2012 i został zaktualizowany w 2010 roku). Dokument ten jest spójny z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2010, Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza i innymi dokumentami strategicznymi w tym obszarze. Warto również zaznaczyć, że zgodnie z Ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, która weszła w życie 1 stycznia 2012 roku, obowiązki z zakresu gospodarki odpadami przeszły w zakres odpowiedzialności gmin.

Okolo jedną trzecią wytwarzanych na terenie powiatu ostrowskiego odpadów stanowią

odpady z mechanicznej obróbki odpadów. Jedną z przyczyn takiego wzrostu tej kategorii może być oddana do użytku w październiku 2009 roku Stacja Segregacji Odpadów w Ostrowi Mazowieckiej, która obejmuje swoim działaniem również tereny ościennych powiatów. Rok wcześniej główną kategorią były trociny, wióry, ścinki i inne drewniane odpady (w 2010 roku 5 tys. ton, w 2011 roku 8,3 tys. ton). Szczegóły przedstawia poniższy wykres kołowy.

Rysunek 53 Główne kategorie odpadów wytwarzanych na terenie powiatu ostrowskiego w 2011 roku (w tonach)

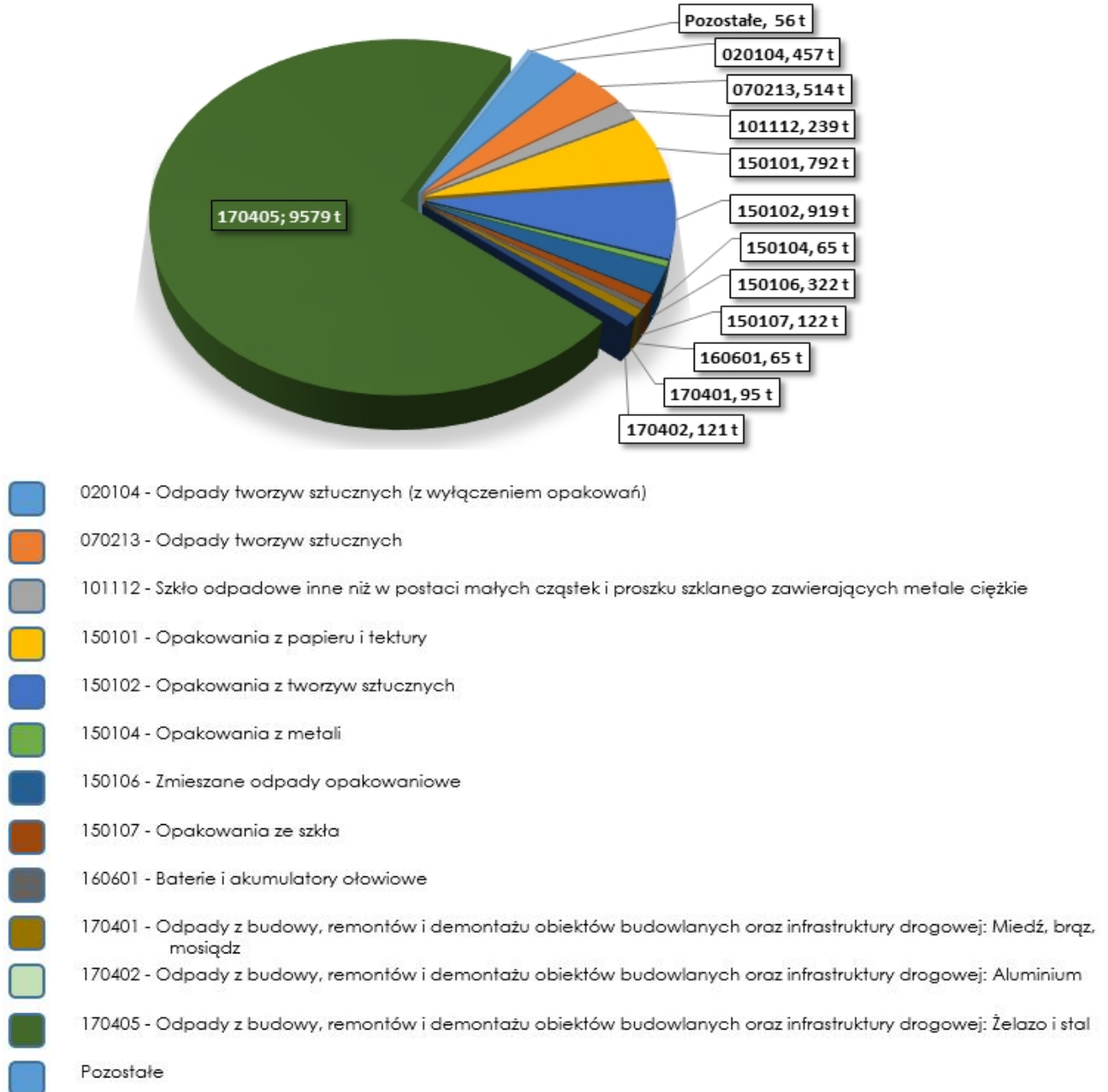
- 100101-Żużle, popioły paleniskowe i pyły z kotłów elektrowni i innych zakładów energetycznego spalania paliw (z wyłączeniem pyłów z kotłów z paliw płynnych)
- 101103-Odpady z hutnictwa szkła: Odpady włókna szklanego i tkanin z włókna szklanego
- 101199-Pozostałe, niewymienione odpady z hutnictwa szkła
- 150101-Opakowania z papieru i tektury
- 150102-Opakowania z tworzyw sztucznych
- 170405-Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej: Żelazo i stal
- 190503-Kompost nieodpowiadający wymaganiom (nienadający się do wykorzystania)
- 190805-Ustabilizowane komunalne osady ściekowe z oczyszczalni ścieków
- 191212-Pozostałe odpady z mechanicznej obróbki odpadów
- 030105-Trociny, wióry, ścinki, drewno, płyta wiórowa i fornir
- Pozostałe odpady

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiej Bazy Danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Główną kategorią odpadów zbieranych w powiecie ostrowskim są odpady z żelaza i stali, tworzywa sztuczne oraz opakowania z tworzyw sztucznych, papieru i tektury. W 2011 roku łącznie zebrano 13,3 tys. ton odpadów (rok wcześniej 9,8 tys. ton).

Rysunek 54 Główne kategorie odpadów zbieranych w powiecie ostrowskim w 2011 roku (w tonach)

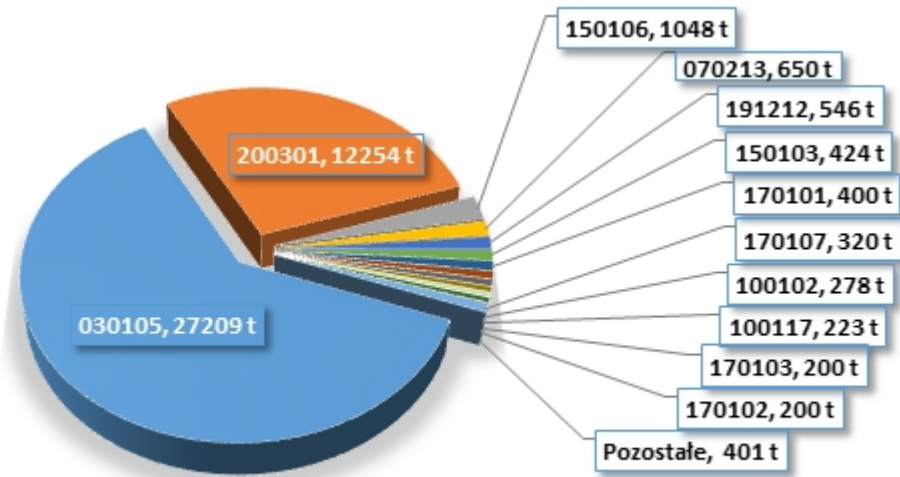
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiej Bazy Danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Odzyskowi w instalacjach poddaje się w powiecie ostrowskim ponad 44 tys. ton odpadów (znaczny wzrost wobec 2010 roku, kiedy odzyskano w instalacjach 5,5 tys. ton odpadów). Są to głównie odpady przemysłu drzewnego (27,2 tys. ton w 2011 roku wobec 3,7 tys. ton

w 2010 roku). Dużą część tych odpadów generuje zakład produkcyjny Rockwool. Dzięki istniejącym instalacjom odpady te mogą zostać odzyskane i powtórnie wykorzystane w procesie produkcji. Drugą dużą kategorią odpadów odzyskiwanych w instalacjach są niesegregowane odpady komunalne (12,3 tys. ton).

Rysunek 55 Główne kategorie odpadów podlegających odzyskowi w instalacji w powiecie ostrowskim w 2011 roku (w tonach)

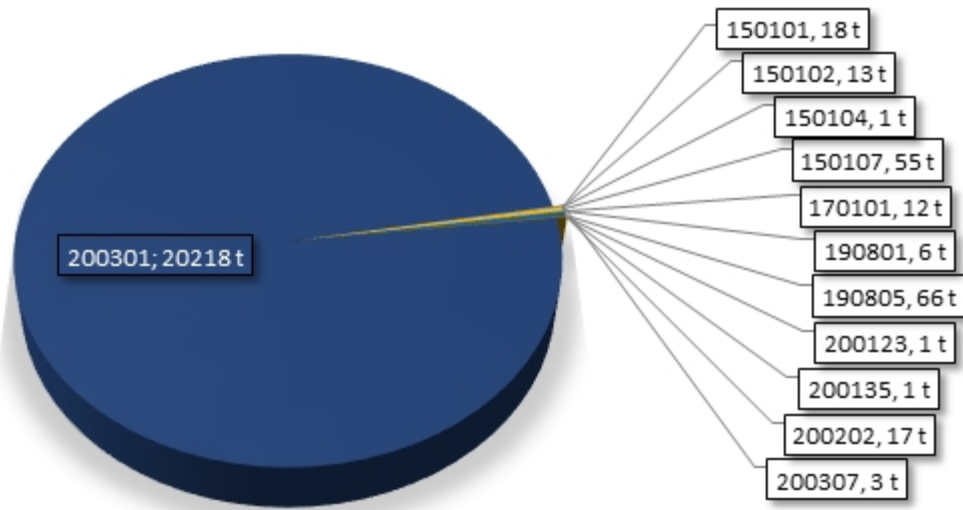
- 030105 - Trociny, wióry, ścinki, drewno, płyta wiórowa i fornir
- 200301 - Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne
- 150106 - Zmieszane odpady opakowaniowe
- 070213 - Odpady tworzyw sztucznych
- 191212 - Inne odpady (w tym zmieszane substancje i przedmioty) z mechanicznej obróbki odpadów nie zawierające substancji niebezpiecznych
- 150103 - Opakowania z drewna
- 170101 - Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów
- 170107 - Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 170106
- 100102 - Odpady z elektrowni i innych zakładów energetycznego: Popioły lotne z węgla
- 100117 - Odpady z elektrowni i innych zakładów energetycznego: Popioły lotne ze współspalania inne niż wymienione w 100116
- 170103 - Odpady innych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia
- 170102 - Gruz ceglany
- Pozostałe -

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiej Bazy Danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

W powiecie ostrowskim w 2011 roku odebrano ponad 12 tys. ton odpadów komunalnych, w tym przytłaczającą większość stanowiły odpady niesegregowane. Stanowi to czterokrotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 56 Główne kategorie odpadów komunalnych odbieranych w powiecie ostrowskim w 2011 roku (w tonach)

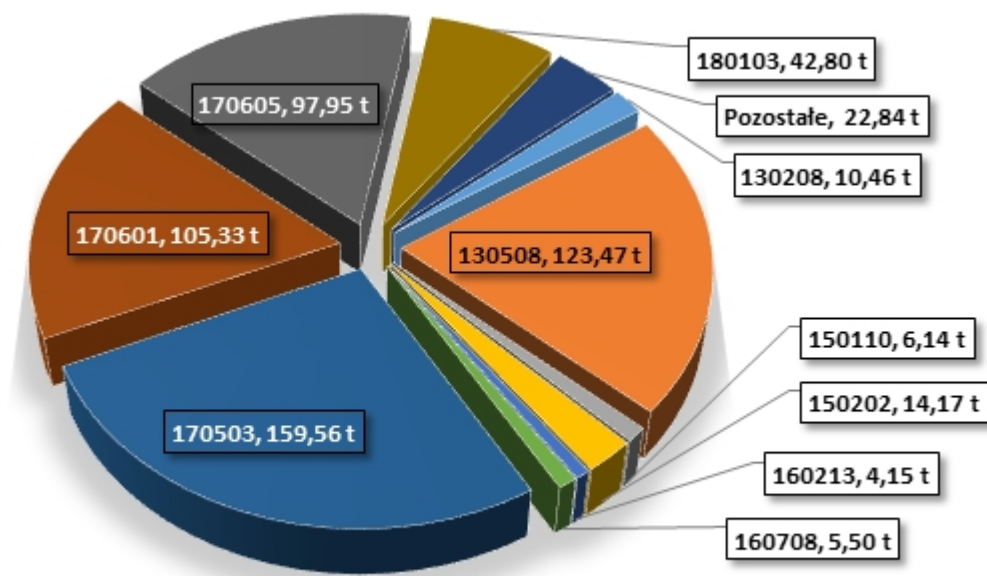
- 150101 - Opakowania z papieru i tektury
- 150102 - Opakowania z tworzyw sztucznych
- 150104 - Opakowania z metali
- 150107 - Opakowania ze szkła
- 170101 - Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów
- 190801 - Odpady z oczyszczalni ścieków nieujęte w innych grupach: Skratki
- 190805 - Ustabilizowane komunalne osady ściekowe
- 200123 - Odpady komunalne segregowane i gromadzone selektywnie: Urządzenia zawierające freony
- 200135 - Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki
- 200202 - Odpady z ogrodów i parków: Gleba i ziemia, w tym kamienie
- 200301 - Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne
- 200307 - Odpady komunalne wielkogabarytowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiej Bazy Danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Na terenie powiatu wytworzono w 2011 roku 592 tony odpadów uznawanych za niebezpieczne (czterokrotnie więcej niż rok wcześniej - 147 ton), przede wszystkim glebę i ziemię zawierające substancje niebezpieczne, odpady z piaskowników, z odwadniania olejów w separatorach oraz materiały zawierające azbest.

Rysunek 57 Główne kategorie odpadów niebezpiecznych wytwarzanych na terenie powiatu ostrowskiego w 2011 roku (w tonach)

- 130208 - Inne oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe
- 130508 - Mieszanina odpadów z piaskownikowi z odwadniania olejów w separatorach
- 150110 - Opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone
- 150202 - Sorbenty, materiały filtracyjne, tkaniny do wycierania, ubrania ochronne zanieczyszczone substancjami niebezpiecznymi (np. PCB)
- 160213 - Zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy inne niż zawierające PCB, freony, HCFC, HFC, wolny azbest
- 160708 - Odpady zawierające ropę naftową lub jej produkty
- 170503 - Gleba i ziemia, w tym kamienie, zawierające substancje niebezpieczne (np. PCB)
- 170601 - Materiały izolacyjne zawierające azbest
- 170605 - Materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- 180103 - Inne odpady zawierające żywe drobnoustroje chorobotwórcze lub ich toksyny oraz inne formy zdolne do przeniesienia materiału genetycznego, niosące ryzyko wywołania choroby u ludzi i zwierząt
- Pozostałe - odpady zawierające substancje niebezpieczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiej Bazy Danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

GUS publikuje wskaźniki dotyczące gospodarki odpadami w poszczególnych powiatach, które pozwalają porównać powiat ostrowski z innymi powiatami w kraju. Pod względem wielkości odpadów wytworzonych na jednostkę powierzchni (km²), powiat ostrowski plasuje się w jednej czwartej rankingu polskich powiatów, z wartością wskaźnika znacznie poniżej średniej krajowej, zawyżanej przede wszystkim przez śląskie powiaty oraz duże miasta na prawach powiatu. Dane dotyczące udziału odpadów składowanych w łącznej ilości wytworzonych odpadów zdają się być nierzetelne (212 powiatów wykazuje wartość wskaźnika równą zero).

Tabela 24 Wskaźniki gospodarki odpadami w powiecie ostrowskim na tle kraju w 2002 i 2011 roku

Rok	Odpady wytworzone na 1 km ² (t)		Udział odpadów składowanych w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku		Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	25,1	13,3	42,7	3,7	55,4	79,0
Średnia krajowa	1312,9	1194,2	8,0	4,3	72,2	83,2
Miejsce w kraju	156/379	87/379	351/379	302/379	290/379	283/379
Percentyl	59	77	7	20	23	25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie powiatu ostrowskiego na koniec 2011 roku działały cztery **składowiska** odpadów. Szczegóły zawiera poniższa tabela:

Tabela 25 Składowiska odpadów na terenie powiatu ostrowskiego na koniec 2011 roku

Miejscowość	Brok	Lubiejewo Stare	Lubotyń Włóki	Brzezienko Rościszewskie
Właściciel	Gmina Brok	Gmina Ostrów Mazowiecka	Gmina Stary Lubotyń	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Ostrołęce
Zarządzający	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Broku	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Ostrowi Mazowieckiej	Wójt Gminy Stary Lubotyń	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. w Ostrołęce
Rok uruchomienia	1993	1981	1992	1996
Uszczelnienie	Tak	Tak	Tak	Tak
Instalacja do zbierania odcieków	Tak	Tak	Tak	Tak
Rowy opaskowe	Tak	Nie	Nie	Nie
Instalacja do ujmowania gazu wysypiskowego	Studnia otwarta	Studnia otwarta	Studnia otwarta	Studnia otwarta
Powierzchnia całkowita (ha)	0,94	3,95	0,31	0,98
Powierzchnia wykorzystana (%)	47,9	64,8	48,4	35,7
Pojemność całkowita (m ³)	27216	420188	9600	43861
Pojemność wykorzystana (%)	82	91	89	17
Ilość odpadów nieszkodliwionych w 2011	5116,54	14381,34	242,1	3066,63
Ocena składowiska wg Departamentu Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego	spełnia wymogi	spełnia wymogi	spełnia wymogi	spełnia wymogi
Klasa*	A	A	A	A

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie.

* Klasa A – składowisko odpadów spełniające minimalne wymagania formalne, prowadzona jest eksploatacja (deponowanie odpadów).

Ze względu na historyczny układ województw przed 1999 rokiem, gminy powiatu ostrowskiego należą do dwóch obszarów gospodarki odpadami. Gminy Brok, Małkinia

Górna, Stary Lubotyń, Wąsewo oraz miasto i gmina Ostrów Mazowiecka wchodzą w skład obszaru ostrołęckiego. Gminy Andrzejewo, Boguty Pianki, Szulborze Wielkie i Zaręby Kościelne obsługiwane są przez Zakład Zagospodarowania Odpadów w Czerwonym Borze (woj. podlaskie).

Zgodnie z *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015 (aktualizacja)*, powiat ostrowski ma wejść w skład ostrołęckiego obszaru gospodarki odpadami (obejmującego powiat ostrowski, ostrołęcki i wyszkowski oraz miasto Ostrołęka - łącznie niemal 300 tys. mieszkańców), w ramach którego uruchomiony zostanie Zakład Zagospodarowania Odpadów.

4.3. Infrastruktura komunalna

Powiat ostrowski oferuje swoim mieszkańcom stosunkowo słabo rozwiniętą infrastrukturę komunalną. Trzy czwarte mieszkańców powiatu korzysta z **instalacji wodociągowej**, jedna trzecia z **kanalizacji**, a tylko 4,3% z **instalacji gazowej**. Taki procent objęcia ludności infrastrukturą komunalną plasuje powiat ostrowski w ogonie ostatnich 16-17% polskich powiatów. Lepsze warunki panują w miastach, jednak i tu dostęp do instalacji gazowej ma tylko co dziesiąty mieszkaniec (w porównaniu do średniej krajowej 58%). W porównaniu do mieszkańców miast, mieszkańcy wsi w powiecie korzystają z jeszcze mniej gęstej sieci wodociągowej (o zasięgu 70% mieszkańców), kanalizacyjnej (15%) i gazowej (obejmującej tylko 1,5% ludności). Niewielkim pocieszeniem może być fakt, że w odniesieniu do przeciętnej polskiej wsi jest to wynik plasujący powiat ostrowski około 36-41 percentyla (tzn. 36-41% polskich powiatów oferuje jeszcze słabiej rozwiniętą infrastrukturę komunalną). Poniższa tabela zawiera wskaźniki dla lat 2002 i 2010. Choć w ciągu ubiegłej dekady nastąpiła poprawa (wzrost udziału ludności objętej siecią instalacji komunalnej), to nie jest ona zadowalająca w perspektywie 10 minionych lat.

Tabela 26 Ludność powiatu ostrowskiego objęta infrastrukturą komunalną: wodociągową, kanalizacyjną i gazową

Rok	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności				
	Powiat ostrowski		Średnia krajowa		Percentyl
	2002	2010	2002	2010	2010
Ogółem					
Wodociąg	69,8	76,2	82,6	85,6	16
Kanalizacja	27,9	33,2	48,5	54,9	16
Gaz	2,9	4,3	39,8	41,0	17
W miastach					
Wodociąg	85,9	87,6	92,1	93,4	11
Kanalizacja	65,7	70,5	77,8	82,3	12
Gaz	8,1	10,0	56,3	57,9	18
Na wsi					
Wodociąg	62,3	70,6	59,4	63,7	36
Kanalizacja	10,1	15,0	12,3	20,1	39
Gaz	0,5	1,5	11,1	12,8	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przeanalizowano również stopień objęcia ludności infrastrukturą komunalną w poszczególnych gminach powiatu ostrowskiego oraz postępy dokonane w latach 2002-2010. W gminach Andrzejewo, Boguty Pianki, Nur, Ostrów Mazowiecka, Stary Lubotyń i Wąsewo dostępność sieci wodociągowej jest wyższa od przeciętnej w kraju (dla gmin

wiejskich). W pozostałych gminach jest ona zbliżona do przeciętnej w kraju. W gminach Stary Lubotyń i Szulborze Wielkie podjęto skuteczne działania ukierunkowane na rozwój sieci wodociągowej skutkiem czego jej zasięg wzrósł w latach 2002 - 2010 nawet dwu i pół krotnie (w gminie Szulborze Wielkie). W zakresie dostępu do komunalnej sieci kanalizacyjnej sytuacja w czterech gminach powiatu (Andrzejewo, Nur, Szulborze Wielkie i Zaręby Kościelne) jest bardzo zła: w 2010 roku żaden z mieszkańców tych gmin nie miał dostępu do publicznej sieci kanalizacyjnej. W dwóch gminach (Małkinia Górna i Stary Lubotyń) zasięg objęcia infrastrukturą kanalizacyjną jest wyższy od przeciętnego w kraju. Dzięki współfinansowaniu ze środków Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, rosnącą popularnością cieszą się przydomowe oczyszczalnie ścieków (w latach 2008-2011 Starostwo Powiatowe przyjęło od gmin 2539 zgłoszeń na budowę takich oczyszczalni). Stosunkowo najstabilniej rozwinięta jest sieć gazowa. Istnieje ona jedynie w trzech gminach (miasto i gmina Ostrów Mazowiecka oraz Wąsewo) i nawet tu obejmuje znikomą część mieszkańców. W pozostałych gminach infrastruktura gazowa nie istnieje. Szczegółowe dane o zasięgu infrastruktury komunalnej zawiera poniższa tabela.

Tabela 27 Ludność powiatu ostrowskiego objęta infrastrukturą komunalną: wodociągową, kanalizacyjną i gazową

Rok	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności					
	Wodociągi		Kanalizacja		Gaz	
	2002	2010	2002	2010	2002	2010
Powiat ostrowski	69,8	76,2	27,9	33,2	2,9	4,3
Ostrów Mazowiecka (M)	87,8	89,1	70,8	74,6	8,8	10,9
Andrzejewo	84,9	88,4	0	0	0	0
Boguty Pianki	83,5	84,9	0	17,9	0	0
Brok	55	59,4	3,3	13,9	0	0
Małkinia Górna	58,6	58,9	27,2	31,9	0	0
Nur	86,1	87,4	0	0	0	0
Ostrów Mazowiecka (G)	67,8	77,4	9,2	11,2	0,8	3,2
Stary Lubotyń	34,1	66	4,8	21,3	0	0
Szulborze Wielkie	20,4	56	0	0	0	0
Wąsewo	58	70	11,2	19,2	3,3	7,3
Zaręby Kościelne	52,5	60,9	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jakość wody dostarczanej wodociągami jest na bieżąco kontrolowana przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Ostrowi Mazowieckiej. Według aktualnych danych, we wszystkich 26 wodociągach na terenie powiatu PSSE zdiagnozowała przydatność do spożycia przez ludzi. W dwóch z nich przydatność ta jest warunkowa ze względu na przekroczenie norm niektórych parametrów. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 28 Wyniki okresowej kontroli jakości wody w wodociągach na terenie powiatu ostrowskiego w III kwartale 2012 roku

Wodociąg	Produkcja (m ³)	Decyzja	Przekroczone parametry:
Andrzejewo	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Boguty Żurawie	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Bojany	<100	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Brok	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Brzezienko	<100	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Gniazdowo	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Jasienica Mazowiecka	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Jelonki	<100	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Kańkowo	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Króle Małe	100-1000	warunkowa przydatność wody do spożycia przez ludzi	mętność, jon amonowy, mangan, żelazo
Lubiejewo	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Rostki Wielkie	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Nur	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Ołowskie	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Ostrów Mazowiecka	1000-10000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Osuchowa Nowa	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Przyborowie	<100	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Rząśnik Włościański	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Sielc	<100	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Szulborze	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Tymianki Skóry	<100	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Wąsewo	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Zaręby Bolędy	100-1000	warunkowa przydatność wody do spożycia przez ludzi	jon amonowy
Zaręby Kościelne	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Zawisty Dworaki	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	
Zuzela	100-1000	przydatność wody do spożycia przez ludzi	

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, www.psseostrow.cal.pl.

W siedmiu gminach powiatu działają gminne **oczyszczalnie ścieków**. Oczyszczalni takich nie ma w gminach Ostrów Mazowiecka, Nur, Szulborze i Zaręby Kościelne. W tych gminach coraz popularniejsze są również dofinansowane ze środków wojewódzkiego Funduszu

Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oczyszczalnie przydomowe. W latach 2007-2010 na terenie powiatu wybudowano łącznie 1618 przydomowych oczyszczalni ścieków. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 29 Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków w gospodarstwach rolnych w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Andrzejewo	15	25	200	-
Boguty Pianki	-	-	9	-
Nur	15	162	36	-
Ostrów Mazowiecka (G)	-	577	2	8
Szulborze Wielkie	-	-	197	-
Wąsewo	15	11	-	-
Zaręby Kościelne	14	14	318	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Ostrowskiego na lata 2011-2014 z perspektywą do 2018 r.

5. Infrastruktura społeczna

Na infrastrukturę społeczną składają się instytucje publiczne świadczące usługi wpływające na jakość życia mieszkańców. Są to przede wszystkim usługi oświaty, opieki zdrowotnej, usługi kulturalne, rekreacyjne i sportowe. Elementem infrastruktury społecznej są również instytucje porządku publicznego czy pomocy społecznej, których działania na terenie powiatu ostrowskiego zostały opisane w rozdziale *Sfera społeczna*.

Źródło: www.koperniczek.net, Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Ostrowi Mazowieckiej

5.1. Oświata

Podstawą rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego jest zapewnienie systemu oświaty dobrej jakości oraz infrastruktury odpowiadającej jej potrzebom. Szkoła nie tylko kształci, ale też wychowuje. Zapewnienie dobrych warunków w placówkach wychowawczych od najniższego szczebla leży w interesie społeczności lokalnej.

5.1.1. Szkoły podstawowe

Liczba szkół, oddziałów i uczniów: W efekcie postępującego starzenia się społeczeństwa lokalnego w powiecie ostrowskim, podobnie jak w całym kraju, obserwuje się na przestrzeni ostatnich 10 lat zjawisko likwidacji szkół i oddziałów oraz zmniejszenie liczby uczniów na wszystkich szczeblach szkolnictwa dla dzieci i młodzieży. Liczba uczniów w szkołach podstawowych spadła w latach 2002-2011 o 30%, co skutkowało likwidacją 7 szkół podstawowych oraz 65 oddziałów szkolnych. Najwięcej oddziałów zlikwidowano w gminie Małkinia Górna i Ostrowi Mazowieckiej.

Tabela 30 Szkoły podstawowe (bez szkół specjalnych) - liczba szkół, oddziałów i uczniów w latach 2002 i 2011

Rok	Liczba szkół		Liczba oddziałów		Liczba uczniów	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	55	48	367	302	6748	4740
Ostrów Mazowiecka (M)	4	4	77	65	2102	1534
Andrzejewo	4	3	26	20	418	256
Boguty-Pianki	5	5	20	18	274	179
Brok	2	2	11	10	209	162
Małkinia Górna	9	7	64	49	1046	733
Nur	2	1	16	9	289	154
Ostrów Mazowiecka (G)	14	14	74	66	1102	886
Stary Luboń	4	4	25	20	389	241
Szulborze Wielkie	3	1	14	6	214	93
Wąsewo	6	5	24	24	401	255
Zaręby Kościelne	2	2	16	16	304	247

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szkoły specjalne: W 2002 roku na terenie powiatu działały 2 szkoły podstawowe specjalne (łącznie 6 oddziałów), w których uczyło się 41 dzieci. W tej grupie nie zlikwidowano żadnej szkoły ani oddziału. W powiecie nie działa żadna szkoła podstawowa dla dorosłych.

Nauczanie języków obcych: W 2011 roku nauką języka angielskiego w szkołach podstawowych powiatu ostrowskiego objętych było 99% uczniów. Poza jednym oddziałem z nauczaniem (27 uczniów) języka rosyjskiego, w szkołach podstawowych nie odnotowano nauczania innych języków obcych.¹⁰

Komputeryzacja: w 2011 roku jeden komputer w szkołach podstawowych w powiecie przypadał średnio na 6 uczniów. W trzech gminach (Boguty Pianki, Nur i Szulborze Wielkie) w szkołach podstawowych nie było w ogóle komputerów z dostępem szerokopasmowym do Internetu przeznaczonych dla uczniów. Przeciętnie jeden taki komputer w powiatowych szkołach podstawowych przypadał na 15 uczniów (w niektórych szkołach na 6-8, w innych na 23-25).

¹⁰ Dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS.

5.1.2. Gimnazja

Liczba szkół, oddziałów i uczniów: W powiecie ostrowskim funkcjonowało w 2002 roku 19 gimnazjów i liczba ta nie uległa zmianie w ciągu ostatnich 10 lat. W każdej gminie jest przynajmniej jedna szkoła gimnazjalna. W efekcie spadku łącznej liczby uczniów na poziomie gimnazjum o 23,5% zredukowano liczbę oddziałów ze 148 do 122 (najwięcej w Małkini Górnjej i Ostrowi Mazowieckiej). Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 31 Szkoły gimnazjalne - liczba szkół, oddziałów i uczniów w latach 2002 i 2011

Rok	Liczba szkół		Liczba oddziałów		Liczba uczniów	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	19	19	148	122	3772	2888
Ostrów Mazowiecka (M)	4	4	45	40	1268	980
Andrzejewo	1	1	10	7	241	162
Boguty-Pianki	1	1	6	5	147	96
Brok	1	1	5	4	106	88
Małkinia Górna	3	3	24	18	627	418
Nur	1	1	6	6	135	120
Ostrów Mazowiecka (G)	4	4	23	20	553	514
Stary Lubotyń	1	1	9	7	195	184
Szulborze Wielkie	1	1	4	3	108	55
Wąsewo	1	1	9	6	220	137
Zaręby Kościelne	1	1	7	6	172	134

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szkoły specjalne: Na terenie powiatu działają (tak jak w 2002 roku) 2 specjalne szkoły gimnazjalne (łącznie 6 oddziałów). Liczba uczących się w nich dzieci i młodzieży spadła z 56 osób w 2002 do 28 w 2011 roku. Na terenie powiatu brak jest gimnazjów dla dorosłych.

Nauczanie języków obcych: W 2011 roku nauką języka angielskiego było objętych 99,9% gimnazjalistów. Języka niemieckiego uczyło się 54% uczniów gimnazjów, zaś rosyjskiego 17,2%.

Komputeryzacja: w 2011 roku jeden komputer w szkołach gimnazjalnych przypadł średnio na 8 uczniów (od 4 do 14), zaś jeden komputer z dostępem szerokopasmowym do Internetu przeznaczony dla uczniów przypadł na 17 uczniów. W trzech gminach (Andrzejewo, Boguty Pianki i Nur) gimnazja nie dysponowały komputerami z dostępem szerokopasmowym, które byłyby przeznaczone dla uczniów.

5.1.3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Liczba szkół, oddziałów i uczniów: W 2011 roku, na terenie powiatu ostrowskiego funkcjonowało:

- 5 techników dla młodzieży (łącznie 55 oddziałów, w których uczyło się 1216 uczniów) oraz 3 ponadgimnazjalne technika uzupełniające dla dorosłych (w 8 oddziałach uczyło się 151 osób);
- 4 licea ogólnokształcące dla młodzieży (łącznie w 45,5 oddziałach uczy się 1318 uczniów, w 2011 roku było 429 absolwentów); brak było liceów specjalnych;
- 1 liceum ogólnokształcące uzupełniające dla dorosłych w Małkini Górnej (w 2 oddziałach uczyło się 46 osób);
- 2 licea profilowane dla młodzieży (w 5 oddziałach uczy się 165 osób);
- 4 zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży (w 33 oddziałach uczyło się 387 osób, w 2011 roku było 138 absolwentów) i 3 zasadnicze szkoły zawodowe specjalne (w 12 oddziałach uczyło się 45 osób).

Głównymi ośrodkami szkolnictwa ponadgimnazjalnego są najludniejsze gminy: Ostrów Mazowiecka, Małkinia Górna oraz miasto Ostrów Mazowiecka.

Komputeryzacja: W 2011 roku tylko 53,3% szkół ponadgimnazjalnych działających na terenie powiatu ostrowskiego dysponowało komputerami z dostępem do Internetu przeznaczonymi dla uczniów. Wskaźnik przeciętnej liczby uczniów przypadających na jeden komputer z dostępem do Internetu wynosił 10,7.

Na terenie powiatu działa filia niepublicznej **szkoły wyższej:** Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku (kierunek Ekonomia).

5.1.4. Przedszkola

Skala objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym w powiecie ostrowskim jest jedną z niższych w kraju. Mimo znacznej poprawy sytuacji w latach 2003-2010 (GUS nie podaje danych dla 2011 roku), na tle pozostałych powiatów w kraju, powiat ostrowski spadł o kilkadziesiąt pozycji w rankingu według wskaźnika objęcia wychowaniem przedszkolnym (z 302 na 348 dla dzieci w wieku 3-5 lat i z 287 na 340 dla dzieci w wieku 3-6 lat). W latach 2003-2010 wskaźnik objęcia wychowaniem przedszkolnym wzrósł z 18,9% do 41,4% dla dzieci w wieku 3-5 lat i z 40,4% do 52,4% dla dzieci w wieku 3-6 lat. Sytuacja w tym zakresie wymaga jednak dalszej poprawy. Nawet w mieście powiatowym wskaźnik wynosi jedynie 61,4% (dla dzieci 3-6 lat), podczas gdy w miastach ze szczytu listy krajowej wskaźnik ten wynosi ponad 90%. Najniższą wartość wskaźnika objęcia wychowaniem przedszkolnym zaobserwowano w 2003 roku w gminach Stary Lubotyń, Nur i Boguty-Pianki. Dwie ostatnie gminy znacznie podniosły wartość analizowanego wskaźnika, w Starym Lubotynie zmiany na lepsze były niewielkie. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 32 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 2003 i 2010 roku

Rok	3-5 lat		3-6 lat	
	2003	2010	2003	2010
Powiat ostrowski	18,9%	41,4%	40,4%	52,4%
Ostrów Mazowiecka (M)	34,1%	53,9%	51,3%	61,4%
Andrzejewo	4,7%	19,1%	29,1%	33,3%
Boguty-Pianki	3,9%	68,5%	29,7%	69,8%
Brok	19,6%	40,8%	31,5%	60,4%
Małkinia Górna	16,7%	39,6%	38,0%	51,4%
Nur	0,0%	50,7%	25,7%	61,2%
Ostrów Mazowiecka (G)	20,1%	36,3%	48,4%	53,3%
Stary Lubotyń	0,0%	14,0%	23,7%	25,9%
Szulborze Wielkie	7,0%	18,6%	32,6%	31,7%
Wąsewo	8,5%	34,8%	30,3%	46,6%
Zaręby Kościelne	11,7%	26,5%	29,2%	35,0%
Średnia wartość wskaźnika w powiatach kraju	31,8%	59,5%	49,2%	66,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba przedszkoli, oddziałów i wychowanków: W 2002 roku w powiecie ostrowskim działało 7 przedszkoli i liczba ta pozostała bez zmian do roku 2011. W ciągu 10 lat wzrosła o jedną trzecią liczba oddziałów (z 31 do 41) i dzieci uczęszczających do przedszkoli. W 2002 roku liczba dzieci zapisanych do przedszkoli przekraczała liczbę miejsc o 15%, w 2011 roku już o 21%. Najwięcej przedszkoli i miejsc jest w Ostrowi Mazowieckiej, jednak są tu największe braki (liczba dzieci przekracza liczbę miejsc o 145). Najbardziej „załoczone” są przedszkola w Małkini Górnej: dzieci jest tu o niemal połowę więcej niż miejsc w przedszkolach.

Tabela 33 Przedszkola - liczba placówek, oddziałów, miejsc i dzieci w 2002 i 2011 roku

Rok	Liczba przedszkoli		Liczba oddziałów		Liczba miejsc		Liczba dzieci	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	7	7	31	41	736	935	850	1133
Ostrów Mazowiecka (M)	3	3	19	24	358	565	562	710
Brok	1	1	2	2	90	50	49	48
Małkinia Górna	1	1	5	8	144	145	115	210
Ostrów Mazowiecka (G)	1	1	3	4	90	100	92	111
Wąsewo	1	1	2	3	54	75	32	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie powiatu działało w 2011 roku 40 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (o 6 mniej niż w 2002 roku). Uczęszczało do nich 699 dzieci. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 34 Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych - liczba placówek, oddziały i dzieci w 2002 i 2011 roku

Rok	Liczba placówek		Liczba oddziałów		Liczba dzieci	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	46	40	41	41	679	699
Andrzejewo	4	3	3	3	66	54
Boguty-Pianki	5	5	3	3	40	43
Brok	1	1	1	1	10	9
Małkinia Górna	8	6	7	8	98	120
Nur	2	1	2	2	43	47
Ostrów Mazowiecka (G)	13	13	14	11	230	205
Stary Lubotyń	4	4	3	4	67	81
Szulborze Wielkie	3	1	3	1	37	22
Wąsewo	4	4	2	4	35	33
Zaręby Kościelne	2	2	3	3	53	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2011 roku na terenie powiatu ostrowskiego funkcjonował jeden punkt przedszkolny (w Wąsewie), które dysponuje 15 miejscami. Uczęszcza do niego 14 dzieci.

Zgodnie z danymi publikowanymi przez GUS, na terenie powiatu nie działa ani jeden **żłobek** ani oddział żłobkowy przy przedszkolu.

5.2. Opieka zdrowotna i ochrona zdrowia

Największym ośrodkiem opieki zdrowotnej na terenie powiatu jest **Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (SPZZOZ)**, którego podmiotem tworzącym i sprawującym nad nim nadzór jest Powiat Ostrowski. Strukturę SPZZOZ tworzą dwa przedsiębiorstwa: Szpital Powiatowy im. Marii Skłodowskiej-Curie w Ostrowi Mazowieckiej oraz Ambulatorium Świadczeń Zdrowotnych, w którego skład wchodzi Powiatowa Przychodnia Specjalistyczna, Powiatowa Przychodnia Zdrowia, Dział Pomocy Doraźnej, Dział Diagnostyki Medycznej i Dział Rehabilitacji Leczniczej. Tym samym, w ramach SPZZOZ funkcjonuje m. in. 10 oddziałów, 27 poradni specjalistycznych oraz Powiatowa Stacja Pogotowia Ratunkowego. Ośrodek świadczy kompleksowe usługi medyczne o wysokim standardzie. Szpital jest wysoko notowany w ogólnopolskich rankingach szpitali: w rankingu opracowanym przez dziennik Rzeczpospolita, opartym na wskaźnikach dotyczących zarządzania, jakości opieki i innych usług dla pacjenta czy analizy zdarzeń niepożądanych, zajął 21. miejsce w 2011 roku, a 33. w 2010 roku. O istotności roli SPZZOZ w powiecie świadczyć mogą prezentowane w poniższej tabeli wskaźniki rocznej liczby udzielanych świadczeń medycznych.

Tabela 35 Wybrane wskaźniki rocznej liczby udzielanych świadczeń medycznych w SPZZOZ w Ostrowi Mazowieckiej w latach 2009-2011

Wskaźnik \ Rok	2009	2010	2011
Liczba osób leczonych	17116	15769	16426
Liczba osobodni	63084	66296	67771
Liczba zabiegów operacyjnych	1376	1482	1629
Wskaźnik wykorzystania łóżek	75,6%	73,4%	74%
Liczba udzielonych porad specjalistycznych	87733	82680	85863
Liczba usług rehabilitacyjnych	91428	93064	99651

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu działań strategicznych Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej w Ostrowi Mazowieckiej na lata 2012-2016.

Oprócz SPZZOZ w Ostrowi Mazowieckiej, na terenie powiatu działało w 2011 roku 5 publicznych zakładów opieki zdrowotnej i 23 niepubliczne. Na przestrzeni ostatnich lat widać tendencję redukcji jednostek publicznych na rzecz niepublicznych. Likwidacji uległy praktyki lekarskie w miastach powiatu. Najwięcej placówek działa w dużych skupiskach ludności, ale w każdej gminie jest co najmniej jeden zakład opieki zdrowotnej. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Tabela 36 Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i praktyki lekarskie w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2004 i 2011

Rok	Zakłady opieki zdrowotnej:				Praktyki lekarskie:			
	Publiczne		Niepubliczne		W miastach		Na wsi	
	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011
Powiat ostrowski	7	5	18	23	4	0	10	8
Ostrów Mazowiecka (M)	2	2	9	10	3	0	0	0
Andrzejewo	0	0	0	2	0	0	1	0
Boguty-Pianki	0	0	1	1	0	0	1	1
Brok	0	0	2	1	1	0	0	0
Małkinia Górna	0	1	2	3	0	0	5	2
Nur	0	0	1	1	0	0	0	1
Ostrów Mazowiecka (G)	3	0	2	3	0	0	0	0
Stary Lubołyń	1	1	0	0	0	0	0	1
Szulborze Wielkie	1	1	0	0	0	0	0	1
Wąsewo	0	0	1	1	0	0	1	1
Zaręby Kościelne	0	0	0	1	0	0	2	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem **liczby personelu** lekarskiego przypadającego na 1000 mieszkańców, powiat ostrowski ze wskaźnikiem 1,26 plasuje się około połowy stawki polskich powiatów. Wynik ten jest jednak znacznie niższy od średniej krajowej (1,56) i niewiele lepszy od wyniku z 2002 roku. W latach 2002-2010 powiat ostrowski spadł w rankingu pod tym względem o 27 pozycji. Jeszcze większe jest obciążenie personelu pielęgniarskiego: w 2010 roku na 1000 mieszkańców powiatu przypadają 2,88 pielęgniarki, co plasowało powiat na dalekiej 271. pozycji (na 379 powiatów w kraju). Wskaźnik ten uległ znacznemu pogorszeniu w latach 2002-2010. Lepsza jest sytuacja w zakresie opieki położniczej: z 0,75 położnej na 1000 mieszkańców powiat ostrowski zajmuje 64. miejsce w kraju i osiąga wynik znacznie lepszy niż średnia krajowa.

Tabela 37 Wskaźniki liczby personelu medycznego na 1000 mieszkańców w 2010 roku

	Liczba personelu na 1000 mieszkańców					
	Lekarze		Pielęgniarki		Położne	
	2002	2010	2002	2010	2002	2010
Powiat ostrowski	1,24	1,26	3,18	2,88	0,68	0,75
Średnia krajowa	1,72	1,56	4,29	4,25	0,53	0,51
Miejsce w kraju	236/379	199/379	253/379	271/379	81/379	64/379
Percentyl	38	47	33	28	79	83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik **liczby łóżek szpitalnych** przypadających na 10 tysięcy mieszkańców może być miarą dostosowania infrastruktury medycznej do potrzeb mieszkańców powiatu. W 2008 roku wskaźnik ten wynosił dla powiatu ostrowskiego 30,5 i był wyższy niż kilka lat wcześniej. Przy średniej krajowej wskaźnika równej 42,5 powiat ostrowski plasuje się około dwóch trzecich rankingu polskich powiatów.

Tabela 38 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2008

Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców				
Rok	2005	2006	2007	2008
Powiat ostrowski	28,2	29,1	29,1	30,5
Średnia krajowa	41,2	40,6	40,5	42,5
Miejsce w kraju	254/379	248/379	246/379	246/379
Percentyl	33	35	35	35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W powiecie ostrowskim w latach 2003-2011 wzrosła liczba **aptek i punktów aptecznych**. Niemal dwie trzecie aptek jest usytuowana w Ostrowi Mazowieckiej. W każdej gminie jest przynajmniej jedna apteka lub punkt apteczny.

Tabela 39 Apteki i punkty apteczne w gminach powiatu ostrowskiego

Rok	Liczba aptek		Punkty apteczne	
	2003	2011	2003	2011
Powiat ostrowski	14	17	4	8
Ostrów Mazowiecka (M)	7	11	0	0
Andrzejewo	1	1	0	0
Boguty Pianki	0	0	1	1
Brok	1	1	0	0
Małkinia Górna	2	3	0	1
Nur	0	0	1	1
Ostrów Mazowiecka (G)	1	0	1	2
Stary Lubotyń	1	0	0	1
Szulborze Wielkie	0	0	0	1
Wąsewo	1	1	0	0
Zaręby Kościelne	0	0	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

5.3. Instytucje kultury w powiecie

Zgodnie z danymi Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, w 2011 roku na terenie powiatu działało 15 instytucji kultury i sztuki, w tym 11 bibliotek, 2 gminne ośrodki kultury i sportu, Miejski Dom Kultury w Ostrowi Mazowieckiej oraz Ostrowskie Towarzystwo Inicjatyw Kulturalno-Oświatowych „OTIKO”. Od 2003 roku „OTIKO” prowadzi w Ostrowi Mazowieckiej Teatr Scena Kotłownia, w ramach którego organizowane są warsztaty teatralne, seanse filmowe czy wieczory poezji.

Od 1 kwietnia 2009 roku, na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Powiatem Ostrowskim a Miastem Ostrów Mazowiecka, Miejska Biblioteka Publiczna im. Marii Dąbrowskiej w Ostrowi Mazowieckiej realizuje zadania powiatowej biblioteki publicznej dla Powiatu Ostrowskiego.

Na terenie powiatu, w Drewnowie-Ziemakach, gmina Boguty-Pianki, znajduje się skansen z XIX-wiecznym wiatrakiem koźlakiem i chatą młynarza. Właścicielem skansenu jest Muzeum Rolnictwa im. Ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu (województwo podlaskie). Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej, dbając o wartościowe, chociaż nieliczne zabytki znajdujące się na terenie powiatu, podpisało umowę z Urzędem Marszałkowskim Województwa Podlaskiego i wspiera finansowo w zakresie prac konserwatorskich i restauratorskich ten skansen. W latach ubiegłych odbywały się tam imprezy, popularyzujące lokalny folklor pt. "Wykopki pod Wiatrakiem" organizowane przez Starostwo Powiatowe

w Ostrowi Mazowieckiej i Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu.

Według danych GUS, w 2011 roku na terenie powiatu zorganizowano 132 imprezy, w których łącznie uczestniczyło 18100 osób. W powiecie działało 11 zespołów artystycznych (razem 300 osób) oraz 18 kół i klubów zrzeszających 555 członków.

Tabela 40 Imprezy artystyczne i wydarzenia kulturalne w powiecie ostrowskim w 2011 roku

Typ wydarzenia:	Liczba imprez	Liczba uczestników
imprezy	132	28100
seanse filmowe	11	2000
wystawy	17	3700
występy zespołów amatorskich	19	3000
dyskoteki	56	6000
konkursy	22	2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Starostwie Powiatowym działa komórka do spraw oświaty i kultury. Zgodnie z jej sprawozdaniem, w 2012 roku na terenie powiatu odbyły się m. in. wymienione poniżej imprezy kulturalne (wiele z nich to imprezy i uroczystości cykliczne):

- Patriotyczne i upamiętniające wydarzenia historyczne: m. in. 149. rocznica Bitwy Czerwcowej 1863 roku pod Nagoszewem, obchody 67. rocznicy „Akcji Burza” i Bitwy Partyzanckiej pod Pecynką, uroczystość patriotyczno-religijna poświęcona 73. rocznicy Bitwy pod Łętownicą i Andrzejewem, Powiatowe Obchody Święta Niepodległości 11 Listopada;
- Imprezy kulturalne i oświatowe, promujące powiat oraz kultywujące tradycje regionalne i chrześcijańskie, m. in. „Święte Wieczory - Spotkania Kolędnicze”, odbywające się od 28 lat w Święto Trzech Króli w GOKiS w Bogutach-Piankach,

Powiatowy Przegląd Kolęd i Pastoralek dla młodzieży wszystkich typów szkół w Zespole Szkół Nr 1 w Ostrowi Mazowieckiej, Powiatowa Olimpiada Ekologiczna im. Wiktora Godlewskiego (przyrodnika, zesańca syberyjskiego i powstańca styczniowego) w Gimnazjum Publicznym Nr 1 im. Ks. Płk. Antoniego Warakomskiego w Jasienicy (gm. Ostrów Mazowiecka) i uroczystość wręczania medali im. Wiktora Godlewskiego „Za zasługi na rzecz przyrody” w GOKiS w Bogutach-Piankach (medale przyznaje Kapituła Medalu ludziom lub instytucjom i organizacjom z całego kraju);

- Sportowe i rekreacyjne, m. in. wyścig samochodów elektrycznych w Ostrowi Mazowieckiej, zawody sportowo-pożarnicze dla OSP (szczebel gminny i powiatowy), Turniej wiedzy Pożarniczej dla młodzieży „Młodzież zapobiega pożarom” (w roku 2012 powiat był gospodarzem eliminacji wojewódzkich tego Turnieju), Mistrzostwa Gminy Wąsewo w piłce nożnej, gminny turniej piłki nożnej (gmina Ostrów Mazowiecka), pikniki jeździeckie w Ośrodku Jeździeckim w Ugniewie (gmina Ostrów Mazowiecka) i pokazy jeździeckie na różnych festynach na terenie całego powiatu;
- Liczne uroczystości dożynkowe, w tym dożynki powiatowe organizowane od 2008 roku przez Starostwo Powiatowe (co roku w innej gminie), pikniki i festyny rodzinne w gminach oraz Sylwester pod Ratuszem w Broku.

W latach 2010-2012, z inicjatywy i pod patronatem Starosty Ostrowskiego na terenie powiatu realizowany był Ogólnopolski Program Edukacyjny „KATYŃ...ocalić od zapomnienia”. W ramach tego programu posadzona ponad 60 „Dębów Pamięci”, upamiętniających pomordowanych oficerów, policjantów i polskiej inteligencji w 1940 roku w Katyniu. Inauguracja tego programu miała miejsce podczas powiatowych uroczystości, które odbyły się w kwietniu 2010 r. w Gimnazjum Publicznym Nr 1 im. Ks. Płk Antoniego Warakomskiego w Jasienicy. Podsumowaniem II etapu realizacji programu był zorganizowany z inicjatywy Starosty Ostrowskiego wyjazd patriotyczno-turystyczny, podczas którego uczestnicy (dyrektorzy szkół, przedstawiciele władz samorządowych powiatu i gmin) oddali hołd pomordowanym i spoczywającym na Polskim Cmentarzu Wojskowym w Katyniu. Złożono także wieńce w miejscu katastrofy rządowego samolotu TU-154M w Smoleńsku i na uroczysku Kuropaty koło Mińska (Białoruś), gdzie prawdopodobnie także pochowani są Polacy, zamordowani przez reżim sowiecki.

Starostwo Powiatowe organizuje lub współorganizuje z urzędami gmin wiele z tych imprez kulturalnych. Aktywnym organizatorem są lokalne jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej wspomagane przez Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP.

Poniższa tabela zawiera informacje o dostępności i wykorzystaniu **bibliotek** i ich księgozbioru w powiecie ostrowskim. Na terenie powiatu działa 19 bibliotek lub ich filii (co najmniej jedna w każdej gminie), a pod względem wskaźników takich jak liczba ludności na 1 placówkę czy wielkości księgozbioru na 1000 mieszkańców sytuacja w powiecie ostrowskim jest lepsza niż przeciętnie w kraju i województwie. Infrastruktura ta jest jednak wykorzystywana przez mieszkańców w mniejszym stopniu niż przeciętnie w kraju i województwie. Świadczą o tym niskie wartości wskaźników w dwóch ostatnich kolumnach poniższej tabeli.

Tabela 41 Wskaźniki dostępności i wykorzystania zasobów bibliotecznych w gminach powiatu ostrowskiego w latach 2002 i 2011

Rok	Liczba bibliotek i filii		Ludność na 1 placówkę biblioteczną		Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności		Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności		Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	
	2002	2011	2002	2011	2002	2011	2002	2011	2002	2011
Powiat ostrowski	20	19	3180	3142	4127	4339	158	141	18,1	16,8
Ostrów Mazowiecka (M)	3	3	7506	7654	3849	4367	267	222	18,7	15,0
Andrzejewo	1	1	4572	4436	2831	3732	88	85	20,9	18,4
Boguty-Pianki	2	2	1513	1415	7138	8474	143	98	23,2	23,9
Brok	1	1	2871	2921	5042	5125	75	107	16,8	17,0
Małkinia Górna	2	2	6170	6104	3431	3680	148	133	15,6	20,9
Nur	1	1	3546	3020	6229	2437	74	176	13,3	18,9
Ostrów Mazowiecka (G)	7	6	1164	1177	5203	5192	118	94	16,2	15,4
Stary Lubotyń	1	1	4074	3929	5159	5829	113	88	12,8	18,1
Szulborze Wielkie	1	1	1932	1808	5726	5794	171	145	20,7	13,9
Zaręby Kościelne	1	1	3924	3828	4117	4853	159	146	24,1	18,0
Średnia krajowa			3553	3990	3522	3439	196	168	19,8	18,6
Średnia wojewódzka			3915	4728	3160	3276	173	181	18,6	15,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

5.4. Aktywność sportowa w powiecie

Sport i rozwój fizyczny jest ważny nie tylko dla zdrowia fizycznego, ale też buduje kapitał społeczny ludności lokalnej. Rozwój sportu i rekreacji ruchowej w powiecie był jednym z celów operacyjnych zawartych w *Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2004-2015*. Na podstawie danych GUS o liczbie klubów sportowych i ich członków stwierdzić można, że w tym zakresie sytuacja w powiecie ostrowskim zbliżona jest do średniej krajowej.

Tabela 42 Kluby sportowe - liczba klubów oraz ich członków

Rok	Liczba klubów		Liczba członków		Ćwiczący mężczyźni		Ćwiczące kobiety	
	2002	2010	2002	2010	2002	2010	2002	2010
Powiat ostrowski	27	29	1760	1736	905	1044	668	589
Średnia krajowa	23	35	2113	2362	1326	1697	449	575

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Głównym ośrodkiem sportowym na terenie powiatu jest Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Ostrowi Mazowieckiej administrujący kilkoma wielofunkcyjnymi obiektami sportowymi i rekreacyjnymi, m. in. krytą pływalnią, dwiema halami sportowymi, salą fitness, stadionem sportowym, kortami tenisowymi, kręgielnią, ogródkiem jordanowskim i hotelem. Na terenie powiatu dostępne są liczne obiekty sportowe (wielofunkcyjne hale sportowe i boiska o różnych nawierzchniach, sale gimnastyczne), usytuowane przede wszystkim na terenie szkół.

Z obiektów sportowych korzystają liczne **kluby** specjalizujące się m. in. w sztukach walki, lekkiej atletyce, sportach zespołowych (piłka nożna, koszykówka) czy wędkarstwie. Jednym z najdłużej działających klubów sportowych jest KS Ostrovia, klub piłkarski założony w 1924 roku. Klub wystawia drużyny w 5 kategoriach wiekowych (od młodzików poniżej 12 lat do seniorów). Obecnie drużyna seniorów gra w IV lidze.

Od 1999 r. pod patronatem Starosty Ostrowskiego organizowana jest Powiatowa Olimpiada Młodzieży Szkół Ponadgimnazjalnych i Igrzyska Młodzieży Szkolnej Szkół Podstawowych i Gimnazjalnych. Są to **imprezy masowe**. W kilkunastu konkurencjach, trwających cały rok szkolny bierze udział młodzież z większości szkół z terenu powiatu ostrowskiego. Od kilku lat Olimpiada i Igrzyska są uroczyście podsumowywane podczas Powiatowego Zakończenia Sportowego Roku Szkolnego. Te działania spowodowały, że od roku 2007, pod szyldem Powiatu Ostrowskiego, skupiono rywalizację sportową w powiecie na trzech poziomach: szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

6. Zarządzanie

Decentralizacja sektora finansów publicznych i dynamiczny rozwój gospodarki rynkowej spowodowały przeniesienie odpowiedzialności za rozwój lokalny na władze lokalne i regionalne. Obecnie dużą rolę pełnią przy pobudzaniu i kształtowaniu rozwoju regionalnego, wykorzystując do tego szereg metod i instrumentów służących pobudzaniu przedsiębiorczości.

Źródło: Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej.

6.1. Analiza budżetu powiatu ostrowskiego

Analiza ma na celu dostarczenie informacji oraz danych finansowo-ekonomicznych dotyczących powiatu Ostrow Mazowiecka. Do opracowania wykorzystano dane pochodzące z publikacji Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące budżetów jednostek samorządu terytorialnego w województwie mazowieckim, ze sprawozdań z wykonania budżetu z lat 2007-2011 powiatu ostrowskiego oraz z biuletynu informacji publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

6.1.1. Analiza dochodów i wydatków

W latach 2007-2009 oraz w 2011 roku dochody budżetu pokrywały wydatki. Wyjątek stanowi 2010 rok, kiedy to wydatki przekroczyły wpływy do budżetu o 10 455 560 zł, czyli niemal o 14 %.

Rok 2010 był nietypowy również ze względu na bardzo wysoki poziom zarówno wydatków jak i dochodów w porównaniu z pozostałymi analizowanymi latami. Wynikało to z dużych inwestycji w sieć dróg powiatowych. Na wspomniane inwestycje część pieniędzy pozyskano ze środków unijnych (blisko 15,5 mln zł.), jednak aby zrealizować przedsięwzięcie powiat musiał zaciągnąć kredyt w BGK w Warszawie w wysokości 9.300.000,00 zł.

Analizując trendy zmian w dochodach i wydatkach w latach 2007 – 2011 należy podkreślić, że z roku na rok wzrastają (poza nietypowym rokiem 2010) w tempie przekraczającym tempo inflacji.

Tabela 43 Informacja o realizacji dochodów i wydatków w powiecie ostrowskim w latach 2007-2011 (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dochody	45 575 937,92	50 492 131,47	53 000 338,83	75 885 297,46	55 681 292,32
Wydatki	43 746 314,98	48 799 845,83	52 592 417,90	86 340 858,27	53 194 947,47

Źródło: Uchwały Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

Dynamika zmian w stosunku do roku poprzedniego jest zróżnicowana, zarówno jeśli chodzi o wydatki jak i dochody. Największe zmiany zaobserwowano w roku 2010 w odniesieniu do roku poprzedzającego, w wydatkach wskaźnik wyniósł ponad 64%, a w dochodach ponad 43%. Ujemną dynamikę odnotowano w 2011 w stosunku do roku 2010, w dochodach wyniosła -26,6%, a wydatkach -38,4%, co oczywiście wynikało z wyjątkowo dużych pozycji wydatków i dochodów w 2010 roku, związanych z inwestycją w sieć dróg i pozyskaniem na ten cel środków europejskich .

Tabela 44 Dynamika zmian (rok do roku) w dochodach i wydatkach powiatu ostrowskiego w latach 2007 – 2011

	2008 - 2007	2009 - 2008	2010 - 2009	2011 - 2010
DOCHODY	10,8%	5,0%	43,2%	-26,6%
WYDATKI	11,6%	7,8%	64,2%	-38,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

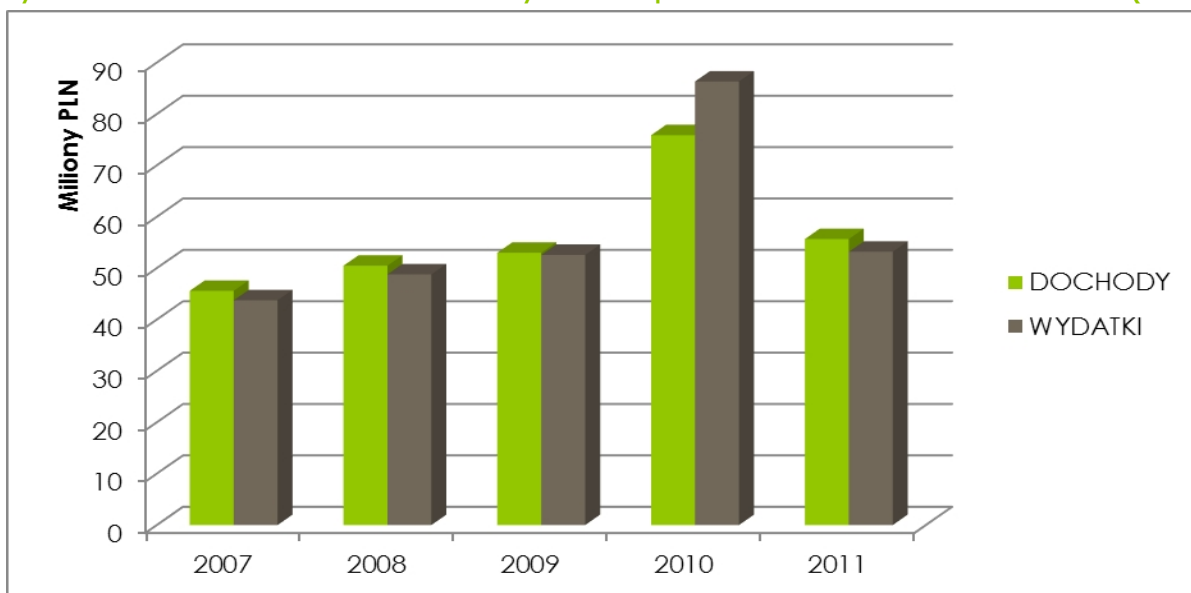
W latach 2007 – 2009 tempo wzrostu wydatków przewyższa tempo wzrostu dochodów, ale już w perspektywie pięciu lat (2007 – 2009) oba tempa wyrównują się, z lekkim wskazaniem na szybszy wzrost dochodów (wzrost dochodów w 2011 w stosunku do 2007 wyniósł 22,2% a wydatków w tym samym czasie 21,6%).

Tabela 45 Dynamika zmian (rok 1 do roku bazowego, za który przyjęto 2007) w dochodach i wydatkach powiatu ostrowskiego w latach 2007 – 2011

	2008-2007	2009-2007	2010-2007	2011-2007
Dochody	10,8%	16,3%	66,5%	22,2%
Wydatki	11,6%	20,2%	97,4%	21,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

Rysunek 58 Zestawienie zmian dochodów i wydatków w powiecie ostrowskim w latach 2007-2011 (w mln PLN)

Źródło: Uchwały Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

W latach 2010 i 2011 obserwuje się pozytywną sytuację w pełni finansowania wydatków bieżących dochodami bieżącymi. Dla poprzednich lat w sprawozdaniach z wykonania budżetu nie znaleziono informacji na temat dochodów bieżących.

Tabela 46 Zestawienie wydatków i dochodów (z podziałem na majątkowe i bieżące) w powiecie ostrowskim w latach 2007 – 2011 (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011	
Wydatki	bieżące	36 090 441	39 723 231	39 399 893	43 814 492	46 586 361
	majątkowe	7 655 874	9 076 615	13 192 525	42 526 367	6 608 587
Dochody	bieżące			48 622 003	52 560 792	
	majątkowe			27 263 294	3 120 501	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

W każdym z analizowanych lat (poza 2010, w którym były ogromne inwestycje w sieć dróg)

obserwuje się zdecydowaną przewagę wydatków bieżących nad wydatkami majątkowymi. Z uwagi na duże inwestycje w 2010 roku, przewaga wydatków bieżących zwiększa się w 2011, na skutek wykorzystania wolnych środków i zaciągnięcia kredytu w roku poprzednim.

Analiza struktury dochodów

Największą część dochodów powiatu ostrowskiego stanowiły w latach 2007 – 2011 subwencje otrzymywane z budżetu państwa. Osiągnięły one ponad 53% całkowitych dochodów powiatu. Jedynie w roku 2010 struktura dochodów pozostała odmienna, ze względu na duże dofinansowanie wydatków inwestycyjnych ze środków unijnych.

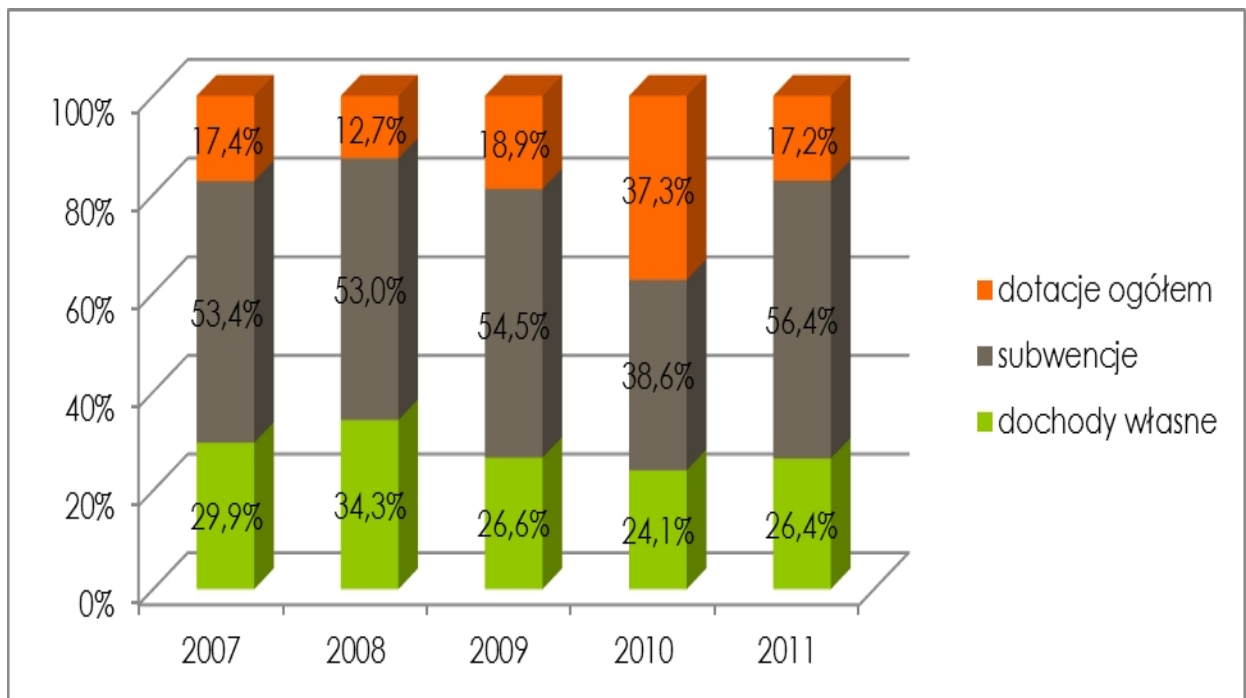
Tabela 47 Struktura dochodów w powiecie ostrowskim w latach 2007 - 2011 (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dochody własne	13 608 560,44	17 304 898,90	14 112 142,69	18 274 064,08	14 725 809,10
Subwencje	24 341 816,00	26 784 107,00	28 882 409,00	29 303 503,00	31 378 172,00
Dotacje	7 924 730,87	6 403 125,57	10 005 787,14	28 307 730,38	9 577 311,22
OGÓŁEM	45 575 937,92	50 492 131,47	53 000 338,83	75 885 297,46	55 681 292,32

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Dochody własne, które decydują o samodzielności finansowej jednostki samorządu terytorialnego, są niestabilne i zmieniają się w granicach od 13,6 mln zł do 18,3 mln zł. Z roku na rok różnice są rzędu około 25%, przy czym raz dochody własne rosną, a raz maleją.

Rysunek 59 Udział procentowy poszczególnych kategorii dochodów w powiecie ostrowskim w latach 2007 - 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W dochodach własnych poza wpływami z udziału w podatkach (PIT i CIT) największy wkład mają wpływy z tytułu pomocy finansowej z budżetów innych jednostek samorządu

terytorialnego (ponad 50%). Jedynie w ostatnim analizowanym roku dochody z tego tytułu drastycznie spadły. Wzrosły natomiast inne pozycje dochodów własnych.

Tabela 48 Struktura dochodów własnych (PLN) w powiecie ostrowskim (bez udziału w podatkach PIT i CIT)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dochody z najmu i dzierżawy oraz ze sprzedaży składników majątku powiatu	362 866	876 531	191 162	210 391	369 571
Spadki, zapisy i darowizny na rzecz powiatu	91 000	510 609	17 787	12 813	29 691
Odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych powiatu	148 161	198 434	239 633	201 750	275 415
Wpływy z tytułu pomocy finansowej z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego	4 048 815	4 134 159	3 404 059	6 187 172	1 040 515
Dochody uzyskane w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej	130 049	139 487	263 011	161 212	184 239
Inne dochody należne na podstawie odrębnych ustaw	1 782 699	1 802 975	1 535 843	1 963 758	2 098 618
Dochody z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności ze sprzedaży nieruchomości wykonane zostały w wysokości					925 000
Dochody ze sprzedaży składników majątkowych i wyrobów					117 650
Wpływy z usług					585 462

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

W analizowanym okresie struktura dochodów własnych nie jest bardzo stabilna, trudno zaobserwować jeden wyraźny trend zmian.

Tabela 49 Struktura dochodów własnych (w %) w powiecie ostrowskim (bez udziału w podatkach PIT i CIT)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dochody z najmu i dzierżawy oraz ze sprzedaży składników majątku powiatu	5,53%	11,44%	3,38%	2,41%	6,57%
Spadki, zapisy i darowizny na rzecz powiatu	1,39%	6,66%	0,31%	0,15%	0,53%
Odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych powiatu	2,26%	2,59%	4,24%	2,31%	4,89%
Wpływy z tytułu pomocy finansowej z budżetów innych jednostek samorządu terytorialnego	61,67%	53,94%	60,21%	70,80%	18,49%
Dochody uzyskane w związku z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej	1,98%	1,82%	4,65%	1,84%	3,27%
Inne dochody należne na podstawie odrębnych ustaw	27,15%	23,52%	27,17%	22,47%	37,29%
Dochody z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności ze sprzedaży nieruchomości wykonane zostały w wysokości					16,44%
Dochody ze sprzedaży składników majątkowych i wyrobów					2,09%
Wpływy z usług					10,40%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011.

Dzieląc dochody na poszczególne działy można stwierdzić, że największe wpływy (z wyłączeniem subwencji) do 2010 roku uzyskano z udziału w podatkach (PIT i CIT), transportu i łączności, bezpieczeństwa publicznego i administracji publicznej. W kolejnym 2011 roku dochody w dziale rolnictwo i łowiectwo, transport i łączność, gospodarka komunalna i ochrona środowiska, oświata i wychowanie wyraźnie zmniejszyły się.

Tabela 50 Dochody budżetowe według poszczególnych działów w powiecie ostrowskim w latach 2008 - 2011 (PLN)

	2008	2009	2010	2011
Rolnictwo i łowiectwo	180 652,54	134 359,22	62 400,05	57 185,13
Leśnictwo	0,00	0,00	27 278,47	0,00
Transport i łączność	4 389 007,41	5 495 666,14	26 160 470,68	1 607 857,04
Gospodarka mieszkaniowa	876 530,74	608 506,40	534 888,76	1 634 076,84
Działalność usługowa	418 598,43	382 152,15	737 849,58	799 292,31
Administracja publiczna	2 019 844,90	1 711 032,06	1 806 975,74	1 856 281,73
Urzędy władzy państwowej oraz sądownictwa	0,00	0,00	22 406,00	0,00
Obrona narodowa	0,00	0,00	0,00	8 998,25
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00	0,00	0,00	22 801,22
Bezpieczeństwo publiczne	3 001 999,30	3 178 052,96	3 219 105,38	3 278 325,14
Udział w podatkach (PIT i CIT)	8 320 068,71	7 354 527,94	7 562 698,71	8 262 993,26
Różne rozliczenia	27 494 340,66	29 122 042,39	29 505 252,79	31 653 586,85
Oświata i wychowanie	482 726,55	456 313,73	409 257,64	250 959,54
Ochrona zdrowia	2 002 215,00	2 832 310,71	2 726 454,00	2 730 922,86
Pomoc społeczna	562 023,53	788 855,93	420 037,74	443 277,02
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	662 757,35	904 302,83	1 488 208,32	1 922 467,29
Edukacyjna opieka wychowawcza	81 366,35	32 216,37	47 278,48	151 310,08
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,00	0,00	503 459,58	334 957,76
Kultura fizyczna i sport	0,00	0,00	651 275,54	666 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2011.

Największą **dynamikę zmian** obserwowano w dziale Transport i łączność. Nieco mniejsze wzrosty odnotowano w pojedynczych latach w ochronie zdrowia, pomocy społecznej, pozostałych zadaniach polityki społecznej oraz edukacyjnej opiece wychowawczej. Systematycznie malały dochody działu Oświata i wychowanie.

Tabela 51 Dynamika zmian w udziale poszczególnych działów w dochodach powiatu ostrowskiego

	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Rolnictwo i łowiectwo	74,37%	46,44%	91,64%
Leśnictwo	0,00%	x	0,00%
Transport i łączność	125,21%	476,02%	6,15%
Gospodarka mieszkaniowa	69,42%	87,90%	305,50%
Działalność usługowa	91,29%	193,08%	108,33%
Administracja publiczna	84,71%	105,61%	102,73%
Urzędy władzy państwowej oraz sądownictwa	0,00%	x	0,00%
Obrona narodowa	0,00%	0,00%	x
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00%	0,00%	x
Bezpieczeństwo publiczne	105,86%	101,29%	101,84%
Udział w podatkach (PIT i CIT)	88,40%	102,83%	109,26%
Różne rozliczenia	105,92%	101,32%	107,28%
Oświata i wychowanie	94,53%	89,69%	61,32%
Ochrona zdrowia	141,46%	96,26%	100,16%
Pomoc społeczna	140,36%	53,25%	105,53%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	136,45%	164,57%	129,18%
Edukacyjna opieka wychowawcza	39,59%	146,75%	320,04%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,00%	x	66,53%
Kultura fizyczna i sport	0,00%	x	102,26%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 52 Udział poszczególnych działów w ogólnych dochodach do budżetu powiatu ostrowskiego w latach 2008 – 2011

	2008	2009	2010	2011
Rolnictwo i łowiectwo	0,36%	0,25%	0,08%	0,10%
Leśnictwo	0,00%	0,00%	0,04%	0,00%
Transport i łączność	8,69%	10,37%	34,47%	2,89%
Gospodarka mieszkaniowa	1,74%	1,15%	0,70%	2,93%
Działalność usługowa	0,83%	0,72%	0,97%	1,44%
Administracja publiczna	4,00%	3,23%	2,38%	3,33%
Urzędy władzy państwowej oraz sądownictwa	0,00%	0,00%	0,03%	0,00%
Obrona narodowa	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00%	0,00%	0,00%	0,04%
Bezpieczeństwo publiczne	5,95%	6,00%	4,24%	5,89%
Udział w podatkach (PIT i CIT)	16,48%	13,88%	9,97%	14,84%
Różne rozliczenia	54,45%	54,95%	38,88%	56,85%
Oświata i wychowanie	0,96%	0,86%	0,54%	0,45%
Ochrona zdrowia	3,97%	5,34%	3,59%	4,90%
Pomoc społeczna	1,11%	1,49%	0,55%	0,80%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1,31%	1,71%	1,96%	3,45%
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,16%	0,06%	0,06%	0,27%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,00%	0,00%	0,66%	0,60%
Kultura fizyczna i sport	0,00%	0,00%	0,86%	1,20%

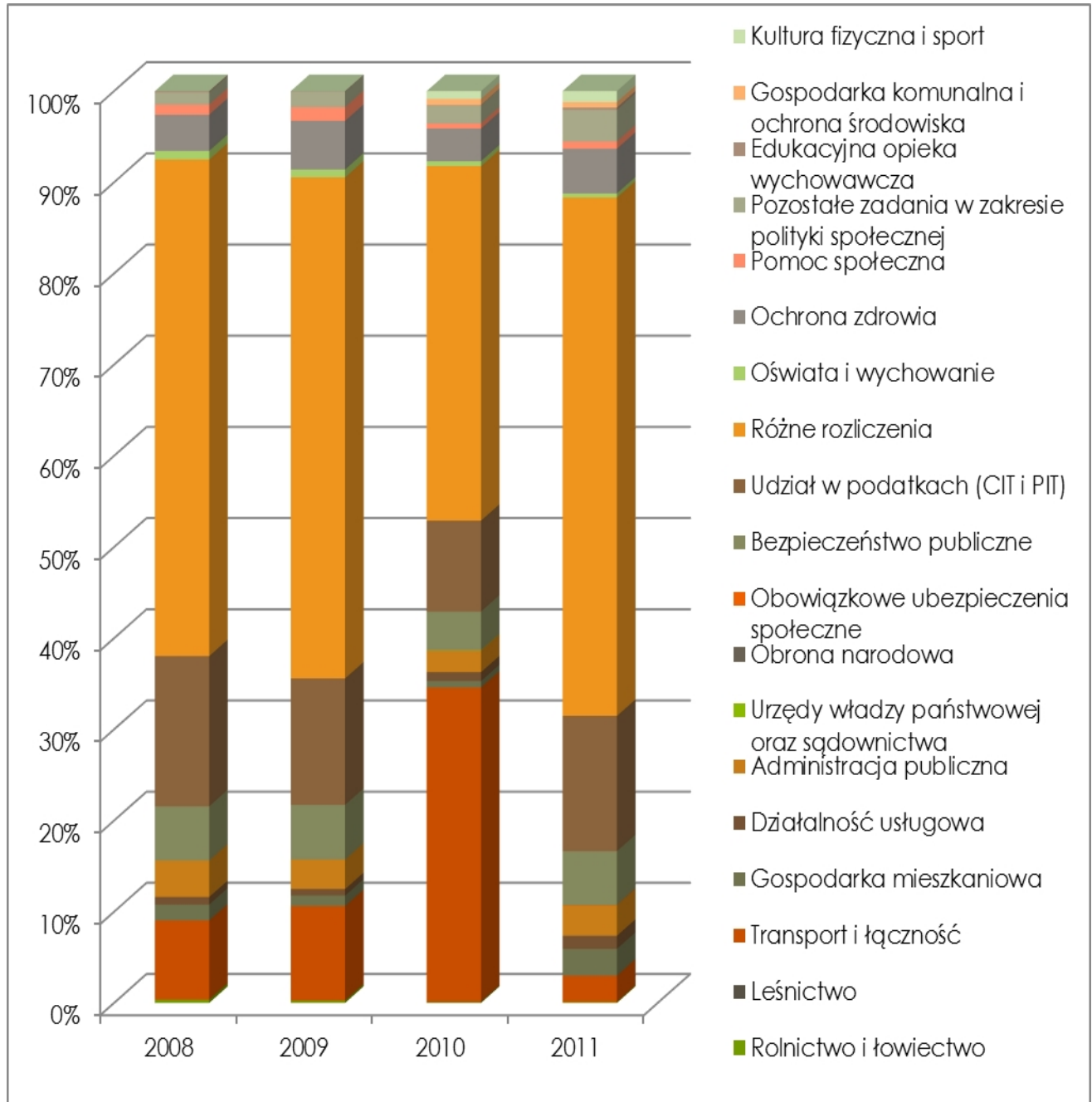
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2008-2010 niemal połowę dochodów do budżetu stanowiły dochody z subwencji

ogólnej. Najniższy odsetek (lub jego brak) odnotowano z leśnictwa, obrony narodowej, gospodarki komunalnej.

Rysunek 60 Udział dochodów budżetowych w powiecie ostrowskim w latach 2008-2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2010.

W analizowanym okresie tylko w roku 2010 dochód na jednego mieszkańca w powiecie ostrowskim przekroczył średni dochód na mieszkańca w powiatach województwa mazowieckiego. Było to związane z pozyskaniem dużego dofinansowania na inwestycje ze środków unijnych (blisko 15,5 mln zł).

Tabela 53 Całkowite dochody powiatu ostrowskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2007-2011 (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dochody na mieszkańca powiatu ostrowskiego	609,18	675,43	711,31	1 020,44	731,43
Średnie dochody na mieszkańca powiatu w województwie mazowieckim	656,54	735,58	771,85	859,02	876,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2007-2011 dla powiatu ostrowskiego; dane z GUS dla województwa mazowieckiego.

Dochody własne na jednego mieszkańca w powiecie ostrowskim w latach 2007 – 2011 były niższe niż średnio analogiczne średnie dochody w powiatach województwa mazowieckiego jak również średnie dochody w powiatach całego kraju. Należy pamiętać, że średnia wartość, czy to województwa czy też krajowa jest zniekształcona przez duże miasta na prawach powiatu. Jednakże dane dotyczące dochodów z udziałów w podatkach mogą świadczyć na gorszą niż średnia krajowa czy też wojewódzka sytuację gospodarczą powiatu.

Tabela 54 Dochody własne w powiecie na jednego mieszkańca powiatu ostrowskiego (PLN)

	dochody własne					udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem		podatek dochodowy od osób fizycznych			podatek dochodowy od osób prawnych		
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Powiat ostrowski	182	232	190	241	195	88	111	93	95	104	4,07	2,87	3,3
Średnio w powiatach województwa mazowieckiego	251	2978	273	282	292	151	168	157	157	168	6,26	5,91	7,43
Średnio w powiatach w całym kraju	189	231	224	245	252	109	124	109	108	121	5,33	4,95	6,13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wpływy z subwencji ogólnej rosną systematycznie z roku na rok. Część oświatowa (poza jednym rokiem) też systematycznie wzrasta. Podobna sytuacja jest w części równoważącej subwencji ogólnej. Mniej stabilne wydają się część wyrównawcza, która po czterech latach wzrostu spadła w 2011 i uzupełniająca.

Tabela 55 Subwencje, dotacje i środki z budżetu Unii Europejskiej (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
SUBWENCJE	24 342	26 784	28 882	29 304	31 378
część oświatowa	19 659	21 837	21 477	21 957	23 980
uzupełnienie subwencji ogólnej	550	0	642	524	750
część wyrównawcza	2 669	3 284	4 813	4 816	4 402
część równoważąca	1 464	1 663	1 950	2 007	2 247
DOTACJE CELOWE	6 140	6 403	9 093	12 173	8 652
ŚRODKI Z BUDŻETU UE	1 785	365	894		
w tym inwestycyjne	1 785	10	389		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych z kwietnia 2011 roku powiat ostrowski przeznaczył 309,92 zł na mieszkańca ze środków z Unii Europejskiej. Znalazł się tym samym na 68. miejscu w Polsce. Prawie 368 zł na mieszkańca uzyskało samo miasto Ostrow Mazowiecka (180 miejsce w Polsce). Kwoty te odpowiednio stanowią 85% dofinansowania w przypadku powiatu i 80% dofinansowania w przypadku miasta według projektów składanych przez samorząd.¹¹

Wykorzystanie środków unijnych, w porównaniu do sąsiadujących miast, w Ostrowi Mazowieckiej nie jest najwyższe. Lepszy wynik uzyskały takie miasta jak: Łomża, Zambrów, Węgrów, Sokołów Podlaski i Wysokie Mazowieckie. Natomiast Ostrow Mazowiecka wyprzedza w rankingu Ostrołękę i Wyszki.

Analiza struktury wydatków

W strukturze wydatków największe zmiany odnotowano w 2010 roku. Było to związane z dużymi inwestycjami w przebudowę sieci dróg.

W 2011 roku zarówno wartość jak i udział w wydatkach ogółem wzrosły w obszarze gospodarki mieszkaniowej, rolnictwa i łowiectwa, działalności usługowej, gospodarki komunalnej i ochronie środowiska i najwięcej w obszarze obsługi długu publicznego. Wydatki związane z obsługą długu publicznego wzrosły w 2011 w stosunku do 2010 o 462%. Jest to wynikiem zaciągnięcia długu w BGK na kwotę: 9,3 mln zł. Wydatki wyraźnie spadły na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne oraz transport i łączność (co było wynikiem wyjątkowo dużych wydatków w tym obszarze w 2010 roku).

¹¹ <http://news.ostrowmaz24.pl/zl-ze-srodkow-ue-na-jednego-mieszkanca-ostrowi,2164.html>

Tabela 56 Wydatki budżetowe według poszczególnych działów w powiecie ostrowskim w latach 2008 - 2011 (PLN)

	2008	2009	2010	2011
Rolnictwo i łowiectwo	176 892,54	134 330,00	61 900,00	108 250,00
Leśnictwo	99 975,79	108 766,33	149 923,22	128 396,47
Przetwórstwo przemysłowe	0,00	0,00	0,00	62 439,55
Transport i łączność	8 789 104,79	11 308 174,14	41 852 296,64	6 441 844,59
Turystyka	0,00	0,00	0,00	5 000,00
Gospodarka mieszkaniowa	68 095,92	71 261,66	92 026,68	128 220,50
Działalność usługowa	418 594,91	382 152,15	352 606,97	521 840,96
Administracja publiczna	5 922 750,92	5 818 864,35	6 194 989,71	6 326 261,32
Urzędy władzy państwowej oraz sądownictwa	0,00	0,00	22 406,00	0,00
Obrona narodowa	0,00	0,00	0,00	8 998,25
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00	0,00	17 580,00	5 221,22
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 055 563,32	3 247 242,22	3 305 104,42	3 443 160,92
Obsługa długu publicznego	137 177,84	76 940,56	91 763,05	423 916,72
Oświata i wychowanie	21 179 357,20	21 153 973,12	20 764 968,12	22 598 034,37
Ochrona zdrowia	2 551 722,20	3 451 591,61	3 626 454,00	3 130 922,86
Pomoc społeczna	2 487 299,20	2 549 581,26	2 533 893,70	2 824 895,01
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1 683 321,89	1 764 937,24	2 557 924,20	2 823 554,16
Edukacyjna opieka wychowawcza	2 150 974,90	2 397 182,50	3 494 073,64	2 767 905,43
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska*	0,00	0,00	83 400,09	111 918,45
Kultura fizyczna i sport	35 936,33	73 152,05	98 813,40	89 095,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2011.

*Do 2009 roku włącznie, wydatkami na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska zarządzała

Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej; od 2010 roku, Fundusz zlikwidowano, a jego obowiązki przeniesiono na powiaty.

Corocznie wzrastają wydatki na gospodarkę mieszkaniową, bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową oraz pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej. W ciągu ostatnich dwóch lat wzrastały wydatki na administrację publiczną i obsługę długu.

W strukturze wydatków największe pozycje stanowią:

1. Oświata i wychowanie
2. Transport i łączność
3. Administracja publiczna.

Tabela 57 Udział poszczególnych działów w ogólnych wydatkach budżetowych powiatu ostrowskiego w latach 2008-2011

	2008	2009	2010	2011
Rolnictwo i łowiectwo	0,36%	0,26%	0,07%	0,21%
Leśnictwo	0,21%	0,21%	0,18%	0,25%
Przetwórstwo przemysłowe	0,00%	0,00%	0,00%	0,12%
Transport i łączność	18,03%	21,52%	49,06%	12,40%
Turystyka	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%
Gospodarka mieszkaniowa	0,14%	0,14%	0,11%	0,25%
Działalność usługowa	0,86%	0,73%	0,41%	1,00%
Administracja publiczna	12,15%	11,08%	7,26%	12,18%
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,00%	0,00%	0,03%	0,00%
Obrona narodowa	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00%	0,00%	0,02%	0,01%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	6,27%	6,18%	3,87%	6,63%
Obsługa długu publicznego	0,28%	0,15%	0,11%	0,82%
Oświata i wychowanie	43,44%	40,26%	24,34%	43,50%
Ochrona zdrowia	5,23%	6,57%	4,25%	6,03%
Pomoc społeczna	5,10%	4,85%	2,97%	5,44%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	3,45%	3,36%	3,00%	5,44%
Edukacyjna opieka wychowawcza	4,41%	4,56%	4,10%	5,33%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,00%	0,00%	0,10%	0,22%
Kultura fizyczna i sport	0,07%	0,14%	0,12%	0,17%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

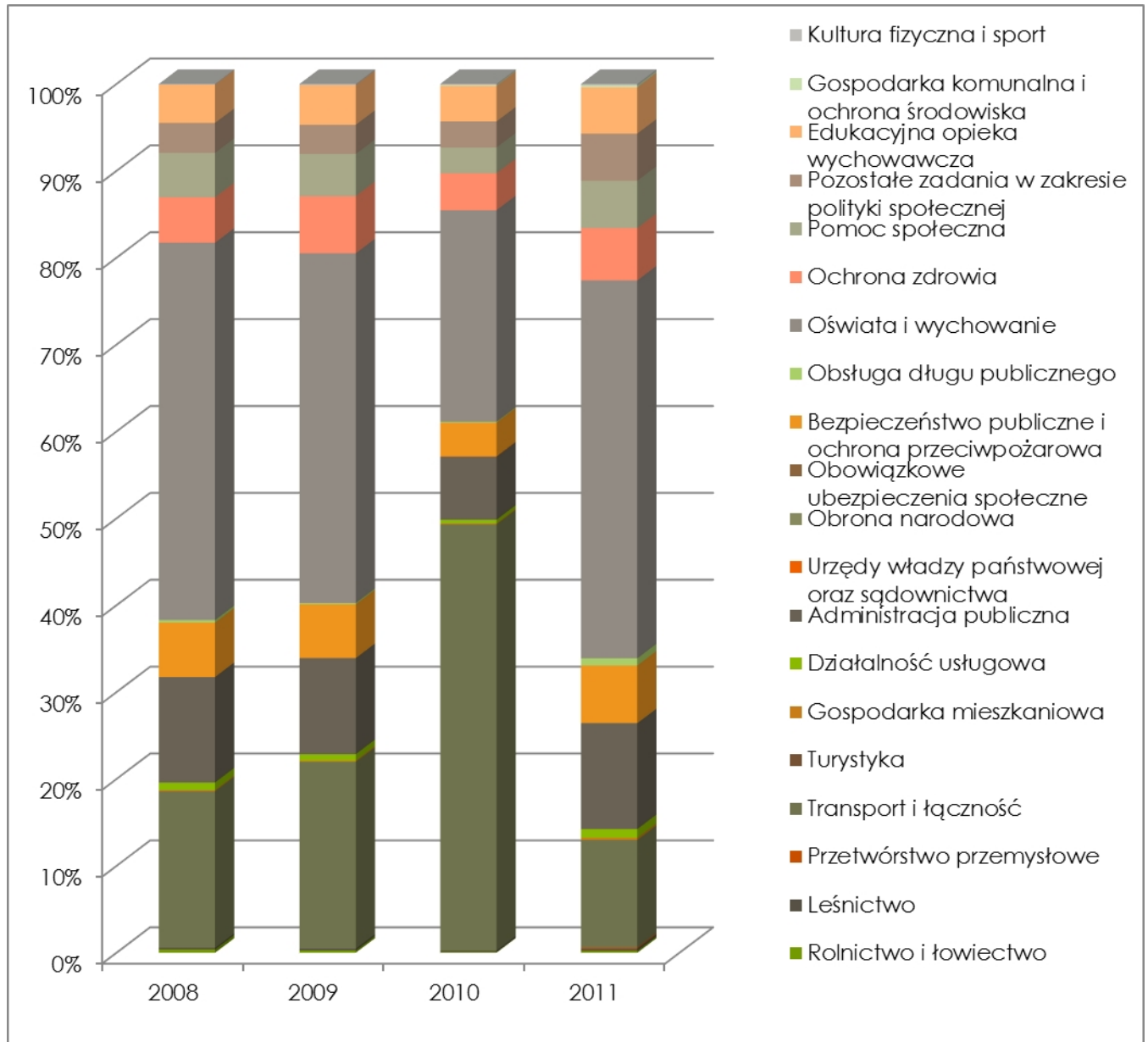
Tabela 58 Dynamika zmian w udziale poszczególnych działów w wydatkach powiatu ostrowskiego

	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Rolnictwo i łowiectwo	75,94%	46,08%	174,88%
Leśnictwo	108,79%	137,84%	85,64%
Przetwórstwo przemysłowe	0,00%	0,00%	0,00%
Transport i łączność	128,66%	370,11%	15,39%
Turystyka	0,00%	0,00%	0,00%
Gospodarka mieszkaniowa	104,65%	129,14%	139,33%
Działalność usługowa	91,29%	92,27%	148,00%
Administracja publiczna	98,25%	106,46%	102,12%
Urzędy władzy państwowej oraz sądownictwa	0,00%	0,00%	0,00%
Obrona narodowa	0,00%	0,00%	0,00%
Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	0,00%	0,00%	29,70%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	106,27%	101,78%	104,18%
Obsługa długu publicznego	56,09%	119,26%	461,97%
Oświata i wychowanie	99,88%	98,16%	108,83%
Ochrona zdrowia	135,27%	105,07%	86,34%
Pomoc społeczna	102,50%	99,38%	111,48%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	104,85%	144,93%	110,38%
Edukacyjna opieka wychowawcza	111,45%	145,76%	79,22%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,00%	0,00%	134,19%
Kultura fizyczna i sport	203,56%	135,08%	90,17%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 61 Udział wydatków budżetowych w powiecie ostrowskim w latach 2008-2011

Źródło : Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ciągu 5 analizowanych lat wydatki bieżące stanowiły znaczną część (ok.80%) wydatków ogółem. Wyjątek stanowi 2010 rok kiedy to wydatki bieżące niemal zrównały się z wydatkami majątkowymi, kiedy to ich udział wyniósł odpowiednio 51% i 49%.

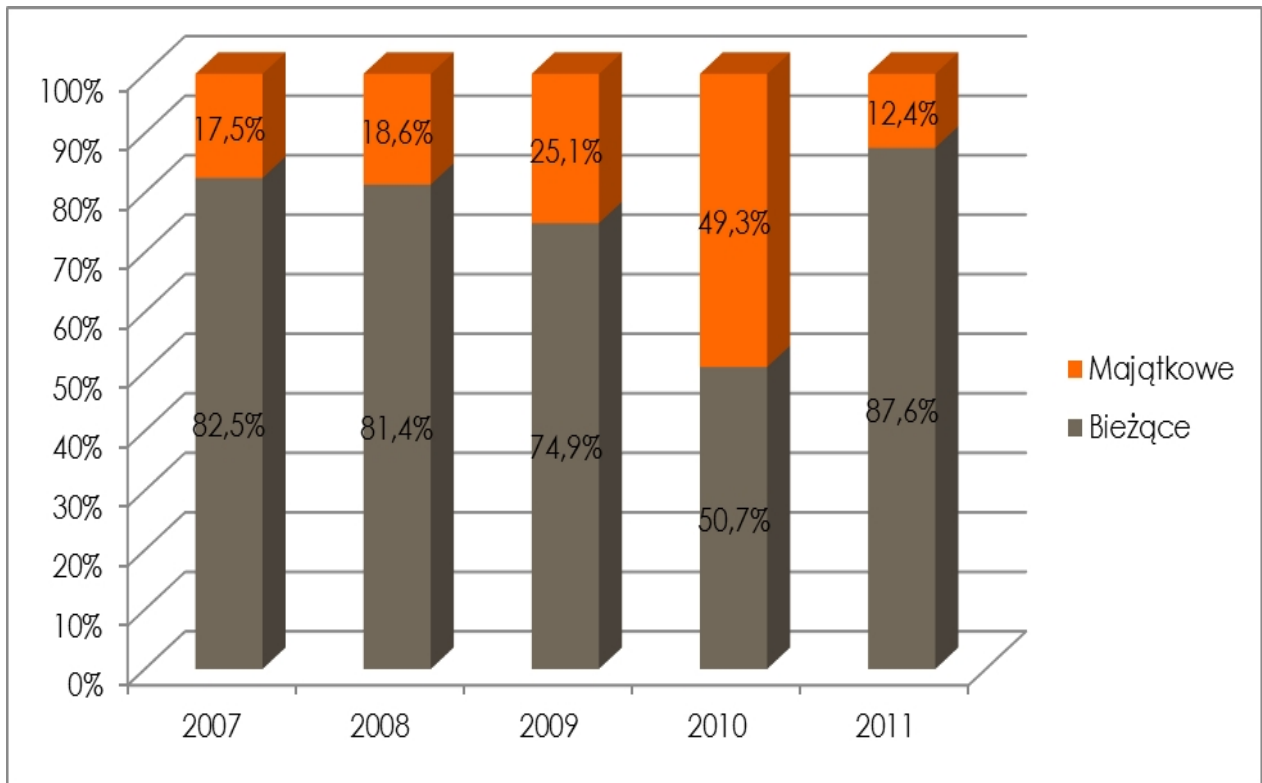

Tabela 59 Struktura wydatków w podziale na bieżące i majątkowe (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
Wydatki bieżące	36 090 441	39 723 231	39 399 893	43 814 492	46 586 361
Wydatki majątkowe	7 655 874	9 076 615	13 192 525	42 526 367	6 608 587
OGÓŁEM	43 746 315	48 799 846	52 592 418	86 340 858	53 194 947

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2011.

Rysunek 62 Udział wydatków bieżących i majątkowych w wydatkach ogółem

Źródło: Opracowanie na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2011.

Wydatki majątkowe systematycznie, od 2007 roku do 2010, wzmacniały swoją pozycję w całkowitych wydatkach powiatu. W roku 2011 nastąpiło załamanie i gwałtownie spadły do 12% całkowitych wydatków.

Tabela 60 Wydatki ogółem na jednego mieszkańca powiatu ostrowskiego w latach 2007 – 2009 (PLN)

	2007	2008	2009
Powiat ostrowski	584,25	653,35	704,53
Średnia z powiatów woj. mazowieckie	650,48	738,59	824,49
Średnia z powiatów całego kraju	633,41	713	830,63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zarówno na tle kraju jak i województwa wydatki powiatu ostrowskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca nie są wysokie. Należy jednak pamiętać, że średnie wyniki dla kraju i województwa mazowieckiego są zaburzone przez statystyki dużych i bogatych miast na prawach powiatu.

Tabela 61 Wydatki na 1 mieszkańca powiatu ostrowskiego w latach 2007-2011 (PLN)*

	2007	2008	2009	2010	2011
Wydatki na mieszkańca powiatu	584,73	652,79	705,83	1 161,04	698,77

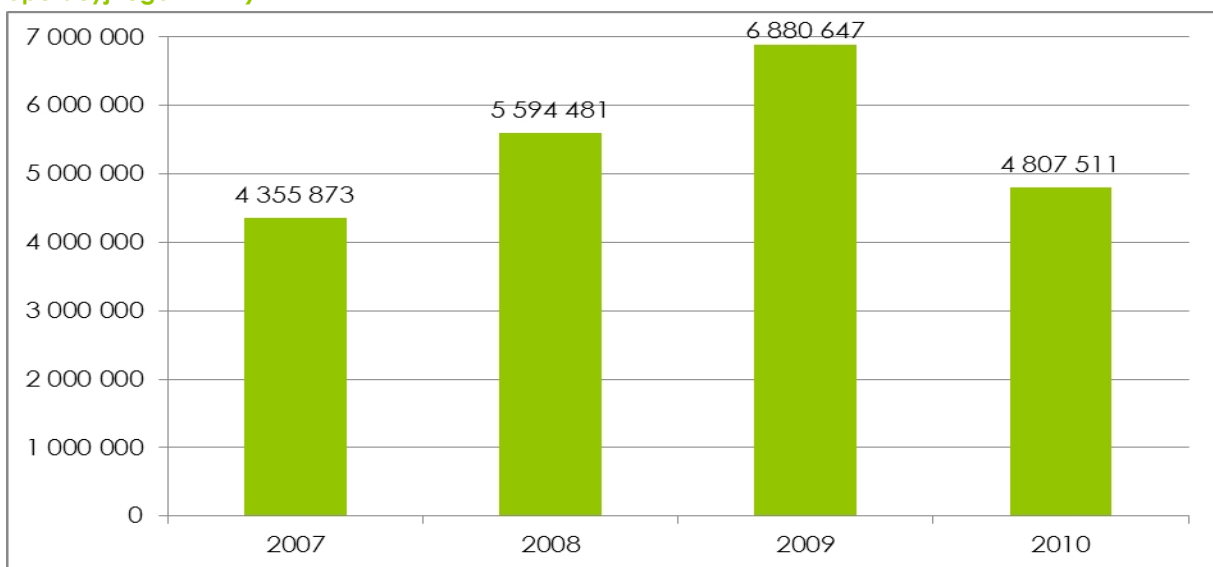
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2010.

*W stosunku do danych z GUS, występują niewielkie nieścisłości +/- 1 PLN.

6.1.2. Analiza wyniku operacyjnego

W ciągu analizowanego przedziału czasowego w powiecie ostrowskim wypracowywana była nadwyżka operacyjna. Do 2009 roku nadwyżka operacyjna rosła co roku o ok. 30% w stosunku do roku poprzedzającego. W roku 2010 spadła niemal do poziomu z roku 2007.

Rysunek 63 Nadwyżka operacyjna w powiecie ostrowskim w latach 2007-2010 (prezentacja wyniku operacyjnego w PLN)

Źródło: Prezentacja wskaźników i danych finansowo-ekonomicznych mazowieckich gmin oraz powiatów i miast na prawach powiatu według stanu na 31.12.2010 r. wraz z odniesieniem do lat 2007-2009.

6.1.3. Analiza zobowiązań

Od 2010 roku wzrosły zobowiązania ogółem, przy czym wzrost był głównie dzięki zaciągniętemu kredytowi w BGK. W roku 2011 nieco spadły zobowiązania, było to skutkiem spłaty części kredytu oraz zmniejszenia zaangażowania w pozycji udzielone poręczenia i gwarancje. W 2011 roku kredyty i gwarancje stanowią 85% wszystkich zobowiązań powiatu, pozostałe 15% to udzielone poręczenia i gwarancje, z których ostatnie wygasają w 2024 roku.

Tabela 62 Zobowiązania na koniec roku kalendarzowego, w podziale na rodzaj (PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
Kredyty i pożyczki	2 239 636	2 064 976	2 247 100	11 045 775	10 078 149
Udzielone poręczenia i gwarancje	3 204 230	2 127 233	2 830 262	2 660 982	1 748 423
Pozostałe zobowiązania	2 443 782	2 511 280	2 621 315		
OGÓŁEM	7 887 648	6 703 489	7 698 678	13 706 757	11 826 572

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2010.

6.1.4. Analiza zadłużenia

Wskaźnik zadłużenia powiatu w stosunku do wykonywanych dochodów zdecydowanie wzrósł w 2010 roku. Wiąże się to z zaciągnięciem kredytu w wysokości 9,3 mln zł w BGK. Kredyt został zaciągnięty na cele inwestycyjne, współfinansowane ze środków unijnych. Na podstawie wartości wskaźnika można stwierdzić, że im większa jest wartość tej relacji tym większe jest ryzyko wystąpienia niewypłacalności jednostki samorządu terytorialnego.

Tabela 63 Zadłużenie powiatu w stosunku do wykonanych dochodów na koniec roku

	2007	2008	2009	2010	2011
Zadłużenie powiatu w stosunku do wykonanych dochodów na koniec roku	4,91%	4,09%	4,24%	14,56%	18,10%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uchwał Zarządu Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej w sprawie sprawozdań z wykonania budżetu powiatu za lata 2008-2010.

6.2. Plany zagospodarowania przestrzennego

Ważnym elementem planowania strategicznego rozwoju powiatu i gminy jest **plan zagospodarowania przestrzennego**. Gminy powiatu ostrowskiego mają łącznie 20 takich planów, które obejmują niewiele ponad połowę powierzchni powiatu. Niektóre gminy w ogóle nie mają planu (Andrzejewo, Szulborze Wielkie), inne mają plan obejmujący całość (lub niemal całość) terenu gminy (miasto Ostrów Mazowiecka, gminy Nur, Stary Lubotyń i Ostrów Mazowiecka).

Tabela 64 Stopień objęcia powierzchni gmin planami zagospodarowania przestrzennego w 2011 roku

Jednostka	Liczba planów zagospodarowania przestrzennego	Udział powierzchni objętej planem
Powiat ostrowski	20	51,94%
Ostrów Mazowiecka (M)	1	100,00%
Andrzejewo	-	0,00%
Boguty-Pianki	1	0,01%
Brok	1	2,47%
Małkinia Górna	7	28,21%
Nur	1	100,00%
Ostrów Mazowiecka (G)	1	98,51%
Stary Lubotyń	6	99,61%
Szulborze Wielkie	-	0,00%
Wąsewo	1	71,72%
Zaręby Kościelne	1	0,01%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

6.3. Kapitał społeczny

6.3.1. Aktywność mieszkańców w organizacjach pozarządowych

Analizując kapitał społeczny w powiecie ostrowskim, trzeba wziąć pod uwagę **organizacje pozarządowe**, które obok sektora publicznego i prywatnego są odrębnym sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Są one podstawą dla rozwoju lokalnych społeczności, zrzeszają najaktywniejszych i najbardziej zaangażowanych w sprawy społeczne mieszkańców danego środowiska. Podejmowane działania aktywizują, a jednocześnie integrują społeczność lokalną. Stanowią również uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorządy. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi jest szansą na poprawę sytuacji i jakości życia mieszkańców lokalnej społeczności.

W tym celu ustanowiony został *Program Współpracy Powiatu Ostrowskiego z Organizacjami Pozarządowymi*, który co roku jest aktualizowany. Dokument ten określa cele, zasady, zakres przedmiotowy oraz formy współpracy między tymi podmiotami. Służy między innymi zapewnieniu warunków do zwiększania aktywności społecznej mieszkańców, budowaniu świadomości społecznej dotyczącej otoczenia, społeczności, tradycji oraz realizacji założeń Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego. Działania podejmowane są na wielu płaszczyznach: w sferze edukacji publicznej, kultury, ekologii, bezpieczeństwa publicznego, turystyki i rekreacji, pomocy społecznej i osobom niepełnosprawnym, ochrony zdrowia, a także przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym. W całym powiecie istnieje 75 zarejestrowanych organizacji pozarządowych. Można je podzielić na działające w zakresie (poniższa lista pochodzi z bazy Portalu Organizacji Pozarządowych¹²):

¹² Zastrzec należy, że poniższa lista zawiera organizacje zarejestrowane, niekoniecznie w rzeczywistości aktywne. Ze względów praktycznych dotarcie do rzetelnych informacji na temat rzeczywistej aktywności tych organizacji.

- I. Kultury:
 - Ostrowskie Stowarzyszenie "Ludzie z Pasją"
 - Ostrowskie Towarzystwo Inicjatyw Kulturalno-Oświatowych "OTIKO"
 - Klub Seniora "Złota Jesień"
 - Stowarzyszenie "Wspólne Dobro"
- II. Edukacji publicznej:
 - Koło Wychowanków Zespołu Szkół nr 1 w Ostrowi Mazowieckiej
 - Koło Wychowanków Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Ostrowi Mazowieckiej
 - Stowarzyszenie Przyszłość w Gminie Wąsewo
- III. Ekologii oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego:
 - Stowarzyszenie na rzecz Bezpańskich Zwierząt "Niczyje"
 - Stowarzyszenie Klub Ekologiczny "Bratek"
- IV. Porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli:
 - Stowarzyszenie "Bezpieczny Powiat Ostrowski"
 - Ostrowskie Stowarzyszenie na rzecz Bezpieczeństwa Miasta i Powiatu
- V. Turystyki i rekreacji oraz sportu:
 - Uczniowski Klub Sportowy Boxing Team w Ostrowi Mazowieckiej
 - Klub Sportowy "Ostrowianka" w Ostrowi Mazowieckiej
 - Ostrowski Klub Koszykówki "Sokół"
 - Ostrowski Uczniowski Klub Sportowy
 - Klub Sportowy "Ostrovia"
 - Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "Ekonomik" przy Zespole Szkół Zawodowych nr 2
 - Uczniowski Klub Sportowy "Fighter"
 - Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "Technik"
 - Uczniowski Parafialny Klub Sportowy "Pasterz"
 - Ludowy Kolarski Klub Sportowy "Ziemia Ostrowsko-Mazowiecka"
 - Uczniowski Ostrowski Ludowy Klub Atletyczny
 - Rada Gminna "Ludowe Zespoły Sportowe" w Ostrowi Mazowieckiej
 - Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Olimpijczyk”
 - Brokowski Klub Karate Kyokushinkai
 - Ludowy Uczniowski Katolicki Klub Sportowy „Rafa Brok” w Broku
 - Uczniowski Klub Sportowy „Wiktoria” w Broku
 - Małkiński Klub Sportowy
 - Uczniowski Klub Sportowy „Dwójka ” w Małkini Górnej
 - Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Lubotek”
 - Klub Sportowy Wąsewo
 - Międzyszkolny Ludowy Uczniowski Klub Sportowy Wąsewo
- VI. Pomocy społecznej i wspierania niepełnosprawnych:
 - Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Iskierka"
 - Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Przystań"

- Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski "Podaruj Uśmiech"
 - Polski Związek Głuchych - Terenowy Ośrodek Rehabilitacji i Wsparcia Społecznego Niepełnosprawnych
 - Polski Związek Niewidomych - Koło w Ostrowi Mazowieckiej
 - Ostrowskie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych
 - Ostrowskie Stowarzyszenie Profilaktyki, Pomocy Psychospołecznej i Przedsiębiorczości "Feniks"
- VII. Promocja lokalna:
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Ostrowskiej w Ostrowi Mazowieckiej
 - Stowarzyszenie Ostrowska Inicjatywa
 - Towarzystwo Nasze Boguły
 - Towarzystwo Rozwoju Ziemi Andrzejewskiej
 - Towarzystwo Przyjaciół Broku
 - Stowarzyszenie Małkiński Krąg
 - Stowarzyszenie Mieszkańców i Miłośników Ziemi Lubotyńskiej
 - Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Zarębskiej
 - Stowarzyszenie - Ziemia Wąsewska
- VIII. Ochrony zdrowia:
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej - Oddział Terenowy
 - Polskie Stowarzyszenie Diabetyków - Koło – Ostrow Mazowiecka
 - Polski Czerwony Krzyż - Zarząd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej
- IX. Przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym:
- Stowarzyszenie Promujące Abstynencję i Zdrowy Styl Życia "Zacznij Od Nowa"
 - Klub Abstynenta "Tantal"
 - Gminno-Miejskie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich "Rodzina"
 - Ostrowskie Stowarzyszenie na rzecz Pomocy Rodzinie
- X. Przedsiębiorczości :
- Fundacja "Wspólna Przedsiębiorczość"
 - Ostrowska Izba Gospodarcza
 - Stowarzyszenie Przewoźników Krajowych i Międzynarodowych oraz Spedytorów Ziemi Ostrowskiej
 - Związek Przedsiębiorców Małych i Średnich Przedsiębiorstw
 - Klub Ostrowskich Przedsiębiorców
 - Stowarzyszenie Kupieckie "Dworzec"
 - Brokowskie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości
- XI. Pozostałe:
- Lokalna Grupa Działania "Zielone Sięło"
 - Fundacja AMF Nasza Droga
 - Ostrowskie Stowarzyszenie Razem – Więcej
 - Klub Demokratyczny Unii Kobiet w Ostrowi Mazowieckiej
 - Związek Inwalidów Wojennych RP - Zarząd Oddziału
 - Związek Kombatantów RP i Więźniów Politycznych - Zarząd Koła Miejskiego w Ostrowi

- Mazowieckiej
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów - Oddział Miejski w Ostrowi Mazowieckiej
 - Powiatowe Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Ostrowi Mazowieckiej
 - Porozumienie Samorządowe Powiatu Ostrowskiego - Ziemia Ostrowska

Za działania priorytetowe w ramach Programu Współpracy Powiatu Ostrowskiego z Organizacjami Pozarządowymi w 2012 roku uznano zadania dotyczące przeciwdziałaniu uzależnieniom i patologiom społecznym oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

6.3.2. Aktywność wyborcza mieszkańców

Poziom frekwencji w wyborach do urzędów centralnych i samorządowych jest dobrą miarą aktywności społecznej i zaangażowania miejscowej ludności w życie społeczne gminy, powiatu, regionu i kraju.

Powiat ostrowski należy do okręgu wyborczego do Sejmu nr 18 do oraz do okręgu wyborczego do Senatu nr 46. Łącznie liczy 67 obwodów wyborczych, w których do głosowania uprawnionych jest 60 512 osób.

Frekwencja w powiecie ostrowskim w wyborach parlamentarnych w 2011 roku była niższa niż frekwencja ogólnopolska o 4,82 punkty procentowe, która w tym samym roku wyniosła 48,92%.

Tabela 65 Aktywność wyborcza w powiecie ostrowskim na tle Polski w wyborach parlamentarnych w 2011 roku

Region	Liczba		
	uprawnionych	kart ważnych	frekwencja
Polska	30 762 931	15 050 027	48,92%
Powiat ostrowski	60 512	26 688	44,10%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Najwyższą frekwencję odnotowano w gminie Boguty-Pianki (50,63%), najniższą zaś w Starym Lubotyniu (39,71%). Uwagę zwraca wysoki udział głosów nieważnych, sięgający niemal 7% w gminie Szulborze Wielkie. Średni udział głosów nieważnych w powiecie ostrowskim (4,5%) był bardzo zbliżony do poziomu krajowego. Choć jest więc alarmujący, jest przejawem szerszego zjawiska obecnego w całej Polsce.

Tabela 66 Aktywność wyborcza w gminach powiatu ostrowskiego w wyborach parlamentarnych w 2011 roku

Jednostka	uprawnionych	Liczba kart ważnych	frekwencja	liczba głosów ważnych	udział głosów ważnych
Powiat ostrowski	60 512	26 688	44,10%	25 487	95,50%
Andrzejewo	3 614	1 681	46,51%	1 615	96,07%
Boguty-Pianki	2 293	1 161	50,63%	1 115	96,04%
Brok	2 419	1 091	45,10%	1 048	96,06%
Małkinia Górna	9 855	4 158	42,19%	3 926	94,42%
Nur	2 573	1 206	46,87%	1 148	95,19%
Ostrów Mazowiecka (M)	18 401	8 478	46,07%	8 214	96,89%
Ostrów Mazowiecka (G)	10 054	4 102	40,80%	3 891	94,86%
Stary Lubotyń	3 082	1 224	39,71%	1 145	93,55%
Szulborze Wielkie	1 506	720	47,81%	671	93,19%
Wąsewo	3 665	1 509	41,17%	1 422	94,23%
Zaręby Kościelne	3 050	1 358	44,52%	1 292	95,14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

W podziale na wyborców mieszkających na wsi i w miastach, osoby zaliczające się do drugiej grupy chętniej brały udział w wyborach. Frekwencja w mieście była wyższa w 2011 roku niemal o 3 punkty procentowe.

Tabela 67 Frekwencja wyborcza ze względu na miejsce zamieszkania wyborców

Obszar	Uprawnionych	Liczba Kart ważnych	Frekwencja
miasto	18 401	8 478	46,07%
wieś	39 692	17 119	43,13%
obszar miejsko-wiejski	2 419	1 091	45,10%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Mieszkańcy powiatu znacznie większą wagę przywiązywali do wyborów samorządowych, które odbyły się w 2010 roku. Frekwencja wyniosła wtedy 59,59%. Wynika z tego, iż mieszkańcy powiatu ostrowskiego są zaangażowani w życie społeczne na poziomie lokalnym silniej niż na poziomie centralnym. Szczególną różnicę pomiędzy frekwencją w wyborach samorządowych (2010) i parlamentarnych (2011) odnotowano w gminach Stary Lubotyń (odpowiednio 69,9% i 39,7%) oraz Andrzejewo (73,1% i 46,5%).

Tabela 68 Frekwencja w gminach powiatu ostrowskiego w wyborach samorządowych w 2010 roku

Jednostka	Liczba		
	uprawnionych	kart oddanych	frekwencja
Powiat ostrowski	60 858	36 264	59,59%
Andrzejewo	3 655	2 673	73,13%
Boguty-Pianki	2 303	1 470	63,83%
Brok	2 397	1 582	66,00%
Małkinia Górna	9 973	5 718	57,33%
Nur	2 637	1 736	65,83%
Ostrów Mazowiecka (M)	10 071	5 446	54,08%
Ostrów Mazowiecka (G)	18 408	10 886	59,14%
Stary Lubotyń	3 094	2 160	69,81%
Szulborze Wielkie	1 520	895	58,88%
Wąsewo	3 700	2 079	56,19%
Zaręby Kościelne	3 100	1 619	52,23%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKW.

Badanie ankietowe wśród mieszkańców Powiatu

B. Badanie ankietowe wśród mieszkańców Powiatu

W ramach prac prowadzonych w celu dokonania aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego, przeprowadzono w listopadzie i grudniu 2012 roku badanie ankietowe wśród mieszkańców powiatu ostrowskiego, którego celem było pozyskanie informacji na temat subiektywnego postrzegania przez mieszkańców sytuacji w powiecie ostrowskim w sześciu analizowanych obszarach. Omówieniu wyników badania poświęcono część B dokumentu.

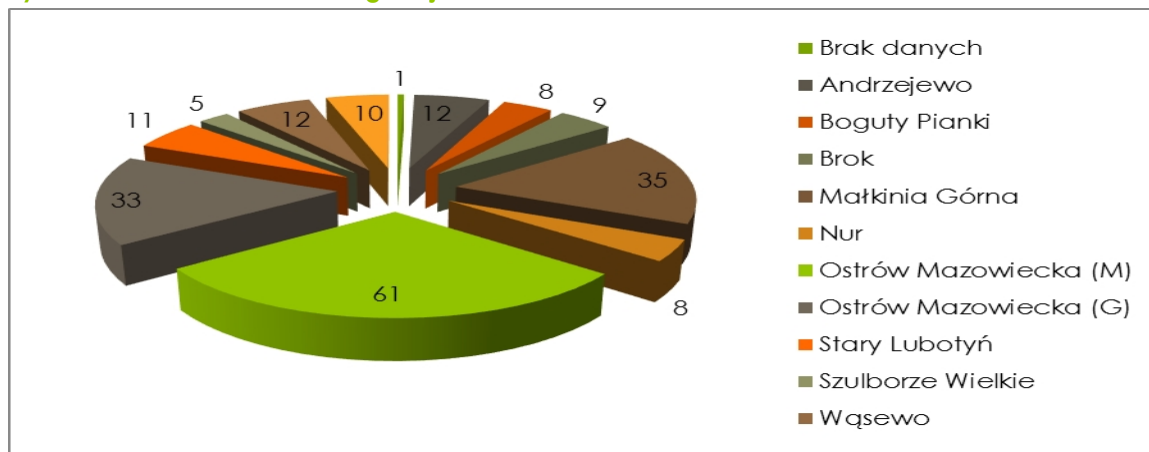
Po opracowaniu roboczej wersji Strategii, jej projekt poddano konsultacjom społecznym. Mieszkańcy przez trzy tygodnie mogli zapoznać się z projektem w wersji tradycyjnej (dostępnej w Urzędzie) lub elektronicznej (za pośrednictwem strony internetowej Starostwa), a następnie proszeni byli o wypełnienie ankiety. Wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych zostały uwzględnione przy opracowaniu ostatecznej wersji Strategii.

1. Metoda prowadzenia badania i próba badawcza

Badanie prowadzone zostało przy wykorzystaniu techniki bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego (PAPI)¹³ na reprezentatywnej próbie ponad 200 dorosłych mieszkańców powiatu ostrowskiego. W kwestionariuszu wywiadu zostały zawarte zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte. Dzięki wykorzystaniu tej techniki możliwa stała się ilościowa i jakościowa analiza uzyskanych danych. Kwestionariusz badania znajduje się w załączniku do niniejszej Strategii.

Ankieterzy prosili o udzielenie odpowiedzi na zadane pytania mieszkańców wszystkich gmin powiatu. Struktura próby badawczej odpowiada pod względem miejsca zamieszkania (gmina zamieszkania) strukturze mieszkańców powiatu. Łącznie odpowiedzi udzieliło 205 osób, w tym 30% to mieszkańcy miasta Ostrów Mazowiecka.

Rysunek 64 Ankietowani według miejsca zamieszkania

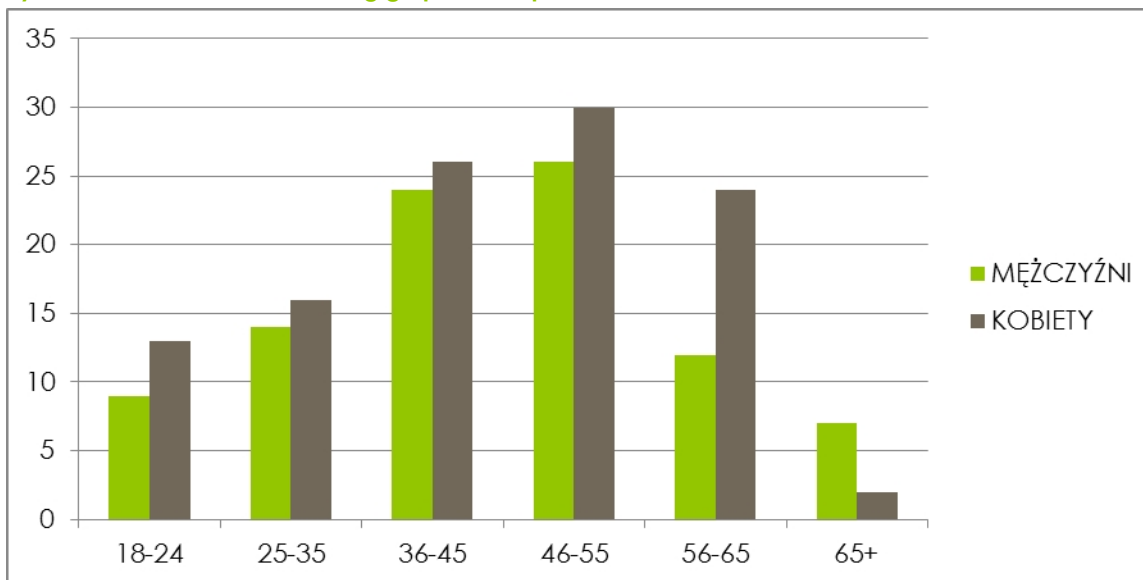
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

¹³ Technika PAPI łączy w sobie wywiad „twarzą w twarz” z wykorzystaniem tradycyjnego, papierowego kwestionariusza ankiety, który zapewnia ankieterowi możliwość szybkiej realizacji badania, doprecyzowania pytania w przypadku niezrozumienia po stronie respondenta, poczynienia ważnych notatek dodatkowych z wywiadu na wolnej przestrzeni formularza, czy korekty wcześniejszego zaznaczenia odpowiedzi w przypadku ewidentnej pomyłki badanego zidentyfikowanej w dalszym toku badania. Proponowane podejście jest standardem badawczym, pozwalającym na uzyskanie danych poddających się analizie statystycznej. Możliwości takie nie ma w przypadku zastosowania metod jakościowych, takich jak np. wywiady pogłębione, przy wszystkich swoich zaletach nie uprawniają do uogólniania wniosków na całą badaną populację.

W badaniu wzięło udział niewiele więcej kobiet niż mężczyzn (54% do 46%), największą grupę wiekową stanowiły osoby w wieku 46-55 i 36-45 lat.

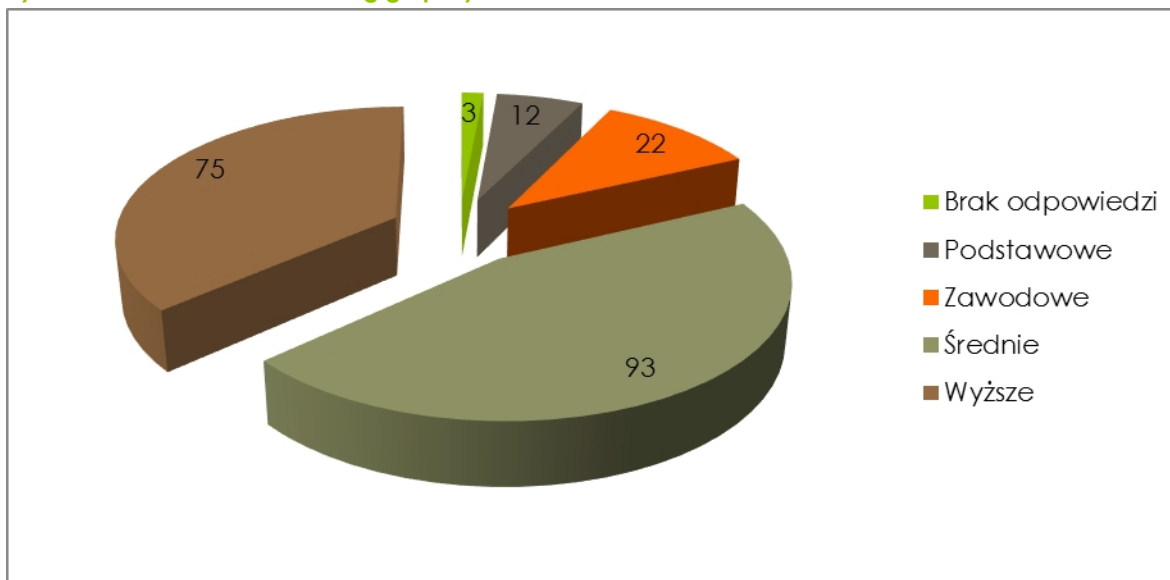
Rysunek 65 Ankietowani według grup wieku i płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

Pod względem wykształcenia niemal połowa ankietowanych należała do grupy o średnim wykształceniu, 36% wskazała wyższe wykształcenie, 10% - zawodowe.

Rysunek 66 Ankietowani według grup wykształcenia

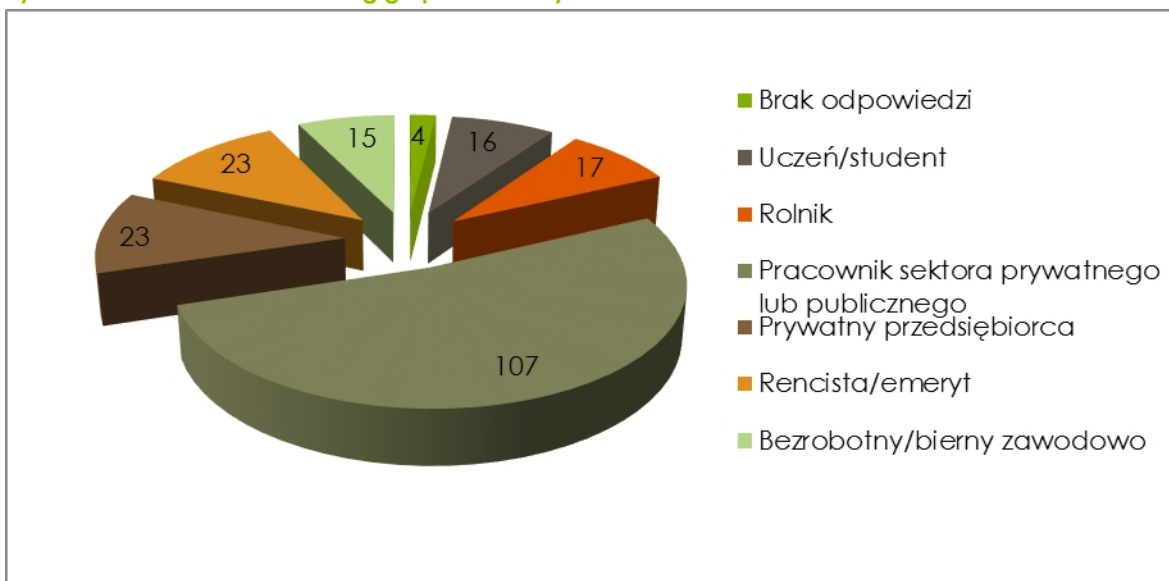

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

Ponad połowa ankietowanych była zatrudnionych w przedsiębiorstwach prywatnych lub instytucji publicznej. Po 23 osoby liczyły grupy zawodowe: rencista/emeryt i przedsiębiorca prywatny. W ankiecie wzięło udział 17 rolników.

Rysunek 67 Ankietowani według grup zawodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

2. Wyniki badania ankietowego

Ankieta składała się z 27 pytań zamkniętych. Respondentów proszono o ocenę sytuacji w powiecie w siedmiu głównych obszarach działalności instytucji publicznych na poziomie powiatu:

- Oświata,
- Ochrona zdrowia i pomoc społeczna,
- Rynek pracy,
- Infrastruktura i transport,
- Ochrona środowiska,
- Aktywność gospodarcza i społeczna,
- Zarządzanie powiatem.

Respondenci dokonywali oceny danego aspektu sytuacji i podejmowanych przez powiatowe służby publiczne działań na skali pięciostopniowej:

- Bardzo dobrze,
- Raczej dobrze,
- Ani dobrze ani źle,
- Raczej źle,
- Bardzo źle

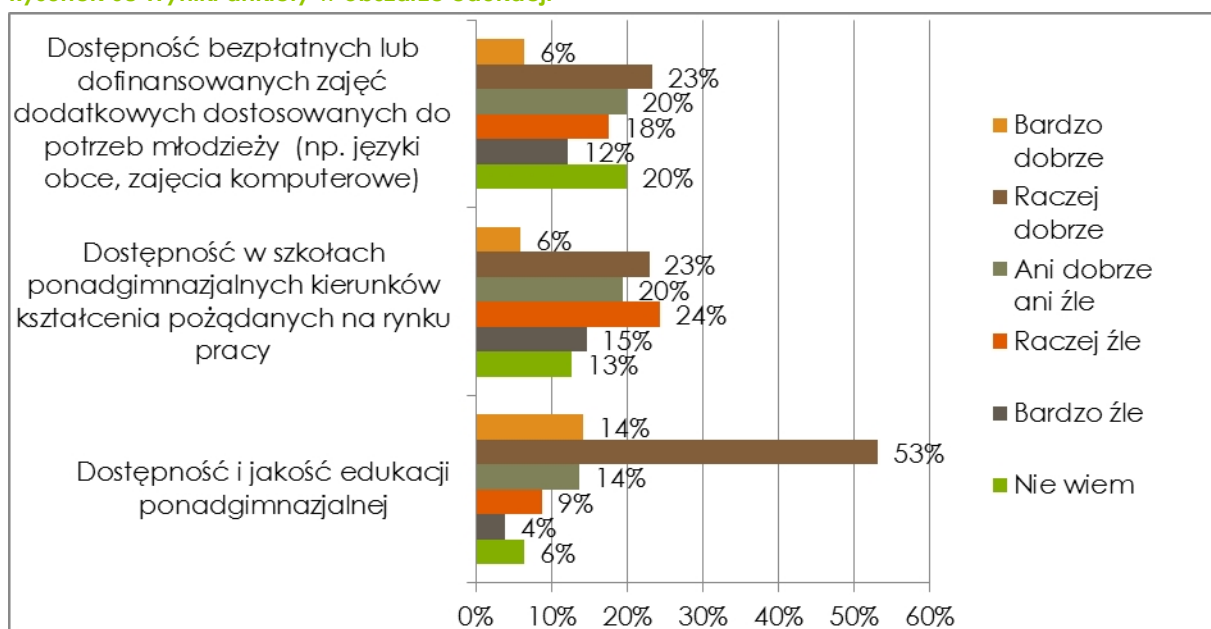
Respondenci mogli też udzielić odpowiedzi „nie wiem”. Mieszkańcy powiatu byli również zachęceni do dodawania własnych uwag i komentarzy w obszarze oceny sytuacji w powiecie i działań podejmowanych przez władze lokalne.

2.1. Oświata

Większość mieszkańców powiatu dobrze ocenia dostępność i jakość edukacji ponadgimnazjalnej w powiecie (odpowiedzi *bardzo dobrze* i *raczej dobrze* udzieliło łącznie dwie trzecie respondentów). Nie tak dobrze mieszkańcy oceniają dostosowanie kierunków kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym do potrzeb rynku pracy: pozytywną ocenę lokalnemu systemowi oświaty w tym względzie wystawiło 29% mieszkańców, negatywną 39%. Jedna trzecia respondentów nie potrafiła jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Mieszkańców poproszono również o ocenę dostępności bezpłatnych zajęć dodatkowych. Rozkład udzielonych odpowiedzi jest stosunkowo wyrównany: 29% respondentów dokonało oceny pozytywnej, 30% negatywnej. Duża część (dwie piąte) udzieliła odpowiedzi *ani dobrze ani źle* lub *nie wiem*. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 68 Wyniki ankiety w obszarze edukacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

Ankietowani mieszkańcy zachęteni byli do dodawania własnych komentarzy dotyczących omawianych obszarów i wskazywania innych problemów powiatu. W części poświęconej edukacji, sześć razy (na 205 przebadanych osób) wskazywano na niski poziom nauczania w powiecie (uczniowie często korzystają z korepetycji), zbyt małą liczbę szkół zawodowych (dwa razy) oraz wciąż zbyt małą liczbę dodatkowych bezpłatnych zajęć dla dzieci i młodzieży (dwa razy).

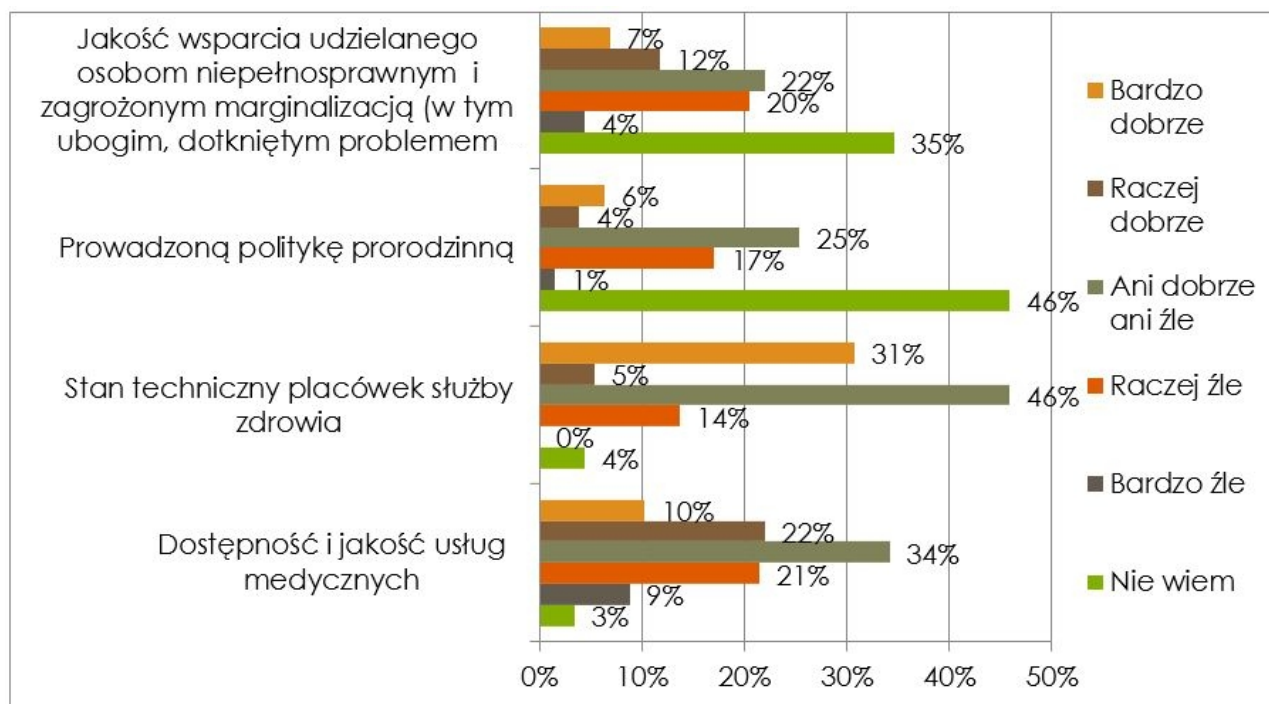
2.2. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Rozkład ocen dostępności i jakości świadczonych w powiecie usług z zakresu opieki medycznej był wyrównany: 32% przyznała ocenę *bardzo dobrą* lub *raczej dobrą*, 30% *raczej złą* lub *bardzo złą*, 34% *ani dobrą ani złą*. Wysokie noty otrzymały powiatowe placówki służby zdrowia pod względem stanu technicznego: aż 31% ankietowanych oceniło go *bardzo dobrze*. Choć zdania nie miała niemal połowa respondentów, to cieszy brak odpowiedzi *bardzo źle* oraz niewielki udział ocen *raczej źle* (14%). Na temat prowadzonej

w powiecie polityki prorodzinnej aż 46% ankietowanych udzieliło odpowiedzi *nie wiem* lub pozostawiło pytanie bez jakiegokolwiek odpowiedzi. Oznaczać to może, że osoby te nie były podmiotami działań instytucji powiatu w tym zakresie. Podobnie w przypadku oceny jakości wsparcia udzielanego osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, ponad jedna trzecia respondentów nie potrafiła udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie, być może dlatego, że prowadzone działania nie dotyczyły tych właśnie osób. Choć rozkład ocen był raczej wyrównany, to jednak nieznacznie więcej było ocen negatywnych (24% ankietowanych udzieliło odpowiedzi *bardzo źle* lub *raczej źle*). W dodatkowych komentarzach, respondenci wskazywali na utrudniony dostęp do specjalistycznych usług medycznych i długi czas oczekiwania na wizytę lub badanie. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 69 Wyniki ankiety w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej

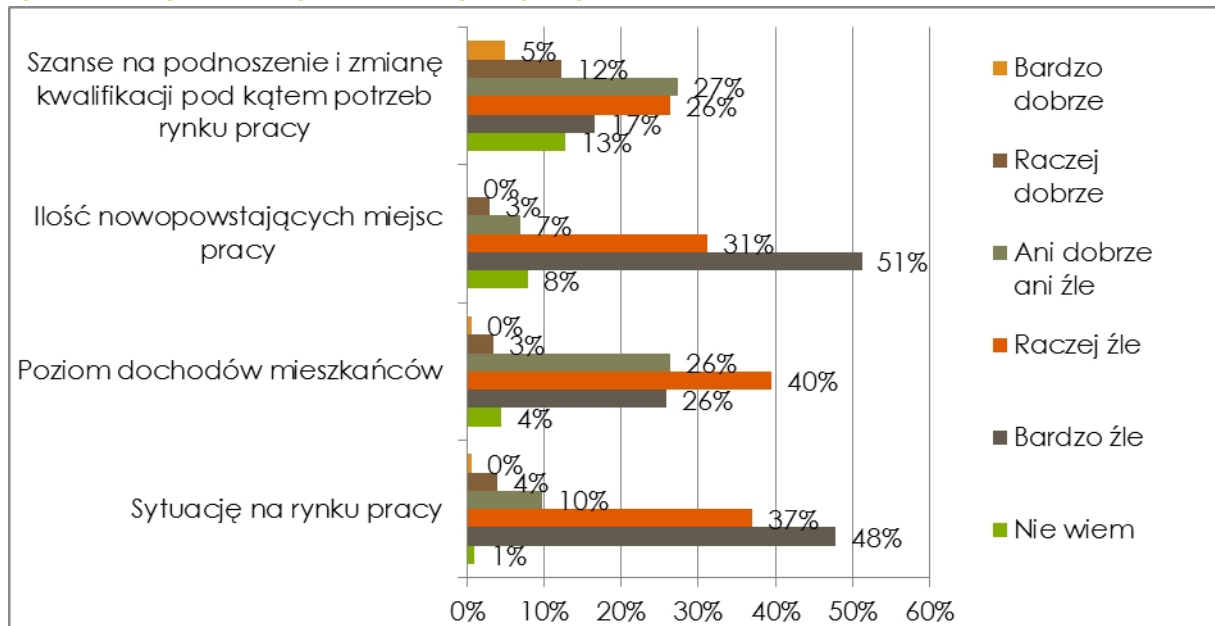
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

2.3. Rynek pracy

Lokalny rynek pracy był obszarem najgorzej ocenianym przez ankietowanych mieszkańców powiatu ostrowskiego: udział ocen negatywnych (*bardzo źle* i *raczej źle*) w poniższych czterech pytaniach wyniósł 69%, a udział pozytywnych (*bardzo dobrze* i *raczej dobrze*) był najniższy - 7%. Sytuację na lokalnym rynku pracy *bardzo źle* lub *raczej źle* oceniło 85% ankietowanych (to pytanie uzyskało najbardziej negatywne oceny na tle całej ankiety). Głównym przejawem tak złej sytuacji jest niewielka ilość nowopowstających miejsc pracy w powiecie (na to pytanie 82% respondentów udzieliło negatywnej odpowiedzi, w tym ponad połowa wystawiła ocenę *bardzo źle*). Poziom dochodów mieszkańców został przez dwóch na pięciu respondentów oceniony jako *raczej zły*. Stosunkowo najlepsze noty od mieszkańców uzyskał lokalny rynek w aspekcie możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji („tylko” 43% negatywnych odpowiedzi i 17% pozytywnych). Szczegółowe informacje zawiera poniższy wykres.

Rysunek 70 Wyniki ankiety w obszarze rynku pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

Powyższe wyniki wzmocnione są dodatkowymi, bardzo licznymi, komentarzami respondentów: uwaga o braku miejsc pracy powtarza się 53 razy, kilkakrotnie wskazano, że problem dotyczy szczególnie ludzi młodych i w wieku 45-60 lat.

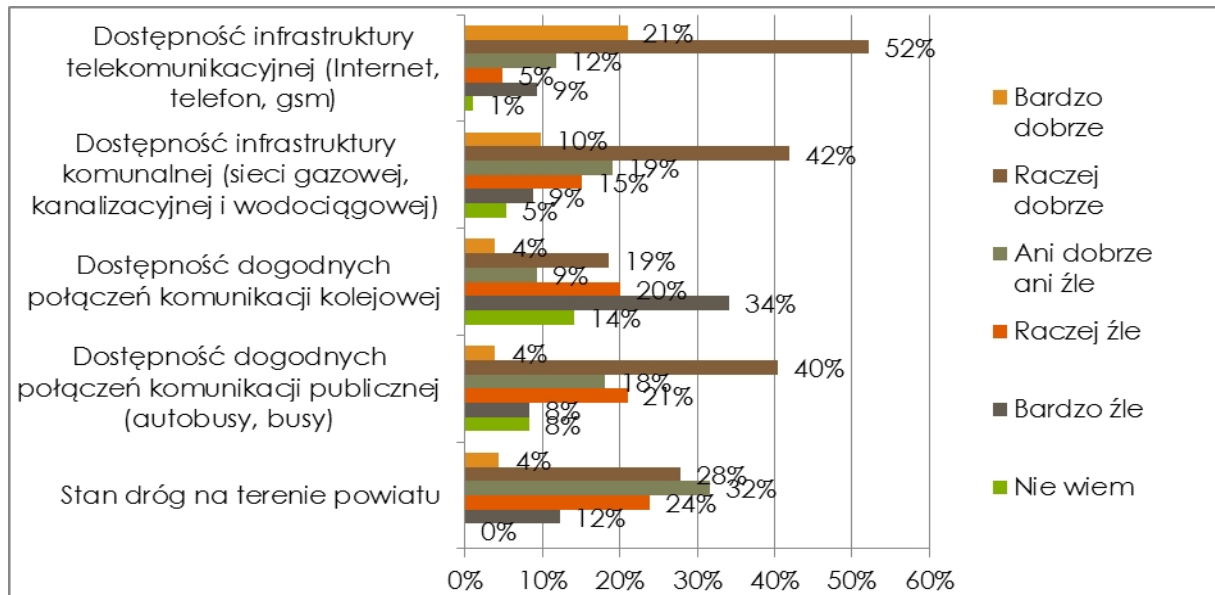
2.4. Infrastruktura i transport

Stan infrastruktury technicznej i połączeń transportowych w powiecie został oceniony przez ankietowanych mieszkańców powiatu stosunkowo dobrze. Duży udział ocen pozytywnych otrzymały zagadnienia dotyczące infrastruktury telekomunikacyjnej (73%), komunalnej (52%) oraz dostępność dogodnych połączeń środkami publicznej komunikacji drogowej (44%). Bardziej zróżnicowane były oceny stanu dróg na terenie powiatu, a zdecydowanie

negatywnie respondenci ocenili dostępność połączeń kolejowych (54% z nich udzieliło odpowiedzi *bardzo źle* lub *raczej źle*).

Rysunek 71 Wyniki ankiety w obszarze infrastruktury i transportu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

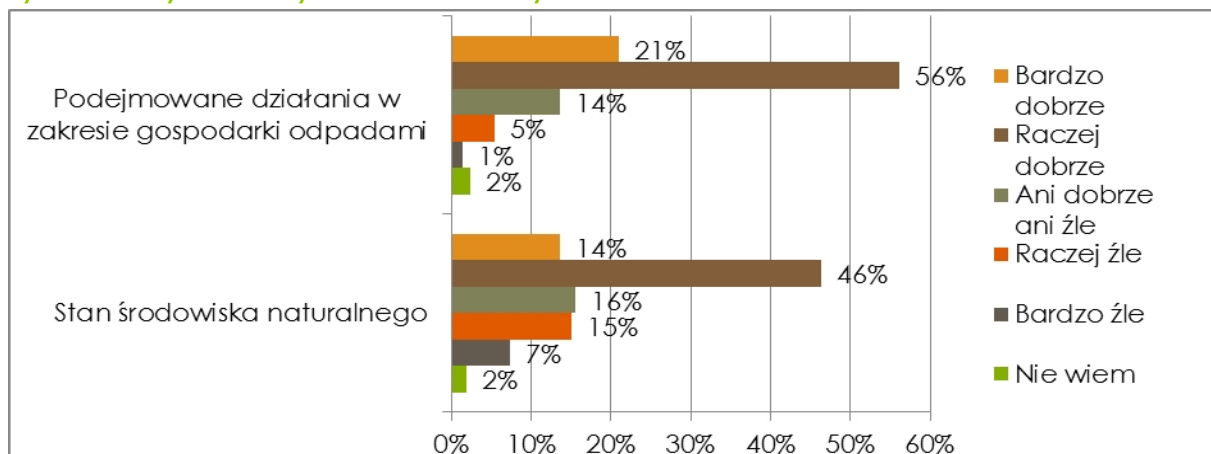
Pomimo dużych nakładów ponoszonych na inwestycje drogowe, niewystarczający poziom infrastruktury drogowej wskazało jako problem 35 respondentów ankiety. Innym często podnoszonym problemem była niedostateczność istniejących połączeń kolejowych (14 głosów) oraz komunikacji publicznej w ogóle (5 głosów). Trzech respondentów wskazało problem braku chodników na wsiach. Tyle samo osób jako problem wskazało niedostatecznie rozwiniętą sieć gazową i kanalizacyjną w powiecie. Wskazywano również na zbyt małą ilość ścieżek rowerowych w powiecie, co potwierdza, że dotychczas wybudowane trzy trasy rowerowe cieszą się dużym zainteresowaniem.

2.5. Ochrona środowiska

W obszarze stanu środowiska naturalnego i podejmowanych działań w zakresie gospodarki odpadami oceny wystawione przez ankietowanych mieszkańców powiatu były najwyższe na tle całej ankiety (łącznie w tej części ankiety 69% udzielonych odpowiedzi to *raczej dobrze* i *bardzo dobrze*). W miejscu na dodatkowe komentarze dwóch respondentów wskazało na problem zaśmiecania lasów śmieciami. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na dwa pytania w tym obszarze tematycznym prezentuje poniższy wykres.

Rysunek 72 Wyniki ankiety w obszarze ochrony środowiska

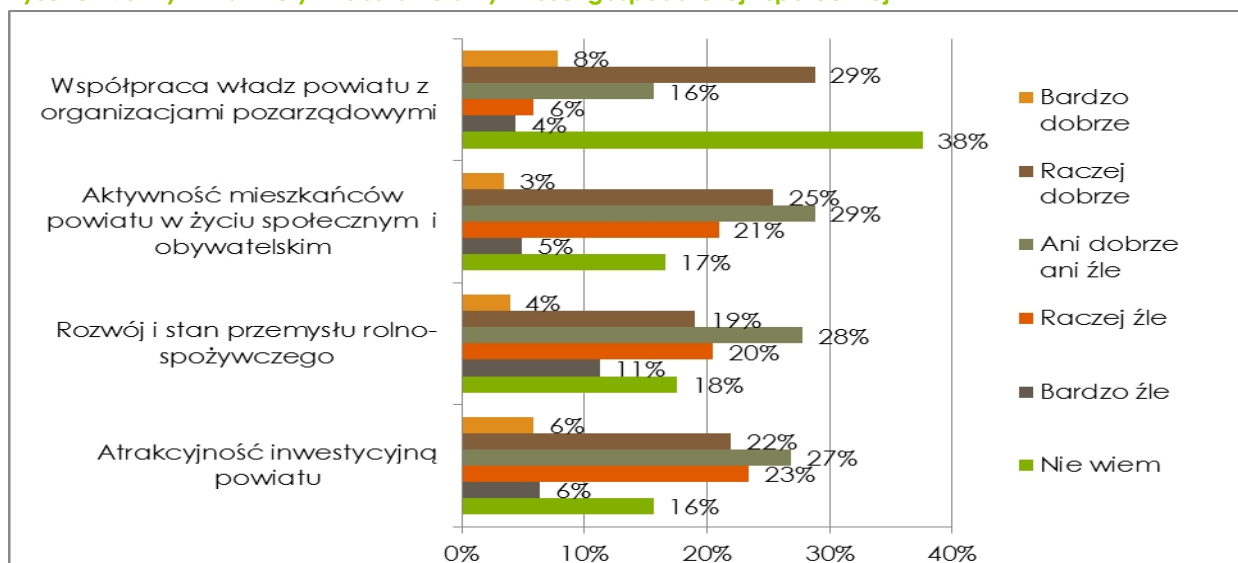

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

2.6. Aktywność gospodarcza i społeczna

W obszarze aktywności gospodarczej i społecznej powiatu rozkład ocen był zrównoważony. Jednocześnie jest to obszar o najwyższym udziale odpowiedzi *nie wiem* (lub braku jakiegokolwiek odpowiedzi) - 22%. Szczególnie wysoki udział tych odpowiedzi zanotowano w pytaniu o współpracę władz powiatu z organizacjami pozarządowymi. Dziwi tak wysoki udział tych odpowiedzi w sytuacji, w której Starostwo Powiatowe co roku opracowuje i publikuje *Program Współpracy Powiatu Ostrowskiego z Organizacjami Pozarządowymi* oraz podejmuje tę współpracę na wielu płaszczyznach. Może to świadczyć o niskim stopniu zaangażowania dużej części społeczeństwa lokalnego w tego typu działania (niski poziom kapitału społecznego). Jednocześnie 37% respondentów wysoko ocenia tę współpracę. Oceny w pozostałych trzech pytaniach były zrównoważone, co przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 73 Wyniki ankiety w obszarze aktywności gospodarczej i społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonego badania ankietowego.

Respondenci ankiety oceniając sytuację gospodarczą powiatu wskazywali jako problem

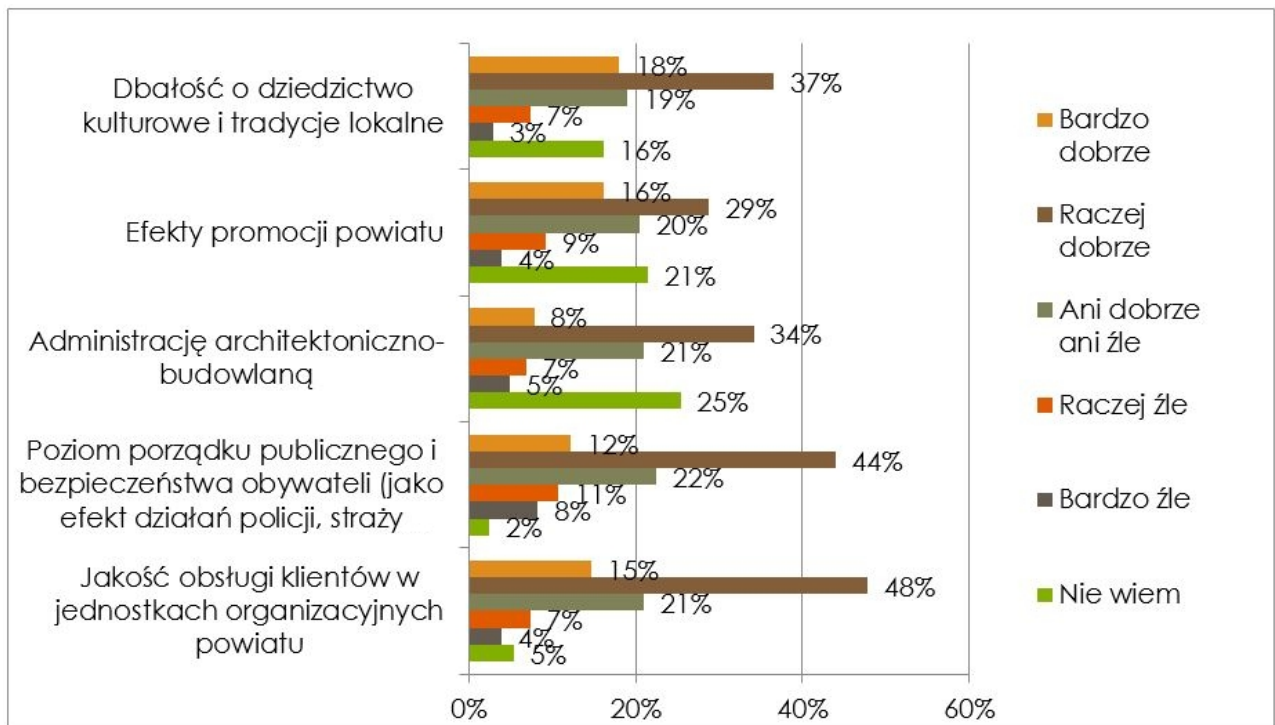

brak zakładów przemysłowych (również przetwórstwa rolno-spożywczego) na terenie powiatu oraz brak nowych inwestycji.

2.7. Zarządzanie powiatem

Ankietowanych mieszkańców poproszono również o dokonanie oceny działań władz powiatu oraz urzędników Starostwa Powiatowego. Na wszystkie pięć pytań w tym obszarze tematyczny, respondenci udzielili zdecydowanie pozytywnych odpowiedzi: od 42% w przypadku administracji architektoniczno-budowlanej do 63% w przypadku jakości obsługi klientów w urzędach. W obszarze zarządzania powiatem odnotowano najniższy udział negatywnych odpowiedzi: jedynie 13%. Wśród problemów wskazywanych przez respondentów w obszarze działań powiatowych służb i instytucji publicznych wymienić można wciąż zbyt niską wykrywalność przestępstw czy brak środków finansowych m. in. na rozwój kultury. Wyniki ankiety wykazują jednak, że mieszkańcy są zadowoleni z pracy władz lokalnych. Szczegóły przedstawia poniższy wykres.

Rysunek 74 Wyniki ankiety w obszarze zarządzania powiatem

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania.

Analiza SWOT

C. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jednym z narzędzi analizy i planowania strategicznego. Polega na identyfikacji i ocenie podmiotu badania i jego otoczenia. W toku analizy definiuje się mocne i słabe strony podmiotu (dotyczą wewnętrznej siły lub słabości jednostki, cech, na które ma ona wpływ) oraz szanse i zagrożenia wynikające z otoczenia podmiotu badania (dotyczą zjawisk zewnętrznych wobec jednostki, na które nie ma ona bezpośredniego wpływu, ale przewidując je może wykorzystać szanse i uchronić się przed zagrożeniami). Niniejsza analiza jest oparta na dokonanej szczegółowej diagnozie sytuacji w powiecie ostrowskim oraz na wynikach przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety. Analiza SWOT jest więc niejako podsumowaniem diagnozy stanu powiatu. Jest też podstawą do opracowania wizji i misji powiatu oraz zestawu celów strategicznych.

1. Mocne strony

1. Korzystne położenie geograficzne:

Powiat ostrowski leży w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, w korytarzu transportowym Warszawa - Białystok, a w szerszej perspektywie w europejskim korytarzu transportowym prowadzącym z południa Europy przez Warszawę do krajów bałtyckich i Petersburga. Takie położenie geograficzne jest niewątpliwie mocną stroną powiatu ze względu na następujące jego aspekty:

- **Bliskość i dobre skomunikowanie z regionalnymi ośrodkami wzrostu.**

Ośrodki wzrostu to miasta wykazujące szczególnie silny wewnętrzny potencjał gospodarczy i innowacyjny oraz pozytywnie oddziaływujące na rozwój obszarów otaczających (poprzez efekty mnożnikowe, przepływ kapitału i innowacji)¹⁴. Bliskość regionalnych ośrodków wzrostu, właściwie wykorzystana, może pobudzać rozwój gospodarczy otoczenia poprzez powiązania podażowe i popytowe¹⁵. Szczególnie silnymi ośrodkami wzrostu są Warszawa i Białystok, oba miasta odległe od centrum powiatu o ok. 100 km i dobrze skomunikowane (droga ekspresowa S-8 oraz linia kolejowa). Mniejszymi, ale również oddziaływującymi na otoczenie regionalnymi ośrodkami wzrostu są sąsiednie duże miasta powiatowe: Łomża, Ostrołęka czy Siedlce.

¹⁴ Sobala-Gwosdz A. (red.), *Badanie trendów rozwojowych w województwie śląskim poprzez wyznaczenie ośrodków wzrostu i obszarów stagnacji*, Bielsko-Biała 2010.

¹⁵ Jednocześnie źle wykorzystana może skutkować efektem „wyptukiwania” zasobów z otoczenia. Zgodnie z koncepcją biegunów wzrostu pierwotna polaryzacja rozwoju może jednak skutkować późniejszą konwergencją. Por. szerzej: Wojnicka E., Klimczak P., *Przestrzenne i regionalne zróżnicowania ośrodków wzrostu. Polaryzacja a wyrównywanie szans rozwojowych. Przestanki dla kształtowania polityki regionalnej państwa*. Ekspertyza na zlecenie Ministerstwa Gospodarki i Pracy, 2005.

- **Bliskość prestiżowych ośrodków akademickich.**

Ośrodki akademickie szczególnie pozytywnie wpływają na zdolność innowacyjną ludności oraz na przedsiębiorczość. Dobre skomunikowanie z Warszawą i Białymstokiem (w granicach 1,5 godziny podróży) umożliwia mieszkańcom powiatu ostrowskiego kontynuację kształcenia uzyskanego w powiecie oraz uczestniczenie w życiu kulturalnym i naukowym tych ośrodków bez konieczności zmiany miejsca stałego zamieszkania.

- **Dostęp do dużych, bliskich rynków zbytu (w promieniu 100 km dostęp do ok. 4,5 mln osób, z dużą siłą nabywczą - stolica i okolice).**

Podstawą uruchomienia nowej lub zwiększenia dotychczasowej produkcji jest popyt na dany produkt. Bez popytu na odpowiednio wysokim poziomie niemożliwy jest rozwój gospodarczy, przedsiębiorstwa muszą mieć „dla kogo” produkować. Dzięki swojemu położeniu geograficznemu, powiat ostrowski ma w zasięgu 100 km dwa duże miasta wojewódzkie, kilkanaście powiatów i dużych, miast powiatowych. W promieniu 100 km mieszka około 4,5 miliona osób, z tego ponad połowa to mieszkańcy Warszawy i okolic, a więc dysponujący największą siłą nabywczą w kraju.

2. Mocne, stabilne i zdeterminowane do promowania rozwoju przywództwo polityczne.

Konsekwentna realizacja strategii rozwoju wymaga ciągłej koordynacji. Obecne kierownictwo powiatu kontynuujące swoją misję od wielu lat cieszy się poparciem i zaufaniem społeczności lokalnej, a jednocześnie wysokim autorytetem w powiecie. W podejmowanych działaniach wyraźnie widoczne jest jego zaangażowanie i determinacja w budowaniu postaw sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi.

3. Aktywne środowiska samorządowe i społeczne.

Aby osiągnąć zamierzone cele niezbędna jest wola i chęć zmiany oraz gotowość do podjęcia odpowiednich działań. Tych zmian i działań prowadzących ku rozwojowi lokalnemu nie da się narzucić odgórnie, dlatego tak ważnym czynnikiem wzrostu jest aktywne społeczeństwo lokalne. Za takie można uznać mieszkańców powiatu ostrowskiego, o czym świadczą aktywne stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, licznie organizowane imprezy i wydarzenia obejmujące swym zasięgiem poszczególne gminy i cały powiat. Liczne badania wykazały, że wysoki poziom zaufania i kapitału społecznego może nie tylko znacznie ułatwić osiągnięcie zamierzonych celów, ale też pozwolić na ich osiągnięcie przy minimalizacji konfliktów i zwiększeniu zadowolenia mieszkańców z podejmowanych wysiłków¹⁶.

4. Korzystny układ drogowych szlaków komunikacyjnych (S-8, S-61).

Dzięki położeniu powiatu na ważnym szlaku komunikacyjnym Warszawa - Białystok (a w szerszej perspektywie w paneuropejskim korytarzu transportowym z południa Europy do krajów bałtyckich), wzrasta dostępność komunikacyjna powiatu oraz krajowych i zagranicznych rynków zbytu dla lokalnych producentów.

¹⁶ Por. Jasiński W. J., *Kapitał Społeczny a skuteczne działanie dla rozwoju lokalnego - studium przypadku*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, Zeszyt nr 7, 2005. Autor opisuje pozytywną rolę, jaką odegrało zaangażowanie grupy mieszkańców w lokalną inwestycję budowy wodociągu w gminie Szczucin.

5. Stałe rozbudowywana i modernizowana sieć dróg powiatowych.

Dzięki nadaniu problematyce infrastruktury drogowej priorytetowego znaczenia, dużym nakładom inwestycyjnym oraz szczególnemu zainteresowaniu władz lokalnych, w ostatnich latach zmodernizowano ponad 100 km dróg powiatowych. Staraniem władz powiatu, uchwalono Wieloletni Plan Inwestycyjny Powiatu Ostrowskiego na lata 2013-2015, w którym zaplanowano inwestycje drogowe o łącznej wartości 37,3 mln PLN w ciągu trzech lat.

6. Położenie na linii kolejowej Warszawa - Białystok.

Wiele osób korzysta z transportu kolejowego podróżując do pracy w Warszawie. Również w obszarze kolejowego transportu towarowego obserwuje się w ostatnich latach ponowne wzrosty wykorzystania tego środka transportu.

7. Dobre warunki do rozwoju przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego.

Rolnictwo odgrywa bardzo istotną rolę w lokalnej gospodarce. Zgodnie z celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju¹⁷ oraz projektowaną Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego¹⁸ na takich obszarach działania powinny być ukierunkowane na modernizację rolnictwa poprzez koncentrację i usprawnianie produkcji, organizowanie rynków rolnych czy wspomaganie współpracy producentów rolnych.

8. Korzystne warunki do rozwoju agroturystyki na terenie powiatu.

Licznie podejmowane ciekawe inicjatywy skierowane do turystów (ranczo - stadnina koni, gospodarstwa edukacyjne). Rzeka Bug - jedyna w Polsce rzeka o brzegach nieuregulowanych na żadnym jej odcinku. Duży udział turystyki weekendowej. Wieloletnie tradycje turystyki wypoczynkowej w gminie Brok.

9. Stopniowe podnoszenie się przeciętnego wynagrodzenia w relacji do średniej krajowej.

W latach 2002-2011 przeciętne wynagrodzenie brutto w powiecie ostrowskim wzrosło z 1771 do 3088 PLN. Jest to nie tylko wzrost w kategoriach absolutnych, ale również szybsze tempo wzrostu względem reszty kraju. Rosnące wynagrodzenia, a w konsekwencji wyższy poziom życia, są czynnikiem ograniczającym skłonność do migracji zarobkowej oraz zwiększającym siłę nabywczą mieszkańców. Skutkuje to z kolei silniejszym popytem wewnętrznym w powiecie, co może stać się przyczynkiem do rozwoju lokalnych przedsiębiorstw.

10. Nadal niskie koszty pracy na tle kraju.

Pomimo stabilnej tendencji wzrostowej przeciętnego wynagrodzenia brutto w powiecie ostrowskim oraz doganiania średniej płacy krajowej (w latach 2002-2010 jego relacja do średniej krajowej wzrosła z 79% do 85%), w powiecie ostrowskim przedsiębiorcy nadal mogą liczyć na stosunkowo niskie koszty pracy. Jest to niewątpliwie przewaga konkurencyjna i czynnik wpływający pozytywnie na atrakcyjność inwestycyjną powiatu ostrowskiego.

¹⁷ Por. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2012.

¹⁸ Por. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Inteligentne Mazowsze - projekt, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2012, projekt dokumentu dostępny jest na stronie internetowej Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie, www.mbp.pl.

11. Wzrastający poziom wykształcenia społeczeństwa lokalnego.

Rosnąca jakość kapitału ludzkiego objawiająca się zwiększającym się odsetkiem osób kończących uczelnie wyższe stwarza podstawy dla rozwoju gałęzi gospodarki generujących wyższą wartość dodaną.

12. Prężnie działające instytucje rynku pracy (PUP).

W czasach trwającego kryzysu ekonomicznego oraz coraz częściej następującej (a nawet trwającej permanentnie) restrukturyzacji gospodarki, niezmiernie ważne jest by działania obejmujące bezrobotnych przybierały formę aktywną. Tylko aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu mogą skutkować poprawą na coraz bardziej zmiennym i wymagającym rynku pracy. Ponad połowa funduszy, którymi dysponuje Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej wydawana jest na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu (głównie staże). Działania podejmowane w ostatnich latach przez PUP można uznać za efektywne: w ciągu 6 lat (2005-2010) odsetek osób długotrwale bezrobotnych (pozostających bez zatrudnienia dłużej niż 2 lata) spadł z 9,8% do 4,4%. Alarmujące jest jednak ograniczenie środków finansowych PUP, skutkujące zmniejszeniem liczby bezrobotnych objętych jego działaniem z 1946 w 2010 roku do 580 w 2011 roku.

13. Dobra dostępność specjalistycznej opieki zdrowotnej w powiecie ostrowskim.

SPZZOZ w Ostrowi Mazowieckiej oferuje usługi w ponad dwudziestu różnych poradniach. O jakości świadczonej w nim ochrony zdrowia świadczyć mogą wysokie pozycje jakie szpital zajmuje w ogólnokrajowych rankingach jakości. Powiat ostrowski charakteryzuje się również stosunkowo wysokim współczynnikiem liczby lekarzy i położnych na tysiąc mieszkańców na tle kraju. W ostatnich latach zmniejsza się liczba publicznych zakładów opieki zdrowotnej na rzecz niepublicznych, co powinno skutkować wzrostem efektywności gospodarowania i jakości świadczonych usług w niektórych placówkach. W każdej gminie powiatu zlokalizowana jest co najmniej jedna apteka lub punkt apteczny.

14. Relatywnie wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego.

Wykrywalność przestępstw wyższa niż w województwie, porównywalna do podregionów Mazowsza; dynamiczny spadek liczby przestępstw kryminalnych w ostatnich latach.

15. Sprawnie działająca sieć PSP i OSP oraz Biura Zarządzania Kryzysowego.

W Starostwie powiatu ostrowskiego działa Biuro Zarządzania Kryzysowego opracowujące pilotujące inwestycje w infrastrukturę ograniczającą ewentualne szkody wynikające z niszczącego działania przyrody i człowieka oraz opracowujące plany działania na wypadek wystąpienia zagrożenia. Sieć jednostek Straży Pożarnej, liczebność jednostek oraz ich wyposażenie zapewnia sprawną i szybką reakcję na zaistniałe zdarzenia. Bezpieczeństwo, o które dbają te instytucje, jest ważne nie tylko dla mieszkańców powiatu, ale jest również czynnikiem ograniczającym ryzyko lokowania inwestycji na terenie powiatu.

16. Stabilne (z tendencją wzrostową) wydatki na ochronę wód i gospodarkę wodną (szczególnie melioracje).

W ostatnich latach władze lokalne wykazują duże zainteresowanie tym obszarem i dzięki dotacjom gospodarka wodna w powiecie uległa znacznej poprawie.

2. Słabe strony

1. Przeszarżała struktura zatrudnienia (50% ogółu zatrudnionych pracuje w rolnictwie).

Jedną z głównych słabości układu lokalnego w obszarze gospodarki jest niekorzystna, przestarzała struktura zatrudnienia. Ponad połowa zatrudnionych pracuje w sektorze rolniczym, w którym produktywność pracy i wartość dodana na jednego pracownika jest zdecydowanie niższa niż w pozostałych sektorach. W rolnictwie często występuje również zjawisko ukrytego bezrobocia (tj. sytuacja, w której sztuczny wzrost zatrudnienia nie skutkuje wzrostem produkcji).

2. Niewykorzystany potencjał turystyczny.

Pomimo zasobów naturalnych i kulturowych sprzyjających rozwojowi turystyki (szczególnie agroturystyki) w powiecie dominuje turystyka „weekendowa”, w całości zagranicznego popytu na usługi noclegowe nadal bardzo duży udział zgłaszają przejezdni (w ramach tranzytu międzynarodowego z krajów wschodnich). Popyt ten ma zdecydowanie inny charakter niż zgłaszany przez turystów (ludzie ci nie zatrzymują się w powiecie ostrowskim ze względu na jego walory i atrakcje turystyczne).

3. Niskie nakłady inwestycyjne i środki trwałe w przedsiębiorstwach.

Podstawą rozwoju przedsiębiorstw są inwestycje w środki trwałe i kapitał ludzki. Wysoka wartość środków trwałych na 1 pracownika (obrazująca tzw. techniczne uzbrojenie pracy) skutkuje wysoką produktywnością pracy. W przedsiębiorstwach działających na terenie powiatu ostrowskiego, wskaźniki nakładów i zgromadzonych środków trwałych pozostają nadal na znacznie niższym poziomie niż przeciętnie w kraju. Fakt ten jest słabą stroną powiatu, a jednocześnie jego zmiana na lepsze może stać się szansą na rozwój.

4. Nieodpowiednie dopasowanie wykształcenia i kompetencji do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Zjawisko dublowania kierunków w szkołach ponadgimnazjalnych pomimo braku popytu na nie wśród uczniów i pracodawców. Szkoły uczą tego czego potrafią nauczać, a nie tego czego oczekuje rynek pracy. Niska elastyczność instytucji oświaty w stosunku do oczekiwań pracodawców.

5. Wysoki poziom bezrobocia i jego niekorzystna struktura;

W powiecie ostrowskim utrzymuje się stosunkowo wysoki wskaźnik bezrobocia (na tle kraju i województwa). Szczególnie niepokojące jest wysokie bezrobocie wśród młodych, wchodzących na rynek pracy. Świadczy to o niedopasowaniu systemu edukacji do potrzeb lokalnego rynku pracy.

6. Stosunkowo niska gęstość sieci drogowej wymagająca kontynuowania wysiłków rozwojowych.

Pod względem gęstości sieci dróg powiat ostrowskim plasuje się na dalekim miejscu wśród powiatów w kraju. Gęstość i jakość sieci infrastruktury technicznej, w tym drogowej, jest jednym z ważnych czynników wpływających na atrakcyjność inwestycyjną terenów w powiecie.

7. Starzenie się społeczeństwa (odwrócona piramida wieku), niekorzystne prognozy demograficzne.

Z powodu ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, społeczność lokalna starzeje się. Prognozowane negatywne zmiany demograficzne skutkować będą mniejszym udziałem osób aktywnych zawodowo (w tym zatrudnionych), a większym udziałem osób starszych w lokalnym społeczeństwie.

8. Rosnące zjawisko przestępczości wśród nieletnich.

Niektóre problemy przestępczości wśród nieletnich są trudno zauważalne i wykrywalne, przez co nie znajdują odzwierciedlenia w publikowanych statystykach Policji. Dynamika przestępczości wśród nieletnich była w ostatnich latach alarmująco wysoka (167% i 121% w latach 2010 i 2011).

9. Słabo rozwinięta infrastruktura komunalna.

15% mieszkańców powiatu nie ma dostępu do sieci wodociągowej, 45% do sieci kanalizacyjnej, 59% do sieci gazowej. W tym obszarze występuje bardzo duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach powiatu. W mieście Ostrów Mazowiecka położono sieć gazociągową, ale nadal wiele gospodarstw nie ma przyłącza do sieci komunalnej.

10. Słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna.

Brak atrakcyjnej oferty instytucji kultury. Jedynie kilka wyróżniających się inicjatyw (np. teatr amatorski, Festiwal Kolęd i Pastoralek, itp.) będących wynikiem zaangażowania gmin i Starostwa Powiatowego. Wymagająca modernizacji sala kinowa.

11. Spowodowany niżem demograficznym spadek liczby szkół w powiecie.

Szkoły poza swoją podstawową funkcją oświatową są często lokalnymi ośrodkami kultury i wychowania pozaszkolnego (świetlice, zajęcia pozaszkolne w wielu dziedzinach, organizowane wydarzenia kulturalne i społeczne). Ich likwidacja może mieć skutki wykraczające poza sferę edukacji.

12. Stabilna, niewykazująca wzrostu aktywność sportowa i ruchowa ludności.

Aktywność sportowa i ruchowa jest ważnym czynnikiem służącym zachowaniu zdrowia ludności, ale może też być elementem integrującym lokalną społeczność (np. w czasie gminnych czy powiatowych imprez sportowych czy wokół lokalnych klubów sportowych), budującym kapitał i zaufanie społeczne.

13. Słaba jakość gleb ornych.

Niemal 90% gruntów w powiecie ostrowskim to gleby średniej, słabej i najgorszej jakości (IV-VI klasy). Jedynie na terenie gminy Andrzejewo występują gminy bardzo dobrej jakości (II klasa). Może to być barierą dla prowadzenia niektórych upraw oraz zwiększać koszty produkcji rolnej.

3. Szanse

1. Realizacja celów wynikających ze Strategii Europa 2020: wzrost inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu.

Realizacji założonych w Strategii celów służyć ma siedem projektów przewodnich wspierających m. in. innowacyjność gospodarki opartej na wiedzy, efektywne wykorzystywanie dostępnych zasobów, modernizację rynku pracy i systemu kształcenia oraz włączenie społeczne. „Strategia Europa 2020” jest podstawą prowadzenia polityki spójności. Można oczekiwać, że regionalne i lokalne strategie rozwoju spójne z tymi celami strategicznymi będą miały większą szansę na realizację.

2. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej wynikające z przebiegu planowanych korytarzy transportowych.

Powiat ostrowski znajduje się w paneuropejskim korytarzu transportowym, na trasie planowanej drogi Via Baltica (z Tallina do Warszawy). Już teraz teren powiatu charakteryzuje się dobrym skomunikowaniem z krajowymi rynkami zbytu, a realizacja planowanych inwestycji dodatkowo może pozytywnie wpłynąć na atrakcyjność inwestycyjną powiatu.

3. Wzrost przeciętnej wielkości gospodarstw rolnych, profesjonalizacja produkcji rolnej, przechodzenie siły roboczej z rolnictwa do bardziej produktywnych sektorów gospodarki.

Rolnictwo odgrywa ważną rolę w lokalnej gospodarce, szczególnie w obszarze rynku pracy. Szansą dla rozwoju rolnictwa, a w efekcie podniesienia jakości życia mieszkańców utrzymujących się z niego, jest modernizacja i profesjonalizacja produkcji. Sprzyja temu wzrost przeciętnej wielkości gospodarstw rolnych (korzyści skali). Profesjonalizacja rolnictwa skutkuje przechodzeniem części siły roboczej do innych, bardziej produktywnych sektorów gospodarki (przemysł i usługi).

4. Wykorzystanie szans wynikających z realizacji priorytetów wspólnej polityki rolnej UE: modernizacja rolnictwa, zmiana struktury gospodarstw rolnych.

W dokumentach strategicznych na poziomie Unii Europejskiej, kraju i województwa zawarto cele dotyczące rozwoju i modernizacji sektora rolniczego: wzrostu konkurencyjności producentów m. in. poprzez inteligentną specjalizację i wykorzystanie regionalnych potencjałów. Na realizację tych celów przeznaczone będą znaczne środki finansowe m. in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego czy Europejskiego Funduszu Spójności.

5. Powstawanie nowych miejsc pracy poza rolnictwem.

Powstawanie nowych miejsc pracy poza rolnictwem może być wielką szansą dla rozwoju powiatu. W jego efekcie, następować będzie przechodzenie części zatrudnionych w rolnictwie do innych sektorów gospodarki, bardziej produktywnych, w których wartość dodana na 1 pracownika jest znacznie wyższa. W efekcie wzrosną zarobki tych osób i poprawi się jakość życia.

6. Promocja powiatu jako atrakcyjnej lokalizacji inwestycji oraz terenów ciekawych turystycznie.

Przygotowanie i skuteczna promocja oferty inwestycyjnej i turystycznej powiatu ostrowskiego może być czynnikiem silnie stymulującym rozwój lokalny. Konieczne jest przygotowanie terenów inwestycyjnych w gminach oraz intensywne promowanie inwestycji na terenie powiatu. W okolicy zlokalizowanych jest wiele obiektów ciekawych turystycznie, ale z powodu braku właściwej promocji, atuty te nie są wcale wykorzystywane.

7. Mobilność kapitału ludzkiego potwierdzona wartościami wskaźnika migracji.

W dzisiejszych czasach, gdy sytuacja na rynku pracy zmienia się z częstotliwością znacznie większą aniżeli kilka dekad temu, ważną cechą jest elastyczność, zdolność dopasowywania się do nowych warunków, uczenia się i mobilność. Stosunkowo wysokie wskaźniki zjawiska migracji w powiecie ostrowskim świadczą o mobilności jego mieszkańców, którzy gotowi są nawet opuścić powiat w poszukiwaniu lepszej pracy lub lepszego miejsca do zamieszkania. Kluczowym jest właściwe wykorzystanie tej pozytywnej cechy.

8. Rozwój sieci teleinformatycznej i spadek kosztów jej wykorzystania szansą na rozwój usług opartych na pracy zdalnej.

W ostatnich latach rośnie liczba pracujących zdalnie przy wykorzystaniu sieci teleinformatycznej. Coraz więcej usług świadczonych jest telefonicznie lub za pośrednictwem Internetu. Z roku na rok rosną również obroty internetowych sklepów wysyłkowych. Rozwój sieci teleinformatycznej i spadek kosztów jej wykorzystania może nie tylko stymulować powstawanie nowych miejsc pracy i przedsiębiorstw, ale też wspierać proces włączenia społecznego, np. osób niepełnosprawnych.

9. Rosnąca świadomość istoty dopasowania profilu kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych i w ramach kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy.

Po okresie wyjątkowo dynamicznego wzrostu zainteresowania młodych szkolnictwem wyższym oraz w sytuacji wysokiego bezrobocia wśród młodych, również tych z wykształceniem wyższym, rośnie świadomość społeczna konieczności dostosowania kształcenia do potrzeb rynku. Dopasowanie to (np. położenie akcentu na rozwój jakości kształcenia zawodowego i liczby absolwentów) stanowi szansę na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy.

10. Tworzenie przez lokalnych producentów spółdzielni i innych form współpracy, zwiększające ich siłę przetargową i konkurencyjność na rynku wojewódzkim i krajowym.

Poprawa konkurencyjności rolnictwa, wspomaganie współpracy producentów rolnych, internacjonalizacja przedsiębiorstw i zwiększanie możliwości zbytu na rynkach zagranicznych są celami i działaniami wpisanymi w cele strategiczne na poziomie Unii Europejskiej, kraju i województwa. Korzystnie wpłyną one na kondycję sektora rolniczego w kraju i regionie.

11. Potencjał wynikający z możliwości zacieśnienia współpracy i koordynacji działań podejmowanych przez samorządy gminne i samorząd powiatowy oraz organizacje obywatelskie.

Przykładem mogą być porozumienia zawierane na szczeblach gmin i powiatu przy realizacji projektów rozbudowy infrastruktury drogowej. Dalsza ewentualna współpraca skutkowałaby wzrostem potencjału gmin i powiatu ostrowskiego.

12. Intensyfikacja polityki prorodzinnej na szczeblu centralnym.

Skutkować może ona odwróceniem niekorzystnych trendów demograficznych w długim okresie. W perspektywie kilku do dziesięciu lat nastąpić może wzrost popytu na usługi oświaty i im towarzyszące, w dłuższej kilkudziesięcioletniej perspektywie, zagwarantuje stabilizację rynku pracy.

13. Zmiana charakteru świadczonej pomocy społecznej, jej ukierunkowanie na pomoc w usamodzielnianiu się.

W ostatnich latach kładzie się szczególny nacisk na aktywne formy pomocy społecznej. Wspierać one mają realizację jednego z trzech głównych założeń Strategii Europa 2020 o rozwoju sprzyjającym włączeniu społecznemu. Świadomie i celnie kierowana pomoc społeczna może stanowić remedium dla problemów społecznych i zjawiska wykluczenia społecznego w powiecie ostrowskim.

14. Czynne lądowisko „Grądy” w Antoniewie (11 km od Ostrowi Mazowieckiej) zarejestrowane w bazie Urzędu Lotnictwa Cywilnego.

Lądowisko to do niedawna służyło wyłącznie prowadzeniu gospodarki leśnej, od 2009 roku rozpoczęto tu działalność w zakresie szkolenia pilotażu, skoków spadochronowych oraz lotów turystycznych. Ze względu na bliskość dużych ośrodków miejskich (duża siła nabywcza ich mieszkańców) i konkurencyjność cenową może stać się atrakcyjną alternatywą dla podwarszawskich lotnisk, np. w Chrycynie.

4. Zagrożenia

- 1. Wzrost zakresu zadań samorządu przy jednoczesnym braku zwiększenia środków, przekazywanie samorządom przez państwo nowych zadań bez pełnego zabezpieczenia finansowego.**

Istotnym zagrożeniem dla sprawnego funkcjonowania JST i realizacji zdefiniowanych celów jest ryzyko wzrostu powierzanych im zadań przy jednoczesnym ograniczaniu środków finansowych. Szczególnie władze samorządowe na szczeblu powiatowym mają niewielki wpływ na kształtowanie się wpływów budżetowych.

- 2. Niekorzystna sytuacja sektora finansów publicznych stwarzająca zagrożenie redukcji finansowania JST.**

W sytuacji ciągłego wzrostu zadłużenia publicznego oraz pesymistycznych prognoz rozwoju gospodarczego, konieczna jest redukcja wydatków publicznych na każdym poziomie: od centralnych do gminnych. Cięcia nie ominą władz i służb na szczeblu powiatu, co może stanowić zagrożenie dla realizacji Strategii Rozwoju.

- 3. Słabe przygotowanie terenów inwestycyjnych.**

Małe zaangażowanie samorządów gminnych w przygotowanie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych i przyciąganie kapitału zewnętrznego. Bez tego zaangażowania i przygotowania atrakcyjnych ofert terenów inwestycyjnych powiat nie zyska zainteresowania potencjalnych inwestorów, którzy wybiorą inne lokalizacje.

- 4. Niechęć inwestorów do lokowania inwestycji na obszarach o słabszej infrastrukturze.**

Rozwinięta infrastruktura techniczna dobrej jakości jest fundamentalnym czynnikiem wpływającym na atrakcyjność inwestycyjną układu lokalnego. Istnieje ryzyko, że potencjalni inwestorzy nisko oceniając poziom infrastruktury w powiecie ostrowskim, zdecydują się na inną lokalizację swoich zakładów.

- 5. Ujemne saldo migracji, w tym emigracja wykwalifikowanej kadry roboczej do większych ośrodków miejskich i innych państw.**

Brak atrakcyjności lokalnego rynku pracy, niski poziom świadczonych usług publicznych czy brak innych czynników pozytywnie wpływających na ocenę układu lokalnego wśród jego mieszkańców może skutkować ich emigracją (krajową i zagraniczną). Ryzyko to szczególnie dotyczy wykwalifikowanej kadry, w przypadku braku perspektyw wykorzystania ich umiejętności na rynku lokalnym.

- 6. Ryzyko że powiat stanie się miejscem wyłącznie tranzytowym.**

Z uwagi na rozwój sąsiednich regionów, coraz lepszą infrastrukturę drogową, spadek liczby ludności oraz wyższą skłonność mieszkańców do migracji istnieje ryzyko, że rola powiatu ostrowskiego zostanie zdegradowana do obszaru tranzytowego.

- 7. Pogłębienie kryzysu gospodarczego, spadek dynamiki inwestycji krajowych i zagranicznych.**

Fundamentem rozwoju są inwestycje. Istnieje ryzyko, że w skutek pogłębiającego się kryzysu gospodarczego, wydatki inwestycyjne w skali krajowej i międzynarodowej

zostaną znacznie zredukowane. W efekcie może to negatywnie wpłynąć na wielkość nakładów ponoszonych na terenie powiatu ostrowskiego zarówno w przedsiębiorstwach prywatnych, jak i jednostkach publicznych.

8. Napływ wraz z realizacją zamierzonych inwestycji siły roboczej zameldowanej poza powiatem i niezaangażowanej w życie lokalne.

Może to skutkować brakiem zaangażowania lokalnej siły roboczej w realizowane projekty oraz utratę źródeł przychodów budżetu powiatu (PIT, CIT). Brak podjęcia działań na szczeblu centralnym zmierzających w kierunku poprawy sytuacji demograficznej w kraju (i pośrednio w powiecie).

9. Redukcja źródeł finansowania oraz niestabilność systemowych rozwiązań organizacyjno-prawnych w obszarze ochrony zdrowia.

Może skutkować spadkiem wysokiej dotychczas jakości świadczonych usług opieki medycznej, a w konsekwencji spadkiem jakości życia w powiecie ostrowskim.

10. Rozbieżne wizje rozwoju i inaczej rozłożone akcenty w działaniach prorozwojowych na poziomie gmin i powiatu.

Dla sprawnej realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Ostrowskiego konieczne jest zapewnienie koordynacji celów i działań na szczeblu gminnym i powiatowym oraz spójności z dokumentami strategicznymi na wyższych szczeblach. Rozbieżne wizje rozwoju mogą utrudni koordynację tych działań i realizację założonych w Strategii celów.

11. Zagrożenie braku ciągłości w realizowaniu planowanych długofalowych działań, zmiana woli politycznej.

Cechą ustroju demokratycznego są stosunkowo częste zmiany kierownictwa politycznego. Istnieje ryzyko braku ciągłości w realizacji celów długofalowych zdefiniowanych przez obecne kierownictwo powiatu.

12. Zanieczyszczone wody w rzekach na terenie powiatu.

Jest to zagrożenie zewnętrzne, na które lokalne społeczeństwo może nie mieć wpływu (np. zanieczyszczenie Bugu jeszcze na terenie Białorusi), a które skutkować może spadkiem zainteresowania turystycznego (obniżenie walorów) i agroturystycznego.

Analiza celów

D. Analiza celów

Wybór celów podyktowany jest założeniami odnośnie prowadzonej polityki rozwoju przez samorząd. Podczas spotkań z przedstawicielami Zespołu ds. aktualizacji strategii powiatu ostrowskiego została wypracowana spójna koncepcja strategiczna wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju w celu osiągnięcia jak najbardziej trwałych rezultatów.

Jednocześnie, przygotowując strategię rozwoju powiatu zadbano o jej spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie wojewódzkim, krajowym i unijnym. Ponieważ krajowe dokumenty strategiczne powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią Europa 2020, można zauważyć wiele zależności między dokumentami krajowymi i unijnymi w zakresie wyznaczonych tam celów rozwojowych. Ramy przestrzenne dla realizacji wszystkich działań rozwojowych tworzy Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, natomiast strategia średniookresowa – Strategia Rozwoju Kraju 2020 wyznacza obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania do 2020 roku.

Z perspektywy determinant rozwoju powiatu ostrowskiego najistotniejsza wydaje się Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030 (warunkująca priorytety rozwojowe regionu) oraz strategia Europa 2020 (determinująca siłę oddziaływania polityk unijnych). Z powyższego wynika częściowa internalizacja celów polityki spójności na lata 2014-2020 (rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony, włączenie społeczne) w niniejszym dokumencie, a także zapowiadanej w SRWM 2030 realizacji koncepcji polityki zmniejszającej dysproporcje rozwojowe na Mazowszu poprzez wzmocnienie i usamodzielnienie gospodarcze ośrodków regionalnych i subregionalnych oraz ich otoczenia poprzez rozwój produkcji i przemysłu przetwórstwa spożywczego.

Na uwarunkowania rozwojowe wynikające ze strategii realizowanych na wyższym szczeblu naniesiono rezultaty diagnozy prowadzonej w powiecie ostrowskim, wyniki ankiety prowadzonej w społecznościach lokalnych 11 gmin powiatu, a także owoce spotkań Zespołu ds. aktualizacji strategii powiatu ostrowskiego. W ten sposób powstała wizja rozwoju powiatu, a także dokonano określenia jego misji.

1. Wizja powiatu ostrowskiego w 2022 roku ¹⁹

Atrakcyjny dla inwestorów i turystów, bezpieczny Powiat, w którym mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby oraz mogą rozwijać swoje aspiracje zawodowe i intelektualne, uzdolnienia, a także dbać o swoje zdrowie i rozwój fizyczny.

¹⁹ **Wizja to** opis powiatu w odległej przyszłości, przy optymistycznym założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Jest to, często idealna, koncepcja jednostki samorządu w przyszłości. To aspiracje i marzenia obywateli i zarządu, które inspirują do działania, a także motywują do podejmowania wyzwań (za: Hubert K. Rampersad, Kompleksowa karta wyników, Placet, Warszawa 2004, s. 88-90).

2. Misja powiatu ostrowskiego ²⁰

Służyć wszystkim mieszkańcom powiatu ostrowskiego. Podnosić jakość ich życia podejmując przemyślane działania rozwojowe w obszarze infrastruktury, oświaty i kultury, ochrony zdrowia, aktywizacji rynku pracy, ochrony środowiska oraz porządku i bezpieczeństwa publicznego.

3. Cele strategiczne

Realizacja misji powiatu ma doprowadzić w 2022 roku do zmaterializowania się przyjętej wizji poprzez konsekwentne realizowanie celów strategicznych oraz towarzyszących im celów operacyjnych i działań.

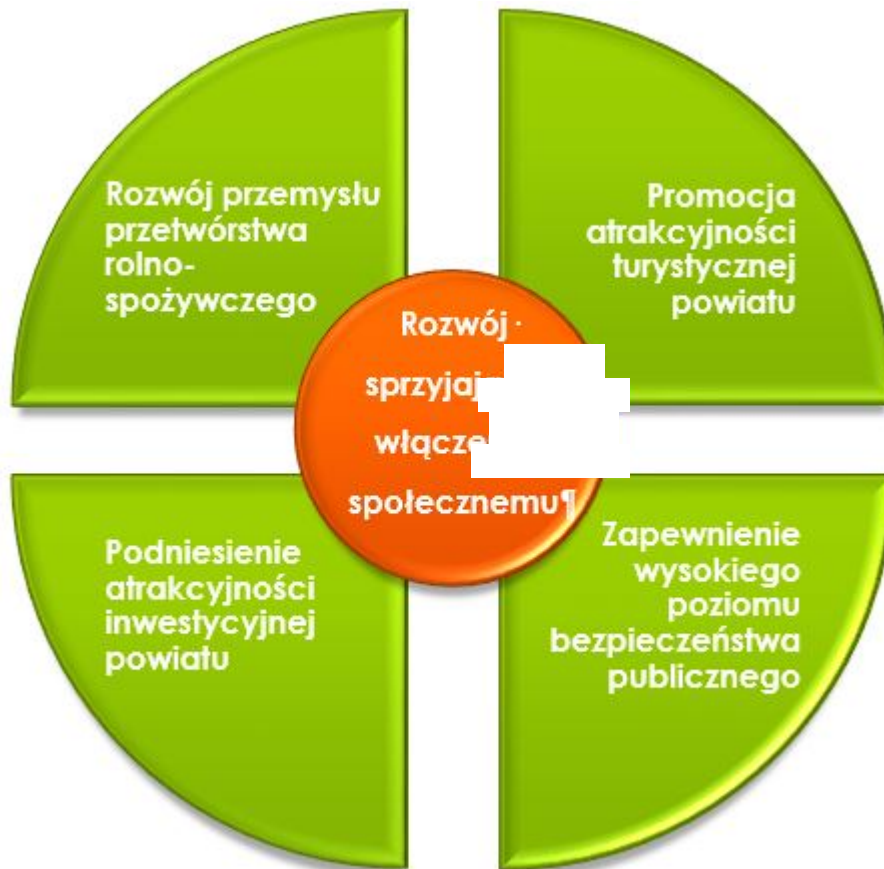
Priorytetem dla władz powiatu ostrowskiego są jego obywatele, dlatego celem priorytetowym jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Jego wzmocnieniem jest realizacja pozostałych celów strategicznych w obszarze atrakcyjności inwestycyjnej, potencjału turystycznego, bezpieczeństwa publicznego i przetwórstwa spożywczego. Natomiast warunkiem ich realizacji jest skuteczna realizacja katalogu celów operacyjnych.

Osiąganie zapisanych w strategii celów jest możliwe wyłącznie przez wyraźnie ukierunkowane działania i precyzyjnie określone zadania, które zostały przypisane do celów operacyjnych. Tak zaprezentowany układ celów nie tylko definiuje planowane priorytetowe kierunki rozwoju powiatu, ale też wskazuje konieczne obszary koncentracji ograniczonych zasobów powiatu. Należy przy tym również podkreślić poważne ograniczenia możliwości działań powiatu, którego kierownictwo nie tylko dysponuje ograniczonymi środkami, ale też ma znikomy wpływ na ich kształtowanie się w przyszłości. Choć zadania powiatu są określone w dokumentach legislacyjnych, to część kompetencji pokrywa się z kompetencjami innych instytucji publicznych i Powiat nie ma odpowiednich narzędzi wpływu na działania podejmowane w tych obszarach. Definiując poniższe cele strategiczne i operacyjne, podstawowym kryterium ich poprawności było ich wejście w zakres kompetencji kierownictwa powiatu. Dzięki temu prezentowany zestaw celów i zadań operacyjnych nie jest tylko, tak często spotykanym w tego typu dokumentach, „koncertem życzeń”, ale stanowić może podstawę przyszłych, realnych działań.

²⁰ Misja określa podstawowe wartości jednostki samorządu terytorialnego. Wartości te pomagają ujednoczyć sposoby działania władz i administracji w kluczowych dla powiatu sprawach. Misja określa kierunek działania całego powiatu, jego rolę i sens istnienia. Określa pośrednio dziedziny, którymi władze powiatu są uprawnione się zajmować.

Rysunek 75 Układ pięciu celów strategicznych powiatu ostrowskiego

Źródło: opracowanie własne.

Poniżej przedstawiono pięć zdefiniowanych celów strategicznych oraz zestawy wspierających ich realizację celów operacyjnych. W ramach każdego z celów operacyjnych określono konkretne zadania, które prowadzą do osiągnięcia założonych celów operacyjnych, a pośrednio również strategicznych.

1. Cel strategiczny:

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

Cele operacyjne:

1.1. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych (wspieranie aktywnej integracji)

1. Podniesienie kwalifikacji klientów pomocy społecznej – dążenie do ich usamodzielnienia poprzez treningi umiejętności i kompetencji społecznych oraz szkolenia.
2. Wsparcie dla osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej w celu ich usamodzielnienia.
3. Zapewnienie opieki dzieciom pozbawionym opieki rodziców poprzez tworzenie warunków do funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci i młodzieży, które nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.
4. Rozwój form wsparcia dla rodziców wychowujących dzieci niepełnosprawne oraz rozwój form terapii.
5. Wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej.
6. Zadbanie o starzejące się społeczeństwo – tworzenie i wspieranie form wsparcia dziennego, w tym form środowiskowych.
7. Wydłużanie aktywności ekonomicznej osób aktywnych zawodowo.
8. Zwiększanie szans zatrudnienia przez osoby, które ze względu na niskie kwalifikacje, stan zdrowia, miejsce zamieszkania, niedostępność do usług społecznych, stan rodziny, pozbawione są możliwości zatrudnienia.
9. Wspieranie kompetencji cyfrowych (e-integracja).

1.2. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

1. Rozwój i doskonalenie wykorzystania usług i instrumentów rynku pracy ukierunkowane na efektywniejszą aktywizację zawodową klientów PUP i wsparcie przedsiębiorstw (wzrost zatrudnienia).
2. Pozyskiwanie i efektywne wykorzystanie środków finansowych Unii Europejskiej i krajowych przeznaczonych na wsparcie aktywizacji zawodowej i wzrostu zatrudnienia w powiecie.
3. Podniesienie jakości kształcenia zawodowego.
4. Zwiększenie świadomości roli kształcenia zawodowego wśród rodziców i młodzieży.
5. Wspieranie mobilności pracowników.

1.3. Zmniejszenie zjawiska umieszczania dzieci poza rodziną

1. Udzielanie wsparcia rodzinom mającymi trudności w opiece nad dziećmi;
2. Rozwój poradnictwa specjalistycznego;
3. Współpraca z organizacjami działającymi w sferze polityki społecznej na terenie powiatu;

4. Rozwój infrastruktury społecznej w zakresie tworzenia placówek wsparcia dziennego oraz punktów konsultacyjnych.

1.4. Podniesienie poziomu edukacji szkolnej i pozaszkolnej

1. Doksztacanie i przekwalifikowywanie nauczycieli;
2. Modernizacja bazy dydaktycznej;
3. Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla uczniów najbardziej uzdolnionych;
4. Większe zaangażowanie dyrektorów szkół w pozyskiwanie środków unijnych na rozwój oświaty;
5. Dopasowanie infrastruktury szkół do liczby uczniów;
6. Przygotowanie młodego pokolenia do wejścia w dorosłe życie:
 - a. Programy edukacyjne dla rodziców,
 - b. Pomoc w wyborze zawodu – przez określenie predyspozycji,
 - c. Oferta zajęć pozalekcyjnych.
7. Wspieranie kształcenia zawodowego i zwiększanie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym (LLL).
8. Zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej i pozaformalnej.
9. Wspieranie dostępu do dobrej jakości edukacji przedszkolnej.

1.5. Utrzymanie wysokiego poziomu usług w orzecznictwie osób niepełnosprawnych.

1.6. Zapewnienie wysokiej jakości usług medycznych i opieki zdrowotnej (zapewnienie wszechstronnych i dostępnych świadczeń zdrowotnych na wysokim poziomie odpowiadającym osiągnięciom wiedzy medycznej z wykorzystaniem nowoczesnych metod zarządzania)

1. Zwiększenie potencjału technicznego.
2. Doskonalenie kwalifikacji zawodowych pracowników służb medycznych.
3. Podniesienie dostępności usług.
4. Dostosowanie formy prawnej szpitala do oczekiwań rynku i świadczeniobiorców.
5. Budowa lądowiska dla śmigłowców.
6. Obniżanie kosztów funkcjonowania SPZZOZ (outsourcing).
7. Informatyzacja podmiotów leczniczych z naciskiem na świadczenie usług medycznych drogą elektroniczną.

2. Cel strategiczny:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału inwestycyjnego powiatu ostrowskiego

Cele operacyjne:

2.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury komunikacyjnej

1. Wsparcie inwestycji w zakresie drogowej infrastruktury uzupełniającej główne sieci transportowe (poprawa jakości sieci drogowej).
2. Poprawa dostępności i bezpieczeństwa komunikacji pieszej.
3. Modernizacja systemu publicznego oświetlenia.
4. Zmniejszenie uciążliwości transportu dla mieszkańców.
5. Efektywne wykorzystanie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
6. Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych.

2.2. Wspieranie konkurencyjności gospodarki powiatu

1. Usprawnienie działań administracji publicznej poprzez korzystne zmiany zasad zarządzania i sposobów podejmowania decyzji.
2. Wsparcie edukacyjne i informacyjne dla mieszkańców wsi w zakresie przedsiębiorczości.
3. Podniesienie poziomu współpracy jednostek samorządowych w powiecie w zakresie wspierania przedsiębiorczości (pakiety zachęt inwestycyjnych i ulg podatkowych).
4. Wspieranie potencjału instytucji otoczenia biznesu w powiecie (np. centra wspierania przedsiębiorczości, izby gospodarcze, stowarzyszenia przedsiębiorców).
5. Zwiększenie potencjału gospodarczego powiatu poprzez organizację spotkań potencjalnych grup inicjatyw lokalnych i spółdzielczych (także inicjatyw prowadzących do internacjonalizacji przedsiębiorstw).
6. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

3. Cel strategiczny:

Promocja atrakcyjności turystycznej powiatu ostrowskiego

Cele operacyjne:

3.1. Intensyfikacja działań w zakresie ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego

1. Podnoszenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.
2. Wspieranie inicjatyw sprzyjających podnoszeniu zaangażowania finansowego społeczności lokalnych i źródeł zewnętrznych w opiekę nad zabytkami.
3. Zwiększanie społecznej opieki nad zabytkami.
4. Podtrzymywanie tradycji i dziedzictwa kulturowego powiatu.

3.2. Wspieranie rozwoju turystyki oraz tworzenie i rozwój bazy sportowo rekreacyjnej

1. Zwiększanie dostępu do oferty kulturalnej i rekreacyjnej.
2. Wykorzystanie i zagospodarowanie lasów do celów rekreacyjnych przy współpracy z Nadleśnictwem.
3. Rozwój kompleksowych usług turystycznych.
4. Wspieranie nowych form rekreacji dostosowanych do osób w każdym przedziale wiekowym.
5. Współpraca lokalna na rzecz rozwoju turystyki w regionie.
6. Dynamizacja rozwoju turystyki weekendowej.
7. Dostosowanie i rozbudowa infrastruktury turystycznej do potrzeb do rozwoju turystyki i rekreacji.
8. Rozwój infrastruktury ruchu pieszego i rowerowego.

4. Cel strategiczny:

Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego i ochrona środowiska

Cele operacyjne:

4.1. Ograniczenie przestępczości, szczególnie wśród nieletnich

1. Angażowanie społeczeństwa w pracę Policji poprzez programy, kampanie społeczne.
2. Akcje edukacyjne, prelekcje, spotkania w szkołach poruszające problematykę szkodliwości zażywania środków odurzających.
3. Poprawienie wykrywalności przestępstw z tzw. 7 kategorii przestępstw najbardziej uciążliwych społecznie oraz ograniczanie ich dynamiki.
4. Utrzymanie szybkiej reakcji na zgłoszenie (miernik: czas reakcji na zgłoszenie w terenach miejskich - 9 min. i wiejskich - 15 min.).

4.2. Ograniczenie liczby wypadków drogowych ze skutkiem śmiertelnym, szczególnie z udziałem tzw. niechronionych uczestników ruchu drogowego (piesi, rowerzyści, motocykliści)

1. Podniesienie świadomości społecznej w obszarze ruchu drogowego (kampanie społeczne, edukacyjne).
2. Zapewnienie właściwego oznakowania i stanu dróg: kontrola oznakowania, wiosenna i jesienna lustracja dróg oraz uzupełnienie braków w oznakowaniu - wystąpienia do zarządców dróg).

4.3. Zapewnienie warunków sprawnego działania Straży Pożarnej poprzez rozwój i umacnianie Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego na terenie powiatu

1. Dążenie do pełnego wykszolenia stanów osobowych, również w jednostkach OSP (stałe szkolenia);
2. Zapewnienie nowoczesnego, sprawnego wyposażenia ratowniczo-gaśniczego (doposażenie, wymiana zużytego sprzętu) i rozwój bazy lokalowej;
3. Włączanie wytypowanych jednostek OSP do KSRG;
4. Prowadzenie działań profilaktycznych, informacyjnych, edukacyjnych, kontrolno-rozpoznawczych.

4.4. Zapewnienie skutecznej ochrony przeciwpowodziowej (szczególnie gminy Małkinia Górna, Brok, część gminy Nur) i terenów osuwiskowych nad Bugiem

1. Wybudowanie wałów ochronnych obejmujących brzegi rzeki Bug (Konieczne finansowanie przez organy i instytucje centralne (Urząd Wojewódzki, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych) oraz ujęcie ww. problemu w planach inwestycyjnych tych instytucji);
2. Zacieśnienie współpracy z gminami (brak planów zagospodarowania przestrzennego skutkuje wydawaniem zgody na budowę na terenach zagrożonych); gminy konsultują

- plany z powiatem za pośrednictwem Starostwa Powiatowego;
3. Rozbudowa magazynu przeciwpowodziowego i obrony cywilnej.

4.5. Skuteczne zabezpieczenie bezpieczeństwa sanitarnego

1. Zapewnienie warunków sanitarnych dla wody przeznaczonej dla spożycia i żywności poprzez stały monitoring;
2. Prowadzenie kampanii profilaktyki zdrowotnej;
3. Systematyczne doskonalenie kadr w zakresie bezpieczeństwa sanitarnego.

4.6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego

1. Dbłość o czystość i estetykę otoczenia oraz czystość wód.
2. Ograniczenie hałasu i emisji CO₂ oraz poziomu zawartości szkodliwego pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu.
3. Podniesienie świadomości oraz wspieranie edukacji ekologicznej mieszkańców powiatu.
4. Wspieranie inwestycji przyjaznych dla środowiska, w tym wykorzystujących odnawialne źródła energii.
5. Wspieranie nowopowstających i istniejących gospodarstw ekologicznych.
6. Upowszechnienie informacji o stanie środowiska naturalnego w powiecie.
7. Wspieranie działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej.

5. Cel strategiczny:

Rozwój przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego

Cele operacyjne:

5.1. Wsparcie tworzenia nowych i rozwoju istniejących zakładów produkcyjnych, spółdzielni i kooperatyw producentów i przetwórców

1. Organizacja spotkań i seminariów dla producentów i przetwórców wspierających współpracę producencką na terenie powiatu, a w efekcie podnoszenie konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw na rynku regionalnym, krajowym i zagranicznym.
2. Koordynacja współpracy samorządów gminnych w powiecie w zakresie wspierania przedsiębiorczości, szczególnie przetwórstwa rolno-spożywczego, np. na drodze oferowania ulg i udogodnień dla prowadzenia działalności w gminach powiatu.

5.2. Wsparcie procesu modernizacji rolnictwa na terenie powiatu.

1. Organizacja szkoleń i seminariów dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania funduszy na modernizację przedsiębiorstw, szczególnie przetwórci rolno-spożywczych.
2. Przygotowanie wysokiej jakości oferty ponadgimnazjalnej edukacji zawodowej w kierunku przetwórstwa rolno-spożywczego.
3. Wsparcie przechodzenia najmniej produktywnych pracowników (oraz tzw. „ukrytych” bezrobotnych) sektora rolniczego do innych sektorów gospodarki lokalnej, co pozytywnie wpłynie na koncentrację produkcji rolnej i jej efektywność.

5.3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej na terenach wiejskich.

1. Uwzględnianie w planach inwestycyjnych w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury terenów wiejskich przeznaczonych na inwestycje, ze szczególnym naciskiem na odpowiednią przepustowość (zazwyczaj wyższą niż w przypadku obszarów mieszkalnych) instalacji.
2. Wsparcie uwzględniania rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego w uchwalanych w gminach powiatu planach zagospodarowania przestrzennego.

Bibliografia

Sprawozdania i dokumenty publiczne

Aktualizacja Planu gospodarki odpadami dla powiatu ostrowskiego na lata 2008-2012 z perspektywą do roku 2016, przyjęta uchwałą nr XLIV/261/10 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2010;

Analiza stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego powiatu ostrowskiego za 2011 rok, przyjęta uchwałą nr XVIII/144/12 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2012;

Analiza sytuacji pożarowej na terenie powiatu ostrowskiego za 2011 rok, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej, przyjęta uchwałą nr XVIII/143/12 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2012;

Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2010 r., Urząd Statystyczny w Krakowie, 2011;

Informacja z realizacji Powiatowego programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego pn. „Razem bezpieczniej - powiat ostrowski” w 2009 r., Biuro Zarządzania Kryzysowego, Obrony Cywilnej i Spraw Obronnych, 2010;

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009-2015 dla „Lokalnej Grupy Działania - ZIELONE SIOŁO”, 2008;

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2008 rok, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2009;

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie ostrowskim za 2011 rok, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrowi Mazowieckiej, 2012;

Ocena stanu bezpieczeństwa publicznego powiatu ostrowskiego za 2011 rok, Komenda Powiatowa Policji w Ostrowi Mazowieckiej, przyjęta uchwałą nr XVIII/145/12 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2012;

Plan działań strategicznych Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej w Ostrowi Mazowieckiej na lata 2012-2016, 2012;

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu ostrowskiego na lata 2009-2015, przyjęta uchwałą nr XXXIV/204/09 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2009;

Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego pn. „Razem bezpieczniej - powiat ostrowski”, 2008;

Program ochrony środowiska dla gminy Małkinia Górna na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019, przyjęty uchwałą nr 115/XX/2012 Rady Małkini Górnej, 2011;

Program ochrony środowiska dla powiatu ostrowskiego na lata 2011-2014 z perspektywą do 2018 r., przyjęty uchwałą nr XII/86/11 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2011;

Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu ostrowskiego, przyjęty uchwałą nr XLIV/261/10 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2010;

Sprawozdanie finansowe powiatu ostrowskiego za 2011 rok wraz ze sprawozdaniem z wykonania budżetu powiatu ostrowskiego za 2011 rok, przyjęte uchwałą nr XVIII/133/12 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2012;

Sprawozdanie z działalności komisji bezpieczeństwa i porządku w Ostrowi Mazowieckiej w roku 2011, przyjęte uchwałą nr XVII/132/12 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2009;

Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej za rok

2011, 2012 oraz miesięczne sprawozdania o rynku pracy;
Wieloletni Plan Inwestycyjny Powiatu Ostrowskiego na lata 2013-2015, przyjęty uchwałą nr
XXIII/182/12 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej, 2012;

Bazy danych:

Bank Danych Lokalnych GUS.

Strony internetowe:

Portal Organizacji Pozarządowych, www.ngo.pl;

Portal Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej Gmin i Powiatów współdziałających w ramach województwa, www.wrotamazowska.pl;

Strona internetowa Państwowej Komisji Wyborczej, www.pkw.gov.pl;

Strona internetowa Powiatowej Komendy Państwowej Straży Pożarnej w Ostrowi Mazowieckiej, www.strazostrow.lh.pl;

Strona internetowa Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej, www.powiatostrowmaz.pl;

Strona internetowa Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, www.imgw.pl;

Załącznik: Kwestionariusz badania społecznego

Proszę o ocenę zagadnień przedstawionych w poniższej tabeli poprzez wpisanie znaku **X** w odpowiedniej kratce. Obok każdego zagadnienia proszę zaznaczyć jedną wybraną ocenę (skala od „bardzo dobrze” do „bardzo źle”). W przypadku braku wiedzy lub opinii o danym zagadnieniu proszę zaznaczyć odpowiedź „nie wiem”.

A Edukacja							
Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	dostępność i jakość edukacji ponadgimnazjalnej						
2.	dostępność w szkołach ponadgimnazjalnych kierunków kształcenia pożądanych na rynku pracy						
3.	dostępność bezpłatnych lub dofinansowanych zajęć dodatkowych dostosowanych do potrzeb młodzieży (np. języki obce, zajęcia komputerowe)						
Dodatkowe uwagi:							
B Zdrowie i pomoc społeczna							
Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	dostępność i jakość usług medycznych						
2.	stan techniczny placówek służby zdrowia						
3.	prowadzoną politykę prorodzinną						
4.	jakość wsparcia udzielanego osobom niepełnosprawnym i zagrożonym marginalizacją (w tym ubogim, dotkniętym problemem patologii społecznej itp.)						
Dodatkowe uwagi:							
C Rynek pracy							
Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	sytuację na rynku pracy						
2.	poziom dochodów mieszkańców						
3.	ilość nowopowstałych miejsc pracy						
4.	szanse na podnoszenie i zmianę kwalifikacji pod kątem potrzeb rynku pracy						
Dodatkowe uwagi:							
D Infrastruktura i transport							
Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	stan dróg na terenie powiatu						
2.	dostępność dogodnych połączeń komunikacji publicznej (autobusy, busy)						

3.	dostępność dogodnych połączeń komunikacji kolejowej						
4.	dostępność infrastruktury komunalnej (sieci gazowej, kanalizacyjnej i wodociągowej)						
5.	dostępność infrastruktury telekomunikacyjnej (Internet, telefon, gsm)						

Dodatkowe uwagi:

E Środowisko

Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	stan środowiska naturalnego						
2.	podejmowane działania w zakresie gospodarki odpadami						

Dodatkowe uwagi:

F Aktywność gospodarcza i społeczna

Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	atrakcyjność inwestycyjną powiatu						
2.	rozwój i stan przemysłu rolno-spożywczego						
3.	aktywność mieszkańców powiatu w życiu społecznym i obywatelskim						
4.	współpraca władz powiatu z organizacjami pozarządowymi						

Dodatkowe uwagi:

G Zarządzanie powiatem

Jak ocenia Pan/Pani w swoim powiecie:		<i>bardzo dobrze</i>	<i>raczej dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>raczej źle</i>	<i>bardzo źle</i>	<i>nie wiem</i>
1.	jakość obsługi klientów w jednostkach organizacyjnych powiatu						
2.	poziom porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli (jako efekt działań policji, straży pożarnej i innych jednostek)						
3.	administrację architektoniczno-budowlaną						
4.	efekty promocji powiatu						
5.	dbałość o dziedzictwo kulturowe i tradycje lokalne						

Dodatkowe uwagi:

H Pytanie dodatkowe

Proszę wskazać 2 najważniejsze Pani/Pana zdaniem problemy powiatu:

Metryczka

Proszę o zaznaczenie znakiem X odpowiednich pól kolumny, po lewej stronie tabeli.

Płeć	
☐	Kobieta
☐	Mężczyzna
Wiek	
☐	18-24
☐	25-35
☐	36-45
☐	46-55
☐	56-65
☐	powyżej 65
Wykształcenie	
☐	niepełne podstawowe/podstawowe
☐	zawodowe
☐	średnie
☐	wyższe
Grupa zawodowa	
☐	uczeń/student
☐	rolnik
☐	pracownik sektora prywatnego lub publicznego
☐	prywatny przedsiębiorca
☐	rencista/emeryt
☐	bezrobotny/nieaktywny zawodowo
Miejsca zamieszkania	
☐	Gmina Andrzejewo
☐	Gmina Boguty Pianki
☐	Miasto i Gmina Brok
☐	Gmina Małkinia Górna
☐	Gmina Nur
☐	Miasto Ostrów Mazowiecka
☐	Gmina Ostrów Mazowiecka
☐	Gmina Stary Lubotyń
☐	Gmina Szulborze Wielkie
☐	Gmina Wąsewo
☐	Gmina Zaręby Kościelne